STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02191

DER YIDISHER HURBN IN UKRAYNE

Leon Chasanowitch

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

.1 טייל

ענטהאלט מאטעריאלען און דאָקומענטען איבער

1) די פאָגראָמען פֿון פעטליורא'ס טרופען,

2) פאָגראָמען פֿון באנדעס און

3) באָלשעוויסטישע עקסצעסען און הילפֿס-אַקציע.

אָוורוטש

(בעריכט פֿון אַ. ר. גיללערסאָן, פערטרעטער פֿון צענטראלען אידישען הילפֿס־קאָמיטעט).

אָוורוטש איז אַנ׳אויעזדנע שטאָדט אין וואלינער גובערניע מיט א בעפֿעלקערונג פֿון אנ׳ערך 10 טויזענד מענשען. מעהר ווי צוויי דריטעל דערפֿון זיינען אידען. די אידישע בעפֿעלקערונג האט זיך ס׳רוב ניט געמישט אין פּאָליטיק; קיין חשוב׳ע רעוואלוציאנערען האט זי פֿון זיך ניט ארויסגעגעבען. אין דער תקופה פֿון די צאַרישע פּאָגראָמען האט אוורוטש ווענ׳ג געליטען.

דער פאגראם אין דעם חודש דעצעמבער פון דעם יאהר 1917.

דער ערשטער פאגראם אין אָוורוטש איז פֿאָרגעקומען אין דעם חודש דעצעמבער 1917, אין דער צייט פֿון דער ערשטער ראַדאַ. די פוילישע פריצים, וועלכע האבען געוואהנט אין שטאדט און אינ׳ם אויעזד, ווי אויך די געוועזענע צאַרישע טשינאווניקעס, וועלכע זיינען אין הארצען געבליבען געטריי די טראַדיציעס פֿון דער צארישער פאליטיק, האבען, ווי דער שטייגער איז, אומעטום געזייט מחלוקת און געוועקט א שנאה צו אידען דורכדעם, וואס זיי האבען ארויסגעלאָזט א קלאַנג, אז די אידען זיינען שולדיג אין דעם יקרות. אונטער דער השפעה פֿון דער דאזיגער אגיטאַציע האט דער 165־טער אוקריינישער פּאָלק, וועלכער איז דעמאלט געשטאַנען אין אָוורוטש, בשעת דער דעמאביליזאציע אין דעם חודש דעצעמבער פֿונ׳ם יאהר 1917 אנגעהויבען ראַבעווען אידישע געשעפֿטען און א תל מאכען פֿון די סחורות. די פויערים פֿון די ארומיגע דערפער זיינען געקומען צופאהרען אויף פוהרען און אוועקגעפיהרט מיט זיך אלץ, וואס איז נאך גאנץ געבליבען פֿון דעם חורבן. אַגב האט אויך די אָרטיגע פויערישע בעפֿעלקערונג דאס אייגענע געטהאָן. געראבעוועט האט מען נאר אידישע געשעפטען, אידישע וואהנונגען האבען קיין שאָדען ניט געליטען.

די בעציהונג צו אידען אונטער דעם העטמאַן.

אונטער דעם העטמאן זיינען פאגראמען בכלל ניט פֿארגעקומען. די ממשלה פֿון דעם העטמאן איז אין תוך געוועזן א ממשלה פֿון רעסטאַווראַציע, ד. ה. זי האט זיך געסטארעט אויפֿצובויען דעם אלטען רעזשים; זי האט געטראָגען בכלל א צאַרישען כאראקטער, אבער דער דאזיגער כאראקטער האט זיך געביטען לויט די

פערשיידענע תּנאים פון דעם פּאליטישען מאמענט, און ווען דער פּאליטישער מאמענט האט עס געפאָדערט, האט דער צאַרישער כאראקטער אנגענומען א שטאַרק אבגעשוואַכטע פאָרם. קיין פּאגראממאגיטאציע איז אונטער דעם העטמאַן ניט געווען, אבער אנטיסעמיטישע פּראָפּאגאנדאַ האט אויך ניט געפעהלט. אַגב איז פון זשיטאמיר אָנגעקומען אין אוורוטש בסוד א בעפעהל, אז מען זאל אידען ניט צולאזען צו שטעלעס אין דער רעגירונג, און אז מען זאל די אידען, וועלכע זיינען שוין דאָ אויף אזעלכע שטעלעס, ביסלעכווייז פון זיי ארויסשטופּען.

דעם העטמאַנס ממשלה, וועלכע איז אייגענטליך געווען א המשך פון דער צארישער ממשלה, הגם אין אַנ׳אבגעשוואַכטער פאָרם, איז ביי דער אוקריינישער פּויערשאַפט געווען זעהר ניט פּאפּולער. און בשעת די דייטשען האבען צוליעב געוויסע פּאליטישע סבות אנגעהויבען צו פערלאזען דאס לאנד, האבען זיך אין א סך ערטער אנגעצונדען בונטען.

דער בונט פון די פויערים און די בעשאַפונג פון אַנ׳אָוורוטשער רעפּובליק.

דעם 30-טען נאוועמבער פון דעם יאָהר 1918 האבען זיך די פויערים פון פּאקאלעווסקער וואלאסט, אין אוורוטשער אויעזד, צעבונטעוועט. זיי האבען ערקלערט, אז די ממשלה פון דעם העטמאַן איז בטל, און בעשאַפען אַנ׳אוורוטשער רעפּובליק. די 100 פריייוויליגע אָפיצערען, אויף וועלכע עס האט זיך געהאלטען דעם העטמאַנ׳ס ממשלה, זיינען אָהן קיין שום קאמף צעלאָפען. די פויערים האבען אין אָוורוטש איינגעפיהרט א פעסטע ארדנונג. זיי האבען תיכף בעפרייט פון דער תפיסה אלע, וועלכע זיינען דארט געזעסען וועגען פּאליטישע פערברעכענס. צווישען די דאזיגע בעפרייטע האבען זיך געפונען דער פּויער דמיטריוק, וועלכען זיי האבען געמאַכט פאַר א קאמיסאַר, און דער בונדיסט פרידמאַן, וועלכען זיי האבען געמאכט פאַר א וויצעקאָמיסאר. אגב האבען זיך די פויערים גע־ווענדעט צו דער אידישער קהלה מיט א פאָרשלאָג צו ארגאניזירען און ארויסצו־שטעלען א מחנה פון 150 מאן, וועלכע זאל גרייט זיין צו קעמפען; נאָך א לאנגען ישוב הדעת האבען די אידען בעשלאָסען, אז אזוי ווי די פויערישע רעגירונג קען ניט ערב זיין פאַר א זיכערען און פעסטען קיום, קענען זיי ניט ארויסשטעלען אזא מין מחנה; זיי האבען זיך אויף אזא אופן פון דעם דאזיגען פארשלאג אבגעזאגט און ארויסגעוויזען דורכדעם א ריכטיגען טאַקט. אין דערזעלביגער צייט איז דעם העטמאַנ׳ס ממשלה אין אוקריינע שטארק אבגעשוואכט געווארען, און עס איז אויפגעקומען די דירעקטאָריע פון פּעטליורא׳ן.

דער באָלשעוויזם ביי די פּאָקאַלעווער פויערים.

אונטער דער השפּעה פון די וויסרוסישע באלשעוויקעס, וועלכע זיינען דורך קאַלינקאָוויטשי די נאהענטסטע שכנים פון די פּאָקאָלעווער פויערים, האבען זיך ביי די דאזיגע פויערים אנגעהויבען שטארק צו ענטוויקלען באלשעוויסטישע נטיות און אליץ שטארקער געלאָזען הערען באלשעוויסטישע לאָזונגען. די פויערשע

בעפֿעלקערונג איז צעטיילט געוואָרען אויף צוויי פּאַרטיען: די גרעסערע איז אריבער־געגאנגען צו די באלשעוויקעס און געוואָרען באלשעוויסטיש, די קלענערע איז גרייט געווען צוצושטעהען צו דער אוקריינישער נאציאָנאלער בעוועגונג. דמי־טריוק און פֿרידמאַן, וועלכע האָבען פֿאַרנומען דעם ערשטען אָרט אין דער אוורוטשער רעפּובליק, זיינען ארויסגעטראָטען מיט פּראָטעסטען אַקעגען די באלשע־וויסטישע נטיות פֿון די פּאַקאַלעווער פּויערים. דער סוף איז געווען, אַז דמיטריוק'ן האָט מען גע'הרג'עט, און פֿרידמאַן האָט געמוזט אַנטלויפֿען, כדי צו ראַטעווען די נשמה.

אחוץ דעם איז אין אוורוטש געווען איינער אַ מעשאַנצשוק, וועלכען די פּאַקאַלעווצעס האָבען געמאַכט פֿאַר דעם קאָמאַנדאַנט פֿון שטאָדט, און וועלכער איז, דוכט זיך מיר, געווען אַנ'אַנטיסעמיט און אַ שוואַרצ'מאה'ניק. ער האָט זיך שטילינקערהייט צענויפֿגערעדט מיט פּעטליורא'ס רעגירונג אין קאַראָסטען, איהר דערצעהלט מכח די באלשעוויסטישע נטיות פֿון דער אוורוטשער בעפֿעלקערונג, און האָט אריינגעבעטען אין אוורוטש דעם אַזוי אָנגערופֿענעם „קורען (פּאָלק) פֿון טויט".

דער „קורען פֿון טויט".

דער דאָזיגער „קורען פֿון טויט" איז ביי נאַכט צוגעגאַנגען צו דער שטאָדט, האָט אַרומגערינגעלט די פּאַקאַלעווצעס און ביי זיי צוגענומען די כלי זיין. נאָכדעם האָבען די קאַזאַקען פֿון דעם דאָזיגען „קורען" אָנגעהויבען ארומצוגעהן איבער די אידישע הייזער, כדי אוועקצונעהמען פֿון דאָרט דאָס געוועהר. קיין געוועהר האָבען זיי ניט געפֿונען, אָבער דערפֿאַר האָבען זיי אין אַ סך הייזער געפֿונען געלט און סתם ווערטפֿולע זאַכען. דאָס אַלץ האָבען זיי צוגענומען. אָט אַזוי האָט זיך אָנגעהויבען דער סדר פֿון די גזֵלות. די אידען האָבען זיך געקלאָגט פֿאַר דעם קאָמאַנדאַנט מעשאַנצשוק, וועלכער האָט זיי בערוהיגט און ערקלערט, אַז באַלד וועט אריינקומען אַ רעגולאַרער חיל און מאַכען אַ סוף צו די גזלות. און כך הווה: דעם 25. דעצעמבער איז אין אוורוטש אָנגעקומען אַ מחנה פּאַרטיזאַנער אונטער דער אָנפֿיהרונג פֿון דעם אַטאַמאַן קאָזיר־זירקאַ. די בעלי בתים, וואָס זיינען געקומען איהם מקבל פנים זיין, האָט קאָזיר־זירקא ערקלערט, אַז זיין ציל איז מאַכען אָרדנונג אין שטאָדט. אַנדערע דערצעהלען, אַז בעת מעשאַנצשוק האָט אָבגעגעבען אַ דין וחשבון פֿון דעם מצב, אין וועלכען עס געפֿינט זיך די שטאָדט, האָט ער אַגב אורחא געגעבען צו פֿערשטעהן, אַז דאָרט ווילדעוועט דער באלשעוויזם, און אַז שולדיג אין דעריין זיינען די אידען.

דער אַטאַמאַן קאָזיר־זירקאַ.

וועגען דער פּערזענליכקייט פֿון קאָזיר־זירקא האָבען זיך אין אָוורוטש ארומ־געטראָגען גאַנצע לעגענדעס. מען האָט פֿון איהם פּשוט דערצעהלט נסים ונפלאות. אַ טייל האָבען געזאָגט, אַז אונטער דעם נאָמען פֿון קאָזיר־זירקא בעהאַלט זיך איינער אַ גראף פֿון בעלאַיאַ־צערקאָוו, און אַז זיין אמת'ן נאָמען ווייס מען ניט. אַנדערע ווידער האָבען דערצעהלט אַלס אַ פֿאַקט, אַז דאָס איז גאָר אַנ'אַנטלאָפֿענער אַרעסטאַנט פֿון אַ גאַליצישער געפֿענגניש, אַ סימן, האָבען זיי געזאָגט, אַז ביי

איהם אויפ'ן האנד געפינען זיך איינגעגראַבענע צייכענס. נאר ווי די מעשה איז, אלע בעשרייבונגען פון זיין פערזענליכקייט זיינען מסכים געווען אין דעריין, אז דאס איז א יונגער פאַרשוין, א טיפער ברונעט אויפ'ן ציגיינערשען שטייגער, אנ'אויסטערלישער בעל דרשן, וועלכער האט ניט גערעדט אויף קיין אנדערע שפראך, ווי דעם גאליציש־אוקריינישען לשון. רוסיש האט ער ניט גערעדט, הגם ער האט די דאזיגע שפראך זעהר גוט פערשטאַנען.

קאָזיר־זירקאַ האָט קודם כל געהאַלטען פאַר נויטיג בעקאנט צו ווערען מיט דער שטימונג פון די פערשיידענע געזעלשאַפטליכע גרופּעס, ווי אויך מיט דער שטימונג, וועלכע האט געהערשט ביי די פערטרעטער פון די פערשיידענע געזעל־שאַפטליכע ארגאַניזאציעס, בעזונדערס ביי די פּאליאקען און די געוועזענע צארישע טשינאוניקעס. וועגען וואס די פערבעטענע האבען גערעדט מיט קאזיר־זירקא איז ניט שווער געווען צו פערשטעהען, הגם אלע זייערע געשפרעכען זיינען געהאלטען געוואָרען בסוד, און מען האט ניט געקענט וויסען אויף קלאָר, וועגען וואס עס האט זיך דארט גערעדט.

דער רָב ארעסטירט.

נאכדעם ווי דער אטאַמאַן האט אויסגעהערט די פערטרעטער פון דער פויערשער געזעלשאפט, האט ער בעשלאָסען אויסצוהערען אויך די פערטרעטער פון דער אידישער געזעלשאפט. און מהאי טעמא האט ער געהייסען ארעסטירען און ברענגען צו זיך דעם רב. דעם 26. דעצעמבער, 2 א זייגער בייטאָג, האט מען דעם רב ארעסטירט און געבראכט אין דער קאמאנדאטור. דארטען האט מען איהם אבגע־האלטען ביז 10 אַזייגער ביינאכט, און ער האט דערביי געמוזט אויסשטעהן כל'ערליי בעליידיגונגען מצד די קאָזאַקען. ערשט 10 אזייגער ביי נאכט האט ער געהאט די זכיה פארגעשטעלט צו ווערען פאר דעם אטאמאן קאָזיר־זירקא. דער אַטאַמאן האט איהם אויפגענומען זעהר גראָב, האט איהם אנגעהויבען אויסצו־פרעגען מיט רשעות, און צום סוף ערקלערט:

„איך וויס, אז דו ביסט א באָלשעוויק, אז אלע דיינע קרובים זיינען באָלשע־וויקעס, אז אלע זשידעס זיינען באָלשעוויקעס. טאָ זיי זשע וויסען, אז איך וועל עוקר מן השרש זיין אלע זשידעס אין שטאדט. פערזאמעל זיי אין די שולען, און זאג זיי אָן וועגען דעם.“

מיט די דאזיגע ווערטער האט ער דעם רב [שפעט ביינאכט אוועקגעשיקט אַ היים. אין דערזעלביגער נאכט האבען קאזאקען ארומגערינגעלט א פויערשען וואָגען, אויף וועלכען עס זיינען געפאהרען א אידישער גימנאזיסט און א גימנאזיסטקע פון מאָזיר. די קאָזאקען האבען פערלאנגט, אז די פויערים זאלען זיי אבגעבען די „זשידעניאטעס“, אבער די פויערים האבען זיך פאר די קינדער איינגעשטעלט. דערפאַר אבער האבען זיי ארעסטירט אַ אידישען יונגען מאן, וועלכער איז פון קאָלינקאָוויטשי דורכגעפאהרען דורך אָוורוטש, און געבראכט איהם צום אַטאַמאן. און אויף דעם סמך פון דעם, וואס דער יונגער מאן איז געווען פון קאָלינקאָוויטשי, וואס איז געלעגען אין די הענד פון די באלשעוויקעס, האט ער איהם דערקלערט פאר א באלשעוויק, און געהייסען דערשיסען.

זלזולים.

מען האט אחוץ דעם געכאפט צוויי אידען, וואס זיינען געקומען צו פאהרען פֿון נאראַדיטשי. דאס זיינען געוועזען צוויי קליינע סוחרים, וואס האבען געהאנדעלט מיט טאבאק און שוועבעלעך. מען האט זיי ערקלערט פֿאר שפעקולאנטען און געבראכט צום אטאַמאַן. דארטען האט מען זיי אויסגעטהאָן נאַקעט, געשמיסען מיט קאנטשיקעס און געצוואונגען צו טאַנצען. דערביי האט מען איינעם פֿון זיי אריינגעשטופּט אין מויל א פעקיל טאבאק און דעם אנדערען א קעסטעל שוועבעלעך. קאזיר־זירקא אליין, בכבודו ובעצמו, איז געשטאנען דערביי מיט איין אויפֿגעהויבענעם רעוואלווער און געסטראשעט זיי, אז ער וועט שיסען, אויב זיי וועלען אויפהערען צו טאַנצען. דערנאך האט מען זיי געצוואונגען, איינער זאָל דעם אנדערען שמייסען, און איינער זאל ביי דעם אנדערען קושען דעם געשמיסענעם ארט. מען האט זיי אויך געצוואונגען זיך צו צלמ'ען און אזוי ווייטער. און נאכדעם ווי מען האט זיי אנגעטהאָן אט די אלע דאזיגע בזיונות און זלזולים, האט מען זיי ארויס־געטריבען נאקעטע אויפֿ'ן גאס און נאכגעווארפֿען זיי די קליידער. (לויט די עדות פֿון דעם רב קיפּנים, באילערמאן און אנדערע).

קאזיר־זירקא טרעט אב, און די שטאדט ווערט פֿערנומען פֿון די פּאַקאַלעווצעס.

דאס אויסראבעווען פֿון אידישע הייזער, הגם אין א קליינעם מאָס, האט געדויערט דעם גאנצען טאָג פֿון דעם 27. דעצעמבער, אין דער דאזיגער צייט איז פֿארגעקומען אזא מין פֿאל. א מחנה פֿון קאזאקען האט זיך א לאז געטהאָן אין דאס שטעדטעל נאראדיטשי, כדי צו רעקווירירען פֿעל. צוריקגעהענדיג אהיים, האט זיך די מחנה צוגעזעצט אברוהען אין איין דארף. דארטען האבען זיך די קאזאקען אנגעשיכור'ט. אז זיי זיינען אוועקגעפאהרען ווייטער, האבען די פויערים אנגעהויבען פֿון א בעהאלטענעם ארט אויף זיי צו שיסען. 4 קאזאקען זיינען דערביי געהרג'עט געווארען, און די איבעריגע האבען זיך אוועקגעלאזט גיך קיין אווורוטש. אט דער דאזיגער פֿאל האט געמאכט א שרעקליכען רושם אויף קאזיר־זירקא'ן און זיינע אַנהענגער, וועלכע האבען נאך אין דערזעלביגער נאכט פֿערלאזען אָווורוטש. זיי זיינען צוריקגעטראטען קיין קאָראָסטען. די פאקאלעווער פויערים זיינען ווידער געווארען די בעלי הבתים פֿון שטאָדט. קודם כל האבען זיי זיך אריינגעכאפּט אין די געפֿענגענישען, וואו עס זיינען געזעסען די נאך פֿון פֿריהער ארעסטירטע פּריצים מיט דעם אויפֿזעהער פֿון וואלד, און האבען זיי אלעמען דערהרג'עט אויפֿ'ן אָרט. דערנאך זיינען זיי אָנגעפֿאַלען אויף א פאר פריצים, וועלכע האבען געוואהנט אין שטאָדט, האבען זיי געשלאגען מכות רצח, האבען דערהרג'עט די ווייב פֿון דעם ארעסטירטען וואלדאויפֿזעהער, און דערביי שטארק פֿערוואונדעט זיינע א שוועסטער, וועלכע איז געוועזען ביי איהם צו גאסט, און איהר'ס א קינד.

דער נייער אַנגריף פֿון קאזיר־זירקא.

דעם 31. דעצעמבער איז קאזיר־זירקא אויף ס'ניי צוגעטראטען צו אווורוטש. דאסמאל האט ער פֿערמאגט פֿרישע חיילות, און מיט די דאזיגע ניי־צוגעקומענע

כחות האט ער זיך גענומען בעשיסען די שטאדט פון שווערע הארמאטען; די פאקא־לעווצעס האבען אויך ניט געשווינען און איהם גענטפערט מיט א שיסעריי אין א משך פון א שעה. אויף מעהר אבער האט ביי זיי ניט געקלעקט קיין מאטע־ריאל, און זיי זיינען אַנטשווינען געווארען. קאזיר־זירקא האט ווייטער געשאסען, און צום סוף האבען זיך זיינע באנדעס אריינגעריסען אין שטאָדט, וואו עס האט זיך אָנגעהויבען א בלוטיגע מהומה.

דער פאגראם אין דעם דארף פאָטאַפאָוויטשי און אין גאָשעווא.

איידער מיר געהען אריבער צו די פרטים פון דעם פאגראָם, מוזען מיר בעמערקען, אז, ניט ווייט פון דער סטאנציע פאָטאַפאָוויטשי אויף דעם וועג קיין אווורוטש האט זיך ארויסגעוויזען, דאס די ליניע פון דער אייזענבאהן איז געווען פונאנדערגענומען. עמיצער האט א זאג געטהאָן, אז דאס האבען געמאכט די „זשידעס“. די קאזאקען האבען דאָן בעשלאסען, זיך אבצורעכענען מיט די אידען פון די נאהענטסטע דערפער.

אין פאָטאַפאָוויטשי האבען סך הכל געוואהנט פיער אידישע פאַמיליעס. אז די קאזאקען זיינען אריינגעקומען אין שטאדט אריין, האבען זיי באלד אנגעהויבען צו ראבעווען, צו הרג׳ענען און מַאַנס צו זיין די ווייבער. אין איין הויז, וואו דער בעל הבית איז ניט געווען אין דער היים, זיינען געבליבען דריי טעכטער און איין איידעם. איינע פון די טעכטער האט בעהאלטען אונטער איהרע קליידער א פאר הונדערט רובעל. די קאזאקען האבען צוגענומען די בעהאלטענע פאר הונדערט קערבלעך, אויך אנדערע געלד און אחוץ דעם אַלע ווערטפולע זאכען, וועלכע האבען זיך געפונען אינ׳ם הויז. זיי האבען מאנס געווען די פרויען, און אזוי ווי די דאזיגע פרויען, בעזונדערס צוויי מיידלעך, האבען זיך ניט געלאָזען, האט מען זיי אזוי שטארק צעביילט, אז זייערע פְּנים׳ער זיינען אין גאנצען געווארען אויפגעשוואלען און אונטערגעלאָפען מיט בלוט. דעם איידעם, וועלכער איז אָקערשט צוריקגעקומען פון קריגסגעפאנגענשאפט, האט מען ארויסגעפיהרט אויפ׳ן הויף, וואו עס איז שוין געשטאנען נאך איין אנדערער איד. אין בֵּיידען האט מען אנגעהויבען אריינצולאזען קוילען פון ביקסען; דער איינער פון זיי איז דער׳הרג׳עט געווארען אויפ׳ן אָרט, דער אנדערער איז נאָר פערוואונדעט געווארען, און אזוי ווי ער האט זיך געמאכט, אז ער איז טויט, האט זיך איהם איינגעגעבען צו ראטעווען זיין לעבען. פון דארטען זיינען זיי אוועקגעגאנגען צו א אידען, א שמיד, וואס איז ניט לאנג צוריקגעקומען פון דעם פראָנט. זיי האבען אין איהם אריינגעלאזען 3 קוילען, און אנגעהויבען צו מאכען הכנות צו דערשיסען א רוסישען אינגעל, וועלכער האט געדינט ביי דעם דאזיגען שמיד, און וועלכער האט זיך איצט געווארפען אין א היסטערישען אָנפאל. דער שמיד, וועלכער איז געווען פערוואונדעט אויף טויט, האט צוזאמענגענומען זיינע לעצטע ביסעל כחות און האט א זאָג געטהאָן: „פאר וואס הרג׳עט איהר איהם אוועק, ער איז דאָך א רוסישער“. אז די קאזאקען האבען דערזעהן, דאָס דער אינגעל איז אין דער אמת׳ן א רוסישער, האבען זיי איהם געלאזט צו רוה, אבער אזוי ווי דער שמיד, וואס האט זיך אָנגענומען פאר׳ן אינגעל, האט דורכדעם בעוויזען, אַז ער לעבט נאך, האבען זיי איהם אין גאנצען דער׳הרג׳עט. דערנאָך זיינען זיי ארוים אויפ׳ן

הויף, וואו זיי האָבען אָנגעטראָפען אויף דעם אלטען שווער, וועלכען זיי האבען דער'הרג'עט אויפ'ן ארט; אויך האבען זיי דער'הרג'עט דעם קליינעם פלימעניק פון דעם שמיד. פון פּאָטאַפּאָוויטשי זיינען זיי אוועקגעגאנגען קיין גאָשעוואָ, כדי דארט ארויסצוזוכען אידען. אין דעם דאזיגען דארף האבען געוואוינט עטליכע אידען, נאר עס האט זיך זיי איינגעגעבען צו ענטלויפען. עס איז נאר דארט פערבליבען איין אלטער טויבער מלמד. איהם האבען די קאזאקען פערנומען מיט זיך און אוועקגעפיהרט אין דער ריכטונג פון אָוורוטש. אויפ'ן וועג האבען זיי אנגעטראָפען אויף דעם אלטען שוחט, וועלכער איז געגאנגען א היים, צו זיך אין שטעדטעל אריין. דעם שוחט האבען זיי אויך פערנומען, און האבען דיביידע אלטע לייט אויפגעהאנגען אויף א הויכען בוים, דעם איינעם פון זיי דורך א טעלער־גראָפען דראָהט, דעם אנדערען דורך א רימען. ווי די פויערים דערצעהלען, האט זיך דער שוחט עטליכע מאל אבגעריסען פון בוים, נאר מען האט איהם איטליכעס מאל ווידער אויפגעהאנגען. דערנאך האבען זיי די ביידע אלטע לייט אראבגענומען פון דעם הויכען בוים און אויפגעהאנגען אויף א נידריגערען, צו וועלכען זיי האבען צוגעשלאגען א צעטעל, וואו עס איז געווען אנגעשריבען, אז „ווער עס וועט זיי אראבנעמען, וועט ניט לעבען מעהר ווי צוויי מינוט". די פויערים האבען דערפאר ניט געלאזען אראבנעהמען די בר־מינן'ס, ביז זיי האבען אנגעהויבען צו פוילען; ערשט דאַן האט זיך די אידען איינגעגעבען זיי אראבצונעהמען פון דער תליה, און זיי מקבר צו זיין אין דער נאהענטסטער שטעדטעל. אין גאנצען זיינען אין פּאָטאַפּאָוויטשי גע'הרג'עט געווארען 9 אידען (לויט דער עדות פון גלאזמאן), דאָס איז געווען דער פאָרשפּיל צו דעם, וואס האט זיך דערנאך אבגעטהאָן אין אָוורוטש.

רציחות און גזלות אין אָוורוטש.

בעת די קאזאקען זיינען דעם 31־טען דעצעמבער נאכמיטאג אריין אין אָוורוטש, האבען זיי זיך פאנאדערגעלאזט איבער דער שטאדט און אנגעהויבען ראבעווען און אוים'הרג'ענען אידען.

א מחנה קאזאקען איז אוועקגעגאנגען אויפ'ן מארק, וואו זי האט פערכאפט ארום 10 אידישע מיידלעך, וועלכע זיי האבען פערשלעפט אין איין אכסניה, און אבגעטהאָן מיט זיי כל'ערליי מעשים תעתועים. אין דערזעלביגער צייט האבען אנדערע קאזאקען דער'הרג'עט אלע אידען, וועלכע זיי האבען געטראָפען אויפ'ן וועג. אויך האבען זיי זיך אריינגעריסען אין די הייזער, און דארטען געמארדעט. א פאר קאזאקען האבען זיך נאכגעיאָגט נאָך א אידען, וועלכער האט זיך בע־האלטען אין איינעם פון די נאהענטסטע הייזער. אריינגעהענדיג אין איינס פון די הייזער, אין וועלכען עס האט זיך לויט זייער מיינונג בעדארפט פערבעהאלטען דער איד, האבען זיי אנגעטראָפען א טאטען מיט דריי זיהן זיצענדיג ארום טיש. נאכדעם ווי זיי זיינען אריין צו דעם אדוואקאט גלאזמאנען אין שטוב, האבען זיי דעם אלטען גלאזמאן צוזאמען מיט זיין זוהן, אנ'אינטעליגענטען יונגען מאן, א מיטגליעד פון דער קהלה, ארויסגעפיהרט אויפ'ן הויף. זיי האבען דערנאך בעשלאסען דעם אלטען צו בעפרייען און איהם פארגעשלאגען, ער זאָל אוועקגעהען. דער אלטער האט ניט געוואלט פערלאזען דעם זוהן. די קאזאקען האבען דאַן אב־

געהויבען צו שלאגען דעם אלטען מיט קאנטשיקעס; זיי האבען דערביי ביי דעם אלטען אויסגעשלאָגען דאס איינציגע אויג, וואס איז ביי איהם געבליבען, ווארום דאס אנדערע אויג האט ער שוין געהאט פריהער פערלארען; דעם זוהן האבען זיי דערשאסען אויפ'ן אָרט. דער אטאַמאַן קאזיר־זירקא האט זיך צוגעקוקט צו דער דאזיגער דערשיסונג, זיצענדיג אויפ'ן פערד, אויף וועלכען ער האט געריטען. דערביי איז פארגעקומען א כאראקטעריסטישער פאל: דער פארשטעהער פון שטאדט מאַשינסקי איז גראד פערביינעגאנגען אין דערזעלביגער צייט, ווען מען האט געמאכט הכנות צו דערשיסען דעם יונגען גלאזמאן, און אז דער דאזיגער, וועלכער האט דעם פארשטעהער מאשינסקי גוט געקענט, האט זיך צו איהם געווענדעט מיט א בקשה, ער זאל זיך פאר איהם אָננעהמען און ערקלערען די קאזאקען, צו ער איז א באלשעוויק, האט זיך מאשינסקי געמאכט ניט הערענדיג און איז זיך אוועקגעגאנגען ווייטער. די קאזאקען האבען זיך פונאדערגעלאזט איבער'ן שטאדט, זיינען קופקעסווייז אריין אין די הייזער, האבען געשלאגען די אלטע לייט מכות רצח, דער'הרג'עט די יונגע לייט און מאנס געווען די ווייבער. עס פערשטעהט זיך, אז זיי האבען דערביי געראבעוועט און צוגענומען אלץ, וואס זיי האבען נאָר געקענט. אסך פון די פער'משפט'ע צום טויט האבען זיך אבגעקויפט מיט געלד. די סומעס זיינען געווען גרויסע. למשל אזא פאל: צו ראָזענמאַנען אין שטוב זיינען שפעט ביי נאכט אריינגעקומען עטליכע קאזאקען. א חוץ דער אלטער מאמען און צוויי טעכטער, זיינען אין שטוב געווען צוויי זיהן, איינער פון וועלכע איז שוין אין א משך פון עטליכע וואכען געלעגען קראנק אין בעט. דעם געזונטען זוהן, וועלכען זיי האבען געהאלטען פאר א רוס, (ווייל ער איז אין דער אמת'ן ניט ענליך צו א אידען) האבען זיי געהייסען אוועקגעהן, אבער נאכדעם, ווי זיי האבען זיך דערוואוסט פון איהם, אז ער איז דער בעל הבית'טעס א זוהן, האבען זיי איהם געהייסען בלייבען. זיי האבען געפאָדערט, אז דער קראנקער זוהן זאָל זיך אנטהאָן און געהען מיט זיי. אבער אז זיי האבען דערזעהען, אז ער איז אויף אנ'אמת שווער קראנק און קען ניט אויפשטעהען, האבען זיי זיך בעגנוגענד דערמיט, וואס זיי האבען אוועקגעשטעלט נעבען זיין בעט א קאזאק; דעם געזונדען זוהן האבען זיי ארויסגעפיהרט אויפ'ן הויף, וואו עס האבען געווארט אנדערע קאזאקען. דארטען האבען זיי איהם אוועקגעשטעלט צו א וואַנד, און איינער פון זיי האט אנגעלאדען דעם ביקס. דער יונגער מאן האט זיך אנ־געהויבען בעטען ביי זיי, זיי זאלען איהם לאזען לעבען, און ער האט צוגעזאגט צו געבען א גרויסען פדיון פאר זיין נשמה. „דו וועסט געבען 12 טויזענד רובעל?“ האט געפרעגט איינער פון די קאזאקען. דער יונגער מאן האט אנ־געהויבען אריינצו'טענ'ען אין זיי, אז זיינע קרובים וועלען שוין צענויפברייגגען פאר איהם די דאזיגע סומע. די קאזאקען האבען איהם דאן אריינגעבראכט אין שטוב אריין, וואו זיין מאמע און זיינע שוועסטער זיינען געלעגען אין חלשות. מען האט די פרויען אבגעמינטערט, און די קאזאקען האבען אנגעהויבען צו זוכען געלד. אבער אין שטוב זיינען געווען מעהר ניט ווי צוויי טויזענד רובעל. די קאזאקען זיינען מושבה געווארען דאס געלד צוצונעהמען מיט דעם תנאי, אז די איבעריגע 10 טויזענד רובעל זאל מען זיי אבצאהלען מארגען 10 אזייגער אין דער פריה. זיי האבען צוגעזאגט צו קומען צו דער אבגערעדטער צייט, און אויב זיי וועלען ניט געפינען דאס אבגעציילטע געלד, וועלען זיי אלעמען הרג'ענען. און כך הווה: אויף מארגען זיינען געקומען 2 קאזאקען צו דער אבגערעדטער שעה, און אז

זיי האבען ערהאלטען די 10 טויזענד רובעל, האבען זיי ערקלערט, אז פֿון היינט אָן קענען די ראָזענמאַנ'ס זיין רוהיג, ווייל זייער נאמען וועט זיין פֿערשריבען אין שטאַב, און קיינער וועט זיי מעהר ניט טשעפּען. די קאזאקען האבען געהאלטען וואָרט, די ראָזענמאַנ'ס האט קיינער ניט געטשעפּעט, בעת צו אנדערע אידען פֿלעגען נאָכאַנאנד קומען קאזאקען איינע נאָך די אנדערע, און וואָס די איינע האבען איבערגעלאָזט, האבען די אנדערע צוגענומען. קיין זאַך איז פֿאר די קאזאקען ניט געווען צו קליין. זיי האבען אראבגענומען פֿון די אידען די קליידער און די שטיוועל. עס איז כאראקטעריסטיש, אז גראד יענער קאזאק, וועלכער האט ארויסגעפֿיהרט דעם יונגען ראָזענמאַנען צום דערשיסען, האט אויסגעזעהען ווי אנ'אינטעליגענט: ער האט געהאט איידעלע, אויסגעפּיינטע הענד, אויף וועלכע ער האט געטראגען טייערע ריגנען. גערעדט האט ער מיט א שארפֿען פּוילישען אקצענט (עדות פֿון ראָזענמאַן).

אחוץ דעם איז געווען א פֿאַל, וואו אנ'אָנגע'שיכור'טער אפּיצער, וועלכער האט אָנגעפֿיהרט א סאָטניע, האט פֿערלאנגט פֿון א אידישען בעל אכסניה (דאס איז געווען א קליינע אכסניה) ער זאל אלע 100 קאזאקען געבען א מיטאג, און איהם אליין פֿערזענליך ארויסגעבען 5000 רובעל. און אז דער בעל הבית האט אנגעוויזען דערויף, אז אזאַ פֿאָדערונג קען מען בשום אופן ניט ערפֿילען, ווייל ער האט קיין געלט ניט, און א פשיטא שוין, אז ער פֿערמאגט ניט אזוי פיעל אנגעגרייטע עסענווארג, כדי ער זאל קענען געבען עסען א גאנצע סאָטניע, האט איהם דער אפיצער געהייסען אוועקליינען און שמייסען מיט קאנטשיקעס. די טאכטער, וואס האט זיך שוין געווען בעהאלטען, איז ארויסגעלאָפֿען, און האט מיט איהר אייגענעם לייב פֿערשטעלט דעם טאטען. די קאנטשיקעס האבען זיך דאָן א שאָט געטהאָן אויף איהר און אויף אלע, וואס זיינען געווען אין שטוב. דערנאך האט דער סאָטניק אוועקגעפיהרט מיט זיך דעם בעל הבית. די טאכטער איז מיטגעגאנגען מיט'ן טאַטען. דער סאָטניק האט לכתחלה געפֿאָדערט, אַז די טאכטער זאל אוועקגעהן, נאר דערנאך האט ער איהר ערלויבט, אז זי זאָל נאכגעהען נאכ'ן טאַטען. ער האט זיי געבראכט צו זיך א היים, האט אוועקגעלייגט אויפֿ'ן טיש א רעוואלווער, און האט געהייסען דער טאכטער, אז זי זאָל אין משך פֿון דעם טאָג צוגרייטען א מיטאג פֿאר זיינע 100 קאזאקען און אויך 5000 רובעל במזומנים פֿאר איהם אליין, ווען ניט וועט דער פֿאָטער אין אָווענד ווערען דערשאָסען. דער אלטער מאן איז דאַן געפֿאלען אויף דער המצאה דעם דאזיגען פֿאָרשלאַג אויסצונוצען, כדי צו ראטעווען דאס לעבען. ער האט אנגעהויבען צו בעווייזען דעם סאטניק, אז זיין טאכטער וועט גארנישט קענען אויפֿטהאָן, נאר אויב ער וועט איהם אבלאזען אפילו נאר אויף איין שעה, וועט ער קריגען געלד און פראוויזיע. נאך א לאנגען ישוב הדעת, האט דער סאטניק מסכים געווען אבצולאזען דעם אלטען אויף איין האלב־שעה. דער אלטער איז אוועקגעלאָפֿען צו זיך א היים — די קאזאקען האבען אויסגעראַמט די שטוב, אזוי אַז עס איז דארט גארנישט געבליבען. ער האט אנ'עצה געגעבען דער פֿאמיליע, זי זאל זיך בעהאלטען, וואו מען קען נאר, און דערנאך האט ער זיך אליין בעהאלטען אויף א ביידעם ביי זיינע בעקאנטע. צום סוף איז ער מיט זיין פֿאַמיליע ענטלאָפֿען אין שטאָדט (די עדות פֿון וואכליז).

אין די ערשטע 2 טעג זיינען דער'הר'געט געווארען 17 אידען. די אידען האבען זיך געווענדט מיט א בקשה צום פארשטעהער פֿון שטאדט מאשינסקי, ער

זאל שיקען א דעפוטאציע פֿון 2 קריסטען און 1 אידען צום אַטאַמאַן, כדי בעטען איהם, ער זאל מאכען א סוף צו די רציחות. דער שטאדטפֿארשטעהער האט עס צוגעזאגט צו טהאָן, ער האט אבער אין דער אמת'ן גארנישט געטהאָן. דאן האבען זיך אלע אלטע לייט פֿון שטאדט, (די אידישע יונגע לייט האבען זיך בעהאלטען) סַיי מענער ווי פרויען, א לאָז געטהאָן צום אַטאַמאַנ'ס שטוב. דער אטאמאן איז מושבה געווארען אויפֿצונעהמען א דעפוטאציע פֿון 3 מענשען. אז די דעפוטאציע איז צו איהם געקומען, האט ער פֿון איהר פֿערלאנגט, אז אויף דעם מארגעדיגען טאג זאל זיך אויפ'ן פלאץ פֿון דער קאמאנדאטור צענויפֿקומען די גאנצע מענליכע בעפֿעלקערונג פֿון 15 ביז 40 יאָהר.

דער שרעק צווישען די אידען.

די דאזיגע פֿאָדערונג האט ארויפֿגעווארפֿען א מוראָ'דיגע אימה אויף די גאנצע אידישע בעפֿעלקערונג. עס איז ביי קיינעם ניט געווען קיין ספק, אז מען וויל דאָ אויסקויל'ענען די גאנצע אידישע בעפֿעלקערונג, וועלכע טויג צו ארבעט. דעם בעֵפעהל אבער האט מען געמוזט פֿאָלגען. און אויף מארגען איז די גאנצע מענליכע בעפֿעלקערונג פֿון 15 ביז 40 יאָהר, ארומגערינגעלט פֿון אלטע מענער און פרויען, צענויפֿגעקומען אויף דעם פלאץ פֿון דער קאמאנדאטור, אזוי ווי מען האט אבגערעדט. אין א פאר שעה ארום איז קאזיר־זירקא געקומען צעפֿאהרען אויף אנ'אויטאמאביל. די אידען האבען אויסגערופֿען: „דער אטאמאן זאל לעבען, עס זאל לעבען די אוקריינע". קאזיר־זירקא איז ארויס פֿון אויטאמאביל, און האט זיך צו די אידען געווענדט מיט א דרשה, אין וועלכער האט ער אנגעהויבען אויסצו־רעבענען אלע זייערע באָלשעוויסטישע חטאים.

קאזיר־זירקא'ס דרשה צו די אידען.

אין זיין דרשה, וועלכע ער האט געהאלטען אויף א שיינעם אוקריינישׁ־גאלי־צישען לשון, האט קאזיר־זירקא ארויסגעזאגט דעם געדאנק, אז ער האט דאס רעכט אויסצוקויל'ענען אלע אידען, און וועט עס טאקע טהאָן, אויב עס וועט ליידען אפילו איין איינציגער קאזאק. אין פּאַטאַפּאָוויטשי האט ער שוין אזוינס געטהאָן, און ער האט מיט זיינע אייגענע הענד דערשאָסען א אידישען שפּיאָן. ער וועט עוקר מן השורש זיין אלע אידען פֿון אָווּרוטש, אויב עס וועט נאר ליידען איין איינציגער קאזאק. ער גיט דערפֿאר אנ'עצה די אידען, אז אויב עס געפֿינט זיך צווישען זיי אפֿילו איין איינציגער באלשעוויק, זאלען זיי איהם דערווערגען מיט זייערע אייגענע הענד. אז קאזיר־זירקא האט פֿערענדיגט זיין דרשה, האבען איהם די אידען צוגע־רופֿען: „סלאַווא". דער קאזאָנער רב האט איהם פארגעשלאגען, ברענגען אלע אידען צו א שבועה, אז זיי זיינען געטריי דער אוקריינע, און אז די אידען זאלען ארויסשטעלען א קאמף־אָבטיילונג. דער אטאמאן האט געענטפֿערט, אז ער דארף ניט קיין אידישע שבועה און קיין אידישע קאמף־אבטיילונג. ער פֿערגינט די אידען צו עטעמען די אוקריינער לופֿט, אבער ער פֿערלאנגט זיי זאלען גדיינקען זיין אזהרה. די אידען זיינען זיך פֿונאנדערגעגאנגען און אנגעהויבען זיך צו

ישובֿ, וואס זאלען זיי טהאָן, כדי צו דערהאלטען אויף לענגער די גנאָד פֿון דעם אטאמאן. זיי האבען צענויפֿגעקליבען אַן ערך פֿון 20000 רובעל אויף מתנות פֿאר די קאזאקען.

דאס געלדקלייבען.

קאזיר־זירקא האט רוהיג אנגענומען דאס געלד און דערביי געמערקט, אז קיין סך מתנות קען מען פֿאר די דאזיגע סומע ניט קויפֿען. ער האט פֿערלאנגט, מען זאל איהם געבען נאך 50000 רובעל. די אידען האבען צוגעזאגט צו קריגען דאס געלד, אבער היות ווי אלע אין שטעדטעל זיינען געווארען בדיל הדל, איז ניט געווען גרינג צענויפֿצוקלייבען אזא סומע. מען האט זיך געמוזט ווענדען צו די קליינע בעלי מלאכה, צו די אידישע משרתים און דינסטמיידלעך, און די דאזיגע האבען טאקע אבגעגעבען אלץ, וואס זיי האבען אבגעשפארט פֿון זייער אָרעמען פֿערדינסט. אז קאזיר־זירקא האט דערהאלטען די איבעריגע סומע, האט ער ארויס־געלאָזען א ערקלערונג, אין וועלכער ער האט אויסגעדריקט זיין אונצופֿרידענהייט מיט די גזלות. ניט קוקענדיג דערויף האט מען זיך ווייטער געראבעוועט.

די רעקוויזיציע פֿון שניידערס און שוסטערס.

אין דערזעלביגער צייט האט קאזיר־זירקא ארויסגעלעגט א מאַנאָפאָל אויף די ארבעט פֿון אלע אידישע שניידערס און שוסטערס פֿון שטעדטעל דורכדעם, וואס ער האט זיי געהייסען אויפֿנעהמען דעם גאנצען מאַטעריאַל, וואס ער האט געהאט אָנגעראבירט אין די אידישע געשעפֿטען און אידישע הייזער. מען האט זיך גענומען נעהען שטיוועל, מאנטלען, מונדירעס און ברייטע קאזאצקע הויזען. פֿון ווייבערשע זיידענע קליידלעך האט מען אויסגעשניטען באשליקעס, ברוסטטיכער און אזוי ווייטער. מען האט געצוואונגען צו ארבעטען פֿון 8 אזייגער אין דער פֿריה ביז 12 אזייגער ביי נאכט. פֿרייטאג האט מען געארבעט ווי אלע טעג אין דער וואך. צו עסען האט מען בשעת דער ארבעט ניט געגעבען (די עדות פֿון שעכטמאן און שטאָדטלאנד).

קאזיר־זירקא ווערט א דַיָן.

קאזיר־זירקא האט זיך אויך בעשעפֿטיגט מיט מאכען פשרות אין פֿערשיידענע סכסוכים, וואס די איינוואהנער האבען צווישען זיך געהאַט. כדי צו כאראקטעריזירען איהם אלס א דין איז גענוג, אז מיר וועלען ברענגען למשל אזא פֿאַל: א אידענע האט פֿערמאָגט א שטיקעל ערד, וואס איז צו איהר איבערגעגאנגען בירושה. דער ערשטער בעל־הבית פֿון דער דאזיגער ערד האט עס אבגעקויפֿט פֿון א פויער. א זוהן פֿון דעם פֿערקויפֿער, וואס האט געוואלט אויסנוצען די אגראַרישע מהומה אונטער דער ערשטער ראַדאַ, איז ארויסגעטרעטען מיט דער טענה, אז די ערד איז זיינס, אבער די דאָזיגע טענה איז ניט אנגענומען געווארען. אז קאזיר־זירקא איז אויפֿגעטרעטען, און פֿאר דעם פויער איז געווארען קלאָר, אז די אידען זיינען רעכטלאָז, האט ער זיך אונטערגערוקט צום אַטאמאַן מיט דער אייגענער טענה.

קאָזיר־זירקא האט געהייסען ברענגען צו זיך דעם מאן פֿון דער אָנגעקלאגטער. נאר אזוי ווי דער דאזיגער האט ניט געגלויבט, אז קאָזיר־זירקא רופֿט איהם צו זיך, איז ער צו איהם ניט געגאנגען. דער אטאמאן האט דאן געשיקט מענשען, מען זאל איהם ברענגען צו פֿיהרען. אז דער איד איז געקומען, האט קאָזיר־זירקא ביי איהם געפֿרעגט, פֿאר וואס איז ער פֿריהער צו איהם ניט געקומען. דער איד האט געענטפֿערט, אז עס ניט געווען קיין שום לאגישער יסוד צו גלויבען דעם פויער, אז ער רעדט אין דעם נאָמען פֿון דעם אטאַמאַן. קאָזיר־זירקא האט גע־הייסען אוועקלעגען דעם אידען, איהם אויסטהאָן, און איהם געבען 25 שמיץ מיט אַ קאנטשיק. דער דאזיגער בעפֿעהל איז אויסגעפֿיהרט געווארען אין דעם דערבייזיין פֿון דעם אטאמאן. אין א האלב שעה ארום האט ער אנגעהויבען אויסצופֿרעגען דעם אידען מכח דער ערד. דער דאזיגער האט געענטפֿערט, אז נאך דער עקזע־קוציע איז ער בכלל ניט מסוגל צו רעדען, און וואס איז שייך צו דער ערד, געהערט זי זיין ווייב און ניט איהם, אזוי אז די ווייב וועט איהם ערשט קענען געבען די נויטיגע ידיעות. דער אטאמאן האט ארויסגערופֿען צו זיך די ווייב, וועלכע האט איהם געוויזען א קאפיע פֿון דעם געריכטליכען פסק דין, אז זי איז די בעל הבית׳טע פֿון דער ערד לויט דעם געזעץ. דאס אלץ איז פֿאר קאָזיר־זירקא׳ן נישט געווען גענוג, און ער האט פֿערלאנגט, אזביידע צדדים זאלען אַרויסשטעלען עדות, כדי אויפֿצוקלערען דעם סכסוך. מען האט ארויסגעשטעלט עדות, וועלכע האבען אויפֿגעוויזען די ריכטיגקייט פֿון דעם פסק דין, אז די אידענע איז די אמת׳ע בעל־הבית׳טע פֿון דער ערד לויט דעם געזעץ. קאָזיר־זירקא האט דאן געהייסען דער אידענע ארויסגעבען דעם פויער א צעטעל, אין וועלכען זי זאל שרייבען, אז זי שענקט איהם אוועק די ערד, און אז זי זאגט זיך איין מאָל פֿאר אלע מאל אב פֿון וועלכע ניט איז פרעטענזיעס אויף איהר.

די רעקוויזיציע פֿון די מוזיקאנטען.

קאָזיר־זירקא האט אויך האָלט געהאט זיך מְשַׂמֵחַ צו זיין. דעם אידישען ארקעסטער האט ער פֿערנומען פֿאַר זיך. דער ארקעסטער האט געמוזט שפילען אויף אלע קאזאצקע שמחות. אונטער די קלאנגען פֿון דעם דאזיגען ארקעסטער האט קאָזיר־זירקא איינמאל געשמיסען אלע באלשעוויסטישע פויערים. מען האט זיי געגעבען שמיץ אהן א שיעור, און דערנאך האט מען זיי דערשאָסען. (די עדות פֿון שטאָקמאנען.)

קאָזיר־זירקא איז זיך משמח.

קאָזיר־זירקא האט האָלט געהאט ניט נאָר די פשוט׳ע שמחות פֿון א גאנץ יאָהר. ער איז אויך געווען א בעלן אויף אויסטערלישע, אויסגעזוכטע פֿערגעניגענס. איינמאָל אין אָוועגד האט מען צו איהם געבראכט 5 אידען. 4 פֿון זיי זיינען נאך געווען במעט יונג, דער 5־טער איז געווען א דיקער איד אין די מיטעלע יאהרען. די קאזאקען האבען זיי געטריבען אין גאַלאָפּ. בעת זיי זיינען אריין פֿערסאָפּעטע און פֿערקייכטע צום אטאמאן אין שטוב, איז ער אליין געלעגען אין בעט אנ׳אויס־געטהאָנער, און אויף דער אנדער בעט איז געלעגען איינער פֿון זיינע קאלעגעס,

אויך אנ'אויסגעטהאָנער. די אריינגעקומענע אידען האט מען געצוואונגען צו טאנצען, און דערביי אונטערגעטריבען מיט קאנטשיקעס. דער דיקער האט געקריגען מעהר פֿאר אלע אנדערע. דערנאך האט מען פֿון זיי געפֿאָדערט, זיי זאלען זינגען אידישע לידער; עס האט זיך אבער ארויסגעוויזען, אז קיינער פֿון זיי קען ניט קיין אידישע לידער אויסוועניג. דער קאלעגע פֿון דעם אטאמאן האט דאן אנגעהויבען אונטערצוזאגען אויף אידיש די ווערטער פֿון די לידער, און די אידען האבען זיי געמוזט זינגענדיג איבער'חזר'ן. אזוי האבען די אידען א לאנגע צייט געזונגען און געטאנצט און קאזירקא־זירקא מיט זיין חבר האבען בשעת מעשה געלאכט פֿון גרויס הנאה. דערנאך האט מען זיי אריינגעפֿיהרט אין אנ'אנדער חדר, און מען האט זיי אָנגעטהאָן אויפֿ'ן קאפּ קאָמעדיאַנטישע היטלען. מען האט זיי צוריקגעבראכט צום אטאמאן, איטלעכען פֿון זיי אריינגערוקט א ליכטעל אין האנד און צעזעצט אויף שטולען. אין אזא לאגע האבען זיי געמוזט זינגען. קאזיר־זירקא און זיין חבר האבען זיך אזוי געקייקעלט פֿון געלעכטער, אז די בעט, אויף וועלכער דער חבר איז געלעגען, איז איינגעפֿאַלען. מען האט געצוואונגען די אידען אויפֿצוהויבען די בעט און זי צו רעכטצומאכען, און בשעת מעשה איז זיך דער אפיצער געבליבען ליגען. איינער פֿון די אידען האט ניט אויסגעהאלטען די אלע דאזיגע בזיונות און האט אנגעהויבען צו וויינען. קאזיר־זירקא האט דערויף בעמערקט, אז פֿאר טרערען קומט 120 שמיץ מיט ריטער. דער איד האט געזאגט: „אויף אזא אופֿן וועל איך זינגען,“ „נו, אַדרבה זינג,“ האט איהם געענטפֿערט דער אַטאַמאַן, און דער איד האט ווידער אנגעהויבען צו זינגען. אין איינעם פֿון די אנטראַקטען האט דער חבר פֿון דעם אטאמאן געזאָגט: „אז עס וואָלט שוין, כ'לעבען, צייט געווען זיי אראבצולאָזען די תחתונים“. נאר דאָ גראד האט קאזיר־זירקא אין זיין גרויס חסד ניט געגעבען זיין הסכמה. נאכדעם ווי דער אטאמאן האט זיך משמח געווען, וויפֿיעל דאס הארץ האט געגלוסט, האט ער זיי אבגעלאזט א היים, און מיטגעגעבען זיי אויפֿ'ן וועג א שאָפֿער, וועלכער זאל זיי בעגלייטען, כדי די קאזאקען, וואס שטעהען אויפֿ'ן וואַך, זאלען זיי ניט דערשיסען. דער שאָפֿער האט זיי טאקע בעגלייט, אבער ער האט פֿערלאנגט, אז זיי זאלען איהם בעצאהלען 15000 רובעל דערפֿאר, וואס ער האט זיי ארויסגעראטעוועט פֿון טויט. אזא סומע האבען זיי בודאי ניט פֿערמאָגט. אבער דער שאָפֿער האט איטליכען פֿון זיי בעגלייט ביז אין שטוב אריין, און יעדערער האט ביי די בני בית צענויפֿגעקליבען, וויפֿיעל ער האט נאר געקענט, און דערמיט בעצאהלט. (די עדות פֿון ווייסבאנדען) עס איז שווער אויסצורעכענען אלע כאראקטעריסטישע פֿאלען, וואס זיינען פֿארגעקומען אונטער דער ממשלה פֿון דעם אטאמאן קאזיר־זירקא. אבער מען קען ניט פֿערבייגעהן און זיך ניט אבשטעלען אויף דעם דאזיגען פֿאַל.

מעשה הערצביין.

אין זייערע בלבולים אויף די אידען האבען די פּאליאַקען און די געוועזענע צאַרישע טשינאווניקעס פֿערשפרייט א קלאנג, אז די אידען האבען אין זינען צו מאכען מיט די קריסטען דאס, וואס די קאַטאָליקען האבען א מאָל געמאכט מיט די פֿראנצויזישע פּראטעסטאנטען (די „הוגענאטען“) אין דער שחיטה פֿון דער בארטאלאָמעאישער נאַכט, און אז זיי האבען שוין אָנגעמערקט ביז 150 קרבנות. זיי האבען געזאגט, אז עס איז פֿאראַן א רשימה פֿון די אלע דאזיגע קרבנות, און אז

די רשימה איז אנגעשריבען געווארען פֿון דעם קליינעם אדוואקאט הערצביין. מען האט דעם דאזיגען הערצביין ארעסטירט. און אזוי ווי עס טרעפֿט זיך אפֿט אין לעבען, האבען די, וועלכע האבען אויסגעטראכט דעם דאזיגען בלבול, סוף־כל־סוף אנגעהויבען צו גלויבען אין זייערע אייגענע אויסטראכטעניש. די קריסטען האבען זיך שטאַרק צערודערט, און מען האט זיך געווענדט צו קאזיר־זירקא, וועלכער האט פֿון זיין צד מַבטִיחַ געווען, אז אזא מין רשימה איז טאקע פֿאראן, נאר ער האט זי קיינעם ניט געוויזען. דער פּחד צווישען דעם קריסטליכען פּובליקום איז געווארען אזוי שטארק, אז עטליכע קריסטען האבען אנגעהויבען צו פֿערלאזען די שטאדט אין גרויס איילעניש. וואס איז נוגע צו הערצביינען, מוז מען בעמערקען, אז ער האט זיך אין פּאליטיק בכלל ניט געמישט. ער פֿלעגט תּמיד פֿערברענגען צווישען קריסטען, וואו ער האָט געהאט א סך בעקאנטע און פריינד. צווישען אידען איז ער כמעט קיינמאָל ניט געווען. זיין ווייב האט זיך געווענדט צו זיינע קריסטליכע בעקאנטע מיט דער בקשה זיך אנצונעהמען פֿאר איהר מאן, וועלכען זיי האבען געקאנט פֿאר א מענשען, וועלכער שטעהט ווייט פֿון פּאליטיק און פֿון אידען. אבער די קריסטליכע בעקאנטע האבען זיך אבגעזאגט. וואס איז נוגע צו דער בעריהמטער רשימה, איז די מעשה דערפֿון מן הסתם געווען אזוי: בעת עס איז געפֿאלען דעם העטמאנ'ס ממשלה, האט דער פֿארשטעהער פֿון שטאדט מאָשינסקי פֿערבעטען צו זיך א סך קריסטען, באזונדערס די פּריצים און די טשינאווניקעס, און האט זיי פֿארגעשלאָגען, אז זיי זאלען ארגאניזירען א קאמפּגרייטע מחנה, אויף דעם פֿאל, אז עס וועלען אנקומען די פּעטליוראווצעס. מען האט צוזאמענגעשטעלט א רשימה, אין וועלכע עס האבען זיך פֿערשריבען מעהר ווי 100 קריסטען. און אזוי ווי הערצביין איז געווען בעקאנט מיט זיין שענעם כתב יד — און אפשר אויך צוליעב אנדערע טעמים —, האט איהם מאשינסקי געבעטען, ער זאל איבערשרייבען די רשימה. און הערצביין האט עס געטהאָן. עס לענט זיך זעהר אויפֿ'ן שכל, אז עמיצער האט מיט א כיון איבערגעגעבען די דאזיגע רשימה אין די קאמאנדאטור, כדי ארויפֿצווארפֿען אויף די אידען דעם חשד, אז זיי האבען זיך דא אנגעמערקט קרבנות. הערצביינ'ס ווייב האט זיך געווענדט צו דעם פֿארשטעהער פֿון שטאדט מיט א בקשה צוזאמענצורופֿען די דומע, וועלכע זאל אויפֿדעקען דעם בלבול, און אראבנעהמען דעם פֿלעק, וואס ער האט ארויפֿגעלעגט אויף איהר מאנ'ס נאָמען. מאָשינסקי האט צוגעזאגט, אבער אז הערצביינ'ס ווייב איז נאך א מאל צו איהם געקומען, האט מען איהר געזאגט, אז ער איז אוועקגעפֿאהרען. זי האט זיך דאן געווענדט צו דעם וויצעפֿארשטעהער, וועלכער האט אויך צוגעזאגט און אויך גארנישט געטהאָן. און נאר דער יושב ראש פֿון דער דומע, דער נאטאריוס אָלשאנסקי, איז אריין אין איהר לאגע. ער האט פֿונאנדערגעשיקט איינלאדונגען צו א זיצונג, אבער היות ווי אויף דער דאזיגער זיצונג זיינען געקומען נאר אידען, און קיין קריסטען זיינען ניט געווען, האט מען ניט געקענט בעקומען די נויטיגע צאהל פֿון שטימען, איז די זיצונג ניט אבגעהאלטען געווארען. און אזוי ווי די קריסטליכע בעפֿעלקערונג האט זיך אלץ נאך ניט געקענט בערוהיגען מחמת די קלאנגען וועגען די „בארטאלאָמעישע“ נאכט, וואס דארף באלד קומען, האבען זיך עטליכע קריסטען געווענדט צו קאזיר־זירקא, ער זאל זיי ערקלערען, אויב די דאזיגע קלאנגען האבען אין דער אמת'ן א ממשות'דיגען יסוד. אויך דער נאטאריו'ס אלשאנסקי און דער טשינאווניק אידין, א גוטער בעקאנטער פֿון הערצביינען, זיינען געקומען צום אטאמאן. זיי האבען ערקלערט, אז זיי זיינען

בטות, אז הערצביין קען ניט זיין דער מחבר פון דער דאזיגער רשימה. קאזיר־זירקא האט געענטפערט, אז ער אליין האלט וועניג פון דער גאנצער זאך, הן פון דער רשימה, הן פון די פערשפרייטע קלאנגען מכח א בארטאלאמעאישע נאכט, און אז ער וועט ארויסלאזען א ערקלערונג לויט זיין דאזיגער מיינונג, כדי צו בערוהיגען די קריסטליכע בעפעלקערונג. וואס איז נוגע צו הערצביינען, האט ער צוגעזאגט, איהם תיכף צו בעפרייען. זיין צוזאג מכח דער בעפרייאונג פון הערצביינען האט ער אויך איבערגעחזר'ט דער פרוי פון דעם דאזיגען. די ערקלערונג, אז די קלאנגען מכח א בארטאלאמעישע נאכט, וואס אידען האבען כלומר'שט אין זינען, איז מעהר ניט ווי א בלבול און א פראוואקאציע, האט ער טאקע ארויסגעלאזען. אין דער דאזיגער ערקלערונג האט זיך ס'רוב גערעדט פון א הויז־שמירה. וועגען דעם וועלען מיר א ביסעל ווייטער רעדען. וואס איז שייך צו הערצביינגען, האט ער איהם ניט קוקענדיג אויף אלע צוזאגען, ניט בעפרייט, און דער סוף איז געווען, אז מען האט איהם דערשאסען. (די עדות פון טויבע הערצביין און פון אידינען).

די ממשלה פון קאזיר־זירקא האט געדויערט ביז צום 16־טען יאנואר. די קאזאקען פלעגען ראבעווען אידישע הייזער אזוי ווי אלעמאל, עס פלעגען פאר־קומען אויך רציחות.

דער ציווילקאמיסאר און די הויז־שמירה.

פון קאזיר־זירקא'ס מעשים האט מען זיך דערוואוסט אין זשיטאמיר, און מען האט פון דארטען געשיקט א קאמיסאר פאר ציווילע אנגעלעגענהייטען. דער דאזיגער קאמיסאר איז גראד געווען אנ'עהרליכער מאן און די אידען האבען געקראגען צו איהם א פולען צוטרוי. נאר אזוי ווי ער האט אליין געזאגט, איז ער נישט געווען בכח צו טהאן פאר זיי עפעס, וואס זאל קענען האבען א ממשות־דיגען בעדייט, ווייל קאזיר־זירקא האט פערהאלטען די טעלעגראפישע ידיעות, וועלכע ער פלעגט שיקען קיין זשיטאמיר. דאס איינציגע, וואס ער האט דער־גרייכט, דאס איז געווען די ארגאניזאציע פון די הויז־שמירה, וועגען וועלכע דער אטאמאן האט ארויסגעלאזט א בעזונדערע ערקלערונג. נאר אזוי ווי די דאזיגע הויז־שמירות זיינען בעשטאנען אין גאנצען פון אידען, האבען זיי טאקע געהאט א אידישען טעם, ד. ה. זיי האבען ניט געהאט קיין שום ממשות. די קאזאקען פלעגען אויסראבעווען די מיטגליעדער פון דער שמירה, און איינעם פון די מיט־גליעדער האבען זיי דער'הרג'ט. (די עדות פון גלערמאנען און אנדערע).

מען צווינגט די אידען צו ארבעט.

דעם 15־טען יאנואר האבען די קאזאקען פון דער פריה אן אנגעהויבען טרייבען אידישע יונגע לייט צום וואקזאל, זיי זאלען האקען האלץ און אויסרייניגען די וואגאנעס. ס'רוב האט מען געטריבען יונגע לייט, אבער פון אלטע לייט האט מען זיך אויך ניט אבגעזאגט. אויפ'ן וועג צום וואקזאל האבען דיזעלביגע קאזאקען זיי אויסגעראבירט. אויפ'ן וואקזאל גופא האט מען זיי געצוואונגען

צו טהאָן אלערליי ארבעט, אפילו אזעלכע מלאכות, וואס זיינען גאר ניט געווען נויטיג. מען האט זיי אָנגעטהאָן כל׳ערליי זלזולים, געשלאגען מיט קאנטשיקעס און מיט די גראבע זייט פון די ביקסען. די, וואס זיינען געווען א ביסעל אנגעטהאָן, האט מען אבגעפיהרט אן א זייט און אראבגעצויגען פון זיי די קליידער און די שטיוועל. אז עס איז געקומען דער אָוונד, זיינען אלע געווען אויסגעראבירט. איינעם האט מען דער׳הרג׳עט, דעם אנדערן האט מען שווער פערוואונדעט. און בעת זיי האבען זיך געפונען אויפ׳ן וואקזאַל, האבען קאזאקען אויסגעראַמט זייערע הייזער אין שטאָדט.

דער שרעק און די אימה דערגרייכען די העכסטע מדרגה.

אויף דער שטאדט האט זיך אָנגערוקט א געדיכטע כמאַרע. עס האט גע־וועלטיגט א צערודערטע שטימונג. מען האט געפיהלט, אז וואס ווייטער, קומט מען אלץ נעהענטער צו א קאטאסטראפע. די אידען האבען געלעבט אין ציטערניש און טויט־שרעק. זיי האבען בעשלאָסען צו שטארבען אלע צוזאמען, און האבען זיך שוין פון אָוונד אָן צוליעב דעם פערזאמעלט אין שול. אבער די שול איז געווען צו ענג און האט ניט געהאט קיין פלאץ פאר אלעמען. די לופט איז געווען אזוי שטיקענדיג, אז א סך פון די פערזאמעלטע זיינען געפאלען אין חלשות, און עטליכע פון זיי האבען אויסגעשלאגען די פענסטער און ענטלאפען וואוהין די פיס האבען געטראָגען, ווייל זיי האבען ניט געקענט אויסהאלטען די ענגקייט און די פערשטיקטע לופט. אין שול פלעגען זיך דערוויי רייגגעהען קאזאקען און אויסראבעווען, וואס זיי האבען נאר געקענט. אנדערע קאזאקען האבען אין דערזעלבינער צייט געראבירט די מיטגליעדער פון דער הויז־שמירה, און איינעם פון די דאזיגע האבען זיי דער׳הרג׳עט, אזוי ווי מיר האבען שוין פריהער דערמאָנט. אזוי האבען דאס די אידען פון אָזורקאוו פערבראכט די נאכט פון 15־טען ביז 16־טען יאַנואר.

די מאַסענדערשיסונגען פון אידען און דאס אבטרעטען פון קאזיר־זירקא.

דעם 16־טען יאנואר אין דער פריה האבען די קאזאקען אנגעהויבען צו פערשפרייטען א קלאַנג, אז דער קאמיסאר פאַר ציווילע ענינים, צו וועלכען די אידען האבען זיך, ווי עס איז ידוע, פערהאלטען מיט א פולען צוטרוי, פערבעט צו זיך די פערטרעטער פון דער אידישער בעפעלקערונג, כדי צו מאכען זיי בעקאנט מיט א וויכטיגער ערקלערונג, וואס איז געקומען פון זשיטאָמיר. די אידען האבען זיך אָנגעכאַפּט אָן די דאזיגע ערקלערונג, האבען געגלויבט, אז עס איז אנ׳אמת, און אנ׳ערך פון 50 מענשען האבען זיך א לאָז געטהאָן צום וואָקזאַל. אויפ׳ן וועג זיינען זיי ארומגערינגעלט געוואָרען פון רייטענדיגע קאזאקען, וועלכע האבען זיי אנגעהויבען אונטערצוטרייבען מיט קאנטשיקעס און געצוואונגען צו זינגען „מה יפית“ און אנדערע ליעדער. די אונגליקליכע האבען פערשטאנען, אז מען האט זיי ארייגגענאַרט אין זאק אריין. און בעת דער דאזיגער צוג איז

צוגעקומען צום וואקזאל, האבען די קאזאקען און אויך די אָפיצערען, וואס האבען זיי ארומגערינגעלט, זיי אנגעהויבען צו האקען מיט שווערדען און שיסען אויף זיי מיט רעוואלווערן. די אידען האבען אנגעהויבען זיך פאנאנדערצולויפען אין פערשיידענע זייטען. עס האבען זיך אויף זיי א שאט געטהאָן קוילען פון ביקסען. אין דערזעלביגער צייט האבען אנדערע קאזאקען פון א בעהאלטענעם ארט אין וואקזאל גופא אנגעהויבען צו ווארפען אויף די אידען אויפפלא־צענדיגע קוילען. 32 מענשען זיינען געבליבען ליגען אויפ'ן אָרט. עס זיינען געוועזען אויך א סך פערוואונדעטע, זעהר ווייניגע זיינען ניצול געוואָרען. אז די שחיטה האט זיך פערענדיגט, האט זיך בעוויזען דער אטאמאן קאזיר־זירקא, וועלכען די קאזאקען האבען אויפענומען מיט די ווערטער: „א דאנק גאט, טאטעלע, מען האט די זשידעס א ביסעל צעשאסען". א פאטאגראפיע פון די 32 הרוגים איז דערביי". (די עדות פון פאמערזועל, וויינערמאן.) אין דערזעלביגער נאכט האט קאזיר־זירקא מיט זיין באנדע פערלאזען די שטאדט, ווייל פון דער זייט פון קאלינקאוויטשי זיינען אָנגעגאנגען די באלשעוויקעס.

דער סך הכל.

דער פועל יוצא פון דער דאזיגער ממשלה איז געווען, אז מען האט דער־הרג'עט ארום 80 אידען און צעראבעוועט מעהר ווי 1200 הייזער. און נאר דורך א מקרה זיינען גאנץ געבליבען 10-15 הייזער. אין דעם דאזיגען פאַל איז דער פאגראם דורכגעפיהרט געווארען אונטער דעם לאזונג „שלאג די זשידעס, ווייל זיי זיינען באלשעוויקעס". אבער די שטימונג פון די קריסטליכע מאַסען בנוגע צו אידען איז אזוי, אז אבי וואס פאר א לאזונג איז מסוגל אנצוצינדען א פאגראם. מען קען זאגען אָהן א גוזמא, אז דער פאגראם האט אויסגעגלייכט אלע אידען אין דעם פרט פון אָרים און רייך: אלע אידען זיינען גלייך בדלות געווארען, און דעם פסוק „חברים כל ישראל" קען מען דא אָנווענדען אין א פולען מאָס. די שאָדענס דערגעהען ביז הונדערטע פון מיליאנען און אז מען זאל זיי אבשאצען לויט דער היינטיגער וואליוטע, וועלען זיי אפשר דערגעהן ביז צו מיליאַרדען.

דער ארטיגער הילפסקאמיטעט פאר די אידען, וואס האבען געליטען פון פאגראָם.

אין אָוורוטש האט זיך געגרינדעט א הילפסקאמיטעט פאר די אידען, וועלכע האבען געליטען פונ'ם פאגראם. דער קאמיטעט ארבעט פראדוקטיוו, אבער די הילף, וואס ער גיט, איז זעהר קליין בערך צו דער גרויסער נויט, וועלכע גע־וועלטיגט אין שטאָדט. אוורוטש דארף האבען א הילף אין א סך ברייטערען מאָס, אין א מאָס, וואס נאר א מלוכה קען דאס דערוויייזען. הער ס. ס. קאַגאַן, וועלכער איז צוזאמען מיט מיר געפאָהרען קיין אָוורוטש, האט צוגעשטעלט א בעריכט וועגען דעם כאראקטער פון דער דאזיגער הילף, ווי אויך פון דעם אופן, ווי די סומעס ווערען פערטיילט.

די סאָוויעט־קאמיסיע צום אויספאָרשען פֿון די פאגראמען.

אין אָוורוטש האבען מיר אנגעטראָפֿען א סאוויעט־קאמיסיע, וועלכע איז לויט א בעפֿעהל פֿון דעם אלרוסישען סאוויעט־פארזיצענדען סווערדלאָוו אָנגעקומען פֿון דער שטאָדט מאָזיר, כדי אויסצופֿארשען די פאָגראָמען. אז די קאמיסיע איז געקומען אין שטאדט, האט זי ארויסגעלאָזט אנ׳ערקלערונג, פֿון וועלכער מיר גיבען דא אנ׳עקזעמפלאר. צום בעדויערן אבער קענען די אויספֿאר־שונגען פֿון דער דאזיגער קאמיסיע ניט פיהרען צום געוואונשענעם ציעל, ווייל די אידען האבען מורא צוליעב פשוט׳ע טעמים אנצורופֿען די נעמען פֿון אלע די מענשען, וועלכע האבען אנטייל גענומען אין די פאגראמען, אפֿילו ווען מען קען זיי זעהר גוט. דער סוף איז, אז אלע, פֿון וועלכע מען וויים אויף קלאָר, אז זיי האבען געהאלפֿען די פאגראמשטשיקעס, שפאצירען ארום פֿראנק און פֿריי, און עטליכע פֿון זיי האבען שטעלעס אין די סאוויעטישע אינסטיטוציעס. מיר האבען זיך צענויפֿגערעדט מיט דער דאזיגער קאמיסיע, און פֿון איהרע מיטגלידער האבען מיר זיך דערוואוסט, אז סווערדלאוו האט צוגעזאגט צו אסיגרינען פֿאר די פאגראמירטע כמעט ווי 3 מיליאן רובעל. עס איז שווער צו זאגען, אויף וויפֿיעל אזא מין צוזאג האט א ממשות. אבער אַפֿילו אזא גרויסע סומע איז בלי שום ספק אויך צו קליין, כדי מען זאָל קענען מיט איהר אויפֿבויען אלץ, וואס איז צעשטערט געווארען אין שטאָדט.

פראָסקוראָוו.

דער פאָגראָם פון 15־טען פעברואַר 1919.

(פון די מאַטעריאַלן פון דעם הילפס־קאָמיטעט פאַר די פאַגראָם־קרבנות פון רוסישען קרייז אין אוקריינע).

צו דער פאָרגעשיכטע.

פראָסקוראָוו איז די בעלעבטעסטע שטאָדט אין דער פאָדאלער גובערניע. איהר בעפעלקערונג ווערט געשעצט אויף 50000 נפשות, דערפון א העלפט אידען.

די דעמאָקראַטיזירטע שטאָדט־דומע איז בעשטאַנען פון 50 מיטגלידער: 26 קריסטען און 24 אידען. בראש פון דער דומע, ווי כמעט אומעדום אין פאדאליע, שטעהען פאָליאַקען. דער שטאָדט־פרעזידענט איז געווען דער פאָליאַק ד״ר סיקאָראַ און דער פאָרזיצענדער פון דער שטאָדט־דומע איז געווען דער פאָליאַק ד״ר סטאַווינסקי. די אייגענטליכע מאַכט אין פראסקוראוו איז געלעגען אין די הענד פון מיליטער־קאָמענדאַנט, קיווערטשוק, וועלכער האָט נאָך אין דער צאַרישער צייט פערנומען א שטעלע אין דעם מיליטער, און פון קאָמיסאַר טאַראַנאַוויטש, אַ געוועזענעם פאָלקסשוללעהרער. פאַר דער רוה אין שטאָדט האָט געהאַט צו זאָרגען די שטאדט־מיליץ, וועלכע איז געשטאַנען אונטער׳ן בעפעהל פון קאָמענדאַנט. די שטאָדטישע זעלבסטפערוואַלטונג, וועלכע האָט ניט געהאַט קיין ריכטיגעס פערטרויען צו דער שטאָדט־מיליץ, האָט אָרגאַניזירט אַנ׳אייגענעם שוץ, די אַזוי גערופענע „הייזער־וואַך“. בראש פון דער דאָזיגער וואַך איז געשטאַנען אַ צענטראַלע ביוראָ, וואָס איהר פאָרזיצענדער איז געווען גורסקי, אַ קריסט, און זיין געהילף דער איד שיינמאַן. אַזוי ווי די שטאָדטישע וואַך איז בעשטאַנען על פי רוב פון אידען, האָט זיך קיווערטשוק בעצויגען צו איהר אונפריינדליך און האָט איהר געזוכט צו שטערען אין דער ארבעט.

אין פראָסקוראָוו זיינען געווען פערטרעטען אַלע בעקאַנטע אידישע און ניט אידישע פאָליטישע פאַרטייען, אויך אַ גרופע באָלשעוויקעס. די קליינע באָלשעוויסטישע אָרגאַניזאַציע האָט געפיהרט אין דער צייט פון פעטליוראַ׳ס ממשלה אַ אונטערערדישע עקזיסטענץ.

ווי בעקאַנט, האָט זיך פעטליוראַ׳ס רעגירונג געפונען אַ לענגערע צייט אין ווינניצאַ. גראָד אין דער דאָזיגער שטאָדט איז פאָרגעקומען, בעת פעטליוראַ׳ס רעגירונג איז דאָרט געווען, אַ געהיימער צוזאַמענפאָהר פון די באָלשעוויקעס פון פאָדאָלער

גובערניע, וועלכער האָט בעשלאָסען אויפ'ן 15-טען פעברואַר אויפצוהויבען אין גאַנץ פאָדאָליע אַ בעוואָפענטען אויפשטאַנד.

ווי וועניג פעטליוראַ'ס רעגירונג איז געווען אָרגאַניזירט און אינפאָרמירט, בעווייזט דער פאַקט, אַז דער דאָזיגער צוזאַמענפאַהר האָט געקענט פאָרקומען אונטער איהרע אויגען. די באָלשעוויקעס האָבען אבער געהאַט נאָך וועניגער מאַכט און השפעה, און פון גאַנצען פראָיעקטירטען אויפשטאנד האָט זיך אויסגעלאָזען אַ גאַנץ אונבעדייטענדער פערזוך אין פראָסקוראָוו.

אין דער דאָזיגער שטאָדט זיינען געווען איינגעקוואַרטירט 2 פאָלקען: דער 15-טער בעלגאָראַדער פאָלק און דער 8-טער פאָדאָלער. אין דעם ערשטען זיינען געווען 240 מאַן, אין דעם אַנדערען עטוואָס מעהר.ביידע פאָלקען זיינען געווען באָלשעוויסטיש געשטימט. 10 טעג פאַר'ן פאָגראָם האָט זיך בעוויזען, אונטער דער קאָמאַנדע פון'ם אַטאַמאַן סעמאָסענקאָ, די זאַפאָראָזשיער קאַזאַקען־בריגאַדע פון דעם אוקריינישען רעפובליקאַנישען מיליטער אויפ'ן נאָמען פון הויפט־אַטאַמאַן פעטליורא. צוזאַמען מיט דער בריגאַדע איז אָנגעקומען דער 3-טער היידאַמאַקען־פאָלק (פרייווילינע אוקריינישע פויערים). דער אָפיציעלער צוועק פון סעמאָסענקאָ'ס חיל איז געווען זיך אָבצורוהען פון דער אַרבעט אויפ'ן פראָנט און טהאָן גאַרניזאָן־דינסט אין פראָסקוראָוו.

סעמאסענקאָ האָט געלאָזט אויסזעצען אַנ'אויפרוף, אין וועלכען ער האָט געמעלדעט, אַז ער איז דער נאַטשאַלניק פון גאַרניזאָן, אַז פערזאַמלונגען זיינען פערבאָטען און אַז יעדע אַגיטאַציע געגען דער עקזיסטירענדער מאַכט וועט בעשטראָפט ווערען לויט דעם קריגס־געזעץ. דער אויפרוף האָט אויך פערבאָטען פאָגראָם־אַגיטאַציע און ס'איז געזאָגט געוואָרען, אַז וועמען מען וועט כאַפּען ביי אַזאַ אַגיטאַציע, וועט מען אויפ'ן אָרט דערשיסען. דער אויפרוף איז אָבער געבליבען ניט געדרוקט לויט אַ בעפעהל פון שטאָדט־קאָמענדאַנט קיווערטשוק, וועלכער האָט ערקלערט, אז ער וויים ניט וואָס פאַר פאָלמאַכטען בעזיצט סעמאָסענקאָ.

דער דריטער היידאַמאַקען־פאָלק האָט געהאַט הינטער זיך, ווי מען האָט דערצעהלט, אַ פאָגראָם־פערגאַנגענהייט, און ווי ער האָט זיך נאָר בעוויזען אין שטאָדט, זיינען די אידען אַריינגעפאַלען אין אַ אונרוהיגער שטימונג.

די בעפעלקערונג פון שטאָדט האָט פון דעם פראָיעקטירטען באָלשעוויסטישען אויפשטאנד גאָרנישט געוואוסט, נאָר אין סאָציאַליסטישע גרופּען זיינען דערגאַנגען קלאַנגען וועגען דעם. די סאָציאַליסטען מיט דעם בונדיסט יפה בראש האָבען שטאַרק געוואָרנט די באָלשעוויקעס, אָנווייזענדיג אויף די ניט גלייכע כחות, אויף דער אונפערמיידליכער קאַטאַסטראָפע און ספּעציעל אויף דער גרויסער פאָגראָם־סכנה. די באָלשעוויקעס אָבער האָבען ערקלערט, אז קיין שום סכנה איז ניטאָ, ווייל דער אויפשטאַנד וועט פאָרקומען אין איין צייט אין גאַנץ פאָדאָליע, און אז זיין ערפאָלג איז פאָלשטענדיג געזיכערט.

דעם 15-טען פעברואַר, 6 אזייגער אין דער פריה האָט זיך דער „אויפשטאַנד“ אָנגעהויבען. די באָלשעוויקעס האָבען פערכאַפּט די פּאָסט און דעם טעלעגראַף און האָבען אַרעסטירט דעם קאָמענדאַנט קיווערטשוק. זיי האָבען אויף זייער זייט אַריבערגעצויגען אַ טייל פון 15-טען בעלגאָראָדער און 8-טען פאָדאָלער פאָלק. די דאָזיגע סאָלדאַטען זיינען געפיהרט געוואָרען אַנטקעגען פעטליוראַ'ס חיל, וועלכער איז קאָנצענטרירט געווען אין די וואַגאָנען אויף דער סטאַנציע. אבער אזוי גיך ווי די רעוואָלטירענדע סאָלדאַטען האָבען געזעהען, אז פעטליוראַ'ס חיל איז אַ סך

שטאַרקער אין צאָהל, זיינען זיי אָבגעטראָטען און אוועק אין פּ ע ל ש ט י ן און יאַרמאָליצי. דערמיט האָט זיך דער „אויפשטאַנד" געענדיגט. ק י ו ו ע ר ט ש ו ק איז גלייך בעפרייט געוואָרען, און ער האָט איצט אָנערקענט דעם אַטאַמאַן ס ע מ א ס ע נ ק אָ, וועלכער איז מיט זיין הסכמה אַריינגעטראָטען אין זיין דינסט אלס נאַטשאַלניק פון גאַרניזאָן.

די שחיטה.

דעם דאָזיגען מאָמענט האָט ער געפייערט מיט אַ כּבוד פון שיכּרות פאַר די היידאַמאַקעס און קאַזאַקען; בעת דעם מיטאָג האָט ער זיי פיין מכבד געווען מיט בראָנפען און קאָניאַק.

נאָך דעם עסען האָט ער זיך געווענדעט צו די היידאַמאַקעס מיט אַ רעדע, אין וועלכער ער האָט געשילדערט די שווערע לאַגע פון אוקריינע, די שוועריגקייטען, וואס ער האָט איבערגעטראָגען אויפ'ן שלאַכט-פעלד, און האָט בעמערקט, אז די סאמע געפעהרליכסטע שונאים פון דעם אוקריינישען פאָלק זיינען די זשידעס, וועלכע מען מוז אויסשעכטען, כדי צו ראַטעווען אוקריינאַ און זיך אליין. ער האָט גענומען ביי די קאָזאַקען אַ שבועה, אַז זיי וועלען ערפילען זייער היילינגען חוב אויסצוקוילען די אידישע בעפעלקערונג, דערביי האָט ער זיי אויך געלאָזט שווערען, אז זיי וועלען אידיש גוטס ניט ראַבעווען, ווייל רויב פאַסט ניט פאַר אַ קאָזאַק. אַלזאָ קוילען און ניט ראבעווען.

ווען אַ קאָמאַנדיר פון אַ האַלבער-סאָטניע האָט פאָרגעשלאגען אַרויפצולעגען אויף דער אידישער בעפעלקערונג אַ קאָנטריבוציע, האָט איהם ס ע מ אָ ס ע נ ק אָ געסטראַשעט צו דערשיסען. עס האָט זיך געפונען נאָך אַ סאָטניע-קאָמאַנדיר, וועלכער האָט ערקלערט, אַז ער וועט ניט דערלאָזען זיין סאָטניע צו קוילען אונ־בעוואָפענטע מענשען. דעם דאָזיגען סאָטניע-קאָמאַנדיר, וועלכער האָט געהאַט גרויסע פאַרבינדונגען מיט פעטליוראַ'ס רעגירונג, האָט מען אינאיינעם מיט זיינע לייט אַוועקגעשיקט אין שטאָדט, און די איבעריגע קאָזאַקען, אויסגעשטעלט אין מאַרש-אָרדנונג, מיט מוזיק פאַראויס און מיט אַסאַניטאַר-אָבטיילונג פון הינטען, זיינען אַוועק אין שטאָדט, דורכגעגאַנגען די אלכסנדר-גאַס, ביי דעם סוף פון וועלכער זיי האָבען זיך צעטיילט אין בעזונדערע גרופּען און צושפּרייט איבער די זייטיגע גאַסען, וועלכע זיינען גאַנץ בעוואָהנט מיט אידען.

די אידישע מאַסע האָט גאַרנישט געוואוסט פון דעם פאָרגעקומענעם באָלשע־וויסטישען „אויפשטאַנד". זייענדיג צוגעוואָהנט אין דער לעצטער צייט צו אַלערליי שיסערייען, האָט זי ניט צוגעגעבען קיין שום בעדייטונג צו דער שיסעריי, וואָס האָט זיך געהערט אין דער פריה פון יענעם טאָג. דאָס איז געווען שבת, און די פרומע אידען זיינען אין דער פריה אוועק אין שול, האָבען אָבגעדאַוונט און, קומענדיג אַ היים, געזעצט זיך עסען. פילע האָבען, ווי דער סדר איז, זיך צוגעלעגט שלאָפען נאָך דעם שבת'דיגען וואַרמעס.

צעשפּרייטענדיג זיך גרופּענווייז, פון 5—15 מענשען, זיינען די קאָזאַקען מיט גאַנץ רוהיגע פּנים'ער אַריינגעגאַנגען אין די אידישע הייזער, ארויסגענומען די שווערדען און גענומען קוילען אַלע אידען, וועלכע זיינען געווען אין שטוב, אָהן אונטערשייד פון עלטער און מין. זיי האָבען גע'הרג'עט זקנים, פרויען און אַפילו

ברוסט־קינדער. זיי האָבען ניט נאָר געה׳רג׳עט, נאָר אויך פּערוואונדעט, שטערבענדיג מיט די שפּיזען. פֿייערגעוועהר האָבען זיי בענוצט נאָר דאַן, ווען דעם אָדער יענעם האָט זיך איינגעגעבען ארויסכאַפּען זיך אויפֿ׳ן גאַס, און דאַן פֿלעגט מען זיי נאָכשיקען א קויל.

די אידישע בעפֿעלקערונג, צווישען וועלכער ס׳האָבען זיך פֿערשפּרייט די ידיעות וועגען דעם פֿאָרגעקומענעם פּאָגראָם, האָט זיך בעהאַלטען אויף די בוידעמער און אין די קעלערס; נאָר די קאָזאַקען פֿלעגען די בעהאַלטענע פֿון די בוידעמער אַראָבשלעפּען און דער׳הרג׳ענען, אין די קעלערס האָבען זיי געוואָרפֿען האַנד־גראַנאַטען.

לויט די ווערטער פֿון עדות שענקמאַן האָבען די קאָזאַקען דער׳הרג׳עט אויפֿ׳ן גאַס נעבען דער הויז זיין אינגערען ברודער און דערנאָך האָבען זיי זיך אַריינגעריסען אין שטוב און צעשפּאַלטען דעם קאָפּ זיין מוטער. די איבעריגע מיט־גלידער פֿון דער פֿאַמיליע האָבען זיך בעהאַלטען אונטער די בעטען, נאָר בעת זיין קליינער ברודערל האָט דערזעהן דעם טויט פֿון זיין מוטער, איז ער ארויס־געקראָכען פֿון אונטערען בעט און אָנגעהויבען קושען דעם בר־מינן. די קאָזאַקען האָבען אָנגעהויבען צו האַקען דאָס קינד מיט די שווערדען. דעמאָלט האָט דער אַלטער פֿאָטער ניט געקענט מעהר אויסהאַלטען און איז אויך ארויסגעקראָכען פֿון אונטערען בעט. איינער פֿון די קאָזאַקען האָט אין איהם צוויי מאָל אויסגעשאָסען און דער׳הרג׳עט. דערנאָך זיינען זיי צוגעגאַנגען צום בעט און אָנגעהויבען צו שטעכען די, וואָס זיינען געלעגען בעהאַלטען. נאָר שענקמאַן איז צופֿעליג נצל געוואָרען.

לויט די ווערטער פֿון עדות מאַראַנץ זיינען אין הויז פֿון זיין פריינד אווערבוך דער׳הרג׳עט געוואָרען 15 מענשען און 4 שווער פֿערוואונדעט. ווען ער האָט זיך געווענדעט צו די קריסטליכע שכנים, זיי זאָלען איהם העלפֿען ארומ־בינדען די פֿערוואונדעטע, איז נאָר איין קריסט געקומען איהם צו הילף. די איבעריגע האָבען זיך אָבגעזאָגט.

די עדות גרינפעלד דערצעהלט אז פֿון פֿענסטער פֿון איהר דירה האָט זי געזעהען, ווי נעבען דעם אַנטקעגענדיגען הויז פֿון כאַסעלעוו האָט זיך אָבגעשטעלט אַ באַנדע פֿון 20 היידאַמאַקעס, פֿון וועלכער 4 האָבען זיך אָבגעטיילט, אַריין אין שופּמאַנ׳ס שטוב און פֿערבראַכט דאָרטען אַ קורצע צייט. בשעת זיי זיינען ארויסגעגאַנגען, האָבען זיי אָבגעווישט זייערע פֿערבלוטיגטע שווערדען אָן דעם שנעע. ווי ס׳האָט זיך ארויסגעוויזען, זיינען אין דער דירה דער׳הרג׳עט געוואָרען 8 מענשען. דער אַנדער טייל פֿון דער באַנדע איז אריין אין דעם דערבייאַיגען האָטעל „פֿראַנציאַ״. פֿון דאָרטען איז ארויסגעלאָפֿען דער אַלטער בעל־הבית, וועמען די היידאַמאַקעס האָבען נאָכגעיאָגט. נאָך זיי זיינען געלאָפען די קינדער פֿון דעם אַלטען און געבעטען רחמים, איהם אפּצולאָזען.

ווי עס גיט איבער דער עדות שפּיגעל, האָט ער זיך דערוואוסט פֿון דער שחיטה זייענדיג צו גאַסט מיט זיין ברודער ביי דער פֿאַמיליע פּאָטיעכאַ. זייענדיג אומרוהיג פֿאַר׳ן גורל פֿון זיין אלטער מוטער, איז ער אַוועק אַהיים און דורך הינטער־ווענלעך געבראַכט די אַלטיטשקע אין אַ הויז צו בעקאַנטע פּאַליאַקען, נאָר זיי האָבען קאַטעגאָריש זיך אָפּגעזאָגט אַריינלאָזען איהר, ערקלערענדיג, אז זיי האָבען מורא פֿאַר זייער איינענעם גורל. איהם האָט זיך איינגעגעבען אַריינברענגען זיין מוטער אין אַ הויז צו בעקאַנטע אידען. בעת ער האָט זיך ווידער אומגעקערט

צו פּאָטיעכע׳ס הויז, האָבען קריסטען, אזוי גערופֿענע „מעשטשאַנעס״, וואס זיינען געשטאַנען דאָרטען, איהם געוואָרנט ער זאָל אַהין ניט געהן, ווייל מען הרג׳עט דאָרטען. נאָר זייענדיג אומרוהיג פֿאַר זיין ברודער, איז ער אוועק אהין און האָט געזעהען, אַז די גאַנצע פֿאַמיליע פּאָטיעכע און אלע די, וואָס זיינען דאָרטען געווען, אריינרעכענענדיג אויך זיין ברודער זיינען געווען דער׳הרג׳עט. די אַלטע מוטער פֿון הויז איז געווען אויף אזוי פֿיעל צעהאַקט, אז ער האָט איהר געקענט דערקענען נאָר לויט דער פֿיגור. ביי דער אַלטיטשקע איז געלעגען דער קערפּער פֿון איהר זוהן, צעהאַקט דורך שווערדען און צעשטאכען פֿון שפּיזען. אויף אַזאַ אופֿן זיינען אויך דער׳הרג׳עט געוואָרען די עלטערע און מיטעלע טעכטער. די איגגערע טאָכטער און די קרובה, וואָס איז געקומען צו זיי צו גאַסט, זיינען געלעגען שווער פֿערוואונדעט. אויפֿ׳ן הויף זיינען געלעגען שווער פֿערוואונדעט די צוויי ברידער ברעסלער מיט זייער מוטער. איינער האָט נאך גע׳אטעמט; ער איז באַלד אויס־געגאנגען ביי איהם אויף די הענד.

אין הויז זיינען אריין נייגעריגע פויערים. ער האָט זיי געבעטען איהם צו העלפֿען אויסצולעגען די פֿערוואונדעטע אויף די בעטען. אויסער איין שכן סיקאָראַ האָבען זיך אַלע אָפּגעזאָגט. פֿון די פֿערוואונדעטע זיינען צוויי גע־שטאָרבען. די איבעריגע זיינען געזונד געוואָרען, אָבער פֿערבליבען קאַלעקעס.

אין וואָלפּצונג׳ס־הויז איז געווען אויסגעקוילעט די גאַנצע משפחה. גע־בליבען לעבען איז איין מיידעל, וועלכע האָט בעקומען 28 וואונדען.

אין זעמעלמאַנ׳ס הויז זיינען דער׳הרג׳עט געוואָרען 21 פּערזאָנען און צוויי פֿערוואונדעט. צום הויז זיינען צוגעגאַנגען היידאַמאַקעס אין מאַרש־אָרדנונג מיט צוויי מאַשין־געוועהר. מיט זיי איז מיטגעגאַנגען אַ באַרמהערציגע שוועסטער, און איינער מיט א צייכען פֿון רויטען־קרייץ אויף דער האַנד. דאָס איז געווען ד״ר מאַרינעק, דער פֿערוואַלטער פֿון דער סאַניטאַרער אָבטיילונג.

אין בלעכמאַנ׳ס הויז זיינען דער׳הרג׳עט געוואָרען 6 מענשען. איינעם האָט מען גע׳הרג׳עט דורך אַ זעץ איבער׳ן קאָפּ, פֿון וועלכער דער שאַרבען איז צע־שפּאַלטען געוואָרען אויף צווייען. אַ מיידעל איז פֿערוואונדעט געוואָרען אין דער הינטערשטער טייל פֿון קערפּער.

פֿון אַכט באַנדיטען האָבען זיך פֿינף אריינגעריסען אין קאָרטשאַק׳ס הויז און 3 זיינען געבליבען אויפֿ׳ן גאַס. די אין שטוב האָבען געכאַפּט דעם אלטען קאָרטשאק פֿאַר׳ן באָרד און האָבען איהם דורך דעם קיך־פֿענסטער צוגעוואָרפֿען צו די, וואָס זיינען געשטאַנען אויפֿ׳ן גאַס. די לעצטע האָבען איהם דער׳הרג׳עט. מען האָט ווייטער דער׳הרג׳עט די אלטע מוטער און צוויי טעכטער. א מיידעל, וועלכע איז געווען ביי זיי צו גאסט, האָבען זיי געשלעפּט פֿאַר די צעפּ און ארויס־געוואָרפֿען אויפֿ׳ן גאַס, וואו זי איז בעסטיאַליש דער׳הרג׳עט געוואָרען. אַ 13־יאָהריגער איגגעל, וועלכען מען האָט שטאַרק פֿערוואונדעט, איז פֿון די קלעפּ גאַנץ טויב געוואָרען. אַנ׳עלטערען ברודער האָבען זיי געמאַכט 11 וואונדען אין בויך און אין זייט און איהם צוגעוואָרפֿען צו דער דער׳הרג׳עטער מוטער מיט די ווערטער: „איצט האָבען מיר שוין מיט איהם פֿערענדיגט״.

אין זאַסולע׳ס הויז איז דער׳הרג׳עט געוואָרען די טאכטער פֿון בעל־הבית, וועלכע מען האָט לאַנג געפּייניגט. דאָס איגגעל, וועלכער האָט בעקומען עטליכע וואונדען, האָט זיך געשטעלט טויט. די מוטער האָט פֿאָרגעלעגט די מערדער געלד, זיי האָבען געענטפֿערט: „מיר זיינען געקומען נאָר נאָך דער נשמה״.

ווי דער עדות גליקמאַן בעריכטעט, איז ער אַרויס שבת דעם 15. פֿעברואַר אויפֿ'ן גאַס, נאָר די מיליציאַנטען האָבען איהם גע"עצה'עט געהען אַהיים. קומענדיג אַהיים, האָט ער דאָרט געטראָפֿען 16 פֿערשוינען שכנים. פֿון פֿענסטער האָבען זיי בעמערקט אַנ'אָבטיילונג היידאַמאַקעס, בעוואָפֿענט פֿון קאָפּ ביז די פֿיס, וועלכע איז צוגעגאנגען אין פֿולער אָרדנונג צום שטוב. ער איז צוגעשטאַנען צו זיין ווייב און טעכטער צו בעהאַלטען זיך, ווייל ער האָט מורא געהאַט פֿאַר זייער עהרע. נאָר זיי האָבען זיך ניט געוואָלט בעהאַלטען אָהן איהם. די היידאַמאַקעס האָבען אַלעמען אַרויסגעטריבען אויפֿ'ן הויף און דאַן איז איינער אונטערגעגאנגען צום טויער און אַרויף געטהאָן זיינע חברים: „קומט אַהער, דאָ זיינען אַ פֿולע זשידעס!". די היידאַמאַקעס האָבען באַלד אַלעמען אַרומגערינגעלט. גליקמאַנען איז אויסגעקומען צו שטעהן נעבען דער טיר, וואָס פֿיהרט אין קעלער. ביי איהם איז געשטאַנען זיין פֿאַמיליע. מען האָט איהם צוויי מאָל אַ שטאָך געטהאָן מיט א באַיאָנעט, און ער איז אַרונטערגעפֿאַלען אין קעלער. דאָס האָט איהם מציל געווען. זיין פֿרוי, וועלכע איז געשטאַנען אויבען, איז דערהרג'עט געוואָרען. ער האָט נאָר בעמערקט, ווי אַ פֿערוואונדעטער יונגער־מאַן האָט זיך געבעטען מען זאָל איהם דערשיסען. איין היידאַמאַק האָט אויף איהם צוויי מאָל אויסגעשאָסען. אַ צווייטער היידאַמאַק האָט געפֿרעגט: „פֿאַרוואָס שיסט דו, דער אַטאַמאַן האָט דאָך אַנגעזאָגט קוילען און ניט שיסען". יענער האָט איהם געענטפֿערט: „נאָר וואָס טהוט מען, ער האָט דאָך אַליין געבעטען".

די שחיטה האָט געדויערט פֿון 2 אזייגער ביז האַלב זעקס. זי וואָלט, מסתמא, זיך פֿערצויגען ביז שפּעט אין דער נאַכט, נאָר אויף דעם קאַמיסאַר טאַראַנאַוויטש, וועלכער איז ניט געווען פֿערטרויט מיט די פּלענער פֿון סעמאסענקאָ און קי־ווערטשוק, איז אַנגעפֿאַלען אַ גרויל, בעת ער האָט דערזעהען די בלוטיגע אָרגיע, וועלכע האָט זיך פֿונאַנדערגעשפּילט אין דער שטאָדט. ער איז אַוועקגעלאָפֿען צו סעמאסענקא און האָט איהם שטאַרק געבעטען אָבצושטעלען די שחיטה. ווען ער האָט ביי סעמאסענקא גאָרנישט ניט גע'פּועל'ט, איז ער אַוועק צום טעלע־גראַף און האָט אויף דער דירעקטער ליניע איבערגעגעבען דער גובערניאַלער מאַכט אין קאַמענעץ וועגען די פּאַסירונגען און פּראָסקוראָוו. פֿון דאָרט האָט מען איהם מודיע געווען וואו ס'געפֿינט זיך דער קאָרפּוס־קאָמאַנדיר קאָנאָ־וואַלעץ. טאַראַנאַוויטש האָט איהם אויף דער דירעקטער ליניע אַרויסגערופֿען צום טעלעגראַף און האָט איהם בעריכטעט וועגען דאָס, וואָס קומט פֿאָר, און אויך וועגען זיין געשפּרעך מיט סעמאסענקען. קאָנאָוואַלעץ האָט גלייך טעלע־גראַפֿירט אַ בעפֿעהל צו סעמאסענקאָ אָבצושטעלען די שחיטה. דעם בעפֿעהל האָט טאַראַנאָוויטש אוועקגעטראָגען צו סעמאסענקאָ. אויף דעם האָט דער לעצטער געזאָגט: „גוט, אויף היינט איז גענוג צו שעכטען". דורך אַ טראָמייט האָט מען די היידאַמאַקעס געגעבען אַ צייכען אָפּצושטעלען זייער אַרבעט. די היידאַמאַקעס האָבען זיך פֿערזאַמעלט אויף אַ פֿריהער בעשטעלטען אָרט און פֿון דאָרט זיינען זיי אַוועק אין מאַרש־אָרדנונג און מיט לידער צו זייערע פּלעצער הינטער'ן וואָקזאַל.

מען מוז זיין גערעכט צו די היידאַמאַקעס: זיי האָבען עהרליך ערפֿיהלט זייער שבועה. זיי האָבען אומ'ברחמנות'דיג געקוילעט, אָבער טאַקי ניט ראַבירט. אין איינינע הייזער האָט מען זיי פֿאָרגעלעגט געלד, נאָר זיי האָבען דאָס געלד צעריסען אויף שטיקלעך. און אויב עס זיינען פֿאָרגעקומען איינינע פֿאַלען פֿון רויבערייען, זיינען דאָס געווען אויסנאַהמען.

אין דער שחיטה האָט זיך בעזונדערס אויסגעצייכענט קיווערטשעק׳ס קאָזאַקען־סאָטניע. אויך די מיליציאָנערען זיינען ניט געווען פּאַסיוו. אַזוי ווי זיי זיינען ניט געווען געבונדען מיט קיין שבועה, האָבען זיי ניט נאָר געמאָרדעט, נאָר אויך גע־גערויבט. הויפּטזעכליך זיינען די רויבערייען פאָרגעקומען אין דער נאַכט נאָך דער שחיטה. דאָס זיינען ניט געווען קיין רויבערייען אינ׳ם ענגען זין פון וואָרט, נאָר דאָס צעשלעפּען פון דעם אייגענטום, וואס איז, אלס רעזולטאט פון די שחיטות, געבליבען ווי אָהן אַ בעל־הבית.

אין פונאַנדערטראָגען דעם דאָזיגען אייגענטום האָבען זיך בעטייליגט קאָזאַקען, ווי אויך דער פערברעכער־עלעמענט, וואָס איז, לויט אַלע סימנים, אַרויסגעלאָזען געוואָרען פון טורמע דורך אַ בעפעהל פון קיווערטשוק׳ן. הפנים, מיט דעם צוועק ארויפצואוואַרפען אויף זיי, ווען נויטיג, די שולד אין די פּאַסירונגען. לויט דעם בעפעהל פון דעם זעלבען קיווערטשוק איז געווען ענטוואפענט די מיליציע, און געוועהר איז געבליבען נאָר ביי די מיליציאַנטען, וועלכע האָבען געהאָלפען די היידאַמאַקעס.

די איראָניע פון שיקזאַל האָט פערלאַנגט, אַז די בעלויכטונג זאָל דינען אַלס סימן, אַז אינ׳ם שייכות׳דיגען הויז איז אַלץ טויט. אין פּראָסקוראָוו איז עלעקטרישע בעלויכטונג אין אַלגעמיין איינגעפיהרט. די פרומע אידען דרעהען ניט אויס דאָס עלעקטרישע ליכט, וואָס געהט דאַן אויס דורך אָבשטעלען פון שטראָם, אַזוי אַז שבת־צו־נאַכט צינדט זיך דאָס ליכט ווידער אָן. אין די אַלע הייזער, וואו די שחיטה איז פאָרגעקומען, האָט דאָס ליכט געברענט, און דאָס האָט די רויבער געדינט אַלס פיהרער. מחמת דעם זיינען פאָרגעקומען מאנכע מאָדנע טעותים, ווען די רויבער זיינען אריינגעפאלען אין קריסטליכע הייזער, פערפיהרט דורך דעם ברענענ־דיגען עלעקטרישען ליכט.

ה׳ ווערכאָלאַ און דער פאָרזיצענדער פון שטאַדט־ראַט ד״ר סטאַווינסקי דערצעהלען, אַז זיי האָבען זיך שפּעט אין דער נאכט דערוואוסט פון דער שחיטה. אין די גאַסען האָבען זיי געזעהן, וואלגערנדיג זיך אסך בר־מינן׳ס; זיי זיינען אַריין אין די בעלויכטענע הייזער, וואו די מענשען זיינען געווען אויסגעקוילעט. זיי האָבען געהאַט בדעה צו שאַפען אַ פערבאַנדאזשירונגס־פונקט פאַר די פער־וואונדעטע, אָבער דאָס האָט זיי זיך ניט איינגעגעבען, ווייל אין די אַפּטייקען האָט דער אויבען־דערמאָנטער ד״ר סקאָרניק שוין געהאַט רעקווירירט דעם באַנדאַזש־מאַטעריאַל, וועלכען ער האָט כלומר׳שט געדאַרפט פאַר די פערוואונדעטע סאָל־דאַטען פון פראָנט. ווי ס׳האָט זיך ארויסגעוויזען, איז דאָס געווען נאָר אַנ׳אויסרעד, כדי אוועקצונעהמען די מעגליכקייט צו ראַטעווען די פּאָגראָם־קרבנות. ד״ר סקאָרניק האָט אינאיינעם מיט אַ שוועסטער און 2 סאַניטאַרען גענומען אַנ׳אַקטיווען אָנטייל אין דער שחיטה. ווען אַ שוועסטער האָט איהם פאָרגעוואָרפען זיינע מעשים און איהם אָנגעוויזען אויף זיין באַנד פון רויטען־קרייץ אויף זיין אָרעם, האָט ער איהם אַראָבגעריסען און אַ וואָרף געטהאָן איהר אין פּנים. דריי גימנאַ־זיסטען, וואָס זיינען „רעקווירירט" געוואָרען דורך די היידאַמאַקעס פאַר סאַני־טאַרען דינסט, האָבען איבערגעגעבען, אַז ד״ר סקאָרניק, קומענדיג נאָך דער שחיטה אין וואַגאָן, האָט זיך גערי׳המט, אַז ער האָט אַליין דער׳הרג׳עט אַ אידישע מיידעל, וואָס קיינער האָט זיך ניט דערוואַגט אָנצוריהרען צוליב איהר גרויסער שיינהייט.

חוץ די אידען, וואָס זיינען דער׳הרג׳עט געוואָרען דורך די היידאמאקעס,

זיינען פּיעל אידען, צווישען זיי אסך זקנים, אַרעסטירט געוואָרען אַלס כלומר׳שטע באָלשעוויקעס און זיינען דערשאָסען געוואָרען. אין דער דאָזיגער בעציהונג האָט זיך בעזונדערס אויסגעצייכענט קיוועדטשוק׳ס געהילף קאָוואַלעווסקי, אַ זוהן פון אַ פּראָסקוראָווער הויז־בעזיצער, אַ פערדאָרבענער מענש און אַנ׳אַכזר. איין פאַל איז פאָרגעקומען, וואו ס׳זיינען אַרעסטירט געוואָרען 32 קריסטען און 16 אידען, מען האָט אַלעמען ארויסגעפיהרט אונטער׳ן שטאָדט און געהאַלטען אין אָפּער־שלאָסענעם וואַגאָן. דערנאָך האָט מען אַלע קריסטען ארויסגעלאָזען, חוץ איינעם, וועלכער איז געווען אַ רוס. די אידען און דעם רוס האָט מען דערשאָסען אויפ׳ן פעלד, נאָכדעם ווי מען האָט זיי פריהער אויסגערויבט. אַזוינע אַרעסטען און מאָרדען זיינען אויך פאָרגעקומען אין דער סביבה פון פּראָסקוראָוו. די פּויערים פון די ארומיגע דערפער האָבען זיך אין דעם אַלעמען אַקטיוו בעטייליגט.

אַ ויכּוח אין דער שטאָדט־דומע.

די אויבענבעשריבענע פּאַסירונגען זיינען בעהאַנדעלט געוואָרען אויף מאָרגען, זונטאָג דעם 16־טען פעברואַר, אויף אַ זיצונג פון שטאָדט־דומע. סעמאָסענקאָ און קיוועדטשוק זיינען געקומען צו דער זיצונג און זיינען אַרויסגעטראָטען מיט שאַרפע רעדעס געגען די אידען, ערקלערענדיג, אַז אידען און באָלשעוויקעס זיינען איין און דאָס זעלבע, אַז די אידען זיינען שולדיג אין דעם גאַנצען אונגליק פון דער אוקריינע און אַז זיי זיינען אַליין פעראַנטוואָרטליך פאַר אַלץ, וואָס איז פאָר־געקומען אין פּראָסקוראָוו.

געגען זיי איז ארויסגעטראָטען דער אוקריינער ווערכאָלאַ — אַ אייד׳עלער מוטיגער קעמפער און ריינער כאַראַקטער, מיט אַ גרויסער פּאָפּולאַריטעט צווישען דער פּראָסקוראָווער בעפעלקערונג, — לויט זיינע איבערצייגונגען אַ סאָציאַל־דעמאָקראַט און אוקריינישער פּאַטריאָט.

ווערכאָלאַ האָט געזאָגט, אַז דאָס, וואָס איז פאָרגעקומען אין פּראָסקוראָוו, איז אַ שאַנד־פלעק אויף דער אוקריינאַ. ער האָט געגעבען דייטליך אָנצוהערען, אַז סעמאָסענקאָ האָט זיך געמאַכט פאַר אַנ׳אַטאַמאַן פון מערדער, וועלכע ער האָט אָנגעטהאָן אין קאָזאַצקע קליידער.

„איהר קעמפט געגען די באָלשעוויקעס,״ — האָט ער אויסגערופען, געווענדעט צו סעמאָסענקאָ: — „צו שוין זשע זיינען די זקנים און קינדער, וועלכע אייערע היידאַמאַקעס האָבען אויסגעקוילעט, באָלשעוויקעס? איהר בעהויפּטעט, אַז נאָר אידען גיבען ארויס באָלשעוויקעס, שוין זשע ווייסט איהר ניט, אַז אויך צווישען אַנדערע נאַציאָנען און צווישען די אוקריינער זיינען דאָ באָלשעוויקעס?״

אין זיין רעדע איז ער ענערגיש צוגעשטאַנען צו סעמאָסענקאָ׳ען גלייך אָב־צושטעלען די מעשים תעתועים. אין נאָמען פון די אידען האָט רייגאָראָדסקי אונטערשטיצט ווערכאָלאַ׳ען.

סעמאָסענקאָ האָט געענטפערט, אַז ער קעמפט ניט געגען זקנים, פרויען און קינדער, נאָר אויסשליסליך געגען די באָלשעוויקעס. ער האָט געגעבען אָנצוהערען, אַז ווערכאָלאַ איז אויך אַ באָלשעוויק, און ער וועט זיך אָן איהם נוקם זיין. אויך האָט ער צוגעזאָגט אָבצושטעלען דעם „קאַמף״ בתנאי מען זאָל די טויטע גלייך מקבר זיין. דער דומע האָט ער געמאַכט פאָרוואורפען וואָס זי האָט, וויסענדיג פון

דעם באָלשעוויסטישען אויפשטאנד, איהם דערפון גאָרנישט ניט מודיע געווען. דעם דאָזיגען פּאָרוואורף האָבען אָבגעוואָרפען סטאווינסקי און פערשידענע דומע־מיט־גליעדער.

ווערכאלאַ האָט, נעהמענדיג נאָך אַ מאָל א וואָרט, פערלאנגט אבצורופען די קאָזאַקען, וועלכע זיינען געשיקט געווארען אין פעלשטין, כדי צו מאַכען דאָרטען אַ אידישע שחיטה. סעמאָסענקאָ האָט דערויף געענטפערט, אז אין פעלשטין איז אויך געווען אַזאַ באָלשעוויסטישער אויפשטאנד ווי אין פראָסקוראָוו און ער מוז האָבען די זעלבע פאָלגען ווי דאָ. נאָך דעם ווי ווערכאָלאַ איז שטארק צו־געשטאַנען, האָט סעמאָסענקאַ ערקלערט, אז ער איז גרייט אָבצורופען די אוועקגעשיקטע קאָזאַקען.

די דומע האָט אין דער איינענער זיצונג, אין דער אָנוועזענהייט פון סעמאָ־סענקאָ׳ען בעשלאָסען איבערצוגעבען די וואַך פון דער שטאָדט דער לופּטשיף־אָבטיילונג, וואָס מיט איהר קאָמאַנדיר האָט זיך ווערכאָלאַ פריהער פערשטענדיגט.

סעאָמסענקאָ בעלי־בית׳עוועט.

אין דעם גייסט פון די אָנגענומענע החלטות האָט ווערכאָלאַ געלאָזט אין דעם נאָמען פון שטאָדט־פערוואַלטונג אויסזעצען אַנ׳אויפרוף צו דער בעפעלקערונג, אין וועלכען ס׳ווערט געזאָגט, אַז די קאָזאַקען ווערען אָבגערופען פון דער שטאָדט, אז די שוץ נעהמט איבער די לופט־שיף־אָבטיילונג, און די דומע גאַראַנטירט דער בעפעלקערונג די פולשטענדיגע רוה. ווען ווערכאָלאָ איז געגאַנגען אין דער קאָמאַנדאנטור בעטען אנ׳ערלויבניש אויף צו פונאַנדערקלעפען די מודעה, האָט מען איהם לויט דעם בעפעהל פון סעמאסענקאָ און קיווערטשוק ארעסטירט און געהייסען אָבפיהרען אויפ׳ן וואָקזאַל, וואו ער האָט געזאָלט דערשאָסען ווערען. אבער די פאָרשטעהער פון שטאָדט האָבען ערקלערט סעמאסענקאָ׳ן און קיווער־טשוק׳ן, אז אסך אוקריינער אָרגאַניזאַציעס, ביי וועמען ווערכאָלאַ איז זעהר פּאָפולער, וועלען זיך נרויזאם נוקם זיין פאר זיין טויט. סעמאָסענקאָ איז דורך דעם געווען געצוואונגען איהם צו בעפרייען.

אָנשטאָט ווערכאָלאַ׳ס אויפרוף האָט סעמאָסענקאָ געלאָזט אָבדרוקען און פונאַנדערקלעפען אַ מודעה, אין וועלכער ער האָט ערקלערט קריגס־צושטאנד איבער פראַסקוראָוו. אין דעם דאָזיגען אויפרוף איז געזאגט געוואָרען צווישען אַנדערעם:

„איך בין מתרה די בעפעלקערונג זי זאָל אָבשטעלען איהרע אנטי־קריסטליכע ארויסטרעטונגען, ווייל איך האָב גענוג כח, כדי צו קעמפען נעגען דעם. איך ווייז אָן דערויף איבערהויפּט די זשידעס. זייט וויסען, אז איהר זייט אַ פאָלק פערהאסט ביי אלע פעלקער, און איהר פער־פיהרט אזאַ אונאָרדנונג צווישען די קריסטליכע לייט. צו שוין זשע ווילט איהר ניט לעבען? צו שוין זשע האָט איהר ניט קיין רחמנות אויף אייער נאציע? איהר, אז מען לאָזט אייך צו רוה, טאָ זיצט זשע שטיל. און דאָ בונדעוועט אזא שלים־מזל׳דיג, אָרים פאָלק.“

אין דער מודעה ווערט ווייטער געפאָדערט, אז אלע געשעפטען זאָלען גלייך געעפנט ווערען און אַלע שילדען זאָל מען אין פערלויף פון דריי טעג

איבערשרייבען אויף אוקריייניש און דוקאָ אין א ליטעראַרישען אוקריייניש. ווער ס׳וועט ניט פֿאָלגען, וועט איבערגעגעבען ווערען צום קריגס־געריכט. און פֿאַר ניט עפֿענען אַ געשעפֿט וועט מען בעשטראָפֿען מיט 6000 רובעל.

אין זעלבינגען טאָג האָט סעמאָסענקאָ ארויסגעלאָזט א צווייטע מודעה, וואו ער שרייבט, אז אין דער נאכט פֿון דעם 14־טען אויפֿ׳ן 15־טען פֿעברואַר האָבען אונבעקאַנטע, געוויסענלאָזע, עהרענלאָזע מענשען אופֿגעהויבען אנ׳אויפֿשטאַנד נעגען דער עקזיסטירענדער מאכט. „די דאזיגע מענשען, וועלכע געהערען לויט די דערהאַלטענע אינפֿאָרמאציעס צו דער אידישער נאציע, האָבען געוואלט פֿערכאַפֿען אין זייערע הענד די מאַכט, אריינברענגען אַ פלאָנטער אין דער מלוכה און אין דעם מיליטער־אַפאראט און אריינ־ווארפֿען די אזוי געפלאָגטע אוקריינע אין אנארכיע און אונאָרדנונג. עס זיינען אָנגענומען געוואָרען ענערגישע מיטלען, כדי צו אונטערדריקען דעם אויפֿשטאַנד. עס איז מעגליך, אז ס׳האָבען געליטען אונשולדיגען אבער זייער בלוט מוז פֿאלען אלס קללה אויף די פראוואָקאטארען און אוואנטיוריסטען.“

כאָטש די שחיטה איז געווען אָפיציעל אָבגעשטעלט, זיינען פֿאָרגעקומען פֿיעל פֿאַלען פֿון מאָרד זונטאָג און מאָנטאָג.

לויט דעם בעפֿעהל פֿון סעמאסענקאָ האָט מען געדארפֿט מאָנטאָג מקבר זיין די קרבנות פֿון דער שבת׳דיגער שחיטה. די בר־מינן׳ס זיינען געלעגען אין די הייזער און געוואַלגערט זיך אין די גאַסען 3 טעג, פֿיעל בר־מינן׳ס זיינען געווען צעפֿרעסען פֿון חזירים. ווי דער עדות פֿינקעל בעהויפּטעט, האָט ער אַליין געצעהלט איבער 1000 טויטע, אָבער די צאָהל קרבנות איז געווען אַסך מעהר. מען האָט אויסגעגראָבען פֿאר אלע טויטע איין גרויסען קבר און 4 קלענערע. אופֿ׳ן בית־עולם האָבען זיך ארומגעדרעהט גנבים, וועלכע האָבען אויסגערויבט די טויטע. מען האָט געפֿונען פֿרויען מיט אָבגעהאקטע פֿינגער, — קענטיג מחמת די רינגען, וואָס זיי האָבען געטראגען. ניט קוקענדיג אויף דער ענערגיע, מיט וועלכער מען האָט געארבעט ביי דער קבורה, איז ערשט דינסטאָג 4 אזייגער פֿארטאָג די ארבעט פֿערענדיגט געווארען.

כדי סעמאסענקאָ׳ען וויכער צו מאכען, האָבען די אידען צענויפֿגעזאַמעלט צווישען זיך 300 000 רובעל און דאָס איבערגעגעבען דורך דער שטאדט־פֿערוואלטונג סעמאסענקא׳ען פֿאר די נויטען פֿון גאַרניזאָן. סעמאסענקאָ האָט אָבגעדאַנקט פֿאַר די געלד מיט א מודעה, אין וועלכער ער האָט געשריבען, אז ער האָט ער־האלטען די געלד פֿון דער גאַנצער בעפֿעלקערונג פֿון פראסקוראָוו, און ער דאַנקט איהר דערפֿאַר, וואָס זי האָט אויף אזאַ פאַסיגען אופֿן אָפגעשאַצט די ארבעט פֿון זיינע קאָזאַקען. אין דעם זעלבען זין האָט ער אינפֿאָרמירט די צענטראַלע מאַכט.

דעם 27־טען פֿעברואַר האָט ער ארויסגעלאָזען אַ מודעה, וועלכע הויבט זיך אָן מיט די פֿאָלגענדע ווערטער:

„זשידעס, צו מיר זיינען דערגאַנגען ידיעות, אַז איהר האָט נעכטען געוואָלט אָרגאַניזירען אַ פֿערזאַמלונג אין דער אַלכסנדר־גאַס, כדי צו פֿערכאַפֿען די מאכט און אז 4 אַזייגער פֿאַרטאָג גרייט איהר זיך צו מאַכען אָזאַ אויפֿשטאַנד ווי דעם 14־טען און 15־טען פֿעברואַר“. עס פֿאָלגען ענטשפרעכענדע סטראַשונקעס.

די גאנצע מעשה איז געווען א בלבול פֿון אַנטיסעמיטישע העצער.

סעמאָסענקאָ'ס דימיסיע.

דער קאָמיסאָר טאַראַנאָוויטש, האָט אָבגעדאַנקט און ס'האָט זיך איינגעגעבען אוועקזעצען אויף זיין אָרט ווערכאלאָ'ן, וועלכער האָט געטהאָן אלץ וואָס איז געלעגען אין זיינע כחות, כדי צו מאַכען אָרדנונג אין שטאָדט. ווערכאָלאַ'ן איז אויך געלונגען צו פועל'ען אין הויפּט־קוואַרטיר אָבצורופען סעמאָסענקאָ'ן פון פראסקוראָווער גאַרניזאָן און שיקען איהם צום פראָנט. סעמאסענקא'ן האָט זיך אָבער ניט געגלוסט אַוועקצוגעהען, ווען ער האָט אָבער געזעהען, אַז ער וועט גאַרנישט מעהר ניט פועל'ען, האָט ער זיך בענוצט מיט דער געלעגנהייט, וואָס ער איז ווענעריש קראַנק געווען און האָט זיך געלאָזט געבען פון א דאָקטוירים־קאָנסיליום אַנ'אַטעסט, אַז ער מוז זיך צייטווייליג צוריקציהען, כדי זיך צו היילען אין אַ לאַזאַרעט. ס'איז אָהן אַ ספק אַז סעמאסענקאָ, וועלכער האָט פערגאָסען אַזוי פיעל אידישע בלוט, איז געווען באמת אַ ווערקצייג אין די הענט פון דעם פראָסקוראָווער שטאָדט־קאָמענדאַנט קיווערטשוק, אַנ'אַלטער דינער פון צאַר און שוואַרצ'מאָה'דיגער פּאָגראָמשטשיק.

פּעלשטין.

דעם פּעלשטינער פּאָגראָם דאַרף מען בעטראַכטען ניט אַלס עפּעס זעלבשטענדיגעס, נאָר אַלס אַ טייל פון דער פּראָסקוראָווער שחיטה.

פרייטאָג דעם 14־טען פעברואַר, ווען ס'איז צוגעגרייט געוואָרען דער באָלשעוויסטישער „אויפשטאַנד“, איז אַ טייל חיל געשיקט געוואָרען פון פּראָסקוראָוו קיין פּעלשטין, כדי אויך דאָרט צו מאַכען „רעוואָלוציע“. קומענדיג אַהין, האָבען די באָלשעוויקעס אַרעסטירט דעם מיליץ־קאָמענדאַנט און אנדערע פאָרשטעהער פון דער אַדמיניסטראַציע, אָבער זיי האָבען די לעצטע גלייך ווידער ארויסגעלאָזט נאָכדעם ווי זיי האָבען זיך שריפטליך מתחייב געווען זיך אונטערצואוואַרפען דער נייער מאַכט. אַזוי זיך אָבער ווי די באָלשעוויסטישע סאָלדאַטען האָבען זיך דעם 15־טען דערוואוסט, אַז דער „אויפשטאַנד“ אין פּראָסקוראָוו אַיז דורכגעפאַלען, האָבען זיי פערלאָזען פּעלשטין און זיך פונאַנדערגעלאָפען אין פערשיידענע ריכטונגען. דער עפּיזאָד מיט'ן באָלשעוויסטישען „אויפשטאַנד“ האָט שטאַרק בעאונרוהיגט די אָרטיגע אידישע בעפעלקערונג. שבת אָוועגד זיינען דערגאַנגען אין פּעלשטין קלאַנגען וועגען די פּאַסירונגען אין פּראָסקוראָוו, זונטאָג זיינען די קלאַנגען געוואָרען נאָך פעסטער. די אידען האָבען אין זייער שרעק זיך געווענדעט צום מיליץ־קאָמענדאַנט מיט דער בקשה צו פערשטאַרקען די שוץ. דער קאָמענדאַנט האָט צוגעזאָגט צו פערשטאַרקען די אָרטיגע וואַך מיט פויערים פון שכנה'שען דאָרף פּאַריטשיאַ און אויך צו ברענגען הילף פון פּראָסקוראָוו. צו דעם צוועק האָט ער בעקומען פון די אידען אַ ענטשפּרעכענדע געלד־סומע. מאָנטאָג אין דער פרי'ה איז טאַקע געקומען פון דאָרף פּאַריטשיאַ די כלומר'שטע הילפס־וואַך, נעמליך, בעוואָפענטע יונגע פויערים, וועלכע האָבען אַרומגערינגעלט דאָס שטעדטעל. דער מיליץ־קאָמענדאַנט איז דאַן אָבגעפאָהרען קיין פּראָסקוראָוו און איז צוריקגעקומען 6 אַזייגער אין אָוועגד, הינטער איהם קאָזאַקען מיט „רויטע באַיאָנעטען“, דאָס זיינען געווען, ווי מען האָט שוין געוואוסט אין פּעלשטין, די גבורים פון פּראָסקוראָווער שחיטה. די אידען,

זעהענדיג וואָס זיי ערוואַרט, האָבען זיך גענומען בעהאַלטען איטליכער וואו ער האָט נאָר געקענט. ס'רוב זיינען זיי פֿערקראָכען אין די קעלערס און בוידימער. אַ סך האָבען געפּרובט ענטלויפען פֿון שטעדטעל, אָבער די וואַך, וואָס האָט איהר אַרומגערינגעלט און וועלכע איז פֿאַר אידישע געלד געבראַכט געוואָרען כלומר'שט צו בעשיצען די אידען, האָט קיין אידען ניט דורכגעלאָזט. די נאַכט זיינען די אידען אָבגעקומען מיט בלויזען שרעק. אויף מאָרגען 7 אַזייגער אין דער פֿריה זיינען די היידאַמאַקעס לויט אַ סיגנאַל צענויפֿגעקומען און זיינען אויסגעשטעלט געוואָרען אויפֿ'ן מאַרק־פּלאַץ אין שורות, איינער האָט פֿאַר זיי געהאַלטען אַ רעדע, גלייך דערנאָך האָבען זיי זיך פֿונאַנדערגעטיילט איבער דער שטאָדט. די שחיטה האָט זיך אָנגעהויבען. זי האָט געדויערט עטליכע שעה. עס זיינען אויפֿ'ן אָרט דער־הרג'עט געוואָרען 485 פּערזאָנען און 180 פֿערוואונדעט. פֿון די לעצטע זייגען איבער הונדערט געשטאָרבען פֿון די וואונדען, אַזוי, אַז די צאָהל טויטע דערגרייכט 600, דאָס איז כמעט אַ דריטעל פֿון דער גאַנצער אידישער בעפֿעלקערונג, וועלכע האָט געצעהלט 1900 נפשות. דאָס רוב פֿון די פֿרויען־קרבנות האָט מען פֿאַר'ן קוילען געשענדעט. צווישען די פֿרויען, וועלכע זיינען נצול געוואָרען פֿון טויט, זיינען אויך געווען אַ סך געשענדעטע. אין אונטערשייד פֿון פּראָסקוראָוו, האָט מען אין פֿעלשטין אין איין צייט געמאָרדעט און געראַבירט. אין די ראַבירונגען האָבען די פּויערים פֿון די אַרומיגע דערפֿער גענומען אַ חלק. ניט וועניגע האָבען געראַטעוועט דאָס לעבען נאָר אַ דאַנק דעם, וואָס זיי האָבען געהאַט ביי זיך גרעסערע געלד־סומעס. דער פּאָגראָם האָט זיך געענדיגט פונקט ווי ער האָט זיך אַנגעהויבען, מיט אַ סיגנאַל. די בלוטיגע וואַקכאַנאַליע האָט זיך געענדיגט מיט'ן אונטערצינדען דריי פֿון די בעסטע הייזער אין שטעדטעל. ווי פֿערשיידענע עדות בעריכטען, האָבען זיי געזעהן טעלעגראַפֿישע בעפֿעהלען פֿונ'ם פּראָסקוראָווער קאָמאַנדאַנט קיווערטשוק צו די מיליץ־קאָמענדאַנטען אין די שכנה'שע דערפֿער „אַלע אַניטאַטאָרען און אידען" צו דערשיסען אויפֿ'ן אָרט אָדער איהם צוזושטעלען אין פּראָסקוראָוו אויף צום שיסען. דער בעפֿעהל האָט אויך ניט ווֶעניג אידען אין פֿעלשטין געקאָסט דאָס לעבען.

דער צווייטער זשיטאָמירער פּאָגראָם.

22—26 מערץ 1919.

(לויט דעם בעריכט פֿון הערר ליפשיץ, פֿערטרעטער פֿון צענטראַלען אידישען הילפֿס־קאָמיטעט אין דער אוקריינע).

דעם 21־טען מערץ איז דער באָלשעוויסטישער חיל אוועק פֿון זשיטאָמיר, דעם 22־טען אין דער פֿריה] זיינען ביי וראַנגעלעווקע (פֿאָרשטאדט פֿון זשיטאָמיר) אָנגעקומען פעטליוראַ'ס טרופען. ווי נאָר די באָלשעוויקעס זיינען אוועק, האָבען די כלל־טהוער פֿון זשיטאָמיר בעשלאָסען צו שיקען אַ דעלעגאציע מקבל פנים צו זיין די טרופען פֿון דעם דירעקטאָריום, מיט דעם צוועק צו משפיע זיין, אַז זיי זאָלען ניט מאַכען קיין פּאָגראָם אין דער שטאָדט, ווי מען האָט דאָס ערווארט לויט קלאַנגען, וועלכע האָבען זיך אַרומגעטראָגען. די דאָזיגע קלאנגען זיינען ענטשטאנען דורך דער שטאַרקער אַנטיסעמיטישער אַגיטאַציע, וואָס איז געפיהרט געוואָרען אין דער שטאָדט. די שוואַרצ'מאָה'ניקעס האָבען איינגערעדט דעם עולם, אַז אין דער צייט פֿון די באָלשעוויקעס זיינען אין זשיטאָמיר דער'הרג'עט געוואָרען 1700 קריסטען. אין דער אֶמת'ען זיינען פֿון דעם 12.—21. מערץ דערשאָסען געוואָרען דורך די באָלשעוויקעס 21 מענשען און דערפֿון איז, ווי עס ווערט ערקלערט פֿון דער באָלשעוויסטישער זייט, אַ טייל געפֿאַלען אין דער צייט פֿון די קעמפֿע. די בעהויפּטונג וועגען די 1700 דערשאָסענע קריסטען איז ערפֿונדען געוואָרען מיט אַנ'אויסגעשפּראָכענעם פּראָוואָקאַטאָרישען צוועק. די טשינאָווניקעס האָבען איינגערעדט דעם עולם, אַז אַלע אינסטיטוציעס אין זשיטאָמיר זיינען פֿערכאפּט פֿון די זשידעס און אז באָלשעוויקעס און זשידעס זיינען איינס און דאָסזעלבע. באֶמת'ען אָבער האָט זיך די אידישע בעפֿעלקערונג אין זשיטאָמיר, ווי אומעטום, בעצויגען פֿערשיידען צו די באָלשעוויקעס. די בורזשואַזיע, דאָס קליינבירגערטום און אַ בעדייטענדער טייל פֿון דער אינטעליגענץ האָבען זיך געהאַלטען צו זיי פֿיינדליך. די לעצטע פֿון זייער זייט האָבען צווישען די משכנות פֿאַר דער ארויפֿגעלעגטער קאָנטריבוציע געהאלטען אויך אַ בעדייטענדע טייל אידען.

דורך דער געשילדערטער פּראָפּאַגאַנדאַ איז ביים צוריקקומען פֿון פעטליוראַ'ס טרופען די אַטמאָספֿערע געוועזען צוגעגרייט צום פּאָגראָם, פֿון וועלכען מען האָט שוין גערעדט לכתחילה, ווי פֿון אַ זיכערער זאַך; מחמת דעם זיינען אַ מאַסע אידען, צווישען זיי כמעט די גאַנצע יוגענד, אַוועק פֿון דער שטאָדט. צווישען די ענטלאָפֿענע איז געוועזען אַ בעדייטענדער טייל, ווען ניט די מערהייט, וועלכע האָבען צום באָלשעוויזם לחלוטין קיין שייכות ניט געהאַט. זיי זיינען אַוועק פשוט מחמת מוראָ

פֿאַר אַ צווייטען פּאָגראָם. אַלע אַנטלאָפֿענע זיינען אָבער ערקלערט געוואָרען פֿאַר באָלשעוויקעס, און די, וועלכע האָבען געפּרובט צוריקצוקומען, זיינען דערשאָסען געוואָרען. איין גרופּע יונגע לייט, וועלכע איז צוריקגעקומען פֿון בערדיטשעוו, איז געלונגען צו ראַטעווען דאָס לעבען נאָר אַ דאַנק די ענערגישע בעמיהונגען פֿון דער שטאָדטיגער זעלבסטפֿערוואַלטונג און פֿון אייניגע ניט אידישע כלל־טהוער.

אין דער אויבענדערמאנטער דעפּוטאַציע, וועלכע איז געגאַנגען שבת אין דער פֿריה דעם 22־טען מערץ בעגעגענען פּעטליוראַ'ס חיל אין וואָראַנגעלעווקע זיינען אַריין: דער שטאָדט־פּרעזידענט פּיוועצקי, דער מיטגליעד פֿון דעם אַרבעטס־קאָנגרעס דזעוואַלטאָווסקי, דער וויצעפּרעזידענט פֿון שטאָדט יאַניצקי און אַ מיטגליעד פֿון דער אידישער קהלה. די דעלעגאציע האָט געהאַט נאָר איין אויפֿגאַבע: פּועל'ן ביים חיל זיך אָבצוהאַלטען פֿון עקסצעסען אין דער שטאָדט. די מיטגליעדער פֿון דער דעלעגאַציע זיינען געפֿאָהרען אין איין דראָשקע. אנ'אָפֿיציער, וועמען זיי האָבען בעגעגענט אויפֿ'ן וועג, האָט זיי שטאַרק גע'עצה'עט ניט ווייטער צו פֿאָהרען און האָט זיי געגעבען אָנצוהערען, אַז דער אידישער מיטגליעד שטעלט זיין לעבען אין סכנה. די דעלעגאציע האָט דערפֿאַר בעשלאָסען, אַז דער פֿערטרעטער פֿון דער אידישער קהלה זאָל ווייטער ניט מיטפֿאָהרען. דעם לעצטען האָט זיך איינגעגעבען דורך אומוועגען צוריקצוקעהרען אין דער שטאָדט. אויפֿ'ן וועג האָט ער געזעהען די ערשטע קרבנות, וועלכע זיינען דער'הרג'עט געוואָרען דורך די אָנגעקומענע סאָלדאַטען. אויפֿ'ן שאָסע, וואָס פֿיהרט פֿון וואָראַנגעלעווקע קיין זשיטאָמיר, איז דערשאָסען, אַלס ערשטער, אַ זיבעציג יאהריגער זקן, וואָס איז געגאנגען אין שול מיט'ן טלית אונטער'ן ארעם.

ווען די דעלעגאַציע פֿון דער שטאָדטיגער זעלבסטפֿערוואַלטונג איז אָנגעקומען אין שטאַב פֿון דער ערשטער אָנגעקומענער אָבטיילונג, האָט מען איהר אָנגעוויזען אויף די 1700 קריסטען, וואָס די „זשידעס" האָבען כלומר'שט דער'הרג'עט. די דעלעגאציע האָט די בעהויפּטונג אָבגעלייקענט און האָט פֿערזיכערט, אַז ס'וואָלט געווען אַ גרויסע גוזמאָ צו רעדען אַפילו פֿון הונדערט באָלשעוויסטיש דערשאָסענע. ווען די מיטגליעדער פֿון דער דעלעגאציע האָבען געגעבען זייער עהרען־וואָרט, אַז דאָס איז זיי געגוי בעקאַנט, האָט מען זיי געזאָגט אין שטאַב, אַז אינטעלעגענטע מענשען קען מען נאַטירליך איבערציינגען, אָבער ניט די סאָלדאַטען, וועלכע זיינען שטארק געשטימט געגען די אידען. דער שטאַב איז ניט בכח צו בעהערשען די שטימונג פֿון די סאָלדאַטען.

דער פּאָגראָם, וועלכער האָט זיך אָנגעהויבען דעם 22־טען מערץ, האָט געדויערט 5 טעג, די גרעסטע צאהל קרבנות איז געפֿאלען אין די ערשטע דריי פּאָגראָם־טעג. אין זשיטאָמיר אליין, ניט רעכענענדיג די אַרומיגע דערפֿער, זיינען געפֿאלען 317 אידען. דער גרויסער רוב פֿון די קרבנות זיינען געווען זקנים, פֿרויען און קינדער. יונגע לייט זיינען צווישען די קרבנות געווען ווייניג, ווייל די יוגענד איז אוועק מיט די באָלשעוויקעס, אָדער האָט זיך בעהאַלטען. ביי די אָנפאַלען אויף די הייזער האָבען זיך אייניגע אויסגעקויפֿט מיט געלד; ביי אַנדערע האָט מען פֿריהער גענומען געלד און זיי דאָך דער'הרג'עט.

דער חשק צו מאָרדען איז ביים צווייטען פּאָגראָם ארויסגעטראָטען אַ סך שטאַרקער ווי ביים ערשטען. עס וואָלטען זיכער נאָך מעהר ווי 317 מענשען דער'הרג'עט געוואָרען, ווען אַ סך קריסטען וואָלטען ניט בעהאַלטען ביי זיך אַ גרויסע

צאָהל אידען און, וואָס איז נאָך וויכטיגער, ווען אין 24־טען מערץ וואָלט זיך ניט אָנגעהויבן אַ נייע באָלשעוויסטישע אַטאַקע אויף זשיטאָמיר, צוליעב וואָס די סאָלדאַטען זיינען אַוועקגעשיקט געוואָרען צום פראָנט.

דעם 23־טען מערץ, אין סאַמען ברען פֿון פאָגראָם, האָט פעטליוראַ בעזוכט זשיטאָמיר. מען האָט איהם אינפֿאָרמירט איבער די פּאַסירונגען אין דער שטאָדט. ער האָט פֿערזיכערט, אַז ער האָט ארויסגעגעבען אַלע נויטיגע בעפֿעהלען אָבצושטעלן דעם פּאָגראָם. אָבער באמת'ען זיינען ביז צום 25־טען מערץ ניט אָנגענומען געוואָרען קיינע מיטלען געגען די הריגות. ערשט דעם 25־טען מערץ האָט די פֿעלד־זשאנדארמעריע, וועלכע איז בעשטאנען פֿון גאליציאנער מיט בוגאָצקי בראש, גענומען קעמפֿען געגען די אָנפֿאַלען, און דערמיט איז דער פּאָגראָם מיט אַ מאָל איינגעשטילט געוואָרען. וואָס פֿאַר אַ ראָלע די פֿיהרער פֿון פעטליוראַ'ס חיל האָבען געשפילט אין די פּאַסירונגען, זעהט מען פֿון דעם געשפרעך פֿון דעם גאַרניזאָן־קאָמענדאנט פעטראָוו מיט די מיטגליעדער פֿון דער פּאָגראָם־אונטערזוכונגס־קאָמיסיע. (זעה אונטען).

אַחוץ די דער'הרג'עטע איז געווען אַ גרויסע צאָהל פֿערוואונדעטע. גענויע ציפֿערען איז שווער צו בעשטימען, ווייל די פֿערוואונדעטע זיינען געבליבען ביי זיך אין דער היים און האבען זיך ניט געקענט ווענדען נאָך מעדיצינישע הילף. עס איז פֿאָרגעקומען, אַז שווער פֿערוואונדעטע זיינען מעהרערע טעג געלעגען אָהן וואָס פֿאַר אַ ניט איז מעדיצינישע הילף. ערשט אין 4־טען פּאָגראָם־טאָג זיינען, לויט דער איניציאַטיווע פֿון די שטאָדט־דומע־מיטגליעדער דאָמאַנעווסקי און אנד., אָרגאַניזירט געוואָרען פֿליהענדע סאַניטאַרע אָבטיילונגען אויף צו געבען הילף די פֿערוואונדעטע; אָבער זיי האָבען בעגעגענט אַ ווידערשטאנד מצד די סאָלדאַטען, וואָס האָבען זיך אַרומגעדרעהט אין די גאַסען. איינינע בארמהערציגע שוועסטער האָבען אינאיינעם מיט קריסטען געטראָגען אַ שווער פֿערוואונדעטען זקן אין קראנקען־הויז, אויפֿ'ן וועג זיינען זיי אָבגעשטעלט געוואָרען פֿון סאָלדאַטען, וועלכע האָבען געוואָלט דעם פֿערוואונדעטען דער'הרג'ענען. מיט גרויסע מאַטערניש האָט זיך די באַרמהערציגע שוועסטער איינגעגעבען איבערצייגען די סאָלדאַטען אָבצולאָזען דעם קראַנקען. די לעצטע זיינען מסכים געווען מיט דעם תנאי, אז די שוועסטער זאָלען איהם ניט ברענגען אין קראנקען־הויז, נאָר אָבטראָגען אַהין, וואו זיי האָבען איהם גענומען.

אַ שרעקליך בילד האָט מיט זיך פֿאָרגעשטעלט דער בית־עולם אין דעם טאָג, ווען די הרוגים זיינען געבראַכט געוואָרען צו קבורת ישראל. די גאנצע טהרה־שטיבעל איז געווען אָנגעפֿילט מיט בר־מינן'ס פֿון זקנים, פֿרויען און קינדער.

דעם 24־טען מערץ, ווען דער אָנגריף פֿון די באָלשעוויקעס אויף זשיטאָמיר האָט זיך אָנגעהויבען, האָט מען גענומען פֿערשפרייטען אין דער שטאָדט קלאנגען, אַז ווען די באָלשעוויקעס וועלען ווידער אריין אין שטאָדט, וועלען די „זשידעס“ אויסקוילען אַלע קריסטען. אָט מחמת די דאָזיגע קלאנגען זיינען אַ סך קריסטען אַוועק קעמפֿען געגען די באָלשעוויקעס; צווישען די, וואָס זיינען צוגעשטאנען צו פעטליוראַ'ס חיל, זיינען געווען אַ סך טשינאָווניקעס, שוהל־יוגענד און כמעט די גאַנצע מענליכע בעפֿעלקערונג פֿון די פֿאָרשטעדט וורַאַנגעלעווקע און מאַלעוואַנקע, וואו ס'לעבט דער פֿינסטערסטער טייל פֿון דער בעפֿעלקערונג. צווישען די דאָזיגע פֿרייוויליגע האָבען זיך געפֿונען הייסע געגנער פֿון אוקריינישער זעלבשטענדיגקייט;

די ווילדע שנאה צו די אידען איז געווען דאס איינציגע, וואָס האָט געבראַכט אָט דעם „עכט רוסישען" עלעמענט אין פעטליוראַ'ס לאַגער; אַנדערע קריסטען ווידער האָבען פערלאָזען די שטאָדט. ס'זיינען פאָרגעקומען אַ סך פאַלען, ווען קריסטען, בייטענדיג די ראָלען, האָבען זיך געווענדעט צו אידען מיט דער בקשה זיי צו בע־האַלטען. דעם 25־טען מערץ, ווען עס זיינען נאָך פאָרגעקומען אָנפאַלען אויף די אידישע הייזער, איז פובליקירט געוואָרען אַ בעפעהל פון בעלאַגערונגס־קאָמענדאַנט וואָזני. אין דעם בעפעהל איז געשטאַנען צווישען אַנדערע: „אַזוי ווי די רוהע איז ווידער אויפגעשטעלט געוואָרען, לעג איך פאָר דער בעפעל־קערונג, ספעציעל דער אידישער, זיך נ'ט בעהאַלטען אין די הייזער, נאָר ארויסגעהן אויפ'ן גאַס". פאַר דער פובליקאַציע פון דעם דאָזיגען בעפעהל האָט דער שטאָדט־דומע־מיטגליעד פראָקודין שטארק גע־בעטען דעם קאָמענדאַנט וואָזני ארויסצונעהמען דעם דערמאָנטען פונקט פון בעפעהל, אויפווייזענדיג, אַז מען קען די אידען ניט צווינגען צו געהען אויפ'ן גאַס, ווען זייער לעבען איז נאָך אין סכנה און אַז אזאַ מין פאָרשלאַג מוז ווירקען ווי אַ פראָ־וואָקאציע; אָבער וואָזני האָט די ציטירטע ווערטער איבערגעלאָזען. אין דער איינענער צייט האָבען וואָזני און לויט זיין ביישפיעל אויך אַנדערע פערזאָנען, צווישען זיי אויך בוגאַצקי, ארויסגעלאָזט אַ בעפעהל, וואָס האָט פערלאַנגט פון די הויז־קאָמיטעטען מיטצוטיילען ידיעות וועגען די פערזאָנען, וואָס האָבען פערלאָזען די שטאָדט צוזאמען מיט דעם סאָוויעט־חיל מיט'ן צוועק צו פערפאָלגען די קרובים פון די ענטלאָפענע.

דער צווייטער פאָגראָם אין זשיטאָמיר איז געווען בעיקר אַ פאָגראָם פון די פעטליוראַ־סאָלדאַטען, אָבער אין איהם האָבען זיך אויך בעטייליגט פיעל אָרטיגע איינוואָהנער. עס זיינען פערצייכענט געוואָרען פאַלען, ווען די פנים'ער פון די רויבער זיינען געווען איינגעשמירט אין סאַזשע. דער צוועק דערפון איז קלאָר. צווישען די רויבער זיינען געווען אויך בעאמטע, ספעציעל פון דער פאָסט.

דאָס רוב דער'הרג'עטע זיינען געווען ניט קיין פערמעגליכע פערזאָנען, די פערמעגליכע אידען האָבען זיך געקענט צום טייל אויסקויפען מיט געלד. אַ 74־יאָהריגער זקן איז דער'הרג'עט געוואָרען, ווייל ער האָט געהאַט ביי זיך נאָר 18 רובעל, בעת די רויבער האָבען פערלאנגט 1000.

נאָכ'ן פאָגראָם איז אין אָפיציעלען ביולעטען פון דער גובערנסקער אָבטיילונג פון אינפאָרמאציאָנס־ביוראָ ערשינען אַ מיטיילונג, אַז צוזאמען מיט די רעגולערע פעטליוראַ־טרופען, איז דעם 22־טען מערץ אין זשיטאָמיר אָנגעקומען אַן'אָבטיילונג פון רעוואָלטירענדע פויערים פון טשערניאַכאָווער וואָלאָסט. עס רעדט זיך דאָ מכח דער אָבטיילונג, וואָס איז אָרגאַניזירט געוואָרען אין טשערניאַכאָוו לויט דער איניציאַטיווע פון סאָקאָלאָווסקי. די אויפרופען וועגען די אָרגאַניזירונג פון דער אָבטיילונג האָבען געטראָגען אַ פאָגראָם־כאַראַקטער. אין זיי איז געשטאַנען, אז אין דער אָבטיילונג מוז זיך פערשרייבען יעדער, וועלכער וויל ניט ווערען אַ געדונגענער ביי די „זשידעס". די אויפרופען זיינען געדרוקט געוואָרען אין דער וואָלינער גובערנסקע דרוקעריי. ווען מען האָט געוויזען דעם וואָלינער גובערניאַלען קאָמיסאַר אַנ'עקזעמפלאַר פון אַנ'אויפרוף און ער האָט געפרעגט דעם פערוואַלטער פון דער דרוקעריי ווער ס'האָט ערלויבט צו דרוקען דעם אויפרוף, האָט דער לעצטער געענטפערט, אז ס'איז ניט נויטיג קיין ערלויבעניש צו דרוקען אזוינע אויפרופען, ווייל זיי שטאַמען פון דער קריגס־מאַכט. בעת

פעטליוראַ'ס חיל איז געווען אין זשיטאָמיר, זיינען אין דער זעמסקער דרוקעריי גע־דרוקט געוואָרען נאָך שאַרפֿערע פּאָגראָם־אויפֿרופֿען. דאָרט זיינען געשטאַנען בפורש'דיגע אויפֿפאָדערונגען: „שלאָגט די אידען!“ עקזעמפּלאַרען פֿון די דאָזיגע אויפֿרופֿען געפֿינען זיך ביים קאָלעגיום פֿון די געוועזענע מיטגליעדער פֿון ארבעטס־קאָנגרעס.

די שטימונג אין זשיטאָמיר איז געווען אזוי צערייצט, אז כדי צו בעזאָרגען די געליטענע פֿון פּאָגראָם, וואָס זיינען אין זייערע הייזער אויסגעגאנגען פֿון הונגער, מיט נאַהרונגס־מיטלען, האבען קריסטליכע כלל־טהוער געמוזט שאַפֿען אַ האַלב ניט לעגאַלע אָרגאַניזאַציע.

כדי אויסצופֿאָרשען די ענינים אין שייכות צום באָלשעוויזם, איז בעשטימט געוואָרען אַנ'אויסעראָרדענטליכע קאָמיסיע. מיט די ענינים האָט זיך אויך בע־שעפֿטיגט די פּאָליטישע אָבטיילונג. אַלס באָלשעוויקעס זיינען אַרעסטירט און בעשולדיגט געוואָרען מענשען, וועלכע האבען ניט געהאט קיין שום שייכות צום באָלשעוויזם. זייערע ענינים זיינען איבערגעגעבען געוואָרען אין דער פּאָליטישער אָבטיילונג; דערנאָך פֿלעגען זיך אָפֿט מעלדען ביי די פֿאַמיליעס פֿון די אַרעסטירטע אַפּיציערען, וועלכע האבען זיך ערקלערט גרייט צו בעפֿרייען די אַרעסטירטע פֿאַר געלד. א סך האָבען ניט אָבגעזאָגט זייער פֿערלאַנג אין דער מורא, אז מען וועט זייערע קרובים דערשיסען. די אלע רדיפֿות האבען זיך געווענדעט געגען די אידען.

ווען דער גובערניאַלער קאָמיסאַר האָט בעקומען פֿון דער קאָלעגיע פֿון די מיטגליעדער פֿון אַרבעטס־קאָנגרעס ריכטיגע אינפֿאָרמאַציעס וועגען דער אויפֿ־פֿיהרונג פֿון דער מיליטער־מאכט אין די פּאָגראָם־טעג, איז ער אליין פֿערצימערט געוואָרען, אָבער ער איז ניט געווען בכח עפעס צו טהאָן, ווייל די גאנצע מאכט איז געלעגען אין די הענד פֿון מיליטער, וואו ס'האָבען זיך בלי שום ספק געפֿונען רוסישע שווארצ'מאה'ניקעס, וועלכע זיינען מחמת דעם אָדער יענעם טעם צוגע־שטאַנען צו פעטליוראַ'ס בעוועגונג. אזוי האָט דער דערמאָנטער פּאָלקאָווניק פעטראָוו, וועלכער איז געווען אין זשיטאָמיר גארניזאָן־קאָמענדאַנט, געזאָגט צו איינינע כלל־טהוער: „ביז צום 1־טען מערץ 1917 בין איך געווען אַ טרייער דינער פֿון צאַר, נאָך דעם 1־טען מערץ האב איך פֿערשטאַנען, אַז איך האָב געבלאָנזשעט און איך בין געוואָרען אַ סאָציאַליסט“. „סאָציאַליסטען“ פֿון אַזאַ מין זיינען ניט וועניג געשטאַנען בראש פֿון דער מאכט אין זשיטאָמיר.

מעמאָראַנדום (פּראָיעקט) צו דער דירעקטאָריע,

אויסגעארבעט פֿון ה' אַבאַראַס, פֿערוואַלטער פֿון דער אָכראַנע אין זשיטאָמיר.

די שטאָדטישע זעלבסטפֿערוואַלטונג פֿון זשיטאָמיר האַלט פֿאַר איהר בירגער־חוב בעקאַנט צו מאַכען די דירעקטאָריע מיט דעם איצטיגען העכסט שווערען מצב אין זשיטאָמיר, וואָס איז לחלוטין אָהן אַנ'אויסגאַנג און קען ברענגען סכנות'דיגע רעזולטאַטען. די זשיטאָמירער זעלבסט־פֿערוואַלטונג דריקט אויס קודם כל איהר פֿאָלשטענדיגע לאָיאַליטעט צום העכסטען דעמאָקראַטישען אָרגאַן, וואָס שאַפֿט

איצט די אוקראַיינישע מלוכה'שאַפֿט, און די דירעקטאָריע. די שטאָדטיגע זעלבסט־פֿערוואַלטונג איז איבערציינגט, און די איבערציינונג שטיצט זיך אויף א ברייטע אינפֿאָרמירטקייט, אַז די גאַנצע בעפֿעלקערונג פֿון זשיטאָמיר איז דורכגעדרונגען מיט'ן געפֿיהל פֿון לאָיאַליטעט און אַז אַלע איהרע געדאַנקען זיינען געריכטעט אויף דער דירעקטאָריע אַלס אויף דער איינציגער אינסטיטוציע, וואָס קען פֿערזיכערען דער שטאָדט די גרונד־בעדינגונגען פֿאַר אַ דעמאָקראַטישען מלוכה־לעבען.

נאָך די שווערע טעג פֿון די מאַסען־פּאָגראָמען, פֿון 7. ביז 10. יאַנואַר פֿון היינטיגען יאָהר איז אין דער שטאָדט געשאַפֿען געוואָרען די שווערסטע לאַגע פֿאַר אַלע קלאַסען פֿון די שטאָדטיגע בירגער. די ערנעהרונגס־פֿראַגען אין ברייטען זין פֿון וואָרט, די פֿראגען פֿון איינאָרדענען די אויסערליכע אָרדנונג און זיכערקייט, דאָס שאַפֿען פֿון בעדינגונגען, ביי וועלכע ס'זאָל ניט מעגליך זיין דאָס איבער־חזר'ען זיך פֿון די שרעקליכע פּאָגראָם־ערשיינונגען, וואָס רייצען אויף אויפֿ'ן טיפֿסטען אויפֿן די ברייטע שיכטען פֿון דער שטאָדט־בעפֿעלקערונג און די בעפֿעלקערונג פֿון די ארומיגע דערפֿער — די אַלע ענינים זיינען געוואָרען דרינגענדע פֿראַגען פֿון טאָג. די שטאָדטיגע זעלבסטפֿערוואַלטונג האָט געדענקט, און מיט איהר איז אויך איבערציינגט געווען די גאנצע דענקענדע בעפֿעלקערונג פֿון זשיטאָמיר, אַז נאָר אַנ־אינטענסיווע, פּלאַנמעסיגע אַרבעט, וואָס איז אַ פועל־יוצא פֿון אנ'ענגען צוזאַמענאַרבעטען פֿון דער ציווילער און מיליטערישער מאַכט מיט די געזעלשאַפֿטליכע אָרגאַנען איז בכח צו שאַפֿען געוויסע יסודות פֿאַר אַ נאָרמאַל לעבען.

די שטאָדטיגע זעלבסטפֿערוואַלטונג האַלט פֿאַר איהר חוב צו ערקלערען, אַז מצד דער ציווילער מאַכט האָט זי געטראָפֿען אַ גוטוויליגע בעציהונג צו אַלע איהרע שטרעבונגען איינצופֿיהרען אין שטאָדט די געזעלשאַפֿטליכע אָרדנונג און אַ פֿולע אונטערשטיצונג פֿון דער דאָזיגער שטרעבונג.

פֿון דער אַנדער זייט האַלט די שטאָדטיגע זעלבסטפֿערוואַלטונג פֿאַר אַ קאַטעגאָרישען חוב פֿון איהר געוויסען מודיע צו זיין דער דירעקטאָריע, אז מצד דער מיליטערישער מאַכט זעהט זי ניט קיין אויפֿריכטיגע שטרעבונג צו מאַכען אַ סוף צו די געשעהענישען, וואָס האָבען אויפֿ'ן טיפֿסטען אויפֿן צעשטערט דעם נאָרמאַלען גאַנג פֿון לעבען און רודערען אויף דאָס געזעלשאַפֿטליכע רעכט־בעוואוסטזיין. די פּאַסיוויטעט פֿון דער מאכט פֿון איין זייט, די ניט בעקלערטע בעפֿעהלען פֿון דער אַנדער זייט, ווארצלען איין אין די מאַסען פֿון דער בעפֿעלקערונג די איבערציינונג, אַז די מיליטער־מאַכט אין דער פּערזאָן פֿון דער קאָמאַנדאַנטור און קאָרפּוס־קאָמאַנדאַ איז לחלוטין אָהנמעכטיג בנוגע צו די בייזוויליגע פּערזענליכקייטען, וועלכע ריגלען זיי פֿעסט אַרום און בנוגע די מאסען קאָזאַקען, וועלכע געפֿינען זיך לחוץ יעדער געזונדער דיסציפּלין און וועלכע ווערען סיסטעמאַטיש פֿערדאָרבען דורך דער אַנטיסעמיטישער פּראָפּאַגאַנדאַ און דורך די פֿערברעכענס, אין וועלכע די דאָזיגע מאַסען ווערען אלע אָהן אויסנאַהם ארייננעצויגען.

די סכעמע, וועלכע די שטאָדטיגע זעלבסטפֿערוואַלטונג האָט אויסגעארבעט אַלס יסוד פֿאַר איהר טעטיגקייט איז פֿאָלגענדע: 1) בענייען דעם מיליץ־בעשטאַנד, די מיטגליעדער פֿון וועלכער האָבען זיך ארויסגעוויזען אין אַ סך פֿאַלען אַלס בעטייליגטע אין די ראַבירונגען, וואָס זיינען פֿאָרגעקומען בשעת דעם פּאָגראָם; 2) אויסנוצען דעם שוין עקזיסטירענדען אַפּאַראַט פֿון די נאַכט־וועכטער און בעוואַפֿענטע בירגער־נאַכט־פּאַטרולען; 3) שאַפֿען רעזערוועז פֿון פּערזאָנען,

וואָס ווערן רעקאָמענדירט פֿון לאָיאַלע נאַציאָנאַלע, פּאָליטישע און געזעלשאַפֿטליכע אָרגאַניזאַציעס; 4) האַלטענדיג, אַז דורך די דאָזיגע פֿאַקטאָרען ווערט די רוה אין שטאָדט ווידעראויפֿגעשטעלט, אויב ס׳וועלען ניט פֿאָרקומען קיין אויסערליכע מניעות, וואָס טראָגען אַנ׳אונבעשטימטען כאַראַקטער, בעט די שטאָדטיגע זעלבסטפֿערוואַלטונג, אַז מען זאָל אַרויספֿיהרען פֿון שטאָדט אַלע מיליטערישע אָבטיילונגען, אחוץ די גאַליצישע „סיעטשעוויקעס“, אין וועמעס דיסציפּלינירטקייט און העכסטען בירגערליכען בעוואוסטזיין די שטאָדטיגע זעלבסטפֿערוואַלטונג האָט זיך איבערציינגט פֿון ערשטען מאָמענט פֿון זייער אַריינטרעטען אין שטאָדט. צום בעדויערען האָט די אַלגעמיינע לאַגע געפֿאָדערט דאָס אַוועקגעהען פֿון די „סיעטשעוויקעס“ פֿון שטאָדט; די איבעריגע מיליטערישע אָבטיילונגען, וועלכע זיינען געווען אין שטאָדט אין די פּאָגראָם-טעג און וועלכע זיינען דורך די פּאָגראָמען שרעקליך דעמאָראַליזירט געוואָרען, זיינען אויף ווייטער פֿערבליבען אין שטאָדט, ניט האָבענדיג קיין בעשטימטע בעשעפֿטיגונג און צוזאַמען מיט די פֿערדאָרבענסטע עלעמענטען פֿון שטאָדט האַלטען זיי די גאַנצע בעפֿעלקערונג אין מורא און שרעק.

דאָס אַלץ בעציהט זיך קודם כל אויפֿ׳ן בעשטאַנד פֿון דעם קאָמאַנדאַנטס „סאָטניעס“. די שטאָדטיגע זעלבסטפֿערוואַלטונג און די אויספֿאָרשונגס-קאָמיסיע האָט געהאַט די מעגליכקייט זיך צו איבערציינגען אין דעם, אַז פּערזאָנען, אָנגעטהאָן אין מיליטער־קליידער, וועלכע מען האָט געכאַפּט מיט גערויבטע זאכען, האבען זיך ארויסגעוויזען אלס אָנגעהעריגע צום קאָמאַנדאַנטס „סאָטניעס“. ווען די זעלביגע ווערען איבערגעגעבען זייער אָבטיילונגס-קאָמאַנדאַנט, ווערען זיי בעפֿרייט. זיי האָבען נאָך די חוצפה צו קומען אין דער שטאָדטפֿערוואלטונג און אויספֿאָרשונגס-קאָמיסיע און צו פֿאָדערען מען זאָל זיי אָבגעבען צוריק די גערויבטע חפצים און געלד. צוליעב דעם חוצפה׳דיגען בענעהמען פֿון די פֿערברעכער און, איבערהויפּט, צוליעב זייער ביזאַהעריגער אונבעשטראָפֿטקייט איז די אויספֿאָרשונגס-קאָמיסיע געווען געצוואונגען טיילווייז צו ערפֿילען זייערע פֿאָדערונגען. שפּעטער פֿלעגען די זעלבע פּערזאָנען בעוואָפֿענטערהייט אַרומפֿאָהרען איבער דער שטאָדט אויף דראָשקעס און זיך פֿערנעהמען, אָהן אַ ספק, מיט זייערע פֿערברעכערישע מעשים.

צווישען די פּערזאָנען, וועלכע זיינען געשטאַנען נאהענט צו דער קאָמאַנדאַנטור און וועלכע האָבען געהאַט אַ השפּעה אויף איהר, איז געווען איינער מיט׳ן נאָמען בעק. ער איז געווען בעקאַנט דער שטאָדטיגער זעלבסטפֿערוואַלטונג אַלס אַ גאַנץ פּערברעכערישער פּאַרשוין, ער איז מעהרמאָל געווען אָנגעקלאָגט פֿאַר׳ן געריכט פֿאַר קרימינעלע פֿערברעכענס. דער זעלביגער האָט אין 1917 געמאַכט אַנ׳אָנפֿאַל אויף דעם שטאָדטיגען ערנעהרונגס-אַמט, ער איז דעמאָלס געוואָרען אַרעסטירט, אריינגעזעצט אין תּפֿיסה, פֿון וואַנען ער איז פֿערשוואונדען בעת אַ מאסען-אַנטלויף. ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס די שטאָדטיגע פֿערוואַלטונג האָט ניט איינמאָל אויפֿמערקזאם געמאַכט אויף דעם פֿאַל, איז זי אויך איצט נאָך ניט איבערציינגט, אַז זשיטאָמיר איז ענדליך בעפֿרייט פֿון דער שעדליכער ווירקונג פֿון דעם דאָזיגען פֿערברעכער.

דאָס זיינען אַלץ איינצעלנע פֿאַלען. די טעטיגקייט פֿון דער מיליטער־מאַכט, וועלכע טראָגט אַנ׳אַלגמיינעם כאַראַקטער, און איהר פּאסיוויטעט דאָרט, וואו אן אקטיוויטעט איז ווירקליך נויטיג געווען, האָבען נאָך מעהר אריינ־

געטראָגען אַ רואינירענדען חאַאָס ביים ווידעראויפשטעלען פון'ם נאָרמאַלען לעבען.

נאָך אין די פּאָגראָם־טעג פלעגען צווישען די ראַבירענדע מאַסען פערשפרייט ווערען פערשיידענע פּראָוואָקאַטאָרישע קלאַנגען: „די אידען קוילען די קריי־סטען", „די אידען בעוואָפּענען זיך, כדי איבערצופאַלען די קאָזאַקען".

איינער פון די איניציאַטאָרען פון די קלאַנגען איז געווען דער אויבענדער־מאָנטער בעק. ווען דער פּאָגראָם האָט זיך געענדיגט, האָט די שטאָדט־פערוואַלטונג, נעהמענדיג אין בעטראַכט די מעהרמאָליגע אָנווייזונגען פון קאָמיסאַריאַט, קאָמאַנ־דאַנטור און דירעקטאָריע גופא, אַז ס'איז נויטיג צו שאַפען די געהעריגע מיטלען צו בעשיצען די שטאָדט און צוטרעטען צו דער פאָרמירונג פון די מיליץ־רעזערווען, געשאַפען אינסטיטוציעס פון נאַכט־וועכטער און בעוואָפענטע בירגער־פּאַטרולען. די שטאָדט האָט געבעטען אויף דעם די סאַנקציע פון קאָמאַנדאַנט, וועלכער האָט פערזיכערט, אַז ער וועט איבערגעבען דער „קאָמיסיע פאַר געזעלשאַפטליכער זיכערקייט" 600 ביקסען מיט צייגענישען פון דער קאָמאַנדאַנטור. אין דער איינענער צייט האָט די שטאָדטפערוואַלטונג געבעטען דעם קאָמאַנדאַנט ארויסצור־געבען אַ פעראָרדנונג, אַז אַלע גערויבטע חפצים דאַרפען צוריקגעגעבען ווערען, כדי ביי דער בעפעלקערונג זאָל זיך ניט איינוואָרצלען דער געדאַנק, אַז אַלץ, וואָס איז פאָרגעקומען אין דער צייט פון פּאָגראָם, וועט אריבערגעהן אונבעשטראָפט. די שטאָדטיגע זעלבסטפערוואַלטונג האָט אויך צוגעשטעלט אַ פּראָיעקט פון אַזאַ פעראָרדנונג. נאָר ביז איצט איז נאָך די פעראָרדנונג ניט ארויסגעגעבען געוואָרען.

לויט אַ פאָרשלאַג פון קאָמאַנדאַנט האָט די שטאָדטיגע זעלבסטפערוואַלטונג דורך דער פרעסע און דורך פערטיילען און פונאַנדערקלעפען פּאַסיגע מודעות, געגעבען צו וויסען אַלע ביי אָנגעקומענע פערזאָנען וועגען די ציעלען און בעד־דייטונג פון די נאַכט־פּאַטרולען, און ערקלערט, אַז דאָס איז אַ פאַלשטענדיג אונפּאָליטישע אָרגאַניזאַציע, וועלכע האָט איין־איינציגען ציעל: בעשיצען דאָס לעבען און פערמעגען פון די פריעדליכע בירגער.

אָבער גלייך ביים אָנפאַנג פון דער ארבעט פון די נאַכטפּאַטרולען האָט שוין די שטאָדטיגע זעלבסטפערוואַלטונג געהאַט צו טהאָן מיט אַ סך מיספערשטענ־דענישען. ערשטענס האָט דער קאָמאַנדאַנט אַרויסגעגעבען אַ בעפעהל, וועלכער פערוועהרט אלעמען ביי אלע אומשטענדען, אָהן קיין שום אויסנאַהם, צו אַרעסטירען קאָזאַקען. מיט דעם בעפעהל האָט ער צוגענומען די מעגליכ־קייט זיך צו וועהרען געגען די מעשים תעתועים, וואָס ווערען אָבגעטהאָן פון פערזאָנען אין סאָלדאַטסקע שינעלען. קיין ספּעציעלער בעפעהל, וועלכער זאָל געבען צו וויסען די מיליטערישע אָבטיילונגען, וואָס געפינען זיך אין שטאָדט וועגען די אויפגאַבען פון די נאַכט־וועכטער און פּאַטרולען איז אויך ניט אַרויסגעגעבען געוואָרען. ביקסען האָט די „קאָמיסיע פון געזעלשאַפטליכער זיכערקייט" בעקומען נאָר 250 שטיק, אמטליכע צייגענישען האָט זי בעקומען נאָר אויף 220 שטיק. צו קריגען אויסווייזען אויף די איבעריגע ביקסען, וואָס די נאַכט־פּאַטרולען האָבען געהאַט, איז ביז איצט ניט געלונגען.

אין דער איינענער צייט האָבען זיך אָנגעהויבען פּאַרטיזאַנישע ארויס־טרעטונגען געגען די נאַכט־פּאַטרולען מצד פערזאָנען, אָנגעטהאָנע אין מיליטער קליידער און אוניפאָרמען פון סאָלדאַטען־עלטסטע. מען האָט אָנ־

געהויבן צו ענטוואַפֿענען די בירגערליכע נאַכט־וועכטער, פֿון אָנפֿאַנג זועלטענער, שפּעטער אַלץ אָפֿטער און צום סוף האָט די ענטוואָפֿענונג אָנגענומען אַ ברייטן און סיסטעמאַטישן כאַראַקטער.

אָפֿטמאָל האָבן מיליטעריש געקליידעטע פּערזאָנען, פֿאָהרענדיג אויף דראָשקעס, געשאָסן פֿון רעוואָלווערן אויף די פֿריעדליכע פּאַטרולען. דערנאָך פֿלעגען די־זעלבע פּערזאָנען געהן אין די קאַזאַרמעס פֿון קינסבורגער פּאָלק, גענומען פֿון דאָרטן מיליטער־פּאַטרולען און ענטוואָפֿענען די בירגער־וועכטער, בעליידיגענדיג זיי דערביי און שלאָגענדיג זיי מכות רצח; עס פֿלעגט ניט העלפֿן אויך דאָס, וואָס די בירגער־וועכטער זיינען געווען בעזאָרגט מיט אָפֿיציעלע אויסווייזן פֿון קאָמאַנדאַנט. וועגן אַזעלכע פּאָרפּאַלען האָט די שטאָדטיגע זעלבסטפֿערוואַלטונג איטליך מאָל געגעבן צו וויסן דער קאָמאַנדאַנטור, נאָר ביז איצט איז נאָך ניט געווען דער פֿאַל, אַז די פֿאָרפֿאַלען זאָלן אויסגעפֿאָרשט ווערן. אומגעקעהרט, די פּערזאָנען אין שינעלען זיינען, קענטיג, געשטיצט אויפֿ'ן בעפֿעהל, וואָס פֿערוועהרט אַ וועלכע ס'איז אַקציע געגען זיי, געוואָרען מיט יעדן טאָג חוצפה'דיגער.

אויף מאָרגען נאָך דעם בעשריבענעם פֿאַל האָט אַ באַנדע פֿון 8 פּערזאָן זיך דורכגעשפּאַצירט דורך דער הויפּט־גאַס פֿון שטאָדט און כלומר'שט זוכענדיג געוועהר, האָט זי גערויבט ביי די דורכגעהער זייער געלד און ווערט־חפצים. ווי ס'איז בעוואוסט דער שטאָדטיגער זעלבסטפֿערוואַלטונג, וועלכע האָט געגעבן גלייך צו וויסן דער קאָמענדאַנטור וועגן דעם, איז אויך דער דאָזיגער פֿערברעך געבליבן אונבעשטראָפֿט. די אָנפֿאַלען אויף פּריוואַטע דירות זיינען געוואָרען אַלץ אָפֿטער און אָפֿטער, און די ענטוואָפֿענונג פֿון די נאַכט־פּאַטרולען האָט אָנגענומען אַ סיסטעמאַטישן כאַראַקטער. אַ גאַנצע אָבטיילונג פֿון סאָלדאַטען אונטער דער פֿיהרונג פֿון די עלטסטע מיט שפּיאָנען פֿאָראויס פֿלעגען מיט אָבגענומענע געוועהר אַריין און ווידער אַרויסגעהן פֿון קאָמאַנדאַנטור און מאַכען ברייטפֿערצווייגטע אָבלאַוועס איבער'ן שטאָדט, צונעהמען געוועהר אין די צעהנדליגער, שלאָגענדיג די וועכטער־פּאַטרולען און אויסשרייענדיג אַנטיסעמיטישע לאָזונגען.

די בעפֿעלקערונג, וואָס האָט אין די נאַכט־פּאַטרולען, וועלכע האָבן מיט גרויס מסירת נפש ערפֿילט זייערע פֿליכטען, געזעהן די לעצטע מעגליכקייט אָבצוהיטען די זיכערקייט, איז געווען טעראָריזירט, און אין איהר האָט אָנגעהויבן צו וואַקסען אַ געפֿיהל פֿון טיעפֿסטער פֿערביטערונג. די שטאָדטיגע זעלבסטפֿערוואַלטונג האָט געמוזט אָנווענדען אַלע מיטלען, כדי צו אָבהאַלטען די בעפֿעלקערונג פֿון אַ ווידערשטאַנד געגען די פּערזאָנען אין די מיליטער־קליידער, וועלכע האָבן זיך חוצפה'דיג בענומען געגען איהר.

איין נאַכט איז די צאָהל מיטגליעדער פֿון די גרופּען, וועלכע האָבן דורכגעפֿיהרט די ענטוואָפֿענונג, דערגאַנגען ביז 30 פּערזאָן אין אַ גרופּע, ווייל זיי, די אָנפֿאַלענדע, האָבן געזעהן די שווערע פֿיינדליכע שטימונג פֿון דער בעפֿעלקערונג. די פֿייגענבלעטלעך זיינען אַראָבגענומען געוואָרען, און די ענטוואָפֿענונג פֿון די בירגער־פּאַטרולען און די אָנפֿאַלען אויף די שוין ענטוואָפֿענטע פּאַטרולען האָבן אָנגענומען דעם כאַראַקטער פֿון איינפֿאַכע רויבערייען. מען האָט אַוועקגערויבט פּאַפּאַכעס (הויכע פעלץ־היטלען), זייגערס, שיך.

בעליידיגונגען און אַנטיסעמיטישע אויסגעשרייען זייגען פֿאָרגעקומען אין יעדען איינצעלנעם פֿאַל.

די שטאָדטיגע זעלבסטפֿערוואַלטונג האָט, נאַכדעם ווי זי האָט אבגעגעבען וועגען דעם איהר בעריכט דעם קאָמענדאַנט און קאָרפּוס־שעף, מיט פֿערוואונדערונג געלייענט אין די צייטונגען אַ בעפֿעהל, וואָס האָט געהייסען די מיליטער־פּאַטרולען דערשיסען אויפֿ׳ן אָרט ניט נאָר רויבער, נאָר אויך די פּערזאָנען, וועלכע דער פּאַטרול וועט אָנערקענען אַלס פֿיינד פֿון דער רעפּובליק, אָדער וואָס טרייבען באָלשעוויסטישע פּראָפּאַגאַנדאַ. איבערגעבענדיג אויף אַזאַ אופֿן די גאנצע פֿריעדליכע בעפֿעלקערונג אין די אונבעגרענצטע, ווילקירליכע הענד פֿון דער צעבושעוועטער און צעווילדעוועטער מאסע אין גרויע שינעלען, האָט דער בעפֿעהל צעשטערט די לעצטע מעגליכקייט פֿאַר דער שטאָדטיגער זעלבסטפֿערוואַלטונג צו אָרגאַניזירען וועלכען ס׳איז קאַמף מיט די רויבערייען און געוואַלדטאַטען אין שטאָדט. ווייל אין דער זעלבער לאַגע ווי די פּאַטרולען האבען זיך געפֿונען אויך אַלע אנדערע געשאַפֿענע אָבטיילונגען.

אויסצוג פֿון זיצונגס־פּראָטאָקאָל פֿון דער אויסער־אָרדענטליכער אויספֿאָרשונגס־קאָמיסיע.

(פֿון 10. אַפּריל 1919.)

בעריכט פֿון דער דעלעגאציע, וואָס איז אויסגעקליבען געוואָרען אויף דער זיצונג פֿון 3־טען אַפּריל.

אין דער דעלעגאַציע זיינען געווען פֿערטראָטען די מיטגליעדער פֿון דער קאָמיסיע: וויצעפּראָקוראָר מ. א. קיץ, געריכטס־מיטגליעד ג. א. רובלעווסקי און דער פֿאָרזיצענדער פֿון דער גובערניאלער זעמסטוואָ רעדקאָ.

די דעלעגאציע טיילט מיט, אז צוערשט האָט זי בעזוכט דעם גובערניאַלען קאָמיסאַר, וועלכער בעציהט זיך זעהר פֿריינדליך צו דער טעטיגקייט פֿון דער קאָמיסיע און האָט געפֿונען פֿאַר נויטיג איבערצוגעבען די אויספֿאָרשונג וועגען צווייטען פּאָגראָם אין די שוין עקזיסטירענדע אויסעראָרדענטליכע אויספֿאָרשונגס־קאָמיסיע; ער האָט אויך צוגעזאָגט פּערזענליך זיך משתדל צו זיין וועגען דעם ביי דער דירעקטאָריע און האָט געבעטען מען זאָל איהם צושטעלען אַ מעמאָראַנדום; ער האָט אויך גע׳עצה׳ט זיך צו ווענדען צו דער מיליטערישער מאכט. ער האָט צוגעזאָגט צו פֿועל׳ן פֿאַר דער קאָמיסיע די מיטלען, וועלכע זי דאַרף בעקומען לויט אַ פֿעראָרדנונג און האָט ארויסגעגעבען אַנ׳אַוואַנס פֿון 15000 רובעל. דער שעף פֿון פֿעלד־זשאַנדארמעריע האָט זיך אויך בעצויגען זעהר פֿריינדליך צו דער ארבעט פֿון דער קאמיסיע און האָט איהר צוגעזאָגט צו העלפֿען מיט אַלע מיטלען און דורכצופֿיהרען לויט איהרע בעשטימונגען הויז־אונטערזוכען און ארעסטען.

גאַנץ אַנדערש האָט זיך בעצויגען צו דער דעלעגאציע דער גארניזאָן־שעף

פאָלקאָווניק פעטראָוו. די דעלעגאַציע האָט איהם געטראָפֿען אויף די טרעפ פֿון דעם האָטעל „פֿראַנציאַ“. ער האָט געזאָגט: „אַ, דאָס איז די זשידאָווסקע קאָמיסיע, ס'איז ניטאָ וועגען וואָס צו רעדען“. ווען ער האָט בעקומען די געהעריגע אויפֿקלערונג, אַז די דעלעגאַציע בעשטעהט פֿון די מיטגליעדער פֿון דער קאָמיסיע, וועלכע איז בעשטעטיגט געוואָרען דורך דער דירעקטאָריע, האָט דער פאָלקאָווניק פעטראָוו איינגעלאַדען די מיטגליעדער פֿון דער דעלעגאַציע צו זיך אין צימער.

אין געשפרעך האָט פאָלקאָווניק פעטראָוו צווישען אנדערע געזאָגט:

„מיר געהען אונטער'ן לאָזונג: שלאָגט די אידען, שלאָגט די באָלשעוויקעס.“

„צי דען קענען טויזענדע יונגע לייט, וועלכע זיינען ארויסגעטראָטען געגען אידען, וואָס געהען צוזאַמען מיט די באָלשעוויקעס, זיין פֿעראנטוואָרטליך פֿאַר דעם, וואָס זיי האָבען גע־הרג'עט עטליכע זשידעס?“ ווייטער האָט ער געזאָגט, אַז דער פאָגראָם איז געווען אַ סטיכישער, אַז אפילו די יונקערס (שילער פֿון אָפֿיציר־שולען) האָבען ניט געקענט ביישטעהן דעם נסיון, דעריבער האָט ער די יונקער־שול אין די טעג פֿון פאָגראָם אוועקגעשיקט אויפֿ'ן פֿראָנט. ווען וועלכער ס'איז סאָלדאַט נעהמט צו אַ העמדעל ביי אַ זשיד, קען מען דאָך ניט, לויט די ווערטער פֿון פעטראָוו, איהם בעשטראָפֿען דערפֿאַר. איבערהויפט, זאָגט ער, ווען סאָלדאטען וועלען ווערען אָנגעקלאָגט, וועט ער פֿיער מאָל קאנטרולירען צו די אָנקלאַגע איז ריכטיג. ווען איינער פֿון די מיטגליעדער האָט בעמערקט, אַז די קאָמיסיע איז דאָך בעשטעטיגט פֿון דער דירעקטאָריע, האָט פאָלקאָווניק פעטראָוו געזאָגט, אַז די דירעקטאָריע איז אַ שפילצייג אין די הענד פֿון די דיפלאָמאַטען און צווישען די דיפלאָמאַטען איז די מערהייט אויך פֿון זשידעס, און ווען די דירעקטאָריע האָט בעשטעטיגט אַ קאָמיסיע אויף אויסצופֿאָרשען דעם פאָגראָם, האָט זי דאָס הויפּזעכטליך געטהאָן, כדי צו ווייזען דער געזעלשאַפֿט, אַז אזעלכע מעשים ווי אַ פאָגראָם געהען ניט דורך אונבעשטראָפֿט. די דעלעגאַציע האָט אין אלגעמיין ארויסגעטראגען דעם איינדרוק, אַז דער פאָלקאָווניק וויל די קאָמיסיע זאָל עקזיסטירען, נאָר ניט ארבעטען. דער תוך פֿון זיין ענטפֿער איז אין אַלגעמיין אַזאַ: ניט אָנריהרען קיין סאָלדאט, ציווילע רויבער קענען אָנגעקלאָגט ווערען, ווייל זיי ווערען סיי ווי סיי דערשאָסען פֿון דער מאַכט. צום סוף פֿון געשפרעך, ווען די דעלעגאַציע האָט בעטאָנט, אַז זי פֿונקציאָנירט אויפֿ'ן סמך פֿון „נאַקאַז“, וועלכער איז בעשטעטיגט פֿון דער דירעקטאָריע, האָט דער גאַרניזאָן־שעף צוגעזאָגט ארויסצוגעבען אַ בעפֿעהל, אַז דער קאָמאַנדאנט וואָזני און דער אַטאַמאַן וואָגאצקי זאָלען בעהילפֿיג זיין דער קאָמיסיע. ביים צווייטען בעזוך ביים הערר קאָמיסאַר האָט די דעלעגאַציע איהם אינפֿאָרמירט וועגען דעם געשפרעך, וואָס זי האָט געהאַט מיט פאָלקאָווניק פעטראָוו. דאָס איז געווען אַ זעהר אונאנגענעהמע איבעראַשונג פֿאַר הערען סומנעוויטש. ער האָט געבעטען ניט אָנגעהמען קיין שריט, ביז ער וועט ניט צוריקקומען פֿון ראָוונאָ, וואו ער וועט איבעררעדען וועגען דעם מיט אַ מיטגליעד פֿון דירעקטאָריע. די דעלעגאַציע האָט איבערגעגעבען דעם הערען סומנעוויטש, לויט זיין בקשה, אַ מעמאָראנדום וועגען

איבערגעבען צו אויספֿאָרשונג פֿון דעם צווייטען פּאָגראָם אין דער איצטיגער קאָמיסיע. דעם בעריכט האָט ער מיטגענומען מיט זיך.

די קאָמיסיע האָט בעשטימט:

דעם טייל פֿון פּראָטאָקאָל איבער דער זיצונג, וואָס האָט אַ שייכות צום גע־שפּרעך מיט פּאָלקאָווניק פּעטראָוו, איבערצוגעבען דער דירעקטאָריע, נאכדעם ווי דער גובערניאלער קאָמיסאַר וועט צוריקקומען פֿון ראָוונאָ; צו אונטערהאנדלען מיט איהם ווערען געבעטען די דעלעגאַטען, וועלכע זיינען אויסגעקליבען געוואָרען דעם 3-טען אַפּריל.

(דער אָריגינאַל איז גע'חתמ'עט פֿון אַלע מיטגליעדער פֿון דער קאָמיסיע.)

אין וואָלינער גובערניע.

קאַמעני־בראָד.

דאָס שטעדטעל קאַמעני־בראָד געפֿינט זיך ביי ראָגאַטשאָוו (נאָוואָגראָד־וואָלינסקער אויעזד אין געגענד פֿון פאָלאָנאַיאַ־באַראַנאָווקאַ). אין דער ערשטער העלפֿט פֿון חודש יולי 1919 האָט זיך אריינגעריסען אין שטעדטעל אַ באַנדע פֿון אָרטיגע פויערים מיט דעם שטאַבס־קאַפּיטאַן ראָמאַניוק בראש. די באַנדע האָט אַרעסטירט 250 אידען אלס „משכנות" און האָט בעשלאָסען צו ברענגען די אַרעסטירטע צום שטאַב פֿון די אויפֿשטאַנדס־באַנדען אין ראָגאַטשאָוו. אַ וואַך פֿון 30 פויערים האָט די „משכנות" בעגלייט. אונטערוועגס האָט עמיצער אַרויס־געלאָזען דעם קלאַנג אַז פֿון פאָלאָנאַיאַ־באַראַנאָווקאַ „געהען 500 זשידעס אויף אונז". די וואַך האָט געעפֿענט אַ שיסעריי און דער׳הרג׳עט אלע 250 אידען.

(מיטגעטיילט פֿון פּ. י. לאַנדסבערג.)

דאָמבראָוויצאַ.

דאָס שטעדטעל דאָמבראאוויצאַ, ראָוונער אויעזד, וואָלינער גובערניע, געפֿינט זיך ביי דער אייזענבאהן לונינעץ־ראָוונאָ. אין שטעדטעל לעבען 300 אידען. עטליכע טעג איז די שטעדטעל געווען אַ צענטער פֿון קריעגס־אָפּעראַציעס און איז איבער־געגאַנגען פֿון איין האַנד אין דער אַנדערער. פֿון די שיסערייען זיינען דער׳הרג׳עט געוואָרען אייניגע מענשען. סוף־כל־סוף האָבען די פּאָליאַקען דעם 12־טען יולי 1919 פֿערנומען די שטעדטעל און גלייך אָנגעהויבען רודף׳ן און הרג׳ענען אידען. עס זיינען דער׳הרג׳עט געוואָרען מענשען, וואָס האבען לחלוטין קיין שייכות ניט געהאַט צום באָלשעוויזם. די אידישע געשעפֿטען זיינען אויסגעראבירט.

קסאַווראָוו.

אין קסאַווראָוו, אָוורוטשער אויעזד, וואָלינער גובערניע, לעבען פֿון 70 ביז 80 אידישע משפחות. דער פּאָגראָם איז דעם 20־טען יולי 1919 אָרגאַניזירט געוואָרען פֿון אָרטיגע באַנדען פֿון מאַרק און אנדערע שטעדטלעך, וועלכע האָבען געראבירט און געשלאָגען. קיין טויטע זיינען ניט געווען. אויף דער סטאַנציע נידאַמקאַ ביי קסאַווראָוו איז די אידישע בעפֿעלקערונג, וועלכע בעשטעהט פֿון 15—20 משפחות, אויסגעראַבירט געוואָרען. דריי אידען האָט מען דער׳הרג׳עט.

יאַנושפּאָל.

דאָס שטעדטעל יאַנושפּאָל, זשיטאָמירער אויעזד, וואָלינער גובערניע, 16 וויאָרסט פֿון בערדיטשעוו, האָט 7000—8000 איינוואָהנער דערפֿון 1500—1800 אידען. ביי׳ם שטעדטעל געפֿינט זיך איינע פֿון די גרעסטע צוקער־פֿאַבריקען פֿון וואָלין, וועלכע געהערט צו ז. ה. גאָרנשטיין. די אָנגעשטעלטע פֿון פֿאבריק זיינען דאָס רוב אידען. פֿון 25—29. מערץ זיינען פֿאָרגעקומען פּאָגראָמען פֿון פּעטליורא׳ס סאָלדאַטען. עס זיינען אויך געפֿאַלען מעהרערע מענשליכע קרבנות.

(לויט אַ באריכט פֿון ס. מ. גאָרנשטיין.)

אַנאָפּאָל.

אַנאָפּאָל איז פֿאַר דער מלחמה געווען אַ גאַנץ פֿערמעגליך אידיש שטעדטעל. די בעפֿעלקערונג האָט זיך פֿערנומען דערהויפּט מיט תבואה־ און פֿלאַקס־האַנדעל. עס זיינען אויך געווען גארבערייען און אַ סך בעלי־מלאכות. פֿון אָנהויב האבען זיך בעוויזען אין אַנאָפּאָל קליינע אָבטיילונגען פֿון פּעטליורא׳ס חיל, וועלכע האָבען אכזריות׳דיג גערא‌בירט די אידישע בעפֿעלקערונג, אָבער קיין מענשליכע קרבנות זיינען נים געווען. ווען אַ סאָלדאַט, וואָס איז געקומען צוריק פֿון דייטשער גע־פֿאנגענשאַפֿט האָט זיך אַנטקעגענגעשטעלט, האָבען זיי אויך אָנגעהויבען צו הרג׳ענען. אין איין טאָג זיינען דער׳הרג׳עט געוואָרען 8 מענשען און 60 פֿערוואונדעט. פֿיעל פֿערוואונדעטע, וואָס האָבען מורא געהאַט צו ווייזען זיך אויפֿ׳ן גאַס, זיינען גע־בליבען טויט אין זייערע הייזער, נים בעקומענדיג קיין מעדיצינישע הילף. ביי צוויי חדשים זיינען די אידען געווען בעהאַלטען אין די קעלערס און אין באָד. דער פּאָרזיצענדער פֿון דער אידישער קהלה האָלצמאַן איז ארעסטירט און דערשאָסען געוואָרען. קליינע באַנדען פֿון 5—10 מענשען זיינען אַרומגעגאנגען אומעטום זוכען און ווען זיי האָבען וועמען געפֿונען, האָבען זיי געפֿיהרט צו יענעם אַ היים און געפֿאָדערט אָנצווייזען וואו ס׳איז בעהאַלטען דאָס געלד; פֿון וועמען זיי האָבען נים בעקומען קיין געלד, דעם האָבען זיי גע׳הרג׳עט. צווישען די דער׳הרג׳עטע האָט מען געפֿונען אַ 16־יאהריגע מיידעל, וועלכע איז דער׳הרג׳עט געווארען אָהן קיין פּארוואָס אויפֿ׳ן גאַס. אויפֿ׳ן שטעדטעל האָט מען ארויפֿגעלעגט שווערע קאָנ־טריבוציעס. אחוץ געלד האָט מען צוגענומען קישענס, סאַמאָוואַרען און אַנדערע חפצים.

פּעטליורא׳ס „העלדען“ האָבען זיך ארומגעדרעהט אין די גאַסען און גע־שריהען: „שלאָגט די זשידעס, אויך די זשידאָווסקע קינדער!“

ווען די באָלשעוויקעס זיינען געקומען האָבען אויפֿגעהערט די הריגות, אָבער אויך ביי זיי זיינען פֿאָרגעקומען רויבערייען. זיי האָבען אָבער אויך פֿון דער אַנדער זייט געזוכט צו העלפֿען די 150 היימלאָזע געוואָרענע משפחות. די עקאָנאָמישע נויט איז אַלגעמיין, ווייל קיין מעגליכקייט צו פֿערדינען איז ניטאָ און דורך די פֿינף יאָהרען פֿון מלחמה־אָפּעראַציעס איז די בעפֿעלקערונג אינגאַנצען פֿעראָרעמט געוואָרען.

(פֿון אַ באריכט פֿון ה׳ קרופּניק צו דער צענטראַלע הילפֿס־סעקציע פֿאַר די פּאָגראָם־קרבנות.)

וואָלאָטשיסק.

בעת די הערדשאַפֿט פֿון די באָלשעוויקעס, האבען די רויטע־ארמייצעס אָהן אַנ׳ אויפֿהער טעראָריזירט די אָרימע אידישע בעפֿעלקערונג. (די רייכע איינוואָהנער זיינען געווען שוין לאנג ענטלאָפֿען.) — די קליינע סוחרים און די בעלי־המלאכות, סטראַשענדיג מיט׳ן דערשיסען, האָבען זיי געצוואונגען זיי אוועקצוגעבען דאָס לעצטע. די, וועלכע האָבען זיך בעהאלטען בעת די שיסערייען אין די קעלערס, האָבען זיי געשלאָגען, אַפילו אויך זקנים און פרויען. ביי דער נאַכט האָבען זיי אָבגעריסען די שלעסער פֿון די קראָמען און אוועקגעשלעפט די לעצטע רעשטלעך סחורה. דער היזק דערגרייכט ביז 5 מיליאָן רובעל. ס׳איז געפֿיהרט געוואָרען אַ שטארקע אַנטיסעמיטישע העצע. אַלע פראָטעסטען זיינען געווען אומזיסט.

(פֿון אַ ביטע־שריפֿט צום וואָלאָטשיסקער רעוואָלוציאָנערען קאָמיטעט.)

ראָוונע

צום הערין פרעזידענט פֿון דעם דירעקטאָריום פֿון דער אוקריינער פֿאָלקס־רעפובליק אַטאַמאַן פעטליורא

און צום הערין הויפט־קאָמאַנדיר פֿון דעם דרום־מערב׳דיגען פֿראָנט אַטאַמאַן אָסקילקאָ

מעמאָראַנדום!

פֿון דער אידישער קהלה אין ראָוונע.

דער איצטיגער מסוכן׳דיגער מאָמענט, וואָס דאָס אידענטום אין אוקריינע בכלל און די אידישע בעפֿעלקערונג פֿון ראָוונע און איהר סביבה בפרט לעבט איבער, צווינגט אונז צו מעלדען די פֿאָרשטעהער פֿון דער דעמאָקראַטישער מאַכט פֿון דער אויקריינישער פֿאָלקס־רעפובליק פֿאָלגענדעס:

1. אין דער לעצטער צייט פֿיהרען טונקעלע עלעמענטען אין ראָוונע און איהר סביבה א שטאַרקע אַגיטאַציע, שריפֿטליך און מינדליך, מיט דעם קלאָרען ציעל ארויסצורופֿען געגען די אידען עקססעסען און פאָגראָמען.

2. אין דער שטאָדט און איהר סביבה אויף די סלופעס און אויף די ווענד פֿון די עפֿענטליכע פלעצער, בעזונדערס צווישען דער מיליטער, ווערט פֿערשפרייט אַ מאַסע פאָגראָם־פראָקלאַמאציעס מיט די חתימות פֿון פֿילע אונבעקאַנטע אָרגאנען און גרופען. אסך פֿון די דאָזיגע פראָקלאַמאַציעס פֿאָדערען אויף אָפֿען די קריסטען צו אַ בלוטיגער נקמה פֿון די „זשידעס״ — די פֿיינד פֿון גאנצען מענשליכען מין.

3. אין פֿערשיידענע טיילען פֿון דער שטאָדט, בעזונדערס אויפֿ׳ן מאַרק און בעלעבטע גאַסען בעוויזען זיך אָפֿט אונבעקאַנטע מענשען אין סאָלדאַטען־אוני־פֿאָרם און פֿיהרען אַ פאָגראָם־אַגיטאַציע, בעפֿאַלען איינצעלנע אידען ניט בלויז מיט ווערטער, נאָר אויך מיט געוועהר און רופֿען ארויס אַ פאניקע צווישען דער פֿריעדליכער בעפֿעלקערונג.

4. אין דעם אָפֿיציעזען אָרגאַן „ווילנאַ אוקריינאַ״ („די פֿרייע אוקריינע״)

ווערען אָפּט געדרוקט אַרטיקלען, וועלכע וואַרפען בלבולים אויף דער אידישער בעפעלקערונג און וועלכע קענען אַרויסרופען ביי די קריסטען א שנאָה געגען דער אידישער נאַציע.

כדי צו בעווייזען אַלץ, וואָס איז אויבען געזאָגט געוואָרען, לעגען מיר דאָ צו אַ רייהע דאָקומענטען, בעווייזען פון עדות און בערענגען אַ רייהע פאַקטען, וועלכע זיינען פאָרגעקומען די לעצטע טעג אין דער שטאָדט ראָוונע.

דאָקומענטען־מאַטעריאַל.

א. אַ פאָגראָם־פּראָקלאַמאַציע מיט דער אויפשריפט „ברידער" און מיט דער חתימה פון דער „אוקראיינישער מיליטער־גייסטליכקייט", געדרוקט אין איינגע טויזענד עקזעמפּליאַרען אין דער דרוקעריי כאַזאַנטשוק.

ב. די קאָפּיע פון אַ פּראָקלאַמאַציע מיט'ן קעפּעל „פּויערים" און מיט דער אונטערשריפט „די קאָזאַקען פון דער אוקראיינישער רעפּובליקאַנישער אַרמעע". די קאָפּיע איז בעשטעטיגט דורך דעם אידישען מיניסטעריום.

ג. אַ פּראָקלאַמאַציע אויף רוסיש צו אַלע סאָלדאַטען און זעלנער פון דער רויטער אַרמעע, גע'חתמ'עט „די ערשטע רוסישע סאָוויעטישע אויפשטאַנדס־אַרמעע".

ד. אַ פּראָקלאַמאַציע צום אוקראיינישען פאָלק מיט דער חתימה „די קאָזאַקען פון דער אַקטיווער אַרמעע", וועלכע בלאָזט פונאַנדער שטאַרק די ליידענשאַפטען.

ה. נומערען פון דער צייטונג „ווילנאַ אוקראיינאַ" (פרייע אוקראיינע), וואו ס'זיינען געדרוקט אַרטיקלען און נאָטיצען מיט אַנ'אַנטיסעמיטישען כאַראַקטער.

פאַקטישער מאַטעריאַל.

א. דעם 7־טען אַפּריל האָט זיך צענויפגעקליבען אויף דובנער שאָסע ביי די קאַזאַרמעס אַ גרויסער המון, דערהויפּט פון סאָלדאַטען, פאַר וועמען אַנ'אומבעקאַנטער פּאַרשוין אין סאָלדאַטען־אוניפאָרם האָט געהאַלטען אַ רעדע פון אַ פּאָגראָם־כאַראַקטער און האָט אונגעשטערטערהייט אויפגעפאָדערט צו פערניכטען דעם מין פון די זשידעס.

ב. דעם 17־טען אַפּריל 2 אַזייגער אין דער שורה פון געוועלבען „ראָמאַ" האָבען טונקעלע עלעמענטען אין סאָלדאַטען־שינעלען ניט בעשטראָפטערהייט אָרגאַניזירט אַנ'אָנפאַל אויף אידען און שטאַרק געשלאָגען צוויי אידען (איינער פון זיי ה' כאַראַדאַ) און האָבען אַרויסגערופען אַ פּאַניקע צווישען דער פריעדליכער בעפעלקערונג, אַזוי אַז די סוחרים האָבען אנגעהויבען צו פערמאַכען די געשעפטען.

ג. דעם[1]) אַפּריל 5 אַזייגער האָט אַ מאַטראָז פון דער רעוואָלוציאָנערער סאָוויעט־אַרמעע צענויפגעקליבען א המון דערהויפּט פון סאָלדאַטען, אַגיטירט פאַר אַ אידישען פּאָגראָם און האָט זיך בערימט, אַז ער אַליין האָט אויסגעקוילעט איבער 300 אידען.

די אידישע קהלה פון ראָוונע, שטיצענדיג זיך אויף אַלץ, וואָס ס'איז דאָ אויבען אויסגערעכענט געוואָרען און זעהענדיג די אַלץ שאַרפער ווערענדע סכנה, האַלט עס פאַר איהר חוב צו ציהען די אויפמערקזאַמקייט פון די פערטרעטער פון

---

[1]) ראַטום פעהלט אין דער רוסישער קאָפּיע.

דער העכסטער מאכט פֿון דער אוקריינער פֿאָלקס־רעפּובליק אויף דער שרעקליכער כמאַרע, וואָס הענגט איבער'ן קאָפּ פֿון אַ טייל פֿון אוקריינישע בירגער און אָנצו־ווייזען אויף דעם בייז, וואָס אונפֿאַראַנטוואָרטליכע עלעמענטען רופֿען אַרויס, אַ בייז, וואָס מען קען ניט פֿערבייגעהען שווייגענדיג.

נעהמענדיג אין בעטראכט, אַז דעם לעבען און אייגענטום פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג דראָהט אַ סכנה, אַז די אַלגעמיינע בעשולדיגונג געגען דעם אידישען פֿאָלק דערנידעריגט אונזער נאַציאָנאַלען כבוד, אַז די פֿערהעצונג פֿון איין טייל פֿון דער בעפֿעלקערונג געגען דעם אנדערען איז שטאַרק שעדליך פֿאַר די מלוכה־אינטערעסען פֿון דער גאַנצער רעפּובליק, בעט דער פֿאָרשטעהער פֿון דער אידישער קהלה פֿון ראָוונע די פֿערטרעטער פֿון דער העכסטער מלוכה־מאכט אָנצונעהמען אויסעראָרדענטליכע מיטלען, כדי צו בעשיצען דאָס לעבען און אייגענטום פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג און צו פֿיהרען אַ ענערגישען קאמף מיט דער שוואַרץ־מאָה'דיגער אַגיטאַציע פֿון דונקעלע אונפֿעראַנטוואָרטליכע עלעמענטען.

ראָוונע 26. מערץ 1919.

די אידישע קהלה פֿון ראָוונע (חתימה).

די אָנפאלען אין ראָוונע.

דעם 20־טען מאי האָט פּעטליוראַ'ס חיל אָנגעהויבען אָבצוטרעטען פֿון ראָוונע. לויט'ן פֿאָרשלאַג פֿון דעם אָבטרעטענדען שטאָדט־קאָמענדאַנט אַטאַמאַן קאָוואַנקאָ האָט די שטאָדט־זעלבסטפֿערוואַלטונג איבערגענומען די גאַנצע מאכט און אָרגאַ־ניזירט אַ שטאָדט־מיליץ. די דאָזיגע מיליץ איז אָרגאַניזירט געוואָרען פֿון דער שטאָדטישער אופּראַווע צוזאַמען מיט דעם ראַט פֿון די פּראָפֿעסיאָנעלע פֿעראייגען.

דעם 21־טען מאי האָט זיך אויף דער סטאַנציע בעוויזען פעטליוראַ'ס גע־פאנצערטער צוג „סטרעלעץ״. לויט'ן בעפֿעהל פֿון קאָמענדאנט פֿון דעם דאזיגען צוג איז די מיליץ ענטוואָפֿענט געוואָרען מיט'ן אויסרעד, אַז זי איז באָלשעוויסטיש.

דערוויסענדיג זיך דערפֿון, האָט זיך די אידישע בעפֿעלקערונג אין שטאָדט אָנגעהויבען זיך ריכטען אויף אַ פּאָגראָם.

פֿון 12 אַזייגער אין דער נאכט אָן זיינען סאָלדאַטען פֿון „סטרעלעץ״ גע־גאנגען פֿון הויז צו הויז, האָבען ראַבירט געלד, ווערט־זאכען, קליידער און אַנדערע חפצים. אויף די קולות פֿון די ראַבירטע האָט קיינער ניט געקענט קומען צו הילף, ווייל די שכנים האָבען אליין מורא געהאַט פֿאַר זייער אייגענעם גורל. נאָר אין דער פֿאָרשטאָדט וואָליאַ האָט זיך אַ גרופּע פֿון 10 אידישע יונגע לייט בעוואָפֿענט און ענטגעגען געשטעלט די רויבער. זיי האָבען אָבגעלעדיגט מעהרערע גאַסען פֿון די באנדיטען. די לעצטע האָבען אבער בעקומען באלד א פֿערשטאַרקונג פֿון פּאַנצער־צוג „סטרעלעץ״, פֿון וואַנען מען האָט אויך אָנגעפֿאַנגען צו בעשיסען די פֿאָרשטאָדט „וואָליאַ״ מיט האַרמאַטען. צוליעב דעם האָט די אידישע זעלבסטשוץ־גרופּע געמוזט אָבטרעטען.

דעמאָלסט זיינען די רויבערייען געוואָרען נאָך ווילדער. איינציגע מענשען זיינען דערביי דער'הרג'עט געוואָרען. דאָס האָט געדויערט ביז מיטאָגצייט דעם 22־טען מאַי, ווען ס'האָט זיך צוריקגעקעהרט דער פֿריהערדיגער שטאָדט־קאָמענדאנט קאָוואַנקאָ, וועלכער האָט אָבגעשטעלט די אָנפֿאַלען.

קלעוואַן

בעריכט צום חבר קריגס־קאָמיסאַר פֿון דער שטאָדט ראָוונע.

(פֿון אברהם טשערקאַסקי, אינסטרוקטאָר פֿון דער הילפֿס־אָרגאַניזאציע פֿאַר די פאָגראָם־קרבנות ביים פֿאָלקס־קאָמיסאַריאט פֿון סאָציאַלע־פֿערזאָרגונג אין וואָלינער גובערניע און פֿאָרזיצענדער פֿון דער מיסיע פֿון רויטען־קרייץ.)

דעם 2־טען אויגוסט בין איך אוועק אין טשעדטעל קלעוואַן, ראָוונער אויעזד, כדי אויסצופֿאָרשען און צו אָרגאַניזירען הילף פֿאַר דער פאָגראָמירטער בעפֿעלקערונג. אָט וואָס איך האָב אויסגעפֿונען.

דעם 16־טען און 17־טען יולי האָבען די רויטע־ארמייצעס פֿון 2־טען באַטאַליאָן און 7־טען נאָווגאָראָד־סעווערסקי פֿאָלק צעראַבירט די גאַנצע אידישע בעפֿעלקערונג. דער מאסען־פאָגראָם האָט זיך איבערגע'חזר'ט דעם 24־טען יולי און נאָך עד היום קומען פֿאָר אָרגאַניזירטע רויבערייען. עס ליידט נאָר די אָרימע בעפֿעלקערונג, ווייל די גבירים זיינען שוין לאַנג אוועק פֿון קלעוואַן. אינאיינעם מיט די רויבערייען קומען פֿאָר געוואַלדטאטען; די מענשען ווערען געשלאגען מכות רצח. די הייזער זיינען געשלאָסען, די גאסען פוסטעווען. שפייען אין פנים, רייסען בערד, שלאָגען מיט די פריקלאַדען זיינען טאָג־טעגליכע ערשיינונגען. עס זיינען אויך דאָ פֿערגעוואַלטיגטע אידישע פֿרויען. זייערע נעמען צו דערגעהען האָט זיך ביז אהער נים איינגעגעבען — די דאָזיגע חרפה ווערט געהאלטען בסוד.

דעם 3־טען האָבען אייניגע רויטע־ארמייצעס אויסגעפֿונען א נייע באַרבארישע מעטאָדע חוזק צו מאַכען פֿון די אידען. אין דעם טאָג האָבען זיי אויפֿ'ן מארק פֿערהאלטען אידען מיט בערד און אידישע פֿרויען און האָבען זיי ארייגעלאזט אין די בערד און אין די קאָפּ־האָר צוזאַמענגעבויגענע שטאַכעל־דראָהט. דער דראָהט גלייכט זיך פֿונאַנדער און רייסט ארויס דאָס האָר מיט'ן וואָרצעל. דאָס האָט אָנגעטהאָן שרעקליכע עינויים. (געליטען האָבען צוקערמאַן, אנ'עלטערע פרוי, קערנער א. א.).

דערנאָך האָבען די רויטע־ארמייצעס אָרגאַניזירט אַ „הונגער בלאָקאַדע“, ד. ה. זיי האָבען ניט געלאָזען די אידען איינקויפֿען קיין לעבענס־מיטלען, אזוי אז די בעפֿעלקערונג שטאַרבט ממש פֿון הונגער. איך האָב, חבר קאָמיסאַר, געזעהען קינדער, וועלכע זיינען געשוואָלען געווען פֿון הונגער.

דעם 17., 18. און 19. יולי האָט מען אַ גאנצע רייהע אידען געשטאָכען מיט לאַנגע פֿערזשאַווערטע נאָדלען אין הינטערשטען טייל פֿון קערפּער. איך וויל אייך, חבר, אָנווייזען אויף אַ גאנצע רייהע פֿון סאָלדאַטען, וועלכע האָבען בעגאַנגען די דאָזיגע מעשים תעתועים: 1) איינער, וועלכער פֿערנעהמט אין דער קאָמאַנדאַנטור די שטעלע פֿון רעקווירירען און צושטעלען פֿון פֿוהרען. ווען ער ווייזט זיך אויף דער גאס, פֿאַלט אָן אַ פחד אויף דער אידישער בעפֿעלקערונג. ער לאָזט די אידען גאָרנישט קויפֿען, ער נעהמט אנ'אקטיווען אָנטייל אין אַלע רויבערייען, ער איז דער „העלד“ פֿון שטעכען מיט די פֿערזשאַווערטע נאָדלען. (עס האָבען געליטען גיטעס, בראָנשטיין, בערנער, כהן א. א.). 2) דער פֿעלדשער פֿון דער 2־טער באַטארעע פֿון 7־טען נאָווגאָראָד־סעווערסקי פאָלק טאַראַטוטאַ — אַ

פּאָגראמשטשיק דורך און דורך, ווענען איהם האָבען מיר דערצעהלט בפרוש אלע איינוואָהנער פון קלעוואַן. 3) דער „גבור“ איז אַ מאַטראָס (בלינד אויף איין אויג), וועלכער בעוויזט זיך פון צייט צו צייט און וואַרפט א שרעק אויף די אידען; 4) דער — איז דער געוועזענער קאָמאַנדאַנט מאַרטשוק. ווי מען דער־צעהלט איז ער געפעהרליך, נאָר ווען ער איז אָנגעשכור'ט, און שכור איז ער גאנץ אָפט, ער האָט צווישען אנדערע אזוי געשלאָגען דעם אידען מאציעוו, אַז ער האָט איהם געמאכט פאַר אַ קאליקע, דאָס איז פאָרגעקומען סוף יוני.

חבר, די דאָזיגע אינפאָרמאַציעס האָב איך צענויפגעקליבען ביי פריוואַטע פערזאָנען און ביי אייניגע פערטרעטער פון דער מאַכט, אחוץ דעם געפינען זיך ביי מיר און ביי דעם קלעוואַנער רעוואָלאציאָנערען קאָמיטעט און מיליץ אַ גאנצע שורה פון דאָקומענטען, וועלכע בעווייזען די געוואַלדטאַטען געגען די אידען. די דאָזיגע אינפאָרמאציעס גיבען נאָר איבער אַ קליינעם טייל פון דעם, וואָס איז פאָרגעקומען, ווייל די בעפעלקערונג, האָבענדיג מורא פאַר אַלץ און איטליכען, האַלט זיך אָב דערצעהלען וואָס זי ליידט איבער. [אלע זאגען אין איין קול, אז זיי טעראָריזירען דער פעלדשער טאַראַטוטאַ, יודין און דער גאַסטראָלער־מאַטראָס.

די בעפעלקערונג, חבר קאָמיסאַר, געפינט זיך אין אַ שרעקליכער פערצווייפ־לונג, און דאָס צווינגט מיר אייך צו בעטען, חבר, אָנצונעהמען פאָלגענדע מיטלען:

1. צו בערוהיגען די בעפעלקערונג; 2. מיט אַלע מיטלען אַראָבצונעהמען די „הונגער־בלאָקאַדע“; 3. אָנצונעהמען די אָדער יענע מיטלען געגען יודין, טאַראַ־טוטאַ און דעם מאַטראָס — די בעפעלקערונג וועט זיך בערוהיגען נאָר מיט דער בעשטראָפונג פון די פערזאָנען; 4. אזוי ווי מיר עפענען אין צוויי, דריי טעג אַ קינדער־היים און אַ ערנעהרונגס־פונקט, טאָ לאָזט ארויס אַ בעפעהל מען זאָל אונז געבען פולע מיטהילף, פערטיידיגונג און שוץ.

7. 8. 1919 (גע'חתמ'ט) אברהם טשערקאַסקי

צום ראָוונער אויעזדנעם קריגס־קאָמיסאר

ס'שטימט מיט'ן אָריגינאל (חתימה)

ערהאלטען געוואָרען דעם 7. 8. 19., איינגאַנגנומער 3474. אויפן אָריגינאַל געפינט זיך די פאָלגענדע בעמערקונג:

אַריבערשיקען דעם חבר טשערקאַסקי, דעם אינסטרוקטאָר פון דער הילפס־אָרגאַניזאַציע פאַר פּאָגראָם־קרבנות די רעזאָלוציעס פון קריגס־קאָמיסאריאַט.

(חתימה) אי. ק. קאַן.

אין קיעווער גובערניע.

טעטיגקייטס־בעריכט פֿון דער קיעווער גובערניאַלער הילפֿס־סעקציע פֿאַר מלחמה־קרבנות ביי דער אונטעראָבטיילונג פֿאַר הילף לטובה די קרבנות פֿון דער קאָנטער־רעוואָלוציע.

(פֿאַר דער פעריאָדע פֿון 13־טען יוני ביז 31־טען יולי.)

I. די אָרגאַניזירונג פֿון דער סעקציע און דער אלגעמיינער מצב אין שייכות צו דער הילפֿס־ארבעט.

דעם 13־טען יוני פֿון היינטיגען יאָהר איז, לויט דעם בעשלוס פֿון דער צענ־טראַלער קאָמיסיע ביי דער אונטעראָבטיילונג פֿון הילף פֿאַר די קרבנות פֿון דער קאָנטער־רעוואָלוציע ביי דער קיעווער גובערניאַלער אָבטיילונג פֿון סאָציאַלער פֿער־זאָרגונג, געשאַפֿען געוואָרען אַ סעקציע פֿאַר הילף פֿאַר די געליטענע פֿון די פּאָגראָמען. שוין אין דעם מאָנאַט פֿון איהר ענטשטעהונג האָבען זיך געשאַפֿען אַזוינע בעדינגונגען, וועלכע האָבען זיך ניט גינסטיג אָבגערופֿען אויף איהר נאָהענטסטער ארבעט. איידער די קאָמיסיע איז געשאַפֿען געוואָרען, האָט מען ליקווידירט, ניט בעקלערטערהייט, דעם עקזיסטירענדען אידישען קאָמיטעט. די ליקווידאַציע איז פֿאָרגעקומען אין אַ משך פֿון אַ שעה אָהן קיין שום פלאַן און סיסטעם. און דאָס איז אָבגעטהאָן געוואָרען גראַד דעמאָלט, ווען די צאָהל אידישע ענטלאָפֿענע, וועלכע זיינען געווען צו יענער צייט אין קיעוו, איז געוואַקסען פֿון טאָג צו טאָג דורך די ניי־אָנגעקומענע טויזענדער פֿון ראַדאָמיסל און טשערקאס (נאָך די דאָרט פֿאָרגעקומענע פּאָגראָמען).

די קורצע אַרבעט־פעריאָדע פֿון דער צענטראַלער קאָמיסיע, וועמען ס'איז געווען איבערגעגעבען די אָרגאַניזירונג פֿון הילף פֿאַר די ענטלאָפֿענע, אָנשטאָט דעם ליקווידירטען אידישען קאָמיטעט, האָט געשאַפֿען אַנ'אונגעהויערען כאַאָס אין דער הילפֿס־אַרבעט און האָט אַרויסגערופֿען אַנ'אויפֿרעגונג ביי די ענט־לאָפֿענע, וועלכע האָט זיך שיעור ניט געענדיגט מיט עקסצעסען. די סעקציע, וועמען די אַרבעט איז דאַן איבערגעגעבען געוואָרען, האָט אויף אַזאַ אופֿן בעקומען בירושה אַ צוועלף טויזענד קעפֿיגע הונגעריגע, אויפֿגערעגטע מאַסע. מען האָט ניט געהאַט קיין צייט צו פֿערנעהמען זיך מיט אָרגאַניזאַציאָנס־פראַגען, אויסצו־אַרבעטען פלענער און מען האָט, ווילענדיג — ניט ווילענדיג, געמוזט נעהמען זיך פֿאַר דער אַרבעט, ניט האָבענדיג קיין ביוראָ און קיין נויטיגע רעגיסטראַציע און דרוק־מאַטעריאַלען. דאָס האָט אין דער ערשטער צייט שטאַרק געווירקט אויף דער אַרבעט פֿון דער סעקציע און האָט קאָנצענטרירט איהר גאַנצע אויפֿמערקזאַמקייט אויף קיעוו, אַזוי אַז עס איז ניט געווען קיין מעגליכקייט צו טראַכטען מכח דער פראָווינץ.

עס זיינען אָבער געווען נאָך וויכטיגערע סבות, וועלכע האָבען געשטערט דער

רעגעלמעסיגער אַרבעט פֿון דער סעקציע. זי האָט ניט געהאַט צו טהאָן מיט אַ געוויסער צאָהל מענשען, וועלכע מען האָט געדאַרפֿט בעזאָרגען און וועלכע זיינען געווען צוגעבונדען צו איין בעשטימטען אָרט. יעדער טאָג האָט מיט זיך געבראַכט נייע פּאָגראָמען, וועלכע האָבען אַריבערגעשליידערט פֿון איין אָרט צום אַנדערען טויזענדער מענשען און האָבען געצוואונגען זיך אָהן אויפֿהער צוצעפּאַסען צו נייע בעדינגונגען. אַזוי האָט זיך אין דער צייט, פֿון וועלכער מיר גיבען אָב דעם בעריכט, איבערגעחזר'ט דער פּאָגראָם אין קאָרנין; אין וואָלאָדאַרקע זיינען, און אַ משך פֿון צוויי וואָכען פֿאָרגעקומען פֿיער פּאָגראָמען. דעם לעצטען מאָל האָט מען די שטעדטעל פֿערברענט, און ממש די גאַנצע אידישע בעפֿעלקערונג איז אַריבער קיין בעלאַיאַ צערקאָוו. די בעפֿעלקערונג פֿון כאָדאָרקאָוואָ איז צוויי מאָל ענטלאָפֿען. אין מיטען יוני האָט די פּאָגראָם-כוואַליע פֿערפֿלייצט בערדיטשעווער אויעזד און איז אַריבער אויף אַ גאַנצע רייהע דערביי-ליגענדע פונקטען פֿון סקווירער און טאַראַשטשאַנסקער אויעזד. עס האָבען זיך געוויזען טויזענדער ענטלאָפֿענע פֿון מאַקאַראָוו, אָבוכאָוו, טריפּאָליע, רזשישטשעוו און אַנדערע פונקטען פֿון קיעווער אויעזד. פֿערשטעהט זיך, אַז ביי אַזוינע בעדינגונגען איז ניט געווען קיין שום מעגליכקייט צו אַרבעטען נאָרמאַל און שטרענג אויסצופֿיהרען דעם פֿריהער אָנגעמערקטען ארבעט-פּראָגראַם. עס זיינען געווען פֿאַלען, ווען פֿאָרשטעהער פֿון פֿערשיידענע ערטער, וועלכע זיינען געקומען נאָך הילף, האָבען, צוריקקעהרענדיג, געפֿונען זייער שטאָדט פוסט און פֿערלאָזען פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג. צו דעם דאַרף מען נאָך צוגעבען, אַז אין אַ סך פונקטען זיינען ניט געווען קיין גוט ארגאַניזירטע און פֿונקציאָנירענדע אָרגאַנען פֿון דער אָרטיגער מאַכט. פֿאַר'ן פֿערנעהמען פֿון דער שטאָדט אָדער שטעדטעל דורך די באַנדעס פֿערשווינדט די אָרטיגע מאַכט; און מיט איהר גערהען אַוועק די מעהר אַקטיווע אויפֿ'ן פּאַרטייאישען, פּראָפֿעסיאָנעלען און קולטורעלען געביט, וועלכע לויפֿען ס'רוב אַוועק אין די צענטרען, כדי דאָרט צו פֿערבלייבען אַ לענגערע צייט. די רואינירטע שטעדטלעך, בלייבענדיג אָהן די אָרטיגע אַקטיווע כחות, איבגאַנצען אָבגעריסען פֿון זייערע אויעזד-צענטרען, וואו די מאַכט האַלט זיך נאָך פֿאָרט, בלייבען אויף אַזאַ שטייגער הפקר. מיט זעלטענע אויסנאַהמען איז די מאַכט אין דער פּראָווינץ ניט צוגעפּאַסט צו די בעדינגונגען פֿון דעם מאָמענט. דאָס פֿאָלשטענדיגע פֿעהלען פֿון איניציאַטיוו, די פֿולע גלייכגילטיגקייט צו די געשעהענישען, דער אָפֿט בולט'ער ניט וועלען זיך ריהרעוודיג אָברופֿען אויף די נויטען פֿון די פּאָגראָמירטע און בעראַבעוועטע מאַסען און זיי קומען צו הילף אין דער צייט — דאָס זיינען די כאַראַקטעריסטישע שטריכען, אויף וועלכע ס'איז אויסגעקומען דער גובערניאַלער סעקציע זיך אָנצושטויסען אין איהר ארבעט.

אָט איז אַנ'אויסצוג פֿון די אינפֿאָרמאַציעס, וועלכע ס'האָט געגעבען אַנ'אינסטרוקטאָר פֿון דער גובערניאַלער סעקציע פֿון באָגוסלאַוו:

„..... אין שייכות מיט דער אַלגעמיינער לאַגע פֿון סאָציאַלער פֿערזאָרגונג אין גאַנצען קאַניעווער אויעזד, וואו מען בעגעגענט נאָר אָבגעלאָזענקייט פֿון די מיטאַרבעטער, אָדער סאַבאָטאַזש, איז שווער זיך פֿאָרצושטעלען, אַז די ארבעט פֿון דער באָגוסלאַווער קאָמיסיע קען זיין פּראָדוקטיוו. זי אַרבעט ביי דער אויעזדנער אָבטיילונג פֿון סאָציאַלער פֿערזאָרגונג, איז צוזאַמענגעשטעלט פֿון ניט קיין געניטע און שרעקליך אָבגעלאָזענע מענשען. אַלץ מאַכען זיי מיט הפסקות, ניט געאיילטערהייט, אין רעזולטאַט האָבען זיי פֿון 10-טען מערץ ביז יולי זיך ניט געקענט

פֿערבינדען מיטן צענטער. דער רעוואָלוציאָנערער קאָמיטעט העלפֿט לחלוטין ניט דער אַרבעט פֿון דער אויעזדנער אָבטיילונג פֿון סאָציאַלער פֿערזאָרגונג. אַפֿילו קיין בעקוועמערע ביוראָ האָט ער נאָך עד היום ניט געגעבען. צענויפֿצוקניפּען פֿערבינדונגען מיט דער פראָווינץ איז אויך ניט קיין גרינגע זאַך, ווייל קיין אייגענע פֿוהרען האָט די אָבטיילונג ניט, פריוואַט איז שווער צו געפֿינען, און דער רעוואָלוציאָנערער און מיליטער־קאָמיטעט האָבען גאָרניט קיין חשק צו לאָזען זיך בענוצען מיט זייער טראַנספאָרט.״

לכן פלעגען ניט אָנקומען פֿון די ערטער קיין שום ידיעות, מען פֿלעגט ניט פֿאָדערען אַפילו קיין געלד; דאָס פֿלעגט געטהאָן ווערען ערשט נאָך אַן׳אָנפֿראַגע פֿון קיעוו, אָדער נאָך אַ בעזוך פֿון אַ אינסטרוקטאָר. ווען מען גיט צו דאָס אַלץ נאָך צו דאָס פֿעהלען אויף די ערטער פֿון געלדצייכענס, וואָס פאַראַליזירט פֿאַקטיש די גאַנצע אַרבעט, שוועריגקייטען אין דער ערנעהרונגס־אַרבעט, וועלכע מען האָט אָפֿט ניט געקענט בייקומען, די פֿולע שוצלאָזיגקייט פֿון דער בעפֿעלקערונג, אַזוי אַז דער געקומענער אינסטרוקטאָר פֿלעגט מוזען אָנהויבען זיין הילפֿס־אַרבעט דערמיט, וואָס ער פֿלעגט קויפֿען ביי די פויערים אַ דריי ביקסען — וועט קלאָר ווערען די אַטמאָספֿערע, אין וועלכער די אַרבעט פֿון דער גובערניאַלער סעקציע איז געגאַנגען איבער דער גובערניע. אַ פֿיעבערהאַפֿטע אַרבעט נעהמט אָן דעם כאַראַקטער פֿון דער טעטיגקייט פֿון מיליטער־אָרגאַניזאַציעס אין דעם פֿראָנט־געביט, נאָר מיט דעם חלוק, אַז פֿאַר דער אויספֿיהרונג האָט די סעקציע ניט געהאַט די מיטלען און מעגליכקייטען ווי די לעצטע.

II. די אַרבעט פֿון דער סעקציע.

(אין דעם טייל פֿון דעם בעריכט ווערט בעשריבען ווי די סעקציע האָט געשאַפֿען פֿערבינדונגען מיט דער פראָווינץ, „ווי ווייט דאָס איז געווען פֿיזיש מעגליך״, און דער אופֿן ווי ס׳איז אַריבערגעשיקט געוואָרען אַהין געלד. „פאַראַלעל מיט דער אָרגאַניזירונג פֿון די סאָוויעט־אָרגאַנען פֿאַר הילף לטובה די געליטענע, פֿערשווינדען און ווערען ליקווידירט אויף די ערטער די אַלטע בורזשואַזע אידישע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע זיינען ענטשטאַנען און ענטשטעהען אין מאַנכע פונקטען נאָך היינט צו טאָג דורך דער אָביעקטיווער נויטווענדיגקייט און דורכ׳ן פֿעהלען פֿון אָפֿיציעלע אָרגאַנען אויף צו פֿיהרען די הילפֿס־אַרבעט פֿאַר די געליטענע אַרבעטענדע עלעמענטען.״ די הילף ווערט אין ערשטער ליניע געגעבען דורך פראָדוקטען. די סעקציע האָט אָבער לחלוטין גאָרנישט געטהאָן צו בעזאָרגען די געליטענע מיט וועש און שוכוואַרג. „דאָס איז דאָס מעהר צו בעדויערען, וואָס גראָד אין דער בעציהונג פיהלט זיך די שאַרפֿסטע און דרינגענדסטע נויט. ראַטעווענדיג דאָס לעבען דורך אַנטלויפֿען פֿון שטעדטעל, קען די אידישע בעפֿעלקערונג גאָרנישט מיטנעהמען. אין דער פֿרעמד בייטען די פֿליכטלינגע ניט איבער די וועש חדשים־לאַנג, מחמת דעם געפֿינען זיי זיך אין די אונמעגליכסטע סאַניטאַרע אומשטענדען, זיי ווערען מאַסענהאַפֿט קרבנות פֿון עפידעמישע קראַנקהייטען, בעזונדערס פֿון פֿלעק־טיפֿוס. פיהלענדיג וואָס פֿאַר אַ אונגעהויער שווערע לאַגע עס ווערט דורכדעם געשאַפֿען, איז די סעקציע ניט בכח עפעס צו טהאָן אין דער בעציהונג, ווייל זי האָט ניט די מעגליכקייט אליין צו מאַכען די נויטיגע קניות, און בעקומט גאָרנישט פֿון די שייכות׳דיגע אָרגאַנען.״

ווייטער ווערען בעשריבען די בעמיהונגען צו שאפען היימען פאר יתומים, אבער דערביי ווערט בעמערקט, אז די קרובים ווילען ניט אבגעבען די קינדער אין די דאזיגע היימען, „ווייל זיי האבען מורא, אז זיי (די קינדער) וועלען ניט זיין ביי דער האנד אין דעם מאמענט פון ענטלויפען —, אזוי שרעקליך איז די פאניק צווישען דער אידישער בעפעלקערונג“. די סעקציע בעקלאגט זיך ווייטער, וואס זי האט ביי די העכערע סאוויעט־ארגאנען ניט געפונען קיין פערשטענדניש און קיין ריכטיגע אונטערשטיצונג אין דער הילפס־ארבעט פאר די יתומים.)

III. די לאגע אויף די ערטער און די געגעבענע הילף.

די פאגראם־כוואלע האט ניט פערשאנעוועט אפילו איין־איינציגען אויעזד פון דער קיעווער גובערניע. און אויב אין איינינע אויעזדען איז שוין איצט געווארען פערהעלטניסמעסיג רוהיג און מען קען דארט ריכטיג איינארדענען די ארבעט, איז די לאגע אין די אנדערע אויעזדען א וואקעלדיגע, ניט רעדענדיג וועגען איינינע פונקטען, מיט וועלכע מען קען גארניט קריגען קיין פערבינדונגען.

בעלאיא צערקאווער אויעזד.

א חוץ וואסילקאוו האט דער אויעזד פערהעלטניסמעסיג ווייניג געליטען פון אידישע פאגראמען. הילף דארף מען געבען איבערהויפט די ענטלאפענע פון אנדערע פונקטען, וועלכע האבען זיך צענויפגעקליבען אין בעלאיא צערקאוו און פאסטאוו.

בעלאיא צערקאוו.

אנהויב יולי האבען זיך בעוויזען ענטלאפענע פון ראדאמיסל, וועלכע האבען בעקומען הילף פון דעם אידישען קאמיטעט. באלד האבען די ענטלאפענע פער־לאזען די שטאדט (זיי זיינען קענטיג אוועק קיין קיעוו). אנשטאט זיי קומען דעם 20־טען יוני פליכטלינגע פון סטאוווישטשי אין דער צאהל פון 800 פערזאן. ביז דעם 4־טען יולי זיינען געקומען ענטלאפענע פון וואלאדארקא בערך 1000 פערזאן. ביז דעם 7־טען יולי האט די צאהל ענטלאפענע פון וואלאדארקא דערגרייכט ביז 3000 פערזאן און חוץ דעם קומען אן פליכטלינגע פון סקוויר בערך 1000 נפשות.

פאסטאוו.

דא זיינען פליכטלינגע אין אנ׳ערך ביז 500 פערזאן, איבערהויפט פון ראדא־מיסל, באדארקאווא און סקוויר.

וואסילקאוו.

עס זיינען דא 450 פערזאן היגע געליטענע פון פאגראם, וועלכע נויטיגען זיך איצט אין הילף.

ראדאמיסל.

די פאגראמען, וועלכע זיינען פארגעקומען אהן אנ׳אויפהער דעם גאנצען חודש מערץ, האבען שוין גאר אין גאנצען רואינירט די אידישע בעפעלקערונג; אם שרעק־ליכסטען איז געווען דער פאגראם, וועלכער איז פארגעקומען סוף מאי, און וועלכען עס זיינען געפאלען ביז 400 הרוגים. נאך דעם פאגראם איז די בעפעלקערונג

צעלאָפּען אין אַ פּאַניק. איצט געפינען זיך אין ראַדאָמישל ביז 2000 נפשות, מעהר ווי 10000 ראַדאָמיסלער זיינען צעזייט איבער אַנדערע שטעדט. די איבער־געבליבענע בעפעלקערונג לעבט נאָך עד היום אין איין שרעק. מחמת דעם האָבען די ענטלאָפענע ניט קיין נטיה צוריקצוקומען.

מאַלין.

אין שטעדטעל געפינען זיך 814 ענטלאָפענע.

קאָראָסטישעוו און ברוסילאָוו.

אין די פונקטען זיינען דאָ 1500 ענטלאָפענע.

סקווירער אויעזד.

כאָדאָרקאָוו.

נאָכ'ן פּאָגראָם אין מיטען יולי איז די בעפעלקערונג געלאָפען אין פּאַפּערנע. אין עטליכע טעג ארום האָט מען זי צוריק אומגעקעהרט אין כאָדאָרקאָוו. פון דעמאָלט אָן הערען ניט אויף די אָנפאַלען אויף דער שטעדטעל, די לאַגע איז נאָך פערוויקעלטער דורך דעם, וואָס דער אויעזדנער צענטער פון סקוויר איז געווען די גאַנצע צייט אָבגעריסען פון כאָדאָרקאָוו און האָט דער שטעדטעל ניט געקענט בעהילפיג זיין. עס זיינען דאָ געליטענע מעהר ווי 3000 מענשען, אַ טייל איז אַוועק אין בעלאַיאַ צערקאָוו און קיעוו.

וואָלאָדאַרקאַ.

דורך דער גרויס פון די איבערגעלעבטע שרעק צייכענט זיך אויס די שטעדטעל אַקעגען אַ גאַנצע רייהע אַנדערע ערטער. די פּאָגראָמען האָבען זיך אָנגעהויבען אין מיטען יוני און האָבען ניט אויפגעהערט אין אַ משך פון דריי וואָכען. בעת דעם ערשטען פּאָגראָם זיינען דער'הרג'עט געוואָרען צעהן מענשען און פערוואונדעט אַ פּאָר צעהנדליג. אין עטליכע טעג ארום האָט מען געמאַכט דעם צווייטען אָנפאַל אויף דער שטעדטעל, וועלכער האָט זיך אויסגעלאָזט מיט 15 דער'הרג'עטע און 60 פערוואונדעטע. דעם דריטען מאָל איז פאָרגעקומען די שחיטה פון דער אונ־בעשיצטער אידישער בעפעלקערונג, וועלכע האָט זיך בעהאַלטען (דאָ פעהלט עפּעס אין דער קאָפּיע פונ'ם רוסישען טעקסט). כדי דאָס צו פערפולשטענדיגען איז דעם 8־טען יולי פאָרגעקומען דער פערטער אָנפאַל, וועלכער האָט זיך געענדיגט דערמיט, וואָס די שטעדטעל איז פערברענט געוואָרען, 10 דער'הרג'עט און 100 פערוואונדעט. די גאַנץ־געבליבענע הייזער זיינען אָהן פענסטער און טירען, פון די דעכער איז אַראָבגעריסען געוואָרען די בלעך און אוועקגעפיהרט געוואָרען דורך אַרומיגע פויערים. וועגען קומען צוריק אהיים איז ניטאָ וואָס צו קלערען. דאָס רוב פון דער בעפעלקערונג בעקומט שטיצע אין בעלאַיאַ צערקאָוו. אינגאַנצען זיינען דאָ ביי 5000 געליטענע.

קאָרין.

אין משך פון גאַנצען חודש יוני איז די שטעדטעל בעפאַלען געוואָרען. דער־הרג'עטע צעהלט מען 66 מענשען. דעם לעצטען מאָל האָט זיך דער פּאָגראָם

געענדיגט מיט דעם פּאַנישען צעלויפען פון דער גאַנצער בעפעלקערונג. אויפ'ן אָרט זיינען געבליבען דריי משפחות. די בעפעלקערונג געפינט זיך טיילווייז אין כאַדאָר־קאָוו און טיילווייז אין פּאַסטאָוו.

סקוויר.

באַלד נאָכ'ן פּאָגראָם אין וואָלאָדאַרקע זיינען די באַנדען אונטער דער אָנפיהרונג פון זשעלעזניאַק און סאָקאָלאָוו אַוועק אין סקוויר און דאָרט געמאַכט אַ פּאָגראָם, וועלכער האָט זיך אויסגעלאָזט מיט 45 הרוגים. בערך 25 פרויען זיינען פערגעוואַלטיגט געוואָרען. די גאַנצע בעפעלקערונג איז צעראַבירט ביז אויפ'ן העמד. מען מוז בעמערקען, אַז די אַרומיגע פויערים האָבען ניט גענומען קיין אָנטייל אין פּאָגראָם און צייטענווייז אַרויסגעוויזען זייער דייטליכע פּעראורטיילונג. די אָרטיגע מאַכט איז געווען אונטעטיג, ווי זי איז דאָס אויך איצט. ביי 100 מענשען זיינען ענטלאָפען אין בעלאַיאַ צערקאָוו, פון וואַנען זיי קעהרען זיך איצט אום.

באָרשטשאַגאָווקע.

די שחיטה איז פּאָרגעקומען סוף חודש יולי. פון 70 אידישע משפחות זיינען אויסגעקוילעט 64 אידען. ס'איז ניטאָ וועמען צו געבען הילף. די לעבען־געבליבענע זיינען צעלאָפען אין די אַרומיגע שטעדטלעך, דערהויפט אין פּאָגרעבישטשע.

נאָוואָ־פּאַסטאָווקע

האָט געליטען אין דערזעלבער מאָס.

טשיגירינער אויעזד.

טשיגירין.

דער פּאָגראָם אין טשיגירין איז פּאָרגעקומען דעם 25־טען מאַי, בעת וועלכען ס'איז צעראַבירט געוואָרען די גאַנצע אידישע בעפעלקערונג און ס'זיינען דער'הרג'עט געוואָרען 18 פּערזאָנען. די היגע מאַכט איז געווען אינדיפּערענט, און אַ טייל האָט אָנטייל גענומען אין דער פּאָגראָם־אַגיטאַציע. ס'האָבען געליטען ביי 5000 מענשען. די הילף אויפ'ן אָרט איז געווען זעהר אַ שוואַכע, אין דער לעצטער צייט איז אָנגעקניפּט געוואָרען אַ פּערבינדונג מיט דער גובערניאַלער סעקציע, און די לעצטע האָט אַסיגנירט מיטלען און ס'ווערען אָנגענומען שריט פּאַר דער ריכטיגער איינאָרדנונג פון דער אַרבעט אויפ'ן אָרט.

פּונדוקלעעווקע־אַלעקסאַנדראָווקע.

דער פּאָגראָם האָט זיך אָנגעהויבען דעם 15־טען מאַי און געדויערט אַ גאַנצע וואָך. אין משך פון דער צייט זיינען געפאַלען ביי 200 קרבנות, 500 הייזער זיינען צעראַבירט געוואָרען, בלייבענדיג אָהן פּענסטער און טירען און דאַס גלייכען. דער לעצטער אָנפאַל איז געמאַכט געוואָרען אין יוני. געליטענע זיינען דאָ ביז 3500.

לעבעדין.

די פּאָגראָמען זיינען דאָ פֿאָרגעקומען אין מיטען מאַי. דער חורבן איז דאָ אזוי גרויס, אַז די בעפֿעלקערונג, וועלכע איז ענטלאָפֿען אין שפּאָלע קען נאָך עד היום ניט קומען צו זיך און צוריקקעהרען זיך אַהיים. אינאיינעם מיט דער שטעדטעל האָבען אויך געליטען די אַרבעטער און אָנגעשטעלטע פֿון דעם צוקערזאַוואָד. גע־ליטענע זיינען דאָ ביי 500 מענשען.

זלאַטאָפּאָל.

דער פּאָגראָם האָט זיך אָנגעהויבען דעם 2־טען מאַי און האָט זיך געצויגען אין אַ משך פֿון א חודש. דער'הרג'עט זיינען געוואָרען 69 מענשען, פֿערוואונדעט 200. פֿון די הייזער און געשעפֿטען איז בוכשטעבליך אַלץ ארויסגעפֿיהרט. די אָנ־געראַבירטע סחורות ברענגען נאָך איצט די פּויערים אויפֿ'ן מארק און פֿערקויפֿען זיי אָפֿען. די גרויס פֿון די פּאָגראָמען קען מען זעהן פֿון די פֿאָלגענדע טאַבעלען:

טאַבעלע I.

די צאָהל פֿון די דער'הרג'עטע.

די עלטער:	די צאָהל פֿון קרבנות:
15	6
20	5
25	4
30	6
35	2
40	2
45	7
50	9
55	9

סך הכל 69 דער'הרג'עטע

טאַבעלע II.

די צאָהל הייזער אין זלאַטאָפּאָל ביז'ן פּאָגראָם	פֿערברענט	די צאָהל געשעפֿטען ביז'ן פּאָגראָם	פֿערברענט	צעשטערטע הייזער
1100	15	285	275	1065

איבערגעבליבען ניט צעשטערט:

געשעפֿטען:	הייזער:
10	20

טשערנאָבלער אויעזד.

טשערנאָביל.

סטרוק׳ס באַנדען האָבען געבושעוועט אין טשערנאָבעל פֿון דעם 8־טען אפריל ביז צום 2־טען מאַי. זיי האָבען איבערגעלאָזען אין דער שטאָדט טיעפֿע שפורען. אַרום 11000 מענשען האָבען געליטען פֿון דעם פּאָגראָם. פֿון זיי האָבען 628 משפחות מיט 3776 נפשות פֿערלאָרען אַלץ און נויטיגען זיך אין אַ גרינדליכער הילף. 57 משפחות האָבען דורך דער בעסטיאַלישער האַנד פֿערלאָרען זייערע שפייזערס; 1025 קינדער נויטיגען זיך אין הילף. 206 זקנים זיינען געבליבען אָהן פֿערזאָרגונג, 170 קליינע ווערקשטאַטען זיינען צעשטערט. פּראָדוקציאָנס־מיטלען זיינען פֿערניכטעט און צעראַבירט געוואָרען אויף אַ סומע פֿון 2.217.820 רובעל.

גאָרנאָסטאָפּאָל.

דער פּאָגראָם איז פֿאָרגעקומען אין איין צייט מיט דעם טשערנאָבלער. די שטעדטעל האָט מען לאַנג דערנאָך ניט איין מאָל בעפֿאַלען. זי איז אַרומגערינגעלט מיט באַנדען און זעהר אָפֿט איז אונמעגליך אהין צוצוקומען, כדי צו אָרגאַניזירען וואָס פֿאַר אַ ניט איז הילף. די הילף אויפֿן אָרט ווערט אָרגאַניזירט דורך ספּעציעל אַרויסגעפֿאָהרענע אינסטרוקטאָרען. דאָס רוב פֿון דער בעפֿעלקערונג איז אַוועק קיין קיעוו, וואו מען נעהמט די לעצטע טעג אָן מיטלען אומצוקעהרען זיי אַ היים.

איוואַנקאָוו.

דער פּאָגראָם איז דאָ געווען דעם 2־טען און 3־טען מאַי. ס׳האָבען גע־ליטען 550 משפחות. דער׳הרג׳עט זיינען 17, פֿערוואונדעט 46 פּערזאָנען.

קאַנעווער אויעזד.

באָגוסלאַוו.

ס׳האָבען געליטען אין באָגוסלאַוו ביי 1000 פּערזאָנען. אויף דער שטאָדט איז מען אָהן אויפֿער אָנגעפֿאַלען און זי איז געווען אָבגעשניטען פֿון איהר צענטער און פֿון קיעוו.

ליפּאָוועצקער אויעזד.

ליפּאָוועץ.

אין דעם אויעזד איז, פֿערגליכען מיט אַנדערע אויעזדען, שטיל. די אַרבעט אין ליפּאָוועץ האָט זיך פֿונאַנדערגעוויקעלט אומגעריכטערהייט נאָך דעם פּאָגראָם אין וואַרנאָוועקע, בערדיטשעווער אויעזד, פֿון וואַנען די בעפֿעלקערונג אין דער צאָהל פֿון 2000 מענשען איז דעם 11־טען יולי אַנטלאָפֿען קיין ליפּאָוועץ.

טשערקאַסער אויעזד.

טשערקאַסי.

דער פּאָגראָם איז דאָ פֿאָרגעקומען פֿון דעם 16־טען ביז צום 20־טען מאַי. געליטען האָבען 3000 פֿאַמיליעס; דער׳הרג׳עט זיינען 617, פֿערוואונדעט 100 מענשען, פֿערפֿאַלען געוואָרען 25. אין דער ערשטער צייט האָט די אויעזדע אָבטיילונג פֿון סאָציאַלער פֿערזאָרגונג געגעבען הילף; איצט איז אָרגאַניזירט אַ געגענד סעקציע, וועלכע בעדינט אַלע געליטענע פונקטען פֿון די אויעזדנע צענטרען.

בעלאָאָזעריע.

דאָ האָבען געליטען 760 מענשען, דער׳הרג׳עטע 85 —, פֿערוואונדעטע 30 —, גאַנצע יתומים 10, אין הקדש 10. 20% פֿון די געליטענע זיינען האַנדווערקער, 30% — אָנגעשטעלטע און אַרבעטער, 50% — קליינע קרעמער. ס׳איז אָרגאַניזירט אַ פֿערטיילונגס־פּונקט.

סמעלע.

די אידישע בעפֿעלקערונג בעשטעהט דאָ פֿון 10 000 נפשות, פֿון וועלכע ס׳ האָבען געליטען 8500, דער׳הרג׳עט געוואָרען 61, פֿערוואונדעט 25, צעראַבירט מעהר ווי 2000 דירות, 300 קראָמען און ווערקשטאַטען.

בנוגע די מאַטעריעלע שאָדענס עקזיסטירט די פֿאָלגענדע טאַבעלע:

פּראָפעסיעס	צאָהל פֿון געליטענע	די שאדענס אין רובעלס
סוחרים, פֿאַבריקאַנטען	62	9.062.100
קליינהענדלער	146	4.476.700
בעלי־המלאכות	296	9.849.000
פֿרייע פּראָפֿעסיעס	47	2.688.800
אָנגעשטעלטע	50	1.494.000
אונבעשטימטע פּראָפעסיעס	84	2.520.400
סך הכל	688	30.091.000

מעדוועדעווקע און קאַמענקע.

די שטעדטלעך זיינען צערואינירט. די בעפֿעלקערונג איז צעלאָפֿען. די צאָהל פֿון געליטענע איז שווער פֿעסטצושטעלען.

בערדיטשעווער אויעזד.

די פּאָגראָם־כוואַלע איבער׳ן אויעזד האָט אויפֿגעהערט אין די לעצטע צוויי וואָכען. עס זיינען פּאָגראָמירט געוואָרען 14 שטעדטלעך. די צאָהל פֿון קרבנות און געליטענע האָט זיך נאָך ניט איינגעגעבען פֿעסטצושטעלען. שווער האָט געליטען

דזאנקאָוו, וואו ס׳ זיינען דאָ פֿיעל פֿערגעוואַלטעוועטע פרויען, ביי 60 געהרג׳עטע און 150 פֿערוואונדעטע. וואַכנאָווקע, וואו ס׳ האָבען געליטען מעהר ווי 2000 נפשות. די בעפֿעלקערונג איז אוועקגעלאָפֿען קיין ליפּאָוועץ, וואו מען האָט פֿאַר זיי אָרגאַניזירט הילף. איצט האָט זיך די בעפֿעלקערונג צוריקגעקערט, דערביי האָבען די פויערים געפֿאָדערט אַ שריפֿטליכע התחייבות ניט אָנצוערקענען די ראַטען־מאַכט.

פרילוקי.

ס׳ זיינען דער׳הרג׳עט געוואָרען 148 פערזאָנען. די שטעדטעל איז איינגאַנצען צעשטערט. עס זיינען דאָ ביי 500 אַלמנות און יתומים.

די אַלגעמיינע צאָהל פֿון די געליטענע אין אויעזד ווערט געשאצט אויף בערך 20 000 פערזאָנען.

זוועניגאָראָדער אויעזד.

שפאָלע.

אין שטאָדט זיינען פֿאָרגעקומען 4 פאָגראָמען, דעם 10־טען, 19־טען, 20־טען און 28־טען מאַי מיט׳ן רעזולטאַט פֿון 16 דער׳הרג׳עטע, אַסך פֿערוואונדעטע און פֿאָל־שטענדיגע פֿערניכטונג פֿון דער שטעדטעל. די אידישע בעפֿעלקערונג האָט פֿער־לאָרען אַלץ, וואָס זי האָט בעזעסען, אריינגערעכענט בגדים און וועש. דער היזק בעטרעפֿט 5 מיליאָן רובעל. ס׳ זיינען געבליבען ביי 40 יתומים.

מאָקראַיאַ־קאַליגאָרקאַ.

אָנהויב יוני האָט זיך אַ באַנדע פֿון 200 מאַן אריינגעריסען אין שטעדטעל און האָט געמאַכט אַ פאָגראָם. עס זיינען 8 געווען דער׳הרג׳עט, אַסך פֿערוואונדעטע אין פֿערגעוואַלטיגטע פֿרויען. ס׳ האָבען געליטען 300 משפחות.

ראָטמיסטראָווקע.

ס׳האָבען געליטען 263 משפחות, ס׳זיינען פֿערברענט געוואָרען 60 הייזער און 65 קראָמען. דער׳הרג׳עטע 44, פֿערוואונדעטע 10. עס זיינען צעראַבירט אַלע הייזער, עס איין ניט געבליבען קיין איין גאַנצער פֿענסטער, טיר און שטוהל. גאַנצע יתומים זיינען געבליבען צוויי, האַלבע יתומים 18, אין הקדש 6. ס׳איז דאָ אַ פֿערטיילונגס־פונקט, וועלכער גיט דער געליטענער בעפֿעלקערונג פראָדוקטען.

אָרלאָוועץ.

ס׳ האָט געליטען די גאַנצע בעפֿעלקערונג פֿון 300 נפשות. עס זיינען צעראַ־בירט אַלע 70 הייזער. צוויי פערזאָנען זיינען דער׳הרג׳עט געוואָרען. עס זיינען געבליבען זיבען יתומים און איינער אין הקדש.

אין די לעצטע טעג האָט זיך איבערגעחזר'ט דער פּאָגראָם אין גאָראָדישטשע, סמאָלע און אָרלאָווען. ס'האָבען אויך געליטען זשאַבאָטין און מאַטוסאָוו.

קיעווער אויעזד.

אַ גאַנצע שורה שטעדטלעך פֿון קיעווער גובערניע (אָבוכאָווע, רזשישטשעוו, טריפּאָליע, מאַקאַראָוו) האָבען איבערגעלעבט צו עטליכע מאָל פּאָגראָמען, צום לעצטען מאָל אין מיט'ן חודש יוני.

וואָלאָדאַרקע (קיעווער גובערניע)[1].

די פּאָגראָמען פֿון 9-טען אַפּריל און 11-טען יולי 1919.

(לויט דעם בעריכט פֿון די געליטענע ה'. שיינוואַד און לאָגאָווינסקי).

דאָס שטעדטעל וואָלאָדאַרקע, סקווירער אויעזד, געפֿינט זיך אַ 30—40 וויאָרסט פֿון בעלאַיאַ צערקאָוו. אידען וואָהנען דאָרט ביי 2000 נפשות. זייט פסח 1919 זיינען פֿאָרגעקומען עטליכע פּאָגראָמען, אין די ערשטע טעג זיינען די פּאָגראָמען געמאַכט געוואָרען דורך זשעלעזניאַק'ס באַנדען. צום ערשטען מאָל זיינען דערהרג'עט געוואָרען 6 מענשען, צום 2.—10. גאַנץ בעדייטענד איז געווען די צאָהל פֿון די פֿערוואונדעטע, אויף דער אידישער בעפֿעלקערונג האָט מען ארויפֿגעלעגט אַ קאָנטריבוציע פֿון 40 טויזענד רובעל, וועלכע איז אריינגעטראָגען געוואָרען.

די אַנדערע אָנפאַלען זיינען געמאַכט געוואָרען דורך סאָקאָלאָוו'ס באַנדען. דעם ערשטען מאָל האָבען זיי זיך בעגנוגענט מיט ראַבירען. עפּעס האָט ניט געלאָזט דעם פּאָגראָם זיך פֿונאַנדערוואַקסען, נאָר דערפֿאַר האָבען זיי פֿערריכט די זאַך צום צווייטען מאָל (דער פּערטער פּאָגראָם). דעם 9-טען יולי זיינען עטליכע פֿון זיין חברה אריין אין שטעדטעל און האָבען געזאָגט צו די אָרטיגע פויערים, אַז ס'איז שוין לאַנג געקומען די צייט צו פֿערניכטען אַלע אידען. גלייך זיינען זיי טאַקע אויך צוגעטראָטען צו זייער אַרבעט; זיי האָבען דער'הרג'עט דריי פֿרויען און אָנגעהויבען ראַבירען. צו די באַנדיטען זיינען צוגעשטאַנען עטליכע היגע פויערים, גלייך איז אויך אָנגעקומען סאָקאָלאָוו — דער ראש פֿון דער באַנדע — און פֿערלאַנגט: „גיט מיר אַ זשיד און איך וועל זיך אָנטרינקען מיט זיין בלוט". דער פּאָגראָם האָט אָנגענומען אַ ברייטען כאַראַקטער: עס זיינען דער'הרג'עט געוואָרען ביי 70—73 מענשען. די אידען האָבען איבערגעלאָזט זייער גוטס אויף הפקר און זיינען ענטלאָפֿען אויפֿ'ן שאָסע, וואָס פֿיהרט אין בעלאַיאַ צערקאָוו. ווען די באַנדיטען האָבען געכאַפּט אויפֿ'ן וועג, האָבען זיי געשלאָגען און אויסגעטהאָן נאַקעט. זייענדיג מיד צו ראַבירען און מאָרדען, האָבען די באַנדיטען אונטערגעצונדען די שטעדטעל פֿון עטליכע עקען. ס'זיינען פֿערברענט געוואָרען אַלע אידישע הייזער, ס'זיינען אויך געווען מענשליכע קרבנות. דער הויפּט זיינען דער'הרג'עט געוואָרען זקנים, פֿרויען און קינדער, וועלכע האָבען ניט אוספעעט צו ענטלויפֿען פֿון שטעדטעל. עס איז פֿעסטגעשטעלט דערביי אלס זיכערער פאַקט, אז עטליכע היגע קריסטען האָבען גענומען אַנ'אַקטיווען אָנטייל אין דעם פּאָגראָם. אַ בעזונדערע ענערגיע האָט דערביי אַרויסגעוויזען דער געוועזענער אוריאַדניק קאָוואַלסקי, וועלכער

---

[1]) זעה אויבען אין דעם בעריכט פון דער גובערניאלער סעקציע.

האָט אַליין אונטערגעצונדען 3 אידישע הייזער מיט די מענשען, וואָס האָבען זיך דאָרט געפֿונען, דעם בריעף־טרעגער'ס זוהן ראָדאָמסקי האָט געהאַט זיין האַנד אין פּאָגראָם. צווישען די העלפֿער פֿון די באַנדיטען האָט זיך בעזונדערס אויסגעצייכענט דער פויער בערעזשקאָ, וועמען די דייטשען האָבען געהאַט פֿער'משפט צום טויט און וועלכער איז בעפֿרייט געוואָרען נאָר אַ דאַנק די אידען.

ווען די אורזאַכען, וועלכע האָבען כלומר'שט אויפֿגערעגט די היגע פויערים, גיבען איבער די געליטענע פֿאָלגענדעס: אין איין צוזאַמענשטויס פֿון דעם ראַטען־חיל מיט די אויפֿגעשטאַנענע זיינען געפֿאַלען 10 פויערים. די שולד פֿאַר זייער טויט האָט מען געלעגט אויף די אידען, וועלכע נעהמען אָנטייל אין דער רויטער אַרמעע. דערפֿאַר האָט מען זיך דאָס נוקם געוועזען פֿון אַלע אידען. די באַנדען, אָנהויבענדיג פֿון העטמאַן ביז אַראָב צום פּראָסטען גזלן, האָבען געפֿיהרט אַ בייזע, ווילדע פּראָפּאַגאַנדע געגען די אידען. זשעלעזניאַק האָט ערקלערט די פויערים, אַז בעת דעם צאַריזם זיינען די אידען געזעסען אויף די פּלייצעס פֿון די פויערים און איצט האָבען זיי פֿערכאַפּט די מאַכט. מען מוז אַלץ צונעהמען ביי די אידען און זיי פֿערטרייבען פֿון די דערפֿער און שטעדטליך.

עס זיינען פֿאָרגעקומען פֿאַלען, וואו די אַריינמישונג פֿון איין פויער איז געווען גענוג, כדי צו אָבצושטעלען די הריגות. „פֿאַרוואָס הרג'עט איהר אַ מענשען ווי אַ הונד?״ האָט אין איין אָרט געפֿרעגט אַ פויער די באַנדיטען. דאָס האָט געווירקט אויף זיי און זיי האָבען אָבגעלאָזען זייער קרבן.

נאָכ'ן פּאָגראָם האָט אַ טייל פֿון די געליטענע, וועלכע זיינען געווען אין סקוויר, געפּרובט זיך צוריקקעהרען אין זייער פֿערברענטע הוים. פֿון 50, וועלכע האָבען זיך געלאָזט אין וועג, איז נאָר דערפֿאָהרען איין מייערבערג. מען האָט אין סקוויר געבראַכט שמות פֿון פֿערברענטע ספרי־תורה פֿון שוהל, וואָס איז אויך אָבגעברענט.

ווען דער ראַטען־חיל איז אָנגעקומען, האָט אַ טייל פֿון די פּאָגראָמשטשיקעס זיך פֿערשריבען אין דער רויטען אַרמעע, כדי זיך אויף דעם אופֿן אויסצוקויפֿען פֿון דער שטראָף, וואָס זיי האָבען ערוואַרט.

סמעלע (קיעווער גובערניע).

פּאָגראָם פֿון 14.—15. מאַי 1919.

(לויט דעם פּראָטאָקאָל מיט דעם חזן הערש זאָסלאַווסקי, 60 יאהר אַלט.)

דעם 16טען מערץ 1919 בין איך געקומען 7 אַזייגער אין דער פֿריה אין שול דאַווענען. בעת איך האָב אָנגעטהאָן די תפילין, האָבען זיך אַריינגעריסען צוויי בעוואָפֿענטע סאָלדאַטען מיט דעם געשריי: „זשידעס, קלייבט זיך צענויף!״ גלייך האָט מען אונז אָנגעהויבען צו שלאָגען און אַרויסצופֿיהרען פֿון שול. מיר זיינען געווען אַכט עלטערע אידען. ווען איך האָב אַ סאָלדאַט געפֿרעגט וואוהין מען פֿיהרט אונז, האָט ער געענטפֿערט מיט אַ שמייכעל: „אייך, קאָמוניסטען, פֿיהרט מען הרג'ענען״. אין עטליכע מינוט ארום בין איך שוין געווען צווישען 40 אידען, וועלכע מען האָט אויסגעשטעלט צו צוויי אין אַ שורה. עס זיינען גאָר ניט צו בעשרייבען די בעליידיגונגען און די עַנויים, וואָס מיר האָבען אויסגעשטאַנען. איין אַלטען אידען האָט מען אַרויסגעריסען די באָרד. אַזוי האָט מען אונז געפֿיהרט

איבער דער גרויסער גאַס צו דער סטאַנציע סמעלע. אויף דער סטאַנציע איז געשטאַנען אַ וואַגאָן, אין וועלכען מען האָט אונז געהייסען אַריינשפּרינגען. איינער האָט זיך געשטעלט אויפ'ן אַנדערען און אַזוי זיינען מיר אַריינגעשפּרונגען אין וואַגאָן, וועלכען מען האָט גלייך פֿערשפּאַרט. דער וואַגאָן האָט אַ צייט מאַנעווורירט אַהין און צוריק. בעת מיר זיינען שוין אָבגעפֿאָהרען אַ וויאָרסט דריי, האָט מען דעם וואַגאָן אויפֿגעעפֿענט. עס איז אַריין צו אונז איינער, האָט אָנגעהויבען ארויסצוואַרפֿען די מענשען פֿון וואַגאָן און שיסען אויף זיי פֿון הינטען. שוידערהאַפֿטע שמע ישראל־געשרייען האָבען זיך געהערט וויט, וויט. איך בין געווען דער 18־טער און על פּי נס בין איך אַריינגעפֿאַלען צווישען די דער'הרג'עטע, אויף מיר זיינען געפֿאַלען גע'הרג'עטע, פֿערגיסענדיג מיר מיט בלוט. נאָך דער שחיטה האָט זיך געהערט אַ ווילדער שכור'ער געשריי: „הוראַ, אַלע זשידעס קאָמוניסטען זיינען דער־הרג'עט. חבר מאַטראָס, (דער מנהיג פֿון גריגאָריעוו'ס באַנדען)) וואָס זאָלען מיר איצט טהאָן?" „אַהיים — איז געווען זיין ענטפֿער — אויף זשידעס איז ניטאָ וואָס צו פֿערלירען מעהר קיין קוילען". פֿאַר'ן אוועקגעהען האָט איינער געזאָגט, אַז ער האָט אויף איינעם געזעהען גוטע שיך (דאָס האָט ער געמיינט מיר). ער האָט אַראָבגעצויגען פֿון מיר די שיך און כדי זיך צו איבערצייגען, אַז איך בין טויט, האָט ער מיר אַ שטאָך געטהאָן מיט'ן באַיאָנעט. בשעת די גריגאָריעווצעס זיינען אַוועק, האָב איך זיך מיט גרויס מאַטערניש אויפֿגעהויבען און זיך אַרומגעקוקט. פֿאַר מיינע אויגען איז געשטאַנען אַ משונה'דיג בילד. די דערשאָסענע אידען האָבען זיך געוואַלגערט אויפ'ן פּלאַץ, און זייער בלוט האָט גערונען אין נאָהענטען טייך. גאַנץ אָהן כחות האָב איך זיך געלאָזט געהן וואוהין די אויגען האָבען געטראָגען. איך בין אַריבער דעם טייך, געהענדיג ביז'ן האַלז אין וואַסער, און אריין אין אַ וואַלד. איך בין צוגענאַנגען צו אַ בוים, אָבער ניט וויט פֿון דאָרטען איז געשטאַנען אַ סאָלדאַט און געשאָסען פֿון אַ מאַשין־געוועהר אין דער ריכטונג פֿון דעם בוים. איך האָב זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף דר'ערד און צוגעטוליעט זיך צום בוים, אַזוי בין איך אָבגעלעגען צוויי מעת לעת. ביי דער נאַכט האָב איך זיך אָנגעטרונקען מיט וואַסער פֿון טייך. ס'איז דורך אַ גוי און איך האָב געבעטען ביי איהם אַ שטיקעל ברויט, האָט ער אָבגעזאָגט, אַנ'אַנדערער האָט געגעבען. בעת איך בין סוף־כל־סוף אַרוים פֿון וואַלד און געוואָלט געהן אַ היים, האָב איך געטראָפֿען אַ סך פֿוהרען מיט געהילץ. איך האָב געבעטען די פּויערים זאָלען מיר נעהמען אונטער זייער שוץ, נאָר זיי אַלע האָבען קאַטעגאָריש אָבגעזאָגט. זיי האָבען מיר אַפֿילו ניט געלאָזען אָנהאַלטען זיך אָהן די ברעטער, כדי ניט צו פֿאַלען פֿון שוואַכקייט. ווי עס איז האָב איך זיך דאָך דערשלאָגען אַהיים.

(חתימה)

פּראָטאָקאָל מיט דינה ליפּשיץ 32 יאָהר.

דעם 11טען מאַי, 3 אַזייגער אין דער נאַכט האָט מען אָנגעקלאַפּט אין אונזער טיר. עס זיינען אַריין דריי מאַן און האָבען געפֿאָדערט געוועהר. זיי האָבען אונטערזוכט די גאַנצע דירה, נאָר קיין געוועהר האָבען זיי ניט געפֿונען. דאַן האָבען זיי אַלעמען צענויפֿגעטריבען אין איין צימער. זיי האָבען ווידער געפֿאָדערט געוועהר. דער אַלטער יחיאל ליפּשיץ (מיין שווער) האָט אויף די קניע פֿערזיכערט

די באַנדיטען, אַז ביי איהם אין דירה איז קיין געוועהר ניטאָ. שלמה ליפּשיץ, דער זוהן פֿון דעם אַלטען, האָט געוויזען אַ דאָקומענט, אַז ער איז ניט לאַנג געקומען פֿון דער דייטשער געפֿאַנגענשאַפֿט. לכתחילה האָט זיך געדוכט, אַז דאָס האָט געמאַכט אַ רושם אויף די באַנדיטען, אָבער אין עטליכע מינוט אַרום האָט מען אונז געהייסען זיך צושטעלען ביי דער וואַנד. איינער פֿון די באַנדיטען האָט גע־געבען דעם בעפֿעהל צו שיסען. דער ערשטער איז דער׳הרג׳עט געוואָרען שלמה ליפּשיץ. יחיאל ליפּשיץ איז געוואָרען שווער פֿערוואונדעט. מען האָט געוואָלט אויך מיר הרג׳ענען, נאָר איינער האָט זיך דערבארימט אויף דעם פֿינף־חדשים׳דיגען ברוסט־קינד, וואָס איז געווען ביי מיר אויף די הענד און האָט שרעקליך געווײנט. איך בין געבליבען איינע אַליין אין צימער, וואָס איז געווען פֿערטרונקען מיט בלוט פֿון די דער׳הרג׳עטע. עס האָט זיך אַריינגעריסען אַנ׳אַנדער באַנדע און, זעהענדיג דעם שווער־פֿערוואונדעטען יחיאל ליפּשיץ, האָבען זיי אָנגעהויבען צו שיסען אויף איהם און אויף דעם דער׳הרג׳עטען שלמה ליפּשיץ. איך בין געבליבען אַ צייט לאַנג אין אַ צושטאַנד פֿון פערגליווערונג. ווען איך בין צו זיך געקומען, האָב איך בעמערקט, אַז יחיאל ליפּשיץ לעבט נאָך, איך האָב זיך געווענדעט צו דאָקטוירים נאָך הילף, נאָר זיי האָבען אָבגעזאָגט, און איך האָב איהם געמוזט אַוועקפֿיהרען אין האָספּיטאל, וואו ער איז געשטאָרבען נאָך דער געמאַכטער אָפּעראַציע.

(חתימה)

פּראָטאָקאָל מיט פֿרוי פּאָסטאַווסקי.

דעם 14־טען מאַי, צוועלף אַזייגער אין דער נאַכט זיינען צו אונז אין שטוב אַריין פֿיער בעוואָפֿענטע אין סאָלדאַטען־אוניפֿאָרם, געפֿאָדערט געוועהר, אונטערזוכט אַלעמען און שרעקליך געשלאָגען. מיין מאַן האָט זיי געגעבען 1000 רובעל, זיי האָבען פֿערלאָזען דאָס הויז און מיטגענומען מיין מאַן און דריי זיהן. אין אַ האַלב־שעה אַרום איז געקומען צעלויפֿען מיין אינגערער זוהן און האָט געבעטען ביי מיר נאָך 1000 רובעל. ער האָט אין האַסט דערצעהלט, אַז אונטערוועגס האָט מען זיי שטאַרק געפּייניגט. דער פֿאָטער האָט זיך רחמים געבעטען: „לאָזט מיר לעבען צוליב מיינע קליינע קינדערלעך״. נאָר זיי האָבען איהם געענטפֿערט: „שוויינ, זשיד!״ מען האָט זיי אַוועקגעפֿיהרט צום טייך, אויסגעטהאָן נאַקעט און געשלאָגען מיט די פריקלאַדען. בעת דער פֿאָטער האָט שוין פֿון וועהטאָג כמעט ניט געקענט רעדען, האָט ער זיך צו זיי געווענדעט: „ביי מיר דאַרף זיין נאָך איין טויזענדער, נעהמט דאָס צו, נאָר לאָזט אונז לעבען״. בעת דער אינגעל איז געקומען מיט דעם געלד, האָט ער געפֿונען דעם פֿאָטער מיט די צוויי ברידער שוין דער׳הרג׳עטע, געבאָדען אין זייער אייגענעם בלוט.

פּראָטאָקאָל מיט הערש קאָזאַקעוויטש, 56 יאָהר אַלט, אַ בעקער.

פֿון 13־טען ביז׳ן 18־טען האָבען זיך ביי אונז אין דירה בעהאַלטען פֿון פּאָגראָם בערך 100 מענשען. די גאַנצע צייט איז דעם בעל־הבית׳ס זוהן ארומגעגאַנגען אין פּויערישע קליידער און האָט בעוואַכט דאָס הויז. די פֿערבייגעהענדע באַנדען האָבען איהם געהאַלטען פֿאַר אַ פּויער און האָבען געפֿרעגט: „וואו איז דער שטאַב

פֿון די זשידאָוווסקע קאָמוניסטען?" ער האָט זיי געענטפֿערט, אַז די זשידעס האָט מען שוין צעראַבירט. דאָנערשטאָג דעם 15-טען אין אָוונט האָבען די באַנדיטען בעלאַגערט די שטוב און האָבען געפֿאָדערט אַרויסצוגעבען אַלע זשידעס. ער האָט בעשטאַנען אויף דעם, אַז קיין זשידעס זיינען דאָ ניטאָ, און זיי זיינען אַוועק. שפּעטער זיינען זיי צוריקגעקומען, האָבען אַרומגערינגעלט דאָס הויז און געפֿאָדערט מען זאָל זיי אַרויסגעבען אַלע זשידעס, ווען ניט וועלען זיי דערשיסען דעם בעל-הבית'ס זוהן. דער לעצטער האָט זיך געמוזט בעהאַלטען. זיי האָבען זיך אַריינגעריסען אין הויז, אַרויסגעשלעפּט 5 אידען, וועלכע זיי האָבען שרעקליך געשלאָגען, און זיי אַוועקגעפֿיהרט אין וואַגאָן (צו די אַנדערע טויט-קאַנדידאַטען).

פּראָטאָקאָל מיט דוד-מאיר גאָלדשטיין.

שבת דעם 17-טען מאַי 6 אַזייגער אין דער פֿריה האָבען זיך באַנדיטען אַריינגעריסען צו אריה לעוויצקי, האָבען דאָרט געטראָפֿען אַ פּאָר מענשען און האָבען געפֿאָדערט פֿון זיי געלד. דער ערשטער איז דער'הרג'עט געוואָרען דער לעהרער פֿון תלמוד תורה, וועלכער האָט קיין געלד ניט געהאַט. דער צווייטער קרבן איז געווען פֿייגע זשיכליאַנסקי, 72 יאָהר אַלט, וועלכע האָט געבעטען מען זאָל זי הרג'ענען אָנשטאָט די יונגע. ביי די איבעריגע האָבען זיי צוגענומען 1300 רובעל און זיינען דערמיט אַוועק. ווי נאָר די בעוואָפֿענטע באַנדיטען האָבען פֿערלאָזען די שטוב, האָט זיך אַריינגעריסען אַ המון פּויערים מיט קאָשיקעס און זעק און האָבען צעטיילט צווישען זיך אַלץ, וואָס זיי האָבען געפֿונען אין שטוב.

די איבערגעבליבענע האָבען געמיינט, אַז דער פֿאַקט, וואָס אין שטוב האָבען זיך געפֿונען בר-מינן'ס, וועט זיי פֿערזיכערען פֿון ווייטערדיגע פּייניגונגען. דאָס האָט אָבער די לאַגע נאָך ערגער געמאַכט: יעדע נייע באַנדע, וואָס איז געקומען, איז, זעהענדיג די בר-מינן'ס, בעשטאַנען דערויף, אַז די זשידעס האָבען זיך פֿערטיידיגט מיט געוועהר און די הענד און האָט געפֿאָדערט ביי די לעבעדיגע געוועהר. מען פֿלעגט די לעצטע צושטעלען צו דער וואַנד צום דערשיסען. דאָס איז אַזוי געגאַנגען אַ גאַנצען טאָג. מען האָט זיך געמוזט כסדר אויסקויפֿען מיט געלד.

(חתימה)

אין דער פּאָדאָלער פּראָווינץ.

(בעריכט פון דער גובערנסקער אונטער־סעקציע צו דער צענטראַלער הילפס־סעקציע פאַר די מלחמה־קרבנות.)

אין דעם טאָג, ווען מיר האָבען אָבגעשיקט צו דער צענטראַלער סעקציע אונזער ערשטען בעריכט איבער די ערשטע אָרגאַניזאַציאָנס־טריט און דער אַקטיוויטעט פון דער גובערנסקער סעקציע, האָט זיך איבער דער פּאָדאָלער גובערניע אויפגעהויבען אַ שטאַרקע כוואַלע פון אויפשטאַנדס־בעוועגונגען, וועלכע האָבען זיך אויסגעגאָסען פאַר דער אידישער בעפעלקערונג אין אַ בעשטימטער פאָרם: מאַסען־שחיטות פון דער אידישער בעפעלקערונג אין אַלע שטעדט און שטעדטלעך אָהן אויסנאַהם. די באַנדעס, ערמונטערט דורך פּעטליוראַ'ס ערפאָלגען און דער אייגענער ניט־בעשטראָפטקייט זייט זייער ענטשטעהן, זיינען נאָך חוצפּה'דיגער געוואָרען און האָבען געטהאָן זייער פינסטערע אַרבעט גאָר אָהן איילעניש, פּונקט ווי זיי וואָלטען פון קיין זייט ניט געהאַט צו ערוואַרטען קיין ווידערשטאַנד. דערמיט ערקלערט זיך וואָס זעהר אַ סך שטעדטלעך זיינען פאָלשטענדיג חרוב געוואָרען און די איבעריגע פאָדערן צו זייער ווידעראויפבויאונג קאָלאָסאַלע כחות, צייט און געלד. פון די לאָקאַלע בעריכטען פון אייניגע אינסטרוקטאָרען, וועלכע זיינען געקומען פון בראָצלאַווער, גייסינער און אַנדערע אויעזדען, זעהט מען קלאָר און דייטלעך ארויס, אַז אויף די ערטער איז קיין רעגירונגס־מאַכט ניטאָ: ניט קיין ראַטען־מאַכט און ניט קיין אַנדער מאַכט. יענע בעפעלקערונג, וועלכע איז ארויס לעבעדיגערהייט פון די באַנדיטענס הענד, איז זיך פונאַנדערגעפאָהרען אין די גרויסע שטעדט; עס זיינען נאָר געבליבען די, וואָס האָבען ניט געקענט אַוועקפאָהרען. די איבערגעבליבענע זיינען הפקר. עס איז גענוג, אַז אַ קליינע גרופּע באַנדיטען זאָל זיך אַריינכאַפּען אין אַ שטעדטעל, אום צו דערקוילען די איבערגעבליבענע בעפעלקערונג. ווי פריהער, בעגעגענען די באַנדעס בפרט איצט אַ שוואַכען ווידערשטאַנד (אזוי, צום ביישפּיל, איז ליטין — 30 וואָרסט פון ווינניצע — געווען פערנומען אין אַ משך פון צוויי וואָכען דורך באַנדיטען, וועלכע האָבען אַראַנזשירט מיטינגען, ערקלערט מאָביליזאַציע א. א. וו.) אַזעלכע לעבענס־בעדינגונגען גיבען צו די שטעדט און שטעדטלעך אַ ספּעציפיש אויסזעהען: צעשטערטע הייזער מיט שוואַרצע לעכער אָנשטאָט פענסטער און טירען, ערשראָקענע פנים'ער, טויטע גאַסען, וואו מען זעהט קיין מענשען ניט, שטילקייט פון בית־הקברות — דאָס אַלעס מאַכט אַ שווערען איינדרוק. אויפצוטהאָן ווערט ביי אַזעלכע בעדינגונגען פאָלשטענדיג אונמעגליך. די אָרטיגע איינוואָהנער זאָגען זיך אָב צו טהאָן וואָס עס זאָל ניט זיין, ווייל זיי זיינען ניט זיכער, אַז אויב די באַנדיטען וועלען זיך דערוויסען וועגען דער געגעבענער הילף,

וועלען זיי ניט קומען און ניט בערויבען און הרג'ענען די כלל־טהוער. די דאָזיגע איבערצייגונג ווערט נאָך פערשטאַרקט דורך דעם, וואָס די אָנפיהרער פון די באַנ־דיטען שפּאַצירען זיך גאַנץ רוהיג ארום איבער די גאַסען פון שטעדטעל, וואו מען האָט גע'הרג'עט און גערויבעוועט אונטער זייער השגחה, ווי אויך דורך דעם, וואָס די באַנדען, וועלכע געפינען זיך אין די אַרומיגע דערפער, אָרגאַניזירען זיך און ווערען נאָך גרעסער. אייניגע טהוער פון די געוועזענע רעוואָלוציאָנערע און עקזעקוטיווע קאָמיטעטען האָבען אַליין אַקטיוו אָנטייל גענומען אין אָרגאַניזירונג פון פּאָגראָמען, אייניגע האָבען אַפילו אָנגעפיהרט די באַנדען. איך ברענג אייניגע אויסצוגען פון די לאָקאַלע בעריכטען, וועלכע וועלען גענוג בעלויכטען די דאָזיגע ערשיינונג.

וואַפניאַרקע.

(פון בעריכט פון חבר לאַנדאַ.)

דעם 18־טען מאַי איז אַ באַנדע, וועלכע איז בעשטאַנען פון אַרומיגע פויערים, צוגעגאַנגען צו דער שטעדטעל וואַפניאַרקע. די בעפעלקערונג האָט זיך תיכף גע־ווענדעט צום רעוואָלוציאָנערען קאָמיטעט (רעווקאָם) מיט דער בקשה אָנצונעהמען מאַסנאַהמען. בראש פון רעוואָליוציאָנערען קאָמיטעט איז דעמאָלט געשטאַנען דיאַ־קאָוו; ער האָט ארויסגעשיקט אַ דעלעגאַציע צו דער באַנדע. דער דעלעגאַציע האָט מען געענטפערט; אַז מען זאָל אַרויסטרייבען די אידען פון רעווקאָם און אַלע רעגירונגס־אַנשטאַלטען, אַבגעהמענדיג פריהער ביי זיי דאָס געוועהר. דיאַקאָוו האָט דערפילט דעם וואונש פון די באַנדיטען און איבערגעגעבען, לויט די ער־צעהלונגען פון די איינוואָהנער, די גאַנצע כלי־זין און די פּאַטראָנען־קעסטלעך אין זייערע הענד. האָבענדיג געוועהר, זיינען די באַנדיטען אַריין אין שטעדטעל (פריהער האָבען זיי געהאַט נאָר אַ פּאָר ביקסען) און האָבען אויפגעפאָדערט, אַז אַלע אידען זאָלען ארויסגעהען אויפ'ן פלאַץ, כלומר'שט אויף אַ מיטינג. מען איז געגאַנגען פון שטוב צו שטוב און מען האָט פון דאָרטען אַרויסגעטריבען די אידען. ווען אַלע האָבען זיך פערזאַמעלט, האָט זיך אָנגעהויבען די הריגה. לויט דער בקשה פון גלח האָט מען נאָר איבערגעלאָזט די אַלטע לייט, וועלכע מען האָט אָבער זעהר גע־פייניגט. נאָך דער שחיטה האָט זיך ערשט אָנגעהויבען דאָס ראַבעווען. לויט די ערצעהלונגען פון די איינוואָהנער איז דיאַקאָוו די גאַנצע צייט געווען אויפ'ן פלאַץ און האָט אָנטייל גענומען אין דער שחיטה. איצט, צוריקקומענדיג פון באַלטער אויעזד אין וואַפניאַרקע, האָב איך געפונען פאָלגענדעס בילד: אין דער צייט ווען אין וואַפניאַרקע האָט זיך אויפגעהאַלטען אונזער בעסאַראַבער רעגימענט, איז די שטעדטעל דורך איהם אויסגעראַבירט געוואָרען. דאָס איז פאָרגעקומען פון 8־טען ביז'ן 10־טען יולי.

קדימה.

דעם 18־טען מאַי איז אַריינגעקומען אַ באַנדע פויערים פון די אַרומיגע דערפער: איוואַשקאָווצי, פיראָזשנע, סטרעטינאָווקע. אָנגעפיהרט האָט די דאָזיגע באַנדע טראָטשוק, אַנ'איינוואָהנער פון דאָרף איוואַשקאָווצי — אַ בעזיצער פון אַ מיהל. די שחיטה האָט זיך אָנגעהויבען 7 אַזייגער אין דער פריה. מען האָט אויסגעקוילעט

55—50 אידען. די איבעריגע האָט מען פֿערשפּאַרט אין בית המדרש און מען האָט בעשלאָסען מיט זיי פּאַרטיג צו ווערען נאָך דעם ראַבעווען. טראַטשוק האָט גע־הייסען הרג׳ענען און ראַבעווען נאָר די אָרימע לייט, די רייכע ניט ריהרען. דערפֿאַר האָט מען גערויבעוועט נאָר ביי אָרימע און אַרבעטער. עס האָבען אָנטייל גענומען אין פּאָגראָם פֿאָלגענדע פּערזאָנען: אַנדריי טראַטשוק, ליסיוק, וויוסיוק, די לעהרער פֿון די נאָהענטסטע דערפֿער האָבען אַגיטירט און געטריבען די פּויערים אין שטעדטעל אריין, זאָגענדיג, אַז די אידען קוילען דאָרט אוים די פּויערים, און אַז אויב מען וועט ניט קומען צו הילף, וועלען די אידען קומען אין דאָרף צו דער׳הרג׳ענען די איינוואָהנער. די, וועלכע האָבען אוספּעעט אַוועקצופֿאָהרען מיט׳ן צוג, האָט מען אָבגעשטעלט אויף דער סטאַנציע איוואַנאָוקע, און עס זיינען דאָרט אויסגעקוילעט געוואָרען 65 מאַן. דער קאָמאַנדאַנט פֿון סטאַנציע, וועלכער איז אַוועקגעפֿאָהרען אין סלאָבאָדע נאָך הילף, איז צוריקגעקומען מיט אַ פּאַנצער־צוג און ער וואָלט נאָך געהאַט געגוג צייט צו העלפֿען, אָבער דער שעף פֿון דער סטאַנציע קדימה האָט אוועקגעלאָזען אַ צוג אויף דער ליניע, אויף וועלכער ס׳איז געפֿאָהרען דער פּאַנצער־צוג. מען האָט זיך געמוזט אָבשטעלען, און דער פּאַנצער־צוג איז געקומען אין קדימה ערשט אויפֿ׳ן צווייטען טאָג אין דער פֿריה און האָט פֿונאַנדערגעיאָגט די באַנדע. אַלע אָנטיילנעהמער און פֿיהרער פֿון פּאָגראָם געפֿינען זיך נאָך איצט אויף זייערע ערטער. נאָך דעם פּאָגראָם, ווען עס איז אָנגעקומען דער 2־טער עסקאַ־דראָן פֿון 1־טען קאַוואַלעריע־פּאָלק, כדי צו שאַפֿען אָרדנונג, האָט ער אויסגעראַבירט די לעצטע איבעררעשטען.

(לויט אַ צווייטען בעריכט זיינען די קאַוואַלעריסטען, וועלכע האָבען, אָנשטאָט צו מאַכען אָרדנונג, אַליין ראַבירט, פֿריהער געווען אין פּעטליוראַ׳ס חיל, אין פּאָלק אויפֿ׳ן נאָמען פֿון סאַמאָקיש. די מערדער פֿון די ענטלאָפֿענע, פֿון וועלכע ס׳רעדט זיך אין אויבערשטען בעריכט, האָבען געהערט צו גריגאָריעוו׳ס באַנדען. די צאָהל פּויערים, וואָס האָבען גענומען אָנטייל אין פּאָגראָם, ווערט אָנגעגעבען אויף 600.)

בראַצלאַוו.

(לויט׳ן בעריכט פֿון חבר ליבערבערג.)

ווי טרויעריג עס איז ניט די לאַגע פֿון דער שטאָדט אויפֿ׳ן געביט פֿון סאָציאַלער הילף בכלל און די לאַגע פֿון די פּאָגראָם־געליטענע בפרט, האָב איך דאָך ניט גע־פֿונען קיין מעגליכקייט צו צוטרעטען צו דער אַרבעט. דאָס פֿעהלען פֿון וועלכע עס איז ארבעטסקראַפֿט האָט זעהר שווער געמאַכט די אָרגאַניזירונג פֿון אַ קאָלעגיום. אויב מען זאָל נאָך דערצו צוגעבען די מאָדנע רוהיגקייט, מיט וועלכער עס בעציהט זיך דער בראָצלאַווער עקזעקוטיוו־קאָמיטעט (איספּאָלקאָם) צו דער געשאַפֿענער לאַגע, וועט דעמאָלט ווערען קלאָר, אַז אָרגאַניזירען די ארבעט אין בראַצלאַוו איז קיין מעגליכקייט ניטאָ, סיידען מען זאָל דעלעגירען אַהין צוויי מאַן פֿון צענטער, וועלכע זאָלען די גאַנצע צייט אָנגעהמען אַנ׳אַקטיווען אָנטייל אין דער אָרגאַניזירונג פֿון דער הילף. עס איז געגוג אָנצואווייזען אויף דעם, אַז די צאָהל דער׳הרג׳עטע אַליין איז דאָרט מעהר ווי 100 מאַן. ניט קוקענדיג אויף דער שווערער לאַגע, האָב איך ניט געפֿונען קיין איין מענש, וועלכער זאָל קענען העלפֿען.

סטאַטיסטישע ידיעות.

לויט די בעקומענע ידיעות פֿון די אינסטרוקטאָרען איז די צאָהל קרבנות אין די איינצעלנע פונקטען פֿאָלגענדע:

די פונקטען	ביז דער לעצטער אָפּענ־זיווע פון פעטליורא	דערנאָך	אינאַיינעם
בראַצלאַוו	88	300	388
ליטין	200	12	212
טולטשין	19	500	519
פעטשאָרע	די גאַנצע בעפֿעלקערונג אויסגעקוילעט		
יאַנאָוו			300
קאַלינאָווקע		8	8
סטריזשעווקע		8	8
גייסין	איינינע הונדערט		
טראָסטיאַנעץ			בערך 500
אָבאָדאָווקע	150	ניט בעוואוסט	
באַלטע	500		500
קדימה		115	115
בערשאַד		300	300
וואַפניאַרקע		60	60
באַר		20	20
יאַלטושקאָווע		20	20
זשמערינקע		35 (אידען 7)	
בראַאילאָוו		26	26
פראָסקוראָוו (?)		35	35
קיטיי־גאָראָד		85	85
קאַמענעץ			בערך 100
פיקאָוו			68

די לאַגע אין וויניצע.

דערוויל איז וויניצע געוואָרען די זיכערע עיר מקלט פֿאַר די פּליכטלינגע פֿון דער גאַנצער גובערניע. דאָ געפֿינען זיך איצט פּליכטלינגע פֿון די שטעדט ליטין, קאַלענאָווקע, יאַנאָוו און פֿון אַנדערע ערטער. לויט דער רעגיסטראַציע, וועלכע איז נאָך ניט געענדיגט, קען מען רעכענען, אַז די צאָהל פֿון די פּליכטלינגע איז 3459 מאַן. אַזוי ווי אויף די ערטער איז קיין רויטער קרייץ ניטאָ, איז דער גובער־ניאַלער סעקציע אויסגעקומען פֿון אָנפֿאַנג אָן צו נעהמען אויף זיך צו געבען גיכע הילף. צו דעם דאָזיגען צוועק בעדינען די 1־טע און 3־טע סאָוויעט־קיכען אויס־שליסליך די פּליכטלינגע. טעגליך ווערען אַרויסגעגעבען 1500—2000 מיטאָגען, אין דער פֿריה און פֿאַרנאַכט טיי. עס זיינען אָנגענומען מאַסנאַהמען צו עפֿענען אַ קינדער־גאָרטען, אין וועלכען עס פֿיהלט זיך אַ גרויסע נויט, נאָר אַ דאַנק דער

קאַלטער בעציהונג פֿון וואַהנונגסאַמט איז נאָך די פֿראַגע וועגען אַ דירה פֿאַר׳ן קינדער-גאָרטען נאָך עד היום ניט אויפֿגעקלערט. אונז איז אפֿילו אויסגעקומען ווענדען זיך צום פֿערטיידיגונגס-ראַט. איך האָף, אַז אין אַ טאָג אָדער צוויי וועט דער אַנשטאַלט זיין געעפֿענט.

פֿאַר פֿערטיילען מעדיציניש[ע] הילף איז ביי דער סעקציע דאָ איין איינציגער פֿעלדשער און דאָקטאָר פֿון סאַניטאַרער אָבטיילונג. די קראַנקע ברענגען מיר אין יודישען און פּיראָגאָווער קראַנקענהייזער. צווישען די פֿליכטלינגע זיינען פֿאָרגעקומען פֿאַלען פֿון פֿלעק-טיפֿוס. בסך-הכל זיינען געבראַכט געוואָרען אין די קראַנקענ-הייזער 28 פּערזאָנען.

אונזערע אינסטרוקטאָרען געפֿינען זיך אין די פֿאָלגענדע געגענדען פֿון דער גובערניע: אין באַלטער געגענד פּראָסקוראָווער, אושיצקער, לעטיטשעווער און באַרסקער. אין שטעדטעל גאָלאָוואַנעווסק איז אַרויסגעשיקט געוואָרען אַ אינסטרוק-טאָר מיט געלד. אין דער שטעדטעל טראָסטיאַנעץ איז געווען אַרויסגעשיקט אַ אינסטרוקטאָר, נאָר ער איז היינט צוריקגעקומען, ווייל די געגענד איז ווידער פֿער-נומען דורך אַ באַנדע.

צום סוף קומט אַ פֿינאַנץ-בעריכט.

די קאַסע פֿון דער סעקציע:

הוצאות ביז 21-טען יולי זיינען געווען 1.400.250 רובל

אין דער קאַסע זיינען געבליבען 3.709.750 רובל

דער סעקציע-פֿערוואַלטער (חתימה)

רעד בעפֿולמעכטיגטער פֿון דער צענטראַלער סעקציע (חתימה)

20. 7. 19.

אויסצוג

פֿונ׳ם בעריכט פֿון פּאָדאָלער גובערניאַלער הילף-סעקציע פֿאַר פּאָגראָם געליטענע צו דער צענטראַלער סעקציע.

אין דער גובערניע איז ניטאָ כמעט איין שטאָדט און שטעדטעל, וועלכע האָט ניט איבערגעלעבט דעם גאַנצען פּאָגראָם-שרעק פֿון דער לעצטער צייט. דערביי איז געוועזען דייטליך צו ערקענען, אַז די פּאָגראָמען, וועלכע עס האָבען פֿעראַנ-שטאַלטעט די בונטעווענדע באַנדען און פּעטליוראָווצעס, האָבען געגעבען זעהר אַ גרויסע צאָהל קרבנות. אין היפך דערצו פֿלעגען די צעשטערונגען, וועלכע זיינען פֿעראורזאַכט געוואָרען פֿון אייניגע דעמאָראַליזירטע סאָוועטישע אָבטיילונגען ס׳רוב אָנגעהמען די פֿאָרם פֿון ראַבירונגען. אייניגע פּונקטען האָבען איבערגעלעבט צוויי אָדער דריי פּאָגראָמען ווי למשל ליטין, באַלטע, גייסין א. אַ. וו. דער גרעסערער טייל פֿון דער אויסראַבירטער אידישער בעפֿעלקערונג, וועלכע איז נאָך געבליבען לעבען, האָט ניט קיין לעבענסמיטעל, קיין וועש, קיין שיך. מען האָט בוכשטעבליך אויסגעראַבירט אַלץ, וואָס די אידישע בעפֿעלקערונג האָט פֿערמאָגט. די אָנגע-שראָקענע מענשען לעבען אין קעלערס; אויסערליך זעהען אויס די שטעדט און שטעדטלעך ווי אַ מדבר. מען קען דורכפֿאָהרען אַ צעשטערטע שטאָדט אָדער שטעדטעל און ניט בעגעגענען אַ לעבעדיגען נפֿש. כמעט יעדע משפחה האָט פֿון צוויי ביז דריי הרוגים. עס איז געבליבען לעבען ס׳רוב צו איין מענש אויף אַ

פֿאַמיליע. די פֿערוואונדעטע זיינען קאַליקעס. ביי דעם איז אָבגעהאַקט אַ האַנד, ביי יענעם זיינען דאָ דריי, פֿיער וואונדען פֿון קוילען. די געליטענע זיינען געבליבען אין די זעלבע קליידער, וועלכע זיי האָבען געטראָגען בשעת דעם פּאָגראָם. אַלע, וואָס זיינען געבליבען לעבען, זיינען פֿול שרעק, דערווייטערען זיך פֿון מענשען און מאַכען אַ זעהר שווערען איינדרוק. עס בעמערקט זיך אַ באַיקאָט-טענדענץ פֿון די דערפֿער צו די חרוב געמאַכטע שטעדט און שטעדטלעך, און עס ווערען אַהין קיין לעבענס-מיטעל ניט צוגעפֿיהרט. מחמת דעם ליידען די צעשטערטע פּונקטען אויסער די אַלע צרות נאָך פֿון דוחק אין פּראָדוקטען. אומעטום הערט מען נאָך שטימען: „גיט אונז ניט קיין געלד, נאָר גיט אונז ברויט און קליידער".

דער פֿערוואַלטער מיט דער סעקציע (חתימה)

מיטגליעד פֿון סעקציע (חתימה)

סעקרעטער (חתימה)

ס'שטימט מיט'ן אָריגינאַל (חתימה).

זלאַטאָפּאָל

אין דער הילפֿס-קאָמיסיע פֿאַר געליטענע פֿון קאָנטער-רעוואָליוציע.

(דער צענטראַלער הילפֿס-סעקציע פֿאַר געליטענע פֿון פּאָגראָמען.)

פֿון די מיטגליעדער פֿון זלאַטאָפּאָלער עקזעקוטיוו-קאָמיטעט (איספּאָלקאָם).

דער פּאָגראָם אין זלאַטאָפּאָל האָט זיך אָנגעהויבען דעם 2-טען מאַי און האָט געדויערט כמעט אָהן אַ הפסק 4 וואָכען נאָכאַנאַנד. דער עקזעקוטיוו-קאָמיטעט האָט נאָך פֿאַר צוויי חדשים געוואוסט, אַז אויב עס וועלען ניט אָנגענומען ווערען קיין בעזונדערע מאַסנאַהמען, איז אַ פּאָגראָם אונפֿערמיידלעך. אַלע פּאַרטיזאַנישע אָבטיילונגען פֿון טשיגירינער אויעזד פֿלעגען ביי זייער קומען קיין זלאַטאָפּאָל מיט-ברענגען אַ בעזונדערע אַנטיסעמיטישע אַטמאָספֿער. בעזונדערס האָט זיך אין דער דאָזיגער הינזיכט אויסגעצייכענט די אָבטיילונג אונטער דער הנהגה פֿון לאָפּאַטאַ'ן, וועלכער האָט אויף אַלע דאָרפֿס-פֿערזאַמלונגען אין אַלע דערפֿער אָפֿען אַגיטירט און גערופֿען די פּויערים צו אַ פּאָגראָם. דאָס איז געווען אָנהויב אַפּריל 1919. לאָפּאַטאַ איז אַוועק מיט זיין אָבטיילונג פֿון טשיגירין קיין לעבעדין און פֿון דאָרט דורך די דערפֿער לעפּיאַנקע, טורלאָ און אַנדערע קיין זלאַטאָפּאָל. נאָך פֿאַר זיין אָנקומען פֿלעגען צו אונז אין עקזעקוטיווען קאָמיטעט קומען פּויערים און דערצעהלען, אַז לאָפּאַטאַ רופֿט די פּויערים אויף דאָרפֿס-פֿערזאַמלונגען צו פּאָגראָמען. דעם 5-טען אַפּריל, אָדער מיט אַ פּאָר טעג פֿריהער נאָך לאָפּאַטעס קומען, האָט אָנ-געהויבען שמעקען אין שטעדטעל מיט אַ פּאָגראָם. לאָפּאַטאַ האָט זיינע מיינונגען ניט געהאַלטען בסוד אַפֿילו פֿאַר'ן עקזעקוטיוו-קאָמיטעט. ער האָט אָפֿען ער-קלערט, אַז די אידען דאַרף מען אויסקוילען. כדי צו פֿערמיידען אַ שחיטה איז דעם עקזעקוטיוו-קאָמיטעט אויסגעקומען דעמאָלט אַרויסצורופֿען פֿון יעליסאַוועטגראַד אַ בעוואָפֿענטע אָבטיילונג, און לאָפּאַטאַ'ס חיל איז ענטוואָפֿענט געוואָרען. דער עקזעקוטיוו-קאָמיטעט האָט אָנגעווענדעט דעם דאָזיגען עקסטרעמען מיטעל נאָך דעם ווי איינינע מיטגליעדער פֿון עקזעקוטיוו-קאָמיטעט זיינען געוואָרען אַרעסטירט און נאָך דעם ווי לאָפּאַטאַ האָט ערקלערט אין שטעדטעל בעלאַגערונגס-צושטאַנד און האָט אויפֿגעפֿאָדערט די בעפֿעלקערונג אָבצוצאָהלען אין אַ משך פֿון 24 שעה

די געבליבענע חובות פֿון די זעמסקע שטייערען. אין בעפֿעהל וועגען דעם איז געשטאַנען, אַז אויב מען וועט ניט איינצאָהלען די חובות וועט דאָס פֿיהרען צו רעפּרעסיעס ביז צו דער בעשיסונג פֿון שטעדטעל. נאָך דעם דאָזיגען אינצידענט איז קיין קיעוו אָבגעפֿאָהרען אַ קאָמיסיע מיט אַ בעריכט. פֿון קיעוו איז אַרויסגעשיקט געוואָרען אַנ׳אויסעראָרדענטליכער בעפֿולמעכטיגטער, וועלכער האָט אָנגעזאַמעלט זעהר פֿיעל דאָקומענטאַלע פֿאַקטען. זיי האָבען דייטליך בעוויזען די שרעקליכע מעשים און די פֿערברעכענס פֿון לאָפּאַטאַ און פֿון מיטגליעדער פֿון דער טשיגירינער אויסעראָרדענטליכער קאָמיטע. דער בעפֿולמעכטיגטער האָט די רעזולטאַטען פֿון זיינע אונטערזוכונגען טעלעגראַפֿיש מיטגעטיילט דעם פֿאָלקס־קאָמיסאַריאַט פֿון יוסטיץ און האָט מודיע געווען, אַז ס׳איז נויטווענדיג צו אַרעסטירען לאָפּאַטאַ׳ן די מיטגליעדער פֿון דער טשיגירינער אויסעראָרדענטליכער קאָמיסיע און אַנדערע. פֿון זלאַטאָפּאָל איז דער בעפֿולמעכטיגטער אָבגעפֿאָהרען דעם 23־טען אַפּריל, ערקלערענדיג, אַז ער פֿאָהרט אין קיעוו נאָך אַ מיליטער־אָבטיילונג און אַז ער וועט צוזאַמען מיט דער דאָזיגער אָבטיילונג קומען צוריק קיין טשיגירין און וועט אָננעהמען מיטלען, אַז די פֿערברעכענס פֿון די טשיגירינער טהוער זאָלען אויפֿהערען און אַז דער גאַנצער טשיגירינער אויעזד זאָל אָבגערייניגט ווערען פֿון די באַנדיטען. פֿון יענער צייט אָן האָט ניט דער עקזעקוטיווער קאָמיטעט קיינע ידיעות וועגען די רעזולטאַטען פֿון דער אויספֿאָרשונג, נאָר עס איז גאַנץ גענוי בעוואוסט, אַז לאָפּאַטאַ און אַנדערע געפֿינען זיך נאָך עד היום אין טשיגירין פֿאָלשטענדיג פֿריי. אין צוויי טעג אַרום נאָך דעם ווי דער פּאָגראָם אין זלאַטאָפּאָל האָט זיך דעם 4־טען מאַי אָנגעהויבען, איז אַהין געקומען צו פֿאָהרען פֿון טשיגירין אַ מיליטער־אָבטיילונג אונטער דער הנהגה פֿון קאָצוראַ דעם אינגערען, נאָר עס האָט נאָך מעהר געהאָלפֿען צו פֿערשטאַרקען דעם פּאָגראָם, ווייל די באַנדיטען האָבען דערפֿיהלט, אַז זיי וועלען בלייבען פֿאָלשטענדיג ניט בעשטראָפֿט און האָבען געפֿונען אַפֿילו ביי די סאָלדאַטען און ביי זייערע אָנפֿיהרער אונטערשטיצונג. די טעטיגקייט פֿון די דאָזיגע הערען איז גענוי געשילדערט געוואָרען אין בעריכט פֿון אַ. כראָמטשענקאָ. איצט איז די לאַגע אין שטעדטעל אַ טראַגישע. די אידישע בעפֿעלקערונג שטראַבט בוכשטעבליך פֿון הונגער. די גאַנצע בעפֿעלקערונג איז געבליבען אָהן מיטלען, סיי די הענדלער, וועלכע זיינען ביז דעם פּאָגראָם געווען זעלבשטענדיג, סיי די בעלי־מלאכות, ביי וועלכע מען האָט אָבגענומען די ווערקצייג און מאַטעריאַל. אין שטעדטעל הערשט הונגער־טיפֿוס. דער עקזעקוטיוו־קאָמיטעט רעכענט, אַז די 300.000 רובעל, וואָס די גובערניאַלע סעקציע .האָט אַרויסגעגעבען אויף צו העלפֿען די זלאַטאָפּאָלער, איז אַבסאָלוט ניט גענוג, ביי דעם איצטיגען יקרות קען אַזאַ סומע דינען אַלס מאָמענטאַלע הילף פֿאַר די הונגעריגע, אָבער בשום אופֿן קען מען ניט מיט די דאָזיגע מיטלען העלפֿען די בעלי־מלאכות, זיי צו פֿערשאַפֿען ווערקצייג אויף איינצואָרדענען קאָלעקטיווע ווערקשטאַטען. מען מוז אויך נעהמען אין בעטראַכט, אַז די אידישע שפּאָר־ און ליי־קאַסע און דער קאָאָפּעראַטיוו ,,זעלבסט־הילף“, וועלכע האָבען צוגעשטעלט פֿאַר דער אָרימער אידישער בעפֿעלקערונג לעבענסמיטלען, זיינען געבליבען אָהן געלד און האָבען נאָך ביז איצט ניט אָנגעהויבען צו פֿונקציאָנירען. אָהן די דאָזיגע אונטערנעהמונגען, וועלכע האָבען בעדינט אַ 8000־קעפּיגע אידישע בעפֿעלקערונג, קען די דאָזיגע בעפֿעלקערונג ניט אויסקומען און דערפֿאַר מוז מען זיי אונטערשטיצען זיי זאָלען קענען ווידער אָנהויבען זייער טעטיגקייט. מען מוז אויך אָרגאַניזירען די אויסגאַבע פֿון הלואות אָהן פּראָצענטען

אויף לאַנגע טערמינען, כדי צו געבען דער בעפֿעלקערונג די מעגליכקייט זיך ווידער פֿערנעהמען מיט אַרבעט, כדי זי זאָל זיך ניט פֿערוואַנדלען אין שטענדיגע פּאַנסיאָנערען (פֿון דער מלוכה). צום סוף בעטען מיר, אַז מען זאָל פֿאַר זלאַטאָפּאָל אַרויסגעבען אַ סומע פֿון אַ פּאָר מיליאָן רובעל, נאָר דעמאָלט וועלען מיר קענען רעכענען, אַז די בעפֿעלקערונג וועט מיט דער צייט קענען ארויסגעהען פֿון איהר טראַגישער לאַגע.

פֿאָרזיצענדער פֿון עקועק. קאָמיטעט (חתימה)

געהילפֿס-פֿאָרזיצער פֿון עקועק. קאָמיטעט (חתימה)

ס'שטימט מיט'ן אריגינאַל (חתימה).

קריוואָיע-אָזעראָ.

לויט'ן בעריכט פֿון דעם אינסטרוקטאָר פֿון פּאָדאָלער אונטער-אָבטיילונג פֿאַר סאָציאַלער פֿערזאָרגונג.

דער פּאָגראָם איז פֿאָרגעקומען דעם 10-טען מאַי, ער איז אָרגאַניזירט געוואָרען דורך באַנדיטען, וועלכע זיינען געקומען צו פֿאָהרען פֿון אָדעס מיט דער הילף פֿון פויערים פֿון די ארומיגע דערפֿער. עס זיינען דער'הרג'עט געוואָרען איבער 250 מענשען, פֿערוואונדעט איבער 150, צעראַבירט ארום 400 פֿאַמיליעס. פּאָלי-טישע פּאַרטייען זיינען אין שטעדטעל ניט געווען. אַ הילפֿס-קאָמיטעט איז צענויפֿ-געשטעלט געוואָרען פֿון פערזאָנען, וואָס אַרבעטען אין פֿערשיידענע אינסטיטוציעס.

קליין-גאָלאָסקאָוו.

לויט'ן בעריכט פֿון אַ אינסטרוקטאָר.

דער פּאָגראָם איז פֿאָרגעקומען אין די ערשטע טעג פֿון יוני. הרוגים זיינען געווען 95, אויסגערויבט איז געוואָרען דאָס גאַנצע שטעדטעל. ניטאָ קיין איין פֿאַמיליע, וואָס זאָל זיך ניט נויטיגען אין הילף. ברויט מוז מען פֿערטיילען צווישען 210 פֿאַמיליעס, אינאיינעם 883 נפֿשות. באָלשעוויקעס זיינען דאָרט ניטאָ און דער אינסטרוקטאָר האָט געמוזט צענויפֿשטעלען דעם הילפֿס-קאָמיטעט פֿון איין פועלי-ציון, איין צעירי-ציון און איין פֿאָרשטעהער פון פראָפֿעסיאָנעלען פֿעראיין. די הילפֿס-אַרבעט ווערט געשטערט דורך די אָנפֿאַלען פֿון באַנדען. די קינדער פֿון שטעדטעל געפֿינען זיך אין שרעקליכע אונגעזונדע בעדינגונגען. דער טיפֿוס איז שטאַרק פֿערשפּרייט.

וואָלאָטשיסק.

אין אַ ביטשריפֿט צו דעם וואָלאָטשיסקער רעוואָלוציאָנערען קאָמיטעט קלאָגען זיך די איינוואָהנער פֿון שטעדטעל איבער די ווילקיר-טאַטען פֿון די רויטע-אַרמייצעס, וועלכע רייסען זיך אַריין אין די הייזער פֿון די אָרימע איינוואָהנער (די רייכע זיינען שוין לאַנג אַוועק), פֿון די אָרימע קליינע קרעמער און בעלי-מלאכות און מיט רעוואָלווערען אין די הענד נעהמען זיי צו ביי זיי די לעצטע. די בעפֿעלקערונג ווערט שרעקליך מיסהאַנדעלט. עס ווערט געבעטען אָבצושטעלען די מעשים תעתועים און צו שטיצען די אויסגערויבטע בעפֿעלקערונג.

באַלטע.

בעריכט צו די פּעראייניגטע צענטראַלע הילפס־קאָמיסיעס פאַר די קרבנות פון דער קאָנטער־רעוואָליוציע און אידישע פּאָגראָמען.

פון דעם מיטגליעד פון באַלטער שטאָדטישען עקזעקוטיוו־קאָמיטעט ז. פּיטערמאַן.

די שטאָדט באַלטע, פּאָדאָלער גובערניע, האָט אין אַ משך פון מעהר ווי צוויי חדשים, זייט פּעברואַר פון דעם יאָהר און ביז דעם 6־טען אַפּריל, שטענדיג געליטען פון צעשטערונג און טעראָר דורך פּעטליוראַ'ס אָבטיילונג „יאַניוווסקי זאַטשיאַ" אונטער דער אָנפיהרונג פון אַטאַמאַן סטאָפּקעוויטש און פון „קאַלטען הײדאַמאַ־קישען יאַר" פון אַטאַמאַן קאָשטשיק, און אנדערע. אין דער צייט זיינען אין שטאָדט פּאָרגעקומען צוזאַמענשטויסען צווישען דער פּאַרטיזאַנישער באָלשעוויסטישער אָב־טיילונג פון חבר דיאַטשישנין און די אוקריינישע אָבטיילונגען. און איטליך מאָל, ווען ס'פלעגען מנצח זיין די הײדאַמאַקעס, פלעגט זיך דאָס ענדיגען מיט אַ אידישען פּאָגראָם. אַזוינע פּאָגראָמען זיינען פאָרגעקומען 3 מיט דעם אַלגעמיינער צאָהל פון בערך 200 קרבנות (אויסשליסליך אידען). אָבגעברענט זיינען דורך אונטער־צינדונגס־באָמבען ארום 35 הייזער, עס זיינען פערגעוואַלדיגט געוואָרען 12 פרויען, צווישען זיי אַ 70־יעהריגע זקנה, איין מיידעל איז אויפ'ן צווייטען טאָג געשטאָרבען פון די איבערגעלעבטע שרעק און אייניגע פרויען ליידען נאָך ביז איצט פון ווענערישע קראַנקהייטען. כמעט אַלע אידישע הייזער און דירות זיינען צעשטערט געוואָרען ביז'ן יסוד און אויסשליסליך אַלע אידישע געוועלבען זיינען צעראַבירט. דער פּאָגראָם האָט אַפילו ניט געשאַנעוועט די אָרימסטע אידישע שטאָדט־טייל און די קלענסטע אידישע ווערקשטאַטען. עס זיינען דורך די הײדאַמאַקעס ארויסגעפיהרט געוואָרען פון שטאָדט די גאַנצע דרוקעריי פון ש. דאָרף און אַ גרויסער מעכאַ־נישער ווערקשטאַט פון ק. שאַץ און י. אוסאַקאָווסקי. מעהר ווי אַלע האָט געליטען, ווי געוועהנליך, דער אַרבעטענדער און די אָרימסטע טייל פון דער אידישער בעפעלקערונג. צווישען די קרבנות געפינען זיך נאָך 3—4 פאָרשטעהער פון דער אידישער בורזשואַזיע, די איבעריגע זיינען די אינטעליגענץ, אָרימע לייט, אַרבעטער, אַלץ עלעמענטען, וואָס האָבען אין מאָמענט פון סכנה ניט געוואָלט און פאַקטיש ניט געקענט פערלאָזען די שטאָדט.

(אין אַ בעמערקונג ווערט מיטגעטיילט, אַז אויפ'ן סמך פון דעם דאָזיגען בעריכט האָט די צענטראַלע הילפס־קאָמיסיע פאַר די קרבנות פון דער קאָנטער־רעוואָליוציע אויף דער זיצונג פון 9־טען מאַי 1919 בעשטימט אַ דערוויילינע אונטערשטיצונג פון אַ מיליאָן רובעל פאַר באַלטער קאָמיסיע, וואָס איז אויך אויס־געפיהרט געוואָרען.)

אין צענטראַלער הילפס־סעקציע פאַר פאָגראָם געליטענע.

פון פערוואַלטער פון פאָדאָלער גובערניאַלער סעקציע
ע. קרוקער.

ערקלערונג.

אין איינינע ערטער פון גובערניע, וואו עס זיינען פאָרגעקומען פאָגראָמען, שפּאַצירען זיך די אָנפיהרער פון די באַנדען גאַנץ פריי ארום איבער די גאַסען, געפינען זיך אויף מלוכה־שטעלעס, ווי למשל אין קדימה, טראָסטיאַנעץ, גייסין א. א. וו. ווי מען קען דאָס זעהן פון מיינע פאָרגעלעגטע בעריכטען.

רעכענענדיג, אַז אזא צושטאַנד טאָר ניט דערלאָזען ווערען, בעט איך אָנצונעהמען מיטלען צו ליקווידירען דעם דאָזיגען בייז, און ווענד זיך צו קאָמפּעטענטע מאַכט־אָרגאַנען פון דער ראַטען־מאַכט מיט דער בקשה צו בעשטימען אַ אויסעראָרדענטליכע קאָמיסיע אויף אויסצופאָרשען און איבערצוגעבען די שולדיגע צום געריכט.

6־טער אויגוסט 1919.

דער פאָרזיצענדער פון פאָדאָליער גובערניאַלער סעקציע
(חתימה).

מאַקאַראָוו (קיעווער אויזד).

דער פאָגראָם האָט זיך אָנגעהויבען דעם 6. יולי און האָט געדויערט אַכט טעג. דער מאַטעריעלער היזק בעטרעפט 3 מיליאָן רובעל. איין מאַן איז צופעליג דער'הרג'עט געוואָרען. אין דער באַנדע, וואָס האָט געמאַכט דעם פאָגראָם, האָבען זיך געפונען מעהרערע געפאַנגענע רויטע ארמעער, וועלכע האָבען זיך גע־האָט צעלאָפען, ווען זיי האָבען דערזעהן די סכנה פאַר דער סאָוויעט־מאַכט און זיינען אַריינגעפאַלען אין געפאַנגענשאַפט. דער אָנפיהרער איז געווען אַ אוקריינישער „סאַמאָסטיניק", וועלכער האָט ערקלערט, אז פאָגראָמען זיינען אַ מיטעל צו פערפעסטיגען די מאַכט.

[לויט אַ בעריכט פון אַ מיטגליעד פון דעם מאַקאַראָווער געגענד־עקזעקוטיוו־קאָמיטעט (איספּאָלקאָם)]

סאַמאָגאָראָדעק (בערדיטשעווער אויעזד).

דער פאָגראָם איז פאָרגעקומען דעם 13־טען מערץ 1919. אַנ'אָבטיילונג פון פעטליוראָווצעס, וועלכע האָבען זיך געפונען 8 וויאָרסט פון שטעדטעל, איז אהין אַריין מיט'ן צוועק צו ראַבעווען און מאָרדען. די אידישע בעפעלקערונג איז אין פאַניק פונאַנדערגעלאָפען. די אַרומיגע און אָרטיגע פויערים, וועלכע האָבען זיך גראַד אין דעם טאָג פערקליבען צום יאַהרמאַרק, האָבען מיט דער הילף פון די פעטלוראווצעס צעראַבירט די פערלאָזענע קראָמען און הייזער. וואָס מען האָט ניט געקענט מיטנעהמען, האָט מען צעשטערט. דאָס האָט געדויערט אַ גאַנצען טאָג, ביז די באָלשעוויקעס זיינען געקומען און דער פאָגראָם האָט זיך אָב־

געשטעלט. דער היזק בעטרעפֿט 30 מיליאָן רובעל. אַ סך גבירים זיינען געוואָרען ארימע לייט. עס ווערט דרינגענד פֿערלאַנגט הילף.

(לויט אַ בעריכט פון 7־טען אַפּריל פון די בעפאָלמעכטיגטע פון דער אידישער בעפעלקערונג פון סאַמאָגאָראָדעק צום אידישען הילפס־קאָמיטעט אין קיעוו)

באָגוסלאַוו (קאַנעווער אויעזד).

דאָס שטעדטעל, וואָס געפֿינט זיך אינ'ם ראַיאָן פון דער אויפֿשטאַנדס־בעוועגונג, איז אין פֿערלויף פֿון אַפּריל און מאַי 1917 אַ סך מאָל אַריבערגעגאַנגען פֿון איינע הענד און די אנדערע און האָט אָהן אנ'אויפֿהער געהאַט צו ליידען פֿון פּאָגראָמען און ראַבירונגען. צום סוף איז דאָס שטעדטעל נאָכ'ן אוועקגעהן פֿון דעם ראַטען־חיל אונטערגעצונדען געוואָרען פֿון די פּאָוסטאַנצעס. עס זיינען פֿערברענט געוואָרען 2 שורות קראָמען און 15—20 הייזער.

עס זיינען איבערגעבליבען ארבעטסלאָזע וועבער, בעלי־מלאכות, פּראָסטע אַרבעטער. 200—300 משפחות נויטיגען זיך אין הילף. עס ווערט רעקאָמענדירט צו געבען שטיצע אויך די קליין־בירגער, וועלכע האָבען דורך דער שרפה אַלץ פֿערלאָרען.

(לויט אַ ביטשריפט פון דעם אָרטיגען עקזעקוטיוו־קאָמיטעט צו דער צענטראַלער הילפס־סעקציע פאַר די קרבנות פון דער קאָנטר־רעוואָלוציע)

וואָלאָדאַרקע (סקווירער אויעזד).

אַ דעלעגאַציע פֿון דער אָרימסטער אידישער בעפֿעלקערונג פֿון שטעדטעל וואָלאָדאַרקע האָט זיך געווענדעט צו פֿערשיידענע צענטראַלע אינסטיטוציעס פֿון דער סאָוויעט־רעגירונג אין אוקריינע מיט אַ בקשה וועגען שאַפֿען אָרדנונג אין שטעדטעל און געבען הילף דער נויט־ליידענדער בעפֿעלקערונג. אין דער ביטשריפֿט ווערט בעריכטעט: אַנ'אָבטיילונג פֿון 1200 באַנדיטען אונטער דער הנהגה פֿון זשעלעזניאַק, סאָקאָלאָוו און אַנדערע האָט זיך סוף יוני 1919 פֿון טאַראַשטשע און סטאַווישטשע אַריינגעריסען אין וואָלאָדאַרקע, האָבען דער'הרג'עט 10 פּער־זאָנען, אַ סך מענשען פֿערוואונדעט און האָבען אויסגערויבט די גאַנצע האָראָפּאַשנע בעפֿעלקערונג. מיט דעם סטראַשונאָק אַלעמען אויסצוקוילען האָבען זיי אַוועק־גענומען 300000 רובעל במזומנים. ביי אַ צווייטען אָנפֿאַל זיינען דער'הרג'עט געוואָרען 15 מאַן און ביי אַ 60 פֿערוואונדעט. אָרטיגע טונקעלע קאָנטער־רעוואָלוציאָנערע עלעמענטען האָבען גענומען אַנ'אָנטייל אין די אָנפֿאַלען, בעת די אָרטיגע קריסטליכע בעפֿעלקערונג האָט זיך געהאַלטען „פֿריינדליך נייטראַל". עס איז אויך פֿאָרגעקומען אַ דריטער אָנפֿאַל, וועלכער האָט זיך אויסגעלאָזט מיט פֿיעל קרבנות, צווישען זיי זקנים, פרויען און קינדער. אין דער נאַכט נאָך דעם אָנפֿאַל האָט זיך די גאַנצע אידישע בעפֿעלקערונג, מיט דער אויסנאַהמע פֿון הילפֿסלאָזע זקנים, קראַנקע און פֿערוואונדעטע, וועלכע האָבען ניט געהאַט קיין כח מיטצוגעהן, אויפֿגעהויבען און אַוועק צו פֿוס אויף דער סטאַנציע בעלאַיאַ

צערקאָוו, איבערלאָזענדיג אַלץ אויף הפקר. אָנקומענדיג אָהן אַ גראָשען געלד, אָבגעריסען און הונגעריג, וואַלגערען זיך די אונגליקליכע אין די גאַסען.

דעם 8. יולי האָבען די באַנדיטען ווידער געמאַכט אַ שחיטה צווישען זקנים און פֿרויען, וועלכע זיינען איבערגעבליבען אין וואָלאדאַרקע. זיי האָבען דערהרג'עט אויך פֿערוואונדעטע פֿון די פריהעריגע פּאָגראָמען. אין שטעדטעל איז ניטאָ קיין מיליץ און קיין שום אנדערע מאַכט־אָרגאַנען אויף אויפֿצוהאַלטען די אָרדנונג.

באָרשטשאַגאָווקע (סקווירער אויעזד).

אַ דעלעגאַציע פֿון באָרשטשאַגאָווקע האָט זיך געווענדעט צו דער קיעווער גובערניאַלער אָבטיילונג פֿאַר סאָציאַלער פֿערזאָרגונג (גובסאָבעז) מיט דער בקשה וועגען דרינגעדער הילף פֿאַר די פּאָגראָם־קרבנות. אין איהר ביטשריפֿט בערִיכטעט זי: דאָס שטעדטעל וואָס געפֿינט זיך 30 וויאָרסט פֿון דער סטאַנציע ראָס, איז אַבגעריסען פֿון די שכנה'שע ערטער. זייט דעם 1־טען מאַי איז קיין מיליטער־מאַכט דאָרט ניט געווען, בעת די ציוויל־מאַכט איז געווען זעהר שוואַך. דער פֿאַקט, וואָס די שכנה'שע ערטער זיינען געווען פֿערנומען דורך באַנדען, איז זעהר צונוץ געקומען די באַנדיטען, וואָס האָבען זיך גענומען בעוויזען אין שטעדטעל. לכתחילה האָבען די דאָזיגע באַנדיטען געמאַכט איינצעלנע אָנפֿאַלען, מיט דער צייט זיינען זיי געוואָרען אַלץ חוצפה'דיגער אין חוצפה'דיגער. דעם 4־טען יולי 1919 איז אַ באַנדע, וואָרס האָט זיך אָנגערופֿען אויף סאָקאָלאָווסקי'ס נאָמען, אָנגעפֿאַלען אויף באָרשטשאַגאָווקע. דאָס ערשטע האָט זי צענויפגערופֿען אין בית־מדרש אַלע מענליכע איינוואָהנער פֿון שטעדטעל און געפֿאָדערט פֿון זיי אַ קאָנטריבוציע פֿון 400 טויזענד רובעל. אָבער אַזוי ווי דאָס שטעדטעל איז שוין פֿריהער אויסגעראַבירט געוואָרען, האָט זיך נאָר איינגעגעבען צענויפֿצוקלייבען 108 טויזענד רובעל. בעקומענדיג די קאָנטריבוציע, האָט די באַנדע גענומען שיסען אויפֿ'ן עולם, וואָס איז געווען פֿערזאַמעלט אין בית מדרש; 7 מאַן זיינען געבליבען טויט אויפֿ'ן אָרט, אַסך זיינען פֿערוואונדעט געוואָרען. דערנאָך האָט זיך די באַנדע אַלאָז געטהאָן איבער די הייזער, וואו זי האָט געראַבירט, גע'הרג'עט און מאַנס געוועלדיגט פֿרויען. דעם 6־טען יולי אין דער פֿריה האָט זיך בעוויזען קאָזאַקאָוו'ס באַנדע, וועלכע האָט מיטגענומען אַ קאָנטריבוציע פֿון 59 טויזענד רובעל און זיך אָבגעטראָגען. אין דעם זעלבען טאָג, 2 אַזייגער איז ווידער געווען סאָקאָלאָווסקי'ס באַנדע, האָט אונטערגעצונדען דאָס שטעדטעל פֿון איינע עקען מיט'ן צוועק זי חרוב צו מאַכען, אַלע קראַנקע און אַסך הייזער זיינען פֿאָלשטענדיג פֿערברענט געוואָרען. די אידען, וועלכע האָבען געפרובט אַרויסראַטעווען זייער האָב און גוטס פֿון די פֿלאַמען, האָבען דערפֿאַר טייער בעצאָהלט: 13 זיינען דערהרג'עט געוואָרען און אַ סך פֿערוואונדעט. פֿון די, וועלכע האָבען געזוכט אַ מקום מקלט ביי די פויערים פֿון די שכנה'שע דערפֿער, זיינען 10 פערזאָנען דער'הרג'עט געוואָרען. נאָכדעם, ווי די באַנדע האָט אָבגעטהאָן איהר בלוטיגע אַרבעט, איז זי פֿערשוואונדען. פֿון דער בעפֿעלקערונג, וואָס האָט איבערגעלעבט די דאָזיגע פרעוניות'ן, זיינען אַ סך געבליבען אָהן אַ דאַך איבער'ן קאָפּ און אַזוי גוט ווי אַלע אָהן ברויט. אַלע לעבען נאָך אין שטענדיגען פּאַנישען שרעק פֿאַר נייע אָנפֿאַלען. גע'חתמ'עט אויף דער ביטשריפֿט זיינען יעקב מעלסקי, חיים לעווענבערג און יוסף צאַפּ.

קאָרנין (סקווירער אויעזד).

אין קאָרנין, אַ שטעדטעל 12 וויאָרסט פֿון פֿאַסטאָוו, האָט זיך דעם 2-טען יולי אריינגעריסען אַ באַנדע, וואָס האָט צעראַבירט דאָס שטעדטעל און דער׳הרג׳עט 12 אידען.

(לויט אַן׳אָפֿיציעלען בעריכט פֿון דער סאָוויעט-מאַכט.)

יאַנאָווע.

300 אידען דער׳הרג׳עט אין פּאָגראָם.

(לויט סאָוויעט-קוועלען.)

נאָווא-פֿאַסטאָוו.

דער׳הרג׳עט און פֿערוואונדעט 60 פּערזאָנען.

אין ראיאָן פּאָגראָבישטשע אָפּערירען קליינע באַנדען, וועלכע קוילען אוים די גאַנצע אידישע בעפֿעלקערונג.

(לויט סאָוויעט-קוועלען.)

לעבעדין (טשיגירינער אויעזד).

אין אַ ביטשריפֿט צו דעם צענטראַלען הילפֿס-קאָמיטעט פֿאַר די פּאָגראָם-קרבנות אין נאָמען פֿון 70 פֿאַמיליעס פֿליכטלינגע ווערט בעריכטעט איבער דעם פּאָגראָם, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען דעם 5-טען מאַי 1919 אין לעבעדין, קיעווער גובערניע, טשיגירינער אויעזד. די אָרטיגע באַנדען האָבען אויסגעקוילעט אַ העלפֿט פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג. אַלץ איז אויסגעראַבירט געוואָרען, וואָס די באַנדיטען האָבען ניט געקענט מיטנעהמען, האָבען זיי פֿערברענט. אַריינגערעכענט די אָבגעברענטע הייזער בעטרעפֿט דער היזק פֿיער מיליאָן רובעל.

אין אַ ביטשריפֿט פֿון די אידישע אָנגעשטעלטע פֿון דער צוקער-ראַפֿענעריע פֿון לעבעדין צו דער קיעווער געגענד-פֿערוואַלטונג פֿון דער צוקער-פּראָדוקציע ווערט בעריכטעט:

דעם 5. מאַי האָט מען טעלעפֿאָניש מודיע געווען די אידישע אָנגעשטעלטע, אַז אין פֿערלויף פֿון 24 מינוט טאָר קיין איינציגער „זשיד“ ניט פֿערבלייבען אויף דער פֿאַבריק. אַ סך אָנגעשטעלטע האָבען זיך געלאָזט לויפֿען אין די נאָהענטסטע שטעדטלעך מאַטוסאָווע און שפּאָלע, אבער נאָך איידער זיי האָבען אוספעעט צו פֿערלאָזען די פֿאַבריק-טעריטאָריע, זיינען זיי בעשאָסען געוואָרען פֿון באַנדיטען, וועלכע האָבען זיך געהאַט בעהאַלטען און אויפֿ׳ן אָרט זיינען פֿיער אָנגעשטעלטע געבליבען טויט. פֿון יענעם מאָמענט אָן האָט דאָרט אָפּערירט אַ קליינע גרופּע פֿון אָרטיגע באַנדיטען, וועלכע האָט מיט איהרע ראַבירונגען און הריגות אָנגעוואָרפֿען אַ פּחד אויף דער אידישער בעפֿעלקערונג. די אַדמיניסטראַציע פֿון פֿאַבריק און די אָרטיגע מאַכט האָבען אַנטקעגען דעם ניט אָנגענומען קיין שום מיטלען. וואָס די באַנדיטען האָבען ניט געקענט מיטנעהמען, האָבען זיי חרוב געמאַכט און פֿערברענט. אַ שיכור׳ע בלוטיגע וואַקכאַנאַליע האָט זיך אָבגעשפּילט אין און אַרום

דער פֿאַבריק, וואו אידישע אָנגעשטעלטע האָבען אין פֿערלויף פֿון פֿיעלע יאָהרען פֿערדינט זייער ברויט דורך זייער שווערע, עהרליכע האָרעוואַניע. די אָנגעשטעלטע, וועמען עס האָט זיך איינגעגעבען צו ראַטעווען דאָס נאַקעטע לעבען, זיינען אַוועק אין דאָס שכנה'שע שטעדטעל שפּאָלע, אַ טייל אויך קיין קיעוו. אַלע לעבען אין די שרעקליכסטע אומשטענדען; די פֿאַבריק־אַדמיניסטראַציע זאָגט זיך אָב זיי צוגעבען די מינימאַלסטע הילף.

זלאַטאָפּאָל (טשיגערינער אויעזד).

(לויט אַ בעריכט פֿון דעם אינסטרוקטאָר רויזין צו דער הילפֿס־סעקציע פֿאַר די פּאָגראָם־קרבנות.)

ביז דער באָלשעוויסטישער איבערקעהרעניש האָט זלאַטאָפּאָל פֿון פּאָגראָמען ניט געוואוסט, אַפֿילו ניט אין יאָהר 1905, ווען אין די ארומיגע ערטער האָט זיך פֿונאַנדערגעגאָסען די פּאָגראָם־כוואַליע. די פויערים האָבען זיך בעצויגען צו די אידען מיט פֿערטרויען און די אינטעליגענץ איז געווען צו איהר צוגעבונדען דורך די פֿעדים פֿון קולטור און אויפֿקלערונג. שפּעטער האָט זיך דאָס געענדערט. די אינטעליגענץ האָט דערזעהן אין די פֿלייסיגע, ריהרעווודיגע אידען געפֿעהרליכע קאָנקורענטען. נאָך דער איבערקעהרעניש האָבען די פריצים און די אינטעליגענטען געמאַכט יד אחת אויפֿצוהעצען די בעפֿעלקערונג געגען די אידען און אויף זיי ארויפֿצולעגען די שולד פֿאַר דער רעוואָלוציע, שפּעקולאַציע און יקרות. פּעטליוראַ'ס פֿעריאָדע האָט פֿער'שיכור'ט די מאַסע מיט שאָוויניסטישע געפֿיהלען און מיט'ן דורשט נאָך אידיש בלוט און אונטער דעם פֿלאַג פֿון קאַמף געגען באָלשעוויזם האָבען באַנדען, וועלכע זיינען אָנגעקומען פֿון טשיגירין מיט'ן אויסרעד פֿון אָביסקעס, טעראָריזירט די אידישע בעפֿעלקערונג. די אָרטיגע אַרבעטס־ליגע, אין וועלכע ס'האָבען זיך קאָנצענטרירט די פֿערטרעטער פֿון די פּראָפֿעסיאָנעלע פֿעראיינען, האָט זיך ערקלערט פֿאַר אַנ'עקזעקוטיווען קאָמיטעט, אָבער גאָרנישט ניט געקענט מאַכען, ניט האָבענדיג די פֿערבינדונג מיט'ן צענטער. אין פֿעברואַר, ווען די ראַטען־מאַכט האָט זיך פֿערפעסטיגט, האָט מען אויסגעקליבען אַנ'אָרטיגען אַרבעטער־ראַט. דעם 2־טען אַפּריל זיינען אָנגעקומען אַ מאַן 80 אונטער דער הנהגה פֿון לאָפּאַטין, האָבען פֿערנומען דעם אַרבעטער־ראַט און האָבען געפרובט מאַכען אַ פּאָגראָם. עס איז ענטשטאַנען אַ קאַמף, אין וועלכען ס'זיינען דער'הרג'עט געוואָרען 4 באַנדיטען, לאָפּאַטין איז ענטלאָפֿען, אָבער ער האָט צוגעזאָגט זיך נוקם צו זיין פֿון „זשידאָווסקען סאָוויעט“. לאָפּאַטין און קאָציוראַ האָבען מיט דער הילף פֿון דער אינטעליגענץ פֿונאַנדערגעשיקט אַגיטאַטאָרען אין די דערפֿער און האָבען גערופֿען צו אַנ'אָפֿענעם אויפֿשטאַנד געגען די אידען. לויט אַנ'אָבגעמאַכטען סיגנאַל האָבען 15 דערפֿער געדאַרפֿט אַרויסטרעטען מיט אַ קרייץ־צוג. דעם ערשטען מאַי בעת דעם אינטערנאַציאָנאַלען יום־טוב, ווען ס'האָט זיך אָנגעהויבען אַ דעמאָנסטראַציע מיט רויטע פֿאָהנען, האָט זיך פלוצלונג אין דער דעמאָנסטראַציע בעוויזען די נאַציאָנאַלע אוקריינישע פֿאָהן און דוקא אין די ערשטע שורות. די סאָוויעט־פֿערטרעטער האָבען ערקלערט, אַז מחמת דעם אינטערנאַציאָנאַלען יום־טוב דאַרפֿען די אינטערנאַציאָנאַלע פֿאָהנען געטראָגען ווערען אויף דעם ערשטען פלאַץ. די אוקריינישע פֿאָהן איז אַוועקגענומען געוואָרען. אויפֿ'ן צווייטען טאָג האָט מען געקלונגען מיט'ן שטורם־גלאָק און געשאָסען פֿון ביקסען. דערמיט האָט זיך אָנ־

געהויבען די בלוטיגע וואַקכאַנאַליע. אין די ערשטע דריי פּאָגראָם־טעג זיינען געפֿאַלען איינצעלנע קרבנות און זיינען אויסגערויבט געוואָרען די אידישע הייזער. נאָך דעם, ווי דער צעבושעוועטער המון האָט דערשמעקט דעם טעם פֿון בלוט, האָט ער אויפֿ'ן פערטען טאָג קיינעם ניט געשאַנעוועט. פיצעלעך קינדער און זקנים, אַרבעטער און פֿאַבריקאַנטען — אַלעמען האָט מען בעשולדיגט אין באָלשעוויזם, מען האָט אכזריות'דיג דער'הרג'עט 69 מענשען און 200 פֿערוואונדעט. אַרום צוויי וואָכען האָבען געדויערט די רויבערייען און שרפֿות. מען האָט אָנגעמאַכט אַ שרעקליכע שרפה, ספּעציעל צווישען די קראָמען, די אַנדערע הייזער האָט מען כמעט צעשטערט און דעם מאַטעריאַל פֿונאַנדערגעטראָגען. פֿון 285 קראָמען זיינען 275 פֿערברענט געוואָרען, פֿון 1100 הייזער זיינען 15 פֿערברענט און 1065 צעשטערט געוואָרען. אינגאַנצען זיינען אין שטאָדט געבליבען 20 הייזער מיט 10 קראָמען. די סחורה און אייגענטום איז פֿונאַנדערגעפֿיהרט געוואָרען אויף טויזענד פֿוהרען, פֿון דער שפּאָר־ און לייה־קאַסע אַליין האָט מען אַוועקגעפֿיהרט 130 פּוד פּוטער, 9 טויזענד פּוד צוקער. כאַראַקטעריסטיש איז דער פֿאַקט, אַז אַ טייל פֿון די דאָזיגע סחורות איז אריינגעפֿאַלען אין „רוסישע קאָאָפּעראַטיווען“ און ווערט נאָך עד היום פֿערקויפֿט און מען גיט ניט אָב די בעלי־הביתים. ס'איז אויך פֿאָרגעקומען, אַז אַ „רוסישער קאָאָפּעראַטיוו“ האָט פֿערכאַפּט דעם לאָקאַל, פֿון דעם אידישען קאָאָפּעראַטיוו און האַלט איהם נאָך איצט. דער זעמסקער שפּיטאָל האָט צוגענומען די מעדיקאַמענטען פֿון דער אידישער אַפּטייק און טראַכט גאָר ניט וועגען דעם דאָס צוריק אָבצוגעבען. לויט אַנ'אנקעטע, וואָס מען האָט געמאַכט בנוגע די מאַטעריעלע שאָדענס, וועלכע נעהמט אַרום נאָר אַ פֿערטעל פֿון דער איבערגעבליבענער בעפֿעלקערונג, בעטרעפֿען די דאָזיגע שאָדענס ביי 31 מיליאָן רובעל.

אַלעקסאַנדראָווקע־פֿונדוקלעעווקע (טשיגערינער אויעזד).

דער פּאָגראָם און די הריגות האָבען זיך אָנגעהויבען דעם 8־טען מאַי 1919, ווען אַנ'אָבטיילונג אונטער אַטאַמאַן גריגאָריעוו, „דעם פֿערטיידיגער פֿון ראַטען־מאַכט אָהן קאָמונע“, האָט זיך אָבגעשטעלט אויף דער סטאַנציע פֿונדוקלעעווקע און אַ מאַן 15—20 בעוואַפֿענטע זיינען אַוועק אין שטעדטעל „זוכען קאָמוניסטען“. זיי זיינען געגאַנגען כסדר פֿון הויז צו הויז און געראַבירט. צו זיי זיינען צוגעשטאַנען אָרטיגע רויבער. די איינוואָהנער זיינען זיך צעלאָפֿען פֿון די הייזער אין צענטער פֿון שטאָדט. די וואָס מען האָט אָנגעטראָפֿען, על פי רוב קראַנקע, זיינען דער־הרג'עט געוואָרען. שרעקליכע טעג זיינען געוועזן דער 19. און 20. מאַי, ווען אַ געהילף פֿון גריגאָריעוו'ן האָט געשיקט אַ אָבטיילונג קאַוואַלעריע, כדי עוקר מן השרש זיין די „קאָמוניסטען“. 11 אַזייגער, נאָך אַ בעשיסונג דורך מאַשינען־געוועהר און האַרמאַטען, האָבען זיך די רייטער אריינגעלאָזען אין שטאָדט און האָבען מיט דער גרעסטער אכזרות געמאָרדעט. אין די צוויי טעג זיינען דער'הרג'עט געוואָרען 150 מענשען. די מערדער האָבען ביי אַלעמען פֿערלאַנגט געלד. דער צעלאָזענער המון האָט אינגאַנצען אויסגעראַבירט די אידישע דירות.

אַ דריטער אָנפֿאַל איז פֿאָרגעקומען אין יולי, ווען די ראַטען־חיל איז צייט־ווייליג אָבגעטראָטען. אויף דער אידישער בעפֿעלקערונג האָט מען אַרויפֿגעלעגט אַ קאָנטריבוציע פֿון 75 טויזענד רובעל און די פֿערפייניגטע, טעראָריזירטע, אויס־

גערויבטע אידישע בעפֿעלקערונג האָט געמוזט נעהמען קרעדיט ביי דער רוסישער קרעדיט־געזעלשאַפֿט, כדי צו קענען אויסקויפֿען דאָס לעבען. ס'זיינען צעראַבירט מעהר ווי 500 דירות, וואו ס'האָט געוואָהנט אַ בעפֿעלקערונג פֿון 3200—3300 נפשות.

(לויט אַ בעריכט פון הערר'ן עליסאוועטסקי זיינען פון 15—22. מאַי דער'הרג'עט געוואָרען 211 פערזאָנען און 30 פערוואונדעט. עס זיינען אויסגעקוילעט געוואָרען גאַנצע משפחות, צווישען זיי אַ פאַמיליע פון 17 מיטגליעדער.)

גאָראָדישטש (טשערקאַסער אויעזד).

(לויט אַ בעריכט פון סאָוויעט־מאַכט־בעפאָלמעכטיגטען לעשטשיגסקי.)

די שטאָט האָט 25 טויזענד איינוואָהנער, דערפֿון אַרום 3500 אידען (800 משפחות). שוין צום ערשטען טאָג פסח האָט דער עקזעקוטיוו־קאָמיטעט דורך זיינע אַגענטען זיך דערוואוסט, אַז עס ווערט צוגעגרייט אַ קאָנטר־רעוואָלוציאָנערער אַרויסטריט מיט'ן צוועק צו פֿערכאַפּען די מאַכט און אָרגאַניזירען אַ אידישען פּאָגראָם. אויף אַ פֿערזאַמלונג, וואָס איז אָבגעהאַלטען געוואָרען צוליעב דעם הינטער דער שטאָדט, איז בעשלאָסען געוואָרען: 1) די אידען צו פּאָגראָמירען, אָבער ניט הרג'ענען, 2) דעם פּאָגראָם אָנצוהויבען לויט אַן'אָבגערעדטען סיגנאַל, דהינו: שטאַרק קלינגען מיט'ן קירכען־גלאָק אָדער פֿייער־צייכען חאלט. דער עקזעקוטיוו־קאָמיטעט האָט פֿון דעם אַלעמען געוואוסט און האָט געקענט אַפילו די אָרגאַניזאַטאָרען פֿון דעם אַרויסטריט, אָבער ער האָט זיי ניט אַרעסטירט, נאָר האָט פֿערשטאַרקט די שמירה. די פסח־טעג האָט די אידישע בעפֿעלקערונג איבערגעלעבט אין שרעק, אָבער די טעג זיינען אַריבער רוהיג. דעם 8־טען מאַי האָט מען זיך אין שטאָדט דערוואוסט, אַז גריגאָריעוו'ס באַנדען דערנעהנטערען זיך. דעם 10־טען איז די לאַגע געוואָרען נאָך ערנסטער. דעם 11־טען האָט דער עקזעקוטיוו־קאָמיטעט אַרעסטירט אויסשליסליך די אידישע בורזשואַזיע און האָט אויף איהר אַרופֿגעלעגט אַ קאָנטריבוציע פֿון 90 טויזענד רובעל, דערביי האָט מען זיך זעהר ברוטאַל בעגאַנגען מיט די אַרעסטירטע, דער פֿינאַנץ־קאָמיסאַר האָט אַליין געשאָסען אויף איינעם פֿון די אַרעסטירטע. די פֿערלאַנגטע קאָנטריבוציע איז אַריינגעטראָגען געוואָרען. דאָס איז געווען די צווייטע קאָנטריבוציע. די ערשטע, 250 טויזענד רובעל, איז כמעט פֿאָלשטענדיג גענומען געוואָרען פֿון די אידען. אין אייגענעם טאָג האָט דער עקזעקוטיוו־קאָמיטעט, מיטנעהמענדיג די פאַפּירען און די מיליטער אָבטיילונג, וואָס האָט זיך ביי איהם געפֿונען, פֿערלאָזען די שטאָדט, איבערגעבענדיג דעם שוץ פֿון דער בעפֿעלקערונג דער מיליץ. דעם 11־טען אין אָוועגד האָבען די מיליציאַנטען אָנגעהויבען אַ שיסעריי, וואָס האָט דעם אידען קאָגאַן געקאָסט דאָס לעבען. אין דער ווייטערער צייט האָט מען שטאַרק גענומען קלינגען מיט'ן גלאָק און די פּאָגראָמשטשיקעס האָבען זיך צענויפֿגעקליבען. פֿייער־ווערק־ראַקעטע האָט מען געלאָזט אויפֿשטייגען. נאָכדעם ווי אַלע קראָמען זיינען אויסגעראַבירט געוואָרען, האָבען די פּאָגראָמשטשיקעס בעזעצט די רייכע אידישע הייזער. אַ גאַנצע נאַכט האָבען זיי געבושעוועט. דערביי האָבען זיי דער'הרג'עט ל. טרעגוב'ען, פֿרוי ר. סאָסנאָווסקע, ע. דינערשטיין. דעם 12־טען האָט מען זיך דערוואוסט, אַז די מאַכט איז פֿערכאַפּט געוואָרען דורך די אָרטיגע אָנהענגער פֿון גריגאָריעוו'ן. בראש זיינען געשטאַנען גריציי און אָנישטשענקאָ, דער ערשטער אַ געוועזענער אַטאַמאַן

אונטער דער צענטראַלער ראַדע, דער לעצטער אַ געוועזענער דעלעגאַט צום אַרבעטס־קאָנגרעס אין דער צייט פֿון דער דירעקטאָריע. דעם זעלבען טאָג האָבען די אידען אַריינגעטראָגען צו גריציי 95 טויזענד און צום קאָמענדאַנט פֿון דער מיליץ 15 טויזענד רובעל, וועלכע האָבען איבערגענומען אָבצושטעלען דעם פּאָגראָם. אָבער דער פּאָגראָם איז נאָך ווילדער געוואָרען. די לעהרער און תלמידים פֿון גימנאַזיום און פֿון די שכנה'שע דאָרף־שולען האָבען אָנגעפֿיהרט מיט'ן פּאָגראָם. אַזוי איז עס בעגאַנגען ביז צום 15־טען מאַי, ווען עס איז ווידער אָנגעקומען סאָוויעט־חיל.

דער רעזולטאַט פֿון פּאָגראָם: 7 געהרג'עטע, 3 פֿערוואונדעטע, דערפֿון איינער אויף טויט, און 135 פּאָגראָמירטע הייזער. דער היזק בעטרעפֿט 3 מיליאָן. דעם 31־טען זיינען פֿאָרגעקומען ראַבירונגען דורך דעם 7־טען סומסקער פּאָלק (באָלשעוויקעס). אין דעם האָבען זיך בעטייליגט אידישע רויטע־אַרמעעצעס, מען האָט דערביי אויך בעפֿאַלען די שול.

I. דאָקומענטען.

„איך בעפֿעהל דער זשידאָווסקער בעפֿעלקערונג צו ברענגען אַלע וואַפֿען ביז 8 אַזייגער אין אָוועגד. די ניט־אויספֿיהרונג פֿון דעם דאָזיגען בעפֿעהל וועט גע'משפּט ווערען לויט די געזעצען פֿון מלחמה־צייט.

12־טען מאַי 1919. קאָמיסאַר אָנישטשענקאָ."

II.

„איך בעפֿעהל אָהן שהיות עפֿענען די זשידאָווסקע קראָמען.

15־טען מאַי 1919. קאָמיסאַר אָנישטשענקאָ."

(דער אָריגינאַל פֿוןביידע דאָקומענטען איז אין דער אוקריינישער שפּראַך.)

די שטאָדט און אויעזד ראַדאָמיסל.

די פּאָגראָם־כוואַליע אין ראַדאָמיסלער אויעזד, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבען אין חודש פֿעברואַר, האָט זיך אַלץ מעהר און מעהר פֿערשפּרייט. עס איז ניט געבליבען קיין איינציגער ווינקעל אין גאַנצען ראַיאָן, וואו די אידישע בעפֿעלקערונג איז פֿערשאַנעוועט געוואָרען פֿון די טיפּסטע דערשיטערונגען. דער ערשטער פּאָגראָם אין ראַדאָמיסל איז פֿאָרגעקומען אין מערץ. עס זיינען דעמאָלט אויסגעראַבירט געוואָרען אַלע קראָמען און הייזער, און 33 פּערזאָנען זיינען דער'הרג'עט געוואָרען. זייט דעמאָלט האָט די בעפֿעלקערונג געלעבט אין אַ שטענדיגער פּאַניק. אין אַפּריל האָט זיך סאָקאָלאָווסקי'ס אָנגריף איבערגע'חזר'ט, אָבער די בעפֿעלקערונג האָט זיך דערפֿון בעצייטען דערוואוסט דורכ'ן אָבטרעטען פֿון דעם ראַטען־חיל, און אַ העלפֿט פֿון איהר איז פֿונאַנדערגעלאָפֿען זיך אין די אַרומיגע שטעדטלעך — ברוסילאָוו, קאָראָסטישעוו, מאַלין, מאַקאַראָוו און טיילוויז אין קיעוו. אַלע האָבען ביים ענטלויפֿען געהאַט בדעה צוריקצוקומען, ווי נאָר עס וועט ווערען רוהיג. און באמת'ן, ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס די באַנדע האָט זיך נוקם געוועזן אָהן די אידען אויפֿ'ן אכזריות'דיגסטען אופֿן — ביים צווייטען פּאָגראָם זיינען אינגאַנצען צעפּאָגראָמירט געוואָרען די פֿון ערשטען פּאָגראָם נאָך גאַנץ געבליבענע הייזער און 9 אידען זיינען דער'הרג'עט געוואָרען — קומען דאָך אַלע צוריק און הויבען אָהן זיך צור־

צופאַסען צו די נייע לעבענס-בעדינגונגען. אַנדערש איז דאָס אָבער געווען אין חודש מאַי. סאָקאָלאָוו ס קי'ס באַנדע האָט זיך אַריינגעריסען 3 אַזייגער ביינאַכט און זיך גלייך גענומען צו איהר בלוטיגער מלאכה. קיין הויז ווערט ניט דורכגעלאָזט און אָהן קיין שום פונאַנדערקלייבען ווערען אַלע אויפ'ן אכזריות'דיגסטען אופן דער'הרג'עט, יונגע און זקנים, פרויען און מענער. די צאָהל דער'הרג'עטע אידען ביים לעצטען פאָגראָם בעטרעפט 400. די איבערגעבליבענע בעפעלקערונג איז פאָלשטענדיג רואינירט און אָהן אַ מקור פאַר דער עקזיסטענץ, ניט זיכער, אַז מאָרגען וועט זיך די בלוט-באָד ניט איבער'חזר'ן, בעשליסט אויף שטענדיג צו פערלאָזען די שטאָדט. פון 12 טויזענד אידען זיינען דאָרט געבליבען נאָר 2 טויזענד, די איבעריגע זיינען צעוואָרפען איבער דער גאַנצע סביבה. די וואָס געפינען זיך נאָר אין דער שטאָדט נעכטיגען אויך ניט ביי זיך אין דער היים, נאָר בעהאַלטען זיך איטליכער וואו ער קען. די שטאָדט איז פערוואַנדעלט אין אַ בית-עולם. די הויפט-גאַסען ווערען פערוואַקסען מיט גראָז, די קראָמען פוסטעווען מיט ווייט גע-עפענטע טירען.

אַלע שטעדטלעך און דערפער פונ'ם ראַדאָמיסלער אויעזד האָבען געליטען פונ'ם פאָגראָם. ברוסילאָוו — צוויי מאָל, דעם ערשטען מאָל אין יוני, האָט מען צעפּאָגראָמירט אַ סך קראָמען און ארויפגעלעגט אַ קאָנטריבוציע פון 500 טויזענד רובעל און 9 מענשען דער'הרג'עט, דעם צווייטען מאָל אין יולי זיינען דער'הרג'עט געוואָרען 21 פערזאָן און אַסך געשעפטען צעראַבירט. מאַלין און קאָראָסטישעוו האָבען איבערגעלעבט צוויי פאָגראָמען. אין אַלע דערפער, וואו ס'לעבען אידען, זיינען דאָ צו עטליכע אויסגעקוילעטע.

דער שוואַרצער סך הכל.

(בעריכט פֿונ'ם הילפֿס־קאָמיטעט פֿאַר די פּאָגראָם־קרבנות ביים רוסישען רויטען קרייץ אין קיעוו.)

I. די ענטשטעהונג פֿון די פּאָגראָמען.

די אַנטיסעמיטישע פּאָגראָם־כוואַלע, וועלכע שטייגט איבער אין היכף און אַכזריות אַלץ, וואָס איז ביז אַהער געזעהן געוואָרען און וועלכע האָט פֿערפֿלייצט די פֿעלדער און די שטעדט פֿון אוקריינע מיט'ן בלוט פֿון דער פֿרידליכער אידישער בעפֿעלקערונג, האָט זיך אָנגעהויבען דעם 31־טען דעצעמבער 1918 און איז ענטשטאַנען דורך דעם בירגער־קריג, נאָך דער מַפּלה פֿון דער דייטשער אימפּעריע און פֿון העטמאַן סקאָראָפּאַדסקי'ס רעזשים, וועלכע זיינען געווען פֿעסט פֿערבונדען איינע מיט'ן אַנדערען. דער דאָזיגער בירגער־קריג האָט זיך אָנגעהויבען מיט דעם נצחון'דיגען אויפֿשטאַנד פֿון דער דירעקטאָריע, וואָס איז אויף ס'ניי פֿאָרמירט געוואָרען, געגען דעם גענעראַל סקאָראָפּאַדסקי און באַלד דערנאָך מיט דער שטורמדיגער בעוועגונג פֿון די באָלשעוויקעס געגען דער דירעקטאָריע. פֿון פּעטליוראַ'ס טרופּען, וועלכע זיינען אַלץ מעהר אָבגעשטויסען געוואָרען אין מערב, צו דער גאַליצישער גרענעץ, האָבען זיך אָבגעריסען צעלאָזענע באַנדעס און גרופּען, וועלכע האָבען געפֿיהרט די מלחמה אויפֿ'ן אייגענעם חשבון. זיי האָבען זיך פֿערפֿעסטיגט אין ערטער, וועלכע זיינען שוין געווען פֿערנומען דורך די באָלשעוויקעס. אויף אַזאַ אופֿן איז ענטשטאַנען דער שרעקליכער „אינערער פֿראָנט“. דער דאָזיגער פֿראָנט האָט זיך שטאַרק פֿערגרעסערט זייט עס האָבען זיך אָבגעטיילט פֿון דער סאָוויעטמאַכט גריגאָריעוו, טאַטיונין, זעליאָני, סטרוק, סאָקאָלאָווסקי און אַ סך אַנדערע „אַטאַמאַנען“, וועלכע זיינען אַ צייט לאַנג געשטאַנען אונטער דעם באָלשעוויסטישען פֿלאַג.

אין די ערשטע צוויי רעוואָלוציאָנס־יאָהרען, אָנגעהויבען פֿון דעם 27־טען פֿעברואַר 1917, זיינען פּאָגראָמען כמעט ניט פֿאָרגעקומען. עס האָבען יאָ פּאַסירט עקסצעסען מצד געוויסע דעמאָביליזירטע סאָלדאַטען־גרופּען, בעזונדערס בעת דער דעמאָביליזאַציע. אָבער די דאָזיגע עקסצעסען, וועלכע זיינען בעיקר, אויב ניט אויסשליסליך, געווען געווענדעט געגען די אידען, זיינען דאָך געווען איינצעלנע פֿאַלען און האָבען פֿאָרגעשטעלט נאָר אַטאַקעס אויפֿ'ן אייגענטום.

בעת דער דייטשער אָקופּאַציע זיינען אין אוקריינע קיין פּאָגראָמען ניט פֿאָרגעקומען. דאָס גלייכען אויך ניט אין די חדשים נאָוועמבער און דעצעמבער, ווען די דירעקטאָריע האָט צעשלאָגען דעם העטמאַנ'ס ממשלה.

די פּאָגראָמען האָבען זיך אָנגעהויבען בעת די ערשטע קלעפּ, וועלכע די

דירעקטאָריע האָט געכאַפּט דורך די אויפגעשטאַנענע באָלשעוויקעס. וואָס גרעסער עס זיינען געווען די מפּלות, וואָס וויטער פּעטליוראַ'ס טרופּען האָבען געמוזט אָבטרעטען, האָבען זיי זיך אַלץ אַכזריות'דיגער נוקם געווען אן דער אומשולדיגער אידישער בעפעלקערונג, וועלכע מען האָט צוגערעכענט צו די באָלשעוויקעס. מען האָט אויפגעהויבען אין אוקריינע דעם געשריי: „נידער מיט די אידען און די באָלשעוויקעס!" אָדער גאָר: „אַלע אידען זיינען באָלשעוויקעס!" און אומעטום האָט דער דאָזיגער געשריי אַרויסגערופען פּאָגראָמען.

דער ערשטער פּאָגראָם איז אויסגעבראָכען אין אָוורוטש און איהר סביבה. די שוצלאָזע אידישע בעפעלקערונג איז געווען אינגאַנצען איבערגעגעבען דעם ווילקיר פון פּעטליוראַ'ס אַטאַמאַן. פון 30-טען דעצעמבער ביז דעם 16-טען יאַנואַר האָבען ניט אויפגעהערט די הריגות און ראַבירונגען. דעמאָלט איז אויך פאָרגעקומען דער ערשטער פּאָגראָם אין זשיטאָמיר (7-טען ביז 10-טען יאַנואַר). דאַן זיינען געווען די פּאָגראָמען אין בערדיטשעוו, טשערניגאָוו און אַ גאַנצע רייהע שטעדטלעך אין דער סביבה פון אָוורוטש: פּאָטאַפּאָוויטש, גאָשעוואָ און אַנדערע. אויף אַזאַ שטייגער האָבען זיך אין חודש יאַנואַר די פּאָגראָמען אויסגעשפּרייט כמעט אויסשליסליך אויף דעם מערב-טייל פון וואָלינער גובערניע, וואו פּעטליוראַ'ס חיל איז בעדרענגט געוואָרען דורך די באָלשעוויקעס.

II. מיליטערישע מפּלות און נצחונות און אַ נייער אויסברוך פון די פּאָגראָמען.

זייט דעם חודש פעברואַר האָבען זיך די פּאָגראָמען זעהר אויסגעשפּרייט. אין דער צייט איז קיעוו געווען בעזעצט דורך די באָלשעוויקעס (זייט דעם 2-טען פעברואַר). פּעטליוראַ'ס טרופּען זיינען אין איילעניש אַוועק פון פּאָלטאַווע, כערסאָן און קיעוו. פּאָגראָמען זיינען פאָרגעקומען אין יעליסאַוועטגראַד (2-טען—4-טען פעברואַר), נאָוואָ-מירגאָראָד, פּיריאַטין און אַנדערע פּונקטען פון פּאָלטאַווער גובערניע. אויף אַ סך סטאַנציעס, למשל, אין ראַמאַנדאַן, באָברינסקאַיאַ האָט מען אידען אַרויסגעוואָרפען פון די אייזענבאַהן-וואַגאָנעס און דערשאָסען. אין לובנאַ איז אַ פּאָגראָם פערהיט געוואָרען נאָר אַ דאַנק דעם, וואָס צווישען פּעטליוראַ'ס חיל האָט זיך געפונען אַ סאָטניע, וועלכע איז מיט די וואָפען אין די הענד ענטגעגען גע־גאַנגען די רויבער, 15 פון די פערטיידיגער זיינען געפאַלען, אָבער די שטאָדט איז נצול געוואָרען. קרעמענטשוג האָט זיך אויסגעקויפט פון אַ פּאָגראָם מיט אַנדערהאַלבען מיליאָן רובעל. אין יענער צייט זיינען פאָרגעקומען פּאָגראָמען אין קיעווער גובערניע. אין וואַסילקאָוו (7-טען—8-טען פעברואַר), אין ראָסאַוואַ (11-טען—15-טען פעברואַר), וואו די מייסטע קרבנות זיינען געפאַלען פון באָלשע־וויסטישע הענד, אין סטעפּאַנצי (14-טען פעברואַר), אין ראַדאָמיסעל (18-טען—20-טען פעברואַר), אין סקוויר-אָנהויב און סוף פעברואַר, אויפ'ן קיעווער וועג און טשערניגאָווער גובערניע, אין איטשניאַ און בראַוואַרי. דער שרעקליכסטער פּאָגראָם פונ'ם חודש פעברואַר איז פאָרגעקומען גאַנץ אין הינטערשטען טייל פון פּעטליוראַ'ס חיל, דעם 15-טען פעברואַר אין פּראָסקוראָוו און דעם 16-טען אין פעלשטין. די סיבה פון דעם פּאָגראָם איז געווען דער פּרוב פון די באָלשעוויקעס אַרויסצורופען אַנ'אויפשטאַנד אין פּראָסקוראָוו.

די פּאָגראָמען פון חודש מערץ האָבען כמעט געהאַט אַ שייכות צום דורכ־

ברעכן דעם פֿראָנט פֿון פעטליוראַ'ס חיל, פֿון סאַרני האָבן זיך די דאָזיגע טרופּן אין דער ריכטונג פֿון קאָראָסטען דערנעהענטערט 50 וויאָרסט צו קיעוו. דעמאָלט זיינען פּאָגראָמען פֿאָרגעקומען אין קאָראָסטען, אושאָמיר (31־טען מערץ), בעלאָשוץ (צווישען דעם 7־טען און 12־טען מערץ), סאַמאָגאָראָדעק (13־טען מערץ), טשערניגאָוו (18־טען מערץ), צום צווייטען מאָל אין זשיטאָמיר (22־טען מערץ), יאַנושפּאָל (25־טען—29־טען מערץ), ראַדאָמיסעל (12־טען—13־טען מערץ און 23־טען—31־טען מערץ). אין ראַדאָמיסעל האָבן די פּאָגראָמען פֿון דעמאָלט אָן אָנגענומען אַ כראָנישען כאַראַקטער, מחמת סאָקאָלאָווסקי'ס באַנדע האָט זיך בעוויזען אויף דער סצענע. אין קאָראָסטען איז דעם 13־טען מערץ פֿאָרגעקומען אַ נייער פּאָגראָם, אָרגאַניזירט דורך רוויטע אַרמעער און אָבגעשטעלט מחמת דעם אָנפֿאַל פֿון פעטליוראַ'ס אַרמעע. אַ חוץ דעם זיינען פֿאָרגעקומען פּאָגראָמען אין דער פּאָדאָלער גובערניע: אין קאַלינאָווקאַ, קובליש, זיאַטקאָווצי און אַנדערע פּונקטען.

III. די פּאָגראָמען פֿון די באַנדעס־פֿיהרער.

אין אַפּריל זיינען די פּאָגראָמען געווען פֿערהעלטנמעסיג שוואַכער אין צאָהל און האָבן ניט געהאַט קיין אַלגעמיינעם כאַראַקטער. אין דעם חודש איז געוואָרען אַקטיוו סטרוק'ס באַנדע, וואָס איהר אָפּעראַציאָנס־געביעט איז געווען דער טשערנאָבלער אויעזד. פֿון 7־טען ביז צום 12־טען האָט די באַנדע געבושעוועט אין טשערנאָבל גופֿא, די ערשטע טעג פֿונ'ם פֿאָלגענדען חודש האָט זי אויסגעראַבירט גאָרנאָסטאַיפּאָל (3־טען מאַי) איוואַנקאָוו (2־טען מאַי), און אין דער צייט צווישען דעם טשערנאָבלער און די לעצטע פּאָגראָמען האָט מען געה'רג'עט און געראַבעוועט אין אַ שורה שטעדטלעך פֿון דער סביבה, בעזונדערס אין דער לענג פֿון דניעפּער, וואו מען האָט אָבגעהאַלטען שיפֿען און אַריינגעוואָרפֿען די אידישע פּאַסאַזשירען אין טייך. מיר האָבן פֿערצייכענט אין דעם גאַנצען ראַיאָן ביז דעם 24־טען אויגוסט (6־טען סעפּטעמבער) פֿון דעם יאָהר 41 געליטענע פּונקטען. אַ חוץ דעם האָט סאָקאָלאָווסקי פֿאָרגעזעצט זיינע גבורות אין דער געגענד וואָס ער האָט פֿערנומען. עס האָבן געליטען קאָראָלעווקאַ (22־טען אַפּריל) מאַלין, ראַקיטנאַ, קאָרין; דעם 10־טען אַפּריל איז עמוטשינאָ אויסגערויבט געוואָרען דורך אַ גרופּע פעטליוראַ'ס אָנהענגער, וועלכע זיינען געווען געצוואונגען אָבצוטרעטען פֿון אָלעווסק קיין נאָווגאָראָד־וואָלינסק. זעליאָני'ס באַנדעס האָבן אָנגעהויבען זייער מלחמה הינטער קיעוו גופֿא, אין וואַסילקאָוו (7־טען—15־טען אַפּריל) ריעטשעוו, פּליסעק, אָלשאַנקאַ און אַנדערע ערטער. וואָס איז שייך צו וואַסילקאָוו, מוז מען בעמערקען, אַז דער 6־ער באָלשעוויסטישער רעגימענט, וועלכער האָט ביים אריינקומען אין דער שטאָדט אינגאַנצען אויסגערויבט די אידען, האָט זיך אויך געקרוינט מיט אַ טרויעריגען כבוד.

באַנדעס האָבן זיך בעוויזען אין דער געגענד פֿון טאַראַשטשאַ, וואו זיי האָבן אָפּערירט דעם 4־טען—25־טען אַפּריל, אין באָגוסלאַוו, אין פּאָדאָלער גובערניע זיינען פּאָגראָמען אויסגעבראָכען אין אַ סך ערטער, צווישען אַנדערע אין באַלטאַ און בראַצלאַוו.

אין חודש מאַי זיינען פֿאָרגעקומען אַ סך פּאָגראָמען און כמעט אַלע זיינע געווען די מלאכה פֿון גריגאָריעוו'ס באַנדעס. ס'רוב זיינען זיי אָרגאַנזירט געוואָרען פֿון דעם אַטאַמאַן גופא און זיינע געהילפֿען אוואַראָוו, טאַטאַנין, געטשאַי און

אַנדערע. דריי פֿערטעל פֿון די דאָזיגע אונגליקען האָבען געטראָפֿען דעם דרום־מזרח'דיגען טייל פֿון דער קיעווער גובערניע, די געגענד פֿון טשערקאַס־טשיגירין. די אַנדערע זיינען אויסגעבראָכען אין די שכנה'שע טיילען פֿון פּאָלטאַווער און כערסאָנער גובערניע. אַ קלענערער טייל פֿון די פּאָגראָמען זיינען געמאַכט געוואָרען ניט פֿון גריגאָריעוו'ס באַנדעס גופֿא, נאָר פֿון פויערים, אָבער אונטער דער השפעה פֿון זיין „אוניווערסאַל“ (מאַניפֿעסט). אין כראָנאָלאָגישען סדר זיינען די דאָזיגע פּאָגראָמען פֿאָרגעקומען: זלאַטאָפּאָל (2־טען—8־טען מאַי), זנאַמענקאַ (3־טען מאַי), לעבעדין (5־טען מאַי), גאָראָדישטשע (11־טען—12־טען מאַי), אָרלאָוועץ (12־טען מאַי), ראָטמיסטראָווקאַ (13־טען—14־טען מאַי), מאַטוסאָוו (13־טען—14־טען מאַי), בעלאָאָזיאָריע (14־טען—15־טען מאַי) אַדיאַמקאַ און ב. ביסק (18־טען מאַי), נאָוואָ־בוג (19־טען מאַי), טשערקאַס (16־טען—21־טען מאַי), ראַיגאָראָד (20־טען מאַי), די ראַפֿינעריע־פֿאַבריק אין זאַבלינאַ־זנאַמענסק (20־טען מאַי), אַלעקסאַנדריע (22־טען מאַי), טשיגירין (25־טען מאַי), אַלעקסאַנדראָווקאַ (15־טען—18־טען מאַי), סטאַפּאַנאָווסקי (18־טען מאַי), סעמיאָנאָווקאַ (18־טען—19־טען מאַי), גראָסלאַוו (20־טען מאַי).

אין דער אייגענער צייט זיינען פֿאָרגעקומען פּאָגראָמען אין פֿונדוקלעיעווקאַ מעדוועדעווקאַ, קאַנעוואָ, טעלעפּין, אויף די סטאַנציעס באָברינסקאַיאַ און צוועטקאָוואָ, מאַשנאַ, זשלאָבין, קאַסעל, טאַמאָשאָווּאָ, ווערסטשאַק, וועסיאָלי־קוט, וועלסיאָליפּאָדאָל א. א. וו. 62 פּערזאָנען, וועלכע זיינען אַנטלאָפֿען פֿון קדימה, זיינען דערהרג'עט געוואָרען אויפֿ'ן וועג קיין אָדעס דורך גריגאָריעוו'ס חברה־לייט.

די מאַי־פּאָגראָמען אין דער אומאַנער געגענד, וועלכע ליגט ווייט הינטער גריגאָריעוו'ס אָפּעראַציאָנס־געביעט, שטעהען אין אַ נאָהענטער שייכות צו דער השפעה פֿון זיין „אוניווערסאַל“. אַם בלוטיגסטען זיינען געווען די שחיטות אין אומאַן (13־טען מאַי), דובנאָ (13־טען—14־טען מאַי), טאַלני (13־טען מאַי), קריסטינאָווקאַ, לאָדיזשענקאַ 12־טען—14־טען מאַי), אין די דערפֿער וויאַסאָוואָק, מאַנקאָווקאַ, זשוואַנקאַ, בוג א. אַ. וו.

אָט אזוי האָבען געבושעוועט גריגאָריעוו'ס פּאָגראָמען אָהן אויפֿהער אין פֿערלויף פֿון חודש מאַי. די דאָזיגע מאַסע בלוט־בעדער האָט אויפֿ'ן צווייטען פּלאַן אָבגעשטויסען די פֿערברעכערישע ארבעט פֿון די אַנדערע באַנדעס אויף פּעטליוראַ'ס פֿראָנט אין דער וואָלינער און פּאָדאָלער גובערניעס: אין וואָראָנאָוועץ (9־טען מאַי), ראָוונאָ (14־טען—29־טען מאַי) קרעמענעץ (22־טען מאַי) ליטין (14־טען—28־טען מאַי), קדים און אנדערע פונקטען — די גענויע צייט פֿון די לעצטע פּאָגראָמען איז נאָך ניט פֿעסטגעשטעלט. מחמת זייער אכזריות ציהען בעזונדערס אויף זיך די אויפֿמערקזאַמקייט די שחיטות אין טראָסטיאַנעץ און האַיסין, אין קדים איז דער פּאָגראָם געווען די מלאכה פֿון אַ גרופּע גריגאָריעוו'ס אָנהענגער, וועלכע זיינען געקומען פֿון אָדעס; די פויערים פֿון דער סביבה האָבען זיך אינ'ם פּאָגראָם בעטייליגט. דער פּאָגראָם אין זאָלאָטאָנאָשאָ, פּאָלטאַווער גובערניע, (12־טען מאַי) איז אויך געשטאַנען אין א נאהענטער שייכות צו גריגאָריעוו'ס אויפֿשטאַנד, אָבער איז דורכגעפֿיהרט געוואָרען דורך דעם באָלשעוויסטישען רעגימענט פֿון באָגון. דאָסגלייכען האָט דער באָלשעוויסטישער חיל אויסגערויבט אָבוקאָוואָ (6־טען מאַי, 6 רעגימענט) און פּאָגרעבישטשע (18־טען מאַי, 8־טער רעגימענט).

אין חודש יוני זיינען פּאָרגעקומען פּאָגראָמען אין דריי גובערניעס, פּאָדאָליער, קיעווער און וואָלינער, איינצעלנע פֿאַלען האָבען אויך פּאַסירט אין כערסאָנער און פּאָלטאַווער געבורניע.

IV. די געאָגראַפֿישע פֿערטיילונג פֿון די פּאָגראָמען.

אין קיעווער גובערניע זיינען געבליבען אַקטיוו די אַלטע באַנדעס, צווישען זיי אויך די ישר הפלטה פֿון גריגאָריעוו׳ס באַנדעס. די לעצטע האָבען פֿונאַנדער־געפֿלאַקערט פּאָגראָמען אין סטאַווישטשע (15. יוני), טאַראַשטשאַ (16. יוני), וואָלאָדאַרקאַ און ריאַנאָווקאַ (20. יוני), סקוויר (23. יוני) אַלעקסאַנ־דריאַ, כערסאָנער גובערניע, צום צווייטען מאָל (27. יוני), אין סאָקאָלאָווסקי׳ס אָפּעראַציאָנסגעביעט האָט ראָדאָמיסל ווידער געליטען דעם 13־טען יוני, ברוסי־לאָוו דעם 15־טען, כאַראַדאָוו דעם 20־עסטען און 24־סטען, טשערניגאָוו און דערנאָך קאָרנין, דעם 17־טען יוני איז דובנאָוו צום צווייטען מאָל אויס־ראַבירט געוואָרען. זעליאָני האָט אויסראַבירט אַבוקאָוואָ דעם 25־טען יוני, ריעטשאָוו דעם 30־סטען.

אין דער פּאָדאָלער גובערניע זיינען מחמת דעם, וואָס דער אויסערער פראָנט איז פֿערגליווערט געוואָרען, פֿאָרגעקומען פּאָגראָמען און הריגות אין בעראָזשנאָ (7־טען—17־טען יוני) כמעלניק, גאָלאָסקאָוו, מאַידאַן, סטריזשאָנקאַ, סטאַראַיאַ—סיניאַוואַ א. א. וו. אין פּאָלטאַווער גובערניע האָט סעמי־אָנאָווקאַ געהאַט צו ליידען.

די יולי־פּאָגראָמען, וועלכע האָבען אָנגענומען אַסך גרעסערע פּראָפּאָרציעס ווי די יוני־פּאָגראָמען, זיינען פֿאָרגעקומען אין די זעלבע דריי גובערניעס אַלץ מיט קיעוו בראש. פֿון אַלע פּאָגראָמען, וואָס זיינען פֿאָרגעקומען אין געוויִ פֿעסט־געשטעלטע טעג און אין מעהר אָדער וועניגער וויכטיגע פּונקטען געהערען 27 צו קיעווער גובערניע, 12 צו וואָלינער און 14 צו פּאָדאָלער. אין קיעווער גובערניע האָבען אָפּערירט באַנדעס. אין די אַנדערע צוויי גובערניעס זיינען עס געווען באַנדעס און פּעטליוראַ׳ס רעגולערע טרופּען.

צווישען די נייע געביעטען געפֿינט זיך דער געביעט פֿון פּאָגרעבישטשע, וואו עס זיינען אויסגעראַבעט געוואָרען: באָרשטשאַגאָווקאַ (3. יולי), דזשונ־קאָוו (5. יולי), נאָוואָ־פֿאַסטאָוו (11. יולי), וואָלאָדאַרקאַ (2., 9. און 11. יולי), דאָסגלייכען אויך אַ שורה דערפֿער אין דער סביבה, עפּעס ווייטער מערב־צו, ביי דער וואָלינער גרענעץ פּרילוקי (4. יולי), וואַכנאָווקאַ (7. יולי), טוראָוו (9. יולי) און קאַלינאָוו (14. יולי). אין סאָקאָלאָווסקי׳ס ראַיאָן: ראָ־זשעוואָ (3. יולי), מאַקאַראָוו (6. יולי), ברוסילאָוו (5 יולי), קאָרין (9. יולי), יאַסני־גאָראַדאָק (15. יולי), חאַבנאָ (30. יולי). אין זעליאָני׳ס געביעט: ריעטשאָוו (1. און 13. יולי), טאַגאַנטשא (8. יולי), קאָדין (17.), אין פעריאַסלאַוו (פּאָל־טאַווער געביעט) דעם 15.—19. יולי. אין דעם טאַגאַנטשאייער ראַיאָן: באָיאַרקאָ (2. יולי), קאַסעוואַטאַע (17., 24. יולי) אנייע שחיטה אין אומאַן, דעם 31. יולי אויף דער סטאַנציע פּאָטאָש, און אנדערע פונקטען.

אין דער וואָלינער גובערניע האָבען פֿאָלגענדע פּונקטען געליטען פֿון פּאָ־גראָמען: קאָברי (6. און 15. יולי), כאַמאָווקאַ (9.—11. יולי), קאָמעני־בראָד, קאָטעלניאַ און זאַרובינצי (10. יולי), דאָמבראָוויץ (10. יולי), קסאַוראָוו (20. יולי),

בעת דעם פּאָגראָם אין סלאָוועטשנאָ, וואָס האָט געדויערט פֿון 16־טען ביז 19־טען יולי, זיינען געפֿאַלען אַ מאַסע קרבנות, אַסך אידען זיינען אומגעקומען אין די פּונקטען פֿון דער סביבה: דאווידקאַ, גאָרסטשיק, באָבריק, פֿאַסאָוואַ א. אַ. וו.

אין פּאָדאָלער גובערניע: זשמערינקאַ (דעם 3. יולי), בראַאילאָוו, פּיקאָוו, שענדעראָף, וואָראָנאָוויץ, אָבידנאָ (דעם 10. יולי), יאַנאָוו (11.—15. יולי), טולטשין (14. יולי), ליטין (18. יולי), נאָווא־קאָנסטאַנטינאָוו, טעפּליק, האַיסין, פּעטשעראַ (20.—25. יולי).

אין אויגוסט האָט זיך די צאָהל פֿון די פּאָגראָמען בעדייטענד פֿערקלענערט, אָבער מען מוז דערביי בעמערקען, אז קיין שום ידיעות זיינען פֿאַר דער צייט ניט אָנגעקומען פֿון דער פּאָדאָלער און וואָלינער גובערניע. מחמת דער פֿראָנט האָט זיך דערנעהענטערט צו קיעוו. פּעריאַסלאַוו (פּאָלטאַווער גובערניע) האָט געמוזט אַ צווייטען מאָל ליידען דורך לאָפּאַטקינ׳ס באַנדעס. אין וויניצע איז פֿאָרגעקומען אַ פּאָגראָם דער 3־טען אויגוסט, אין גאָלאָוואנעווסק דעם 4־טען ביז דעם 5־טען סעפּטעמבער.

דער סך הכּל פֿון די בעטראָפֿענע ערטער איז 330. אָבער אין דער אמת׳ן שטייגש די צאָהל פֿון די פּאָגראָמען ווייט אַריבער די דאָזיגע ציפֿער. אַסך ערטער, ווי ראַדאָמיסל, טשערניגאָוו, קאָרנין, וואָלאָדאַרקאַ, עליזאַוועטגראַד און נאָך אנדערע האָבען דורכגעמאַכט 4—5 און אסך 10 פּאָגראָמען; געוויסע פּונקטען האָבען כסדר געלעבט אין אַ פּאָגראָם־צושטאַנד, ביז עס איז ניט געבליבען קיין זכר פֿון דער גאַנצער אידישער בעפֿעלקערונג.

קיעווער גובערניע:

	צאָהל פֿון ערטער
אויעזד: טשערנאָבל (סטרוק)	43
„ טריפּאָליע (זעליאָני)	9
„ טשערקאָס־טשיגירינסק (גדיגאָריעוו)	23
„ בערדיטשעוו	5
„ טאַראַשטשאַנסק	20
אומאַן	12
סקוויר און פּאָגרעבישטשע	30
קיעוו	16
ראַדאָמיסל—זשיטאָמיר (סאָקאָלאָווסקי)	52
סך הכּל	210

וואָלינער גובערניע:

אויעזד: אָוורוטש	26
„ זשיטאָמיר	20
„ ראָוונאָ	10
סך הכּל	56

פאדאָלער גובערניע:

אויעזד: האַיסין	29
„ באַלטע	8
„ וויניצאַ	16
„ פּראָסקוראָוו	8
„ קאַמענעץ־פּאדאָלסק	1
סך הכל	62

כערסאָנער גובערניע	23
פּאָלטאַווער גובערניע	15
טשערניגאָווער גובערניע	7
יעקאַטערינאָסלאַווער גובערניע	1
סך הכל	46

די אַלגעמיינע צאָהל פֿון די רעגיסטרירטע פּאָגראָם־פּונקטען איז 372.

ווען מען פֿערגלייכט די צייטען, ווען די פּאָגראָמען זיינען פֿאָרגעקומען, זעהט מען, אַז די שרעקליכסטע צייט זיינען געווען די זומער־חדשים מאַי, יוני און יולי.

ווען מיר גרופּירען די פּאָגראָמען לויט די עלעמענטען, וואָס זיינען אין זיי שולדיג, בעקומען מיר בערך אַזאַ טאַבעלע:

פעטליוראַ'ס רעגולערע טרופּען.

	די צאהל פון געליטענע פונקטען	בערך'דיגע קרבנות־צאהל
זשיטאָמיר, פּראָסקוראָוו, אָוורוטש, פֿעלשטין קאָראָסטען, באַלטא, ראָוונאָ, ליטין, קרעמענעץ, קדים, טראָסטיאַנעץ, קריוואיע־אָזעראָ, טעאָפּיל, קאָטעלנאָיע, זשמערינקאַ, פּיקאָוו, יאַנאָוו, האיסין, טולטשין, ראַדאָמיסל, וואַסילקאָוו, ראסאוואַ, סקוויר, באָגוסלאַוו, יעליסאוועטגראַד, נאָוואָמירגאָרדאָ, פּאָלטאַוואָ, קאָבוליאַקי, ראָמאדאַן, פּיריאטין, בערדיטשעוו, זנאַמענקאַ א. א. וו.	120	15000

סאָקאָלאָווסקי'ס באַנדעס.

(ראדאָמיסל־זשיטאָמירער געגענד)

ראַדאָמיסל, מאַקאַראָוו, ברוסילאָוו, קאָרנין, קאָראסטישעוו, יאַסנאָגאָראָדקאַ.	70	3000

זעליאָני'ס באַנדעס.

(טריפּאָליער געגענד)

טריפּאָליע, ריעטשעוו, וואסילאוו, אבוגאָוו, פּערעיאסלאוו א. א. וו.	15	2000

סטרוק'ס באַנדעס.

(טשערנאָבלער געגענד)

טשערנאבל, גאָרנאָסטאַיפּאָל, איוואַנקאָוו, מעזשיגאָריע, ווישגאָראָד א. א. וו.	41	1000

סאָקאָלאָווסקי׳ס און אנדערע באַנדעס.

(אומאנער, סקווירער און פּאָגרעבישטשער געגענד)

אומאַן, דובאָוו, טאלנאַ, קרעסטינאווקאַ, ליודיענקא, סקוויר, וואָלאָדאַרקאַ, נאָווא־פּאַסטאָוו, פּאָגרעבישטשע, דזאַנקאָוו, באָרשטשאגאָווקאַ פרילוקי, טוראָוו, וואכנאָווקאַ, ליפּאָוועץ, גאָלאָוואנעווסק א. א. וו.	38	2000

גריגאָריעוו׳ס באַנדעס.

(טשערקאסער געגענד)

יעליסאַוועטגראַד, , סמעלאַ, ראָטמיסטראָווקאַ, זלאַטאָפּאָל, טשוגירין, גאָראָדישטשע, מאטוסאָוו, יעליסאוועטגראד, נאָווא־מירגאָראָדיזנאַמענקאַ, אַלעקסאנדיראַ (?) א. א. וו.	40	6000

לאַשטשענקאָ׳ס, גאָלוב׳ס און אנדערע באַנדעס.

(טאראשטשער געגענד)

טאראשטשא, באָגוסלאַוו, מיכאַנאָווקאַ, ראסאַוואַ, סטעפּאנדי, סטאַווישטשו א. א. וו.	16	1000

באָלשעוויסטישע אָבטיילונגען.

וואַסילקאָוו, זאָלאָטאָנאָשאַ, אָבוכאָוו, ראַסאוואַ, פּאָגרעבישטשע, וואָלאטשאנסק, קאָראָסטען, בראווילאָוו, קארסון, קלעוואַן, ראָוונאָ, האיסין א. א. וו.	13	500
סך הכל	353	30500

די דאָזיגע ציפערען, (אין וועלכע ס׳גהעען ניט אריין די קרבנות פון די שפּעטערדיגע דעניקין־פּאָגראָמען), זיינען אבער ניט פּאָלשטענדיג, ווייל אין זיי זיינען נאָך ניט ענטהאַלטען אַסך קרבנות, וואָס מען האָט ניט געקענט רעגיסטרירען מחמת דעם, וואָס מען האָט זיך ניט געקענט פערבינדען מיט געוויסע געגענדען, למשל: מיט דעם מערב־טייל פון דער וואָלינער און פּאָדאָלער גובערניע, מיט׳ן דרום׳דיגען טייל פון דער כערסאנער גובערניע א. א. וו. ווייטערגעהען אין דער ציפער ניט אַריין אַסך אונבעקאַנטע אידישע משפחות וועלכע זיינען אין אַ מאַסע דערפער אויסגעקוילעט געוואָרען ביז אויף איינעם; דאָסגלייכען די קרבנות, וועלכע זיינען אומגעקומען אויפ׳ן וועג, בעת די דאָזיגע אומגליקליכע האָבען, ־ערלאָזענדיג אין איילעניש זייער היים, ארומגעבלאָנזשעט, זוכענדיג אַ דאַך איבער׳ן קאָפּ. און וויפיעל זיינען אוועקגע׳הרג׳עט געוואָרען אין די וועלדער, אריינגעשליידערט געוואָרען אין וואַסער, אַרויסגעוואָרפען געוואָרען פון צוג און דערשאָסען, שוין ניט רעדענדיג פון די אַלע אומגליקליכע, וועלכע זיינען געשטאָרבען פון זייערע וואונדען און פון קראַנקהייטען, וועלכע זיי האָבען זיך אָנגענומען אין זייערע בעהעלטעניש־לעכער, וואו זיי זיינען געווען פערשפּאַרט געוואָרען לאַנג אָהן לופט, אָהן וואַסער, אָהן נאהרונג און אָהן קליידער!

V. דער כאַראַקטער פֿון דער נייער פּאָגראָם־עפּידעמיע.

ביז צו דער לעצטער פּאָגראָם־כוואַליע איז דער געוועהנדליכער סדר ביי די פּאָגראָמען געווען דאָס צעשטערען דאָס אידישע אייגענטום: הייזער, מעבעל, געשיר, קליידער — אַלץ פֿלעגט מען צעשטערען, צעברעכען, צערייסען. (על פּי רוב פֿלעגט מען אויפֿטרענען די קישענס און אַוועקלאָזען די פֿעדערען אויפֿ'ן ווינד). אינאיינעם דערמיט פֿלעגען פֿאָרקומען ראַבירונגען, געוואַלד־מעשים, שענדונגען, מאַנכמאָל הריגות און — אויסנאַהמסווייז — מוטשען.

דער חילוק צווישען דער איצטיגער פּאָגראָם־עפּידעמיע און דער פֿריהערדיגער איז ערשטענס דאָס, וואָס זי דויערט אַזוי לאַנג (ניין, חדשים כסדר) און נעהמט גאָרניט קיין סוף, צווייטענס איהר גאַנץ אונגעוועהנליכע אויסגערעכענטע אכזריות, שוין ניט רעדענדיג פֿון די ראַבירונגען, וואָס נעהמען אַוועק ביי די קרבנות ממש דאָס לעצטע. דער חילוק שטאַמט דערפֿון, וואָס פֿריהער, האָט די מלוכה־מאַכט געדולדעט פּאָגראָמען און היינט זיינען די פּאָגראָמשטשיקעס גופֿאָ געוואָרען אַ מלוכה־מאַכט.

צו דאָס פֿונאַנדערפֿלאַקערען פֿונ'ם פּאָגראָם איז די ארבעט פֿון פּעטלאַראַ'ס טרופען־קאָמענדאַנטען (למשל: קאָזיר־זירקאָ אין אָווראָטש, סעמאָסענקאָ אין פּראָסקוראָוו), צו פֿון אַטאַמאַנען פֿון פֿערשיידענע באַנדעס, אָדער פֿון פֿיהרער פֿון פּאָווסטאַנצעס־אַבטיילונגען, צו פֿון דעמאָראַליזירטע באָלשעוויסטישע טרופען, די יעניגע, וועלכע האָבען די פּאָגראָמען ארויסגערופֿען, זיינען געווען די אַבסאָלוטע בעלי־בתים פֿון דער שטאָדט אָדער שטעדטעל, וואָס זיי האָבען פֿערנומען. די אומגליקליכע אידישע בעפֿעלקערונג איז געווען איבערגעגעבען אין זייערע הענד אָהן שוץ, אָהן אַ האָפֿנונג אויף זייער רחמנות, אויף וועלכע ס'איז הילף, און דאָס האָט אַזוי געדויערט לאַנגע טעג, אָפֿט וואָכען, מאַנכמאָל חדשים. געוועהנליך שטעלען פֿאָר די פּאָגראָמען אַזאַ אין בילד: אַ באַנדע רייסט זיך אַריין אין אַ שטאָדט, פֿערטיילט זיך איבער די גאַסען, וואַרפֿט זיך גרופענווייז איבער די אידישע הייזער, אָהן אַ חילוק פֿון עלטער און מין, פֿערגעוואַלדיגט פֿרויען, כדי זיי דערנאָך צו קוילען. ארויספרעסענדיג געלד מיט'ן סטראַשונעק פֿון דער'הרג'ענען, האַלט דאָס געגעבענע געלד אויך ניט אָב די קרבנות פֿונ'ם טויט. די באַנדעס פֿערכאַפֿען אלץ, וואָס זיי קענען מיטנעהמען, מאַכען חרוב די אויוועגס, די ווענד, רייסען אויף די פּאָדלאָגע, זוכען צירונג און געלד. איז איין באַנדע אַוועק, קומט אַ צווייטע אין דעם שוין צעשטערטען הויז, דאַן ווידער אַ דריטע און אַזוי כסדר, ביז עס בלייבט שוין אַבסאָלוט גאָרנישט וואָס אַוועקצוטראָגען. נעהמט מען זיך דעמאָלט צו די שויבען, צו די ציגעל און די באַלקענס.

די גע'הרג'עטע און די ניצול געוואָרענע זיינען אָפֿט אויסגעטהאָן ביז פֿאָלשטענדיגער נאַקעטקייט, אַ דעפּוטאַציע פֿון אידען אָדער באַרמהערציגע קריסטען שטעלט זיך פֿאָר ביי דער מאַכט, כדי צו פּועל'ן צו מאַכען אַ סוף צו דער שחיטה. די מאַכט וויליגט איין פֿאַר דעם פּרייז פֿון אַ קאָנטריבוציע, וואָס די לעבענגעבליבענע אידישע בעפֿעלקערונג דאַרף צאָהלען. ווי נאָר די מיט גרויס מאַטערניש צענויפֿגעקליבענע קאָנטריבוציע איז אַריינגעטראָגען, שטעלט מען נייע פֿאָדערונגען, למשל: צושטעלען אַזוי פֿיעל און אַזוי פֿיעל פֿאָר שטיוועל, אַזוי פֿיעל פֿלייש א. א. וו. . . אין דער אייגענער צייט טעראָריזירען נאָך אַלץ ראַבירענדע גרופען די אידישע בעפֿעלקערונג, פֿערלאַנגען געלד, הרג'ענען אין פֿערגוואַלדיגען. דאַן

ווערט דער אָרט פֿערנומען דורך באָלשעוויסטישע טרופען, וועלכע זעצן אָפּטמאָל פֿאָרט די מעשים פֿון די, וועלכע זיינען געווען פֿאַר זיי. די באַנדע פֿערשווינדעט, כדי זיך צו בעוויזען עטליכע טעג שפּעטער. באָגוסלאָוו, למשל, איז אין איין וואָך אַריבער צוואַנציג מאָל פֿון האַנד צו האַנד. ביי יעדער נייער אָקופּאַציע הויבען זיך אָן אויף ס'ניי די הריגות און ראַבירונגען. סוף כל סוף הויבט זיך אויף די אונגליקליכע בעפֿעלקערונג, וועלכע האָט איבערגעלעבט אזוי פֿיעל שוידערליכע מעשים, לאָזט זיך לויפֿען פֿון די דאָזיגע געשטראָפֿטע ערטער, וואָהין די אויגען טראָגען, משוגע פֿאַר שרעק, אָהן אַ בגד אויפֿ'ן לייב, אָהן אַ גראָשען, אין אונ־בעשרייבליכער נויט. די דאָזיגע אונגליקליכע קומען צענויף טויזענדערווייז אין דער שכנה'שער שטאָדט, אָדער שטעדטעל. דאָס איז דאָס טיפּישע בילד. פֿערשיידען איז נאָר דער סדר, לויט וועלכען עס פֿערלויפֿען די אויבען דערמאָנטע אַקטען, דער אופן פֿון דער שחיטה, די צאָהל פֿון די קרבנות.

מאַנכמאָל ווערט פֿריהער גענומען די קאָנטריבוציע און דערנאָך קומט די שחיטה, אָבער די אידישע בעפֿעלקערונג ענטלויפֿט ווידער די באַנדע איז געקומען, און היט זיך אויף אַזאַ שטייגער אויס פֿון טויט, אויב זי געפֿינט איהם ניט אויפֿ'ן וועג. דאָס האָב און גוטס אָבער פֿאַלט שטענדיג אַריין אין די הענד פֿון די רויבער. עס טרעפֿט זיך (בעזונדערס אין די קליינע פונקט'ן), אַז די גאַנצע אידישע בעפֿעלקערונג, אָהן חילוק פֿון עלטער און מין איז אויסגעקוילעט. אַנ'אַנדער וואַריאַציע: אַלע פֿאַמיליע־פֿאָטערס ווערען צענויפֿגעטריבען אין איין אָרט און ווערען דער'הרג'עט, אַזוי ווי דאָס האָט פּאַסירט אין בעלאָמיץ (וואָלינער גובערניע). אָדער אויך פֿאַלען, ווי אין טראָסטיאַנעץ, וואו די גאנצע מענליכע בעפֿעלקערונג פֿון קינדער ביז זקנים זיינען אויסגעה'הרג'עט געוואָרען (370 קרבנות). אין וואָלאָדאַרקאַ זיינען להיפך זקנים, פרויען און קינדער געווען די קרבנות (73), דאָס הייסט אַלע, וועלכע האָבען זיך ניט געקענט ראַטעווען דורכ'ן ענטלויפֿען. אינ'ם אופֿן פֿון הרג'ענען בעווייזען די באַנדיטען אַ איבערראַשענדען ערפֿינדונגס־טאַלענט. אַם פֿערשפּרייטסטען איז דאָס שטעלען צו דער וואַנד און דערשיסען. צו דעם דאָזיגען צוועק טרייבט מען צענויף די אידען אויף דער סטאַנציע, אין „הויפּט־קוואַרטיר", אויפֿ'ן בית עולם, קורץ, אין אַ פּאַסיגען פלאַץ. מאַנכמאָל, ווען עס איז דאָ אַ דוחק אין קוילען, הייסט די מאַכט טויטען די אידען אויף אַנ'אַנדער שטייגער. אין פּראָסקוראָוו, למשל, האָט סעמאָסענקאָ דעם 15־טען פֿעברואַר אָנגעזאָגט זיך צו בענוצען נאָר מיט קאַלטע וואַפֿען, און 1600 אידען זיינען אין פֿערלויף פֿון פֿיער שעה דער'הרג'עט געוואָרען מיט'ן זעבעל אָדער באַיאָנעט.

אין דובאָוואָ האָט מען די אידען געטריבען צו אַ קעלער, צוויי רוצחים האָבען זיי געהאַקט איבער'ן קאָפּ און אַריינגעוואָרפֿען אין קעלער טויטערהייט אָדער פֿערוואונדעטערהייט. אין אָבאָבין (בראַצלאַווער אויעזד) האָט מען דעם 10־טען יולי נאָר גע'הרג'עט מיט קאַלטע געוועהר, ווייל די קוילען האָבען געקאָסט ביז 50 רובעל אַ שטיק. אין דער קאָלאָניע נאָרשטשאַק, האָבען די אויפֿגעשטאַנענע פּויערים בעשלאָסען צו דער'הרג'ענען די אידען מיט קאַלטע וואַפֿען — מחמת „סטראַטעג־גישע טעמים", ווייל זיי האָבען מורא געהאַט, אַז דאָס שיסען קען אַרויסרופֿען אַ פּאַניק צווישען די פּאָוסטאַנצעס, וועלכע האָבען זיך ניט ווייט פֿון דאָרט פֿערנומען מיט'ן צעשטערען די אייזענבאַהן.

אין דער טשערנאָבילער געגענד האָט מען איינגעפֿיהרט דעם מנהג צו דער־טרינקען די אידען. די אונגליקליכע פֿלעגט מען טרייבען צום טייך און צווינגען

זיך אריינצוּוואַרפֿען אין וואַסער, ווען דער אָדער יענער פֿון די קרבנות האָט געפּרובט אַרויסצושווימען, האָט מען איהם פֿערענדיגט מיט אַ שאָס פֿון געוועהר. מען פֿלעגט אָנהאַלטען די שיפֿען אויפֿ'ן דניעפּער, די קריסטען פֿלעגט מען אָב־טיילען פֿון די אידען און די לעצטע אריינשליידערען אין וואַסער. מען האָט אויך אָבגעשטעלט די צוגען אין פּאָדאָלער, כערסאָנער און וואָלינער גובערניע און די אידען ארויסוואַרפֿען כדי זיי צו דער'הרג'ענען; מאַנכמאָל האָט מען אויך גע'הרג'עט בעת דער צוג האָט געהאַלטען אין געהן. אין יעליסאַוועטגראַד (1526 דער'הרג'עטע) האָט מען געוועהנליך מיט גראַנאַטען דער'הרג'עט די אידען, וועלכע האָבען זיך בעהאַלטען אין די קעלערס.

עס זיינען פֿאָרגעקומען פֿאַלען, דהיינו אין ראָטמיסטראַווקאַ, ווען מען האָט קרבנות, וועלכע האָבען נאָך געאָטעמט אויפֿגעהאַנגען אָדער פֿערברענט אין זייערע אונטערגעצונדענע הייזער. אין קלעוואַן, ראָוונער אויעזד, פֿלעגען די רויטע־ארמעער אריינשטעכען אין די בערד אַ מין צוואַנגען פֿון אייזענדראָהט, מיט וועלכע זיי האָבען אַרויסגעריסען די האָהר און אָנגעטהאָן די מאוים'דיגע יסורים. אַנדערשוואו (זיאַדקאָוויץ, פּאָדאָלער גובערניע.) פֿלעגט מען שטעכען מיט אָנ־געברענטע שפּילקעס. בעת'ן צווייטען פּאָגראָם אין וואָלינעץ האָט מען 15 מענשען אַריינגעוואָרפֿען לעבעדיגערהייט אין ברונימס.

פֿאָלגענדע שטעדט צייכענען זיך אוים מיט דער צאָהל קרבנות און דער־'הרג'עטע:

פּראָסקוראָוו, 15־טען פֿעברואַר	1650
יעליסאַוועטגראַד, 17־טען מערץ	1526
פֿאַסטאָוו, 25־טען און 27־טען סעפּטעמבער	600
טשערקאַס, 16־טען און 20־טען מאַי	700
פֿעלשטין, 16־טען פֿעברואַר	485
טולטשין, 14־טען יולי	519
אומאַן, 13־טען מאַי	400
האַיסין, 13־טען מאַי	390
טראָסטיאַנעץ, 10־טען מאַי	370
נאָווגאָראָד־וואָלינסק, 10־טען מאַי	350
זשיטאָמיר, 23־טען און 26־טען מערץ	317
יאַנאָוו, 11־טען און 15־טען יולי	300
טהעאָפּיל, 21־טען יולי	300
בעלאַיאַ־צערקאָוו, 25־טען אויגוסט	300
קריוואָיע־אָזעראָ	280
קאַמעני־בראָד	250
בראַצלאַוו	269
פֿונדוקלעעווקאַ	206
קאַמענעץ־פּאָדאָלסק	200
גאָלאָוואַנעווסק, 4־טען אויגוסט	200
אומאַן, 26־טען יולי	150
פּרילוק, (קיעווער גובערניע) 4־טען יולי	150
ליטין, 14־טען מאַי	100
וואַסילקאָוו, 7־טען און 16־טען אפּריל	110

לאַדיענקאַ, 14־טען מאַי	100
נאָוואָמירגאָראָד, 17־טען מאַי	105
מעדזשיגאָריע (דערטרונקענע)	104

די וואונדען זיינען שטענדיג ערנסט; די פֿערוואונדעטע לעבען זיי ניט איבער, געוועהנליך פֿערענדיגען די באַנדיטען אַליין זייערע קרבנות. מחמת דעם טעם איז די צאָהל געפֿאַלענע אין פֿערגלייך מיט דער צאָהל פֿערוואונדעטע אַסך גרעסער ווי אין דער מלחמה. די פֿאַלען פֿון פרויען־שענדונגען האָבען זיך אין די חדשים יוני און יולי בעדייטענד פֿערגרעסערט. אָפֿט וואַרפֿען זיך די באַנדעס אויף די שטעדט הויפּטזעכליך מיט דעם דאָזיגען צוועק, וואָס עס האַלט זיי נאַטירליך ניט אָב פֿון אָבטהאָן אויך אַנדערע נבלות.

די צאָהל פֿון געהרג׳עטע אין וואָסער עס איז פונקט, בעזונדערס ווען די ציפֿער איז ניט פֿעסטגעשטעלט, גיט ניט קיין שום השגה ווי מאוים׳דיג די דאָזיגע פּאָגראָמען זיינען, וואָס פֿאַר נאָמענלאָזען עלענד זיי האָבען געבראַכט און ברענגען איבער׳ן אונגליקליכען אידישען פֿאָלק. נאָכדעם ווי די קרבנות האָבען פֿאַר׳ן שטאַרבען דורכגעמאַכט אַלע פֿיזישע און מאָראַלישע עינויים, זיינען זיי טויט און נויטיגען זיך אין קיין זאַך ניט; אָבער אויף צעהנדליגער טויזענדער טויטע זיינען דאָ הונדערט טויזענדער, וועלכע זיינען געבליבען לעבען נאָכדעם, ווי זיי זיינען געשטאַנען מעהר ווי איין מאָל פנים אל פנים צום טויט. די דאָזיגע אונגליקליכע, בערויבט פֿון אַלץ, וואָס מאַכט דעם לעבען ווערט געלעבט צו ווערען, פֿון זייערע קרובים, פֿון זייערע היימען, פֿון זייער האָב און גוטס, פֿון אַלע עקזיסטענץ־מיטלען, צעקאַלעטשעטע אין גוף און נשמה — ווי קענען זיי פֿערענטפֿערען זייער לעבענס־פּראָבלעם? וואו זאָלען זיי געפֿינען אַ מקום מקלט? ווי אַזוי זאָלען זיי ראַטעווען זייערע קינדער פֿון הונגער און קעלט און פֿון גאַנצען עלענד אַרום זיי?

אָט וואָס עס שרייבט אונז למשל, אונזער בעפֿאָלמעכטיגטער בנוגע די אידען פֿון לאַדיענקאַ, וועלכע האָט דורכגעמאַכט דעם „געוועהנליכסטען פּאָגראָם מיט אַרום 83 קרבנות, אָהן אַ שפור פֿון פּראָוואָקאַציע פֿון זייער זייט“.

„דעם 9־טען יולי האָט אַ פויער געבראַכט אין אידישען שפּיטאָל אין אומאַן די איינציגע צוויי פֿרויען, וועלכע זיינען פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג געבליבען אין לאַדיענקאַ, וואו עס האָבען געלעבט פֿאַר׳ן פּאָגראָם 1600 אידישע נפשות.ביידע פֿרויען זיינען יונגע מיידלעך, ביידע זיינען אויפֿ׳ן שרעקליכסטען אופן צע׳מזיק׳ט; ביי איינער איז דער נאָז אָבגעהאַקט, ביי דער אנדערער איבער־געבראָכען די אָרימס. זיי געפֿינען זיך איצט אין קיעוו. אַחוץ זייערע וואונדען זיינען זיי נאָך אָנגעשטעקט מיט ווענערישע קראַנקהייטען, וועגען וואָס זיי ווערען פֿון די דאָקטוירים בעהאַנדעלט.“

„איבער טויזענד איינוואָהנער פֿון לאַדיענקאַ געפֿינען זיך אין דער רגע אין נאָלאָוואַנעווסק, איינגעוויקעלט אין שמאַטעס, מיט נאַקעטע פֿיס, מיט העמדער וואָס צעפֿוילען אויף זייער לייב, אַסך אויך גאָר אָהן העמדער.“

„מענער און פֿרויען, געזונדע אָדער מיט אָנשטעקענדע קראַנקהייטען שפּאַרען זיך צענויף אין די געבעט־הייזער און פוסטע שטאַלען, אָדער שלעפּען זיך אַרום אין די גאַסען.“

„איין גאָט, אָדער זייערע בלייבע ליפּען, אויף וועלכע עס ליגט אויסגעגאָסען דער צער, וואָלט געקענט דערצעהלען ווי עס לעבען די דאָזיגע אונגליקליכע, און ווי עס פֿערגעהען זייערע טעג. אָפֿט, זעהר אָפֿט קען מען זעהן אַ לויה אין די

קרומע געסלעך פֿון גאָלאָוואַנעווסק, און אָפֿט זעהט מען ווי מענשען קלייבען נדבות אויף תכריכים פאַר די פאָגראָם־קרבנות פֿון לאַדיענקאַ.“

אַנדערע ערטער שטעלען פֿאָר נאָך פֿינסטערערע בילדער, א שרעקליכען עלענד, זיי וואַרפֿען זיך אין די אויגען, וואָהין מען זאָל ניט קומען, אין איטליכען געליטענעם אָרט, אומעטום, וואו עס פֿערקלייבען זיך די פֿליכטלינגע. באַלד נאָכ־דעם, ווי די אונגליקליכע זיינען אָנגעקומען, ווערט דער אָרט, וואָס האָט זיי געדינט אַלס מקום מקלט, אַליין דער טהעאַטער פֿון די שרעקליכסטע סצענעס, וואו עס פאַלען הונדערטער קרבנות. דעמאָלט ענטלויפֿען די פֿליכטלינגע אויף ס'ניי אין פאַנישען שרעק, און אונגליק פֿערמישט מיט די אַיינוואָהנער פֿון שטעדטעל, וואָס האָט זיי אויף אַ ווײלע געגעבען וואו די קאָפּ אָנצושפּאַרען.

דעם מאַטעריעלען היזק, וואָס די אידישע בעפֿעלקערונג האָט געליטען דורך די פאָגראָמען, איז אונמעגליך אָבצושאַצען. גערעכענט אין ציפֿערען ביי די היינטיגע פרייזען געהען די היזקות אין מיליאַרדען. אין די מייסטע שטעדטלעך און אין אַ סך שטערט עקזיסטירט היינט גאָרנישט מעהר, וואָס האָט פֿריהער געהערט די אידען. געוויסע ערטער זיינען פֿערברענט און אין גאַנצען חרוב דורכ'ן פייער, למשל:

באָגוסלאַוו, 25־טען אַפריל,
וואָלאָדאַרקאַ, 3־טען מאַי,
באָרשטשאַגאָווקאַ, 9־טען יולי,
זנאַמענקאַ, 3־טען מאַי,
11־טען יולי,
קוטוזאָווקאַ, 20־טען יולי א. א. וו.

אין אַ זעלכע ערטער האָבען די הייזער אויסגעקוקט, ווי רויכענדיגע רואינען. אָבער אויך דאָרט, וואו עס זיינען ניט געווען קיין שרפות, זיינען די אידישע הייזער פֿערוואַנדעלט אין חורבות. די פֿענסטער זיינען צעשמעטערט, די ראַמען זיינען אַרויסגעריסען און אַלץ פֿון אינעווייניג צעבראָכען אָדער אוועקגעשלעפּט.

דירעקטאָר פֿון דער אָבטיילונג פֿאַר
אינפֿאָרמאַציע און סטאַטיסטיק.

קיעוו, 19־טען סעפטעמבער — 2־טען אָקטאָבער 1919.

פּאָגראָם-פּראָקלאַמאַציעס

חברים „רויטע קאָזאַקען״.

צי געדענקט איהר, אז איהר זייט די ערשטע מורדים געגען דעם העטמאַנ׳ס ממשלה, אז איהר האט פאַרגאָסען אייער בלוט אין קאַמף געגען איהם פאַר אַ פרייען לעבען פון דעם אוקריינער האַראָפּאַשנעם פאָלק. אין דער צייט, ווען מיר קעמפען פאַר אונזערע רעכט, זיצט ביי אונז אויפ׳ן האַלז אַ אונפּראָדוקטיווער עלעמענט, וועלכער באַדריקט אונז. מיר קענען ניט רוהיג עסען אונזער ברויט אין שטוב און איינאָרדנען ווי עס באַדאַרף צו זיין אונזער אַרבעטער-לעבען.

טאָ וואָס זשע שווייגען מיר, פאַרוואָס פערטרייבען מיר ניט די זשידעס פון די דערפער און נעהמען ניט אליין אין אונזערע הענד די מאַכט, וועלכע איז אַזוי טייער דעם אַרבעטס-פאָלק?

חברים! מיר האָבען זיך געשלאָגען געגען דעם העטמאַן, מיר האָבען געזעהן די פאַלשקייט פון דער דירעקטאָריע, „מיר האָבען געקעמפט״ און מיר קעמפען געגען דעם גענעראַל דעניקין און די שווארצמאה״ניקעס-אָפיצירען, נאָר מיר האָבען קיין מאָל ניט דערלעבט קיין יושר מצד די זשידעס קאָמוניסטען און עהנליכע צו זיי. בכן מוזען מיר זיי זאָגען: „אַוועק פון אונזער לאַנד, ווייל איהר האָט אונז געטאָן נאָר עולות״. לאָמיר, חברים, מאַכען אַסוף צו דעם אונפּראָדוקטיווען עלעמענט פון די זשידעס און אַנדערע קאָמוניסטען.

זאָלען לעבען די ראַטען פון האַראָפּאַשנע פויערים און אַרבעטער!
זאָל לעבען די אוקריינער סאָציאַליסט. אונאַבהענגיגע ראָטען־רעפובליק!
אַ טויט דעם גענעראַל דעניקין!
נידער מיט דער פאַלשער קאָמונע!

דער ראַט פון די פּאָוסטאַנצעס-חילות פון אוקריינע, וואָס ליגט אויפ׳ן ליבקען זייט דניעפּער:

אַטאַמאַן לאַפּאַטין
דער שעף פון שטאַב:
זאַגגאָראָדסקי

(איבערזעצט פון אוקראַאינישען אָריגינאַל.)

צו אַלע רוסישע סאָלדאַטען, באָלשעוויקעס און רויטע-אַרמעער.

חברים! ווענמען פון אונז איז ניט טייער אונזער פאָטערלאַנד, וועמען זיינען ניט טייער די געבאָטען פון אונזערע אבות, ביי וועמען פון אונז קלאַפּט ניט דאָס האַרץ, קוקענדיג אויף אַלץ, וואָס עס טוט זיך אָב פאַר אונזערע אויגען. אומעטום

דינען חורבות, טייכען בלוט פֿאַרפֿלייצען אונזער ערד. איהר וועטניט געזינען קיין איין אָרט, וואו עס זאָלען ניט זיצען בראָנשטיינ׳ס, בראָדסקי׳ס, און צימערמאַנ׳ס לייט. עס איז ניטאָ קיין איין ווינקעלע, וואו עס זיינען ניט דורכגעגאַנגען די מחנות לעטען און כינעזער, פֿרעמד פֿון אונז דורך זייער אָבשטאַמונג און גייסט. דאָס איז דער כח, אויף וועלכען עס בויען די דעספּאָטען לענין און טראָצקי מיט זייערע טשרעזווי־טשייקעס און זשידאָווסקע קאָמיסאַרען. דאָס זיינען מחנות, וואָס קאָסטען אָב דעם פֿאָלק אוצרות, בעת אונזער רוסישער סאָלדאַט ליידט די גרעסטע נויט, און זיין משפחה געהט אוים פֿון הונגער אונטער דעם יאָך פֿון דער באָלשעוויסטישער קאָמונע, וואָס נעהמט אָב די לעבענס־מיטלען, כדי צו דערנעהרען די דאָזיגע ווילדע מחנות. מען נאַרט אייך אָב. מען פֿאַרדרעהט אייך דעם קאָפּ מיט אידעען פֿון קאָמוניזם, מען באַהאַלט פֿון אייך אַלץ, וואָס עס קומט פֿאָר אין לאַנד. מען שיקט אייך קעמפֿען מיט די אוקריינער, כדי אָנצופּאַקען זיך די קעשענעס אין דעם טומעל, און איבערגעבען אין אייער אָבוועזענהייט די מאַכט אין די הענד פֿון די זשידעס. דאָס גאַנצע רוסישע פֿאָלק האָט זיך אויפֿגעהויבען געגען דער באָלשעוויסטישער מאַכט. איטליכען טאָג איז מען אונז מודיע, אַז עס הויבען זיך אויף ניט נאָר איינציגע דערפֿער, נאָר אויך גאַנצע גובערניעס, ווי, למשל: טולער, מאהילעווער, קאָסטראָמער, מינסקער און אַנדערע. טראָצקי האָט אוועקגעשיקט טרופּען כינעזער און לעטען, כדי צו דערשטיקען דאָס פֿאָלק. זיי הרג׳ענען אַוועק אהן רחמנות אַלע מען פֿון קליין ביז גרויס און פֿערברענען די שטעדט און דערפֿער. ניט שוין זשע וועלען מיר שווייגען, ניט שוין זשע וועט זיך ווייטער דאָס רוסישע פֿאָלק באָדען אין בלוט, וואָס עס פֿערגיסען די דאָזיגע באַרבאַרען. ניט שוין זשע וועלען מיר געהן געגען דעם ווילען פֿון פֿאָלק. ניין, דאָס קען ניט זיין. מיר די 1־טע ראַטען־ארמעע, זעהענדיג דעם חורבן פֿון אונזער לאַנד, האָבען די ערשטע אויפֿגעהויבען די פֿאָהן פֿון קאַמף קעגען די באַדריקער. מיר האָבען די ערשטע אַראָבגעוואָרפֿען דעם יאָך פֿון די זשידעס־קאָמוניסטען. גלויבט ניט, חברים, ווען מען זאָגט אייך, אַז די אוקריינער אַרמעע איז אַ בורזשואַזע, ניין, דאָס זיינען די זעלביגע ארימע פויערים, ווי מיר, דאָס אוקריינישע פֿאָלק, וואָס האָט אַראָבגעוואָרפֿען דעם יאָך פֿון די פריצים און וויל באַשאַפֿען זיין זעלבשטענדיגען לעבען און אויף דערויף האָט ער היסטאָרישע און עקאָנאָמישע רעכט. טאָ געהט זשע ניט געגען איהם און געגען אונז, נאָר קעהרט זיך אום און קוילעט אוים די געדונגענע זעלנער מיט די קאָסאָקע אויגען, בעפֿרייט דאָס אייגענע לאַנד פֿון דער קאָמונע, פֿון דער זשידאָווסקער מאַכט. דורך דעם וועלען מיר ראַטעווען אונזער לאַנד פֿון אונטערגעהן. מיט אונז. שטעהט צו. צו אונז צו. זאָל לעבען די רוסלענדישע גרינדונגס־פֿערזאַמלונג.

די סאָלדאַטען פֿון דער 1־טער ראַטען־אַרמעע פֿון פּאָווסטיינצעס.

2. טייל

דעניקינישע פאָגראָמען

מעמאָראַנדום פֿון אידישע קהלות צו דעניקין.

די אידישע קהלות פֿון יעקאַטערינאָסלאַוו, כאַרקאָוו, ראָסטאָוו און טאַווריס האָבען זיך געווענדעט צום גענעראַל דעניקין מיט אַ מעמאָראַנדום, אין וועלכען זיי שילדערען דעם קרייץ־צוג, וואָס זיין „פֿרייוויליגע־אַרמעע" פֿיהרט געגען דער אידישער בעפֿעלקערונג און אַפּעלירען פֿאַר יושר. דער מעמאָראַנדום הויבט זיך אָן מיט אַנ׳אָנווייז, אַז די אידען געהערענדיג עקאָנאָמיש צום קלייןבירגערליכען קלאַס . . . האָבען מיט אַ שטילער אונגעדולד ערוואַרט די פֿרייוויליגע־אַרמעע, וועלכע האָט זיי געזאָלט בעפֿרייען פֿון דער דיקטאַטור פֿונ׳ם פּראָלעטאַריאַט", האָבען מיט ענטוזיאַזם מקבל פנים געווען די פֿרייוויליגע און זיינען געווען גרייט צו העלפֿען מיט געלד און מענשען, אָבער זייער האָפֿנונג איז אָבגענאַרט געוואָרען.

„אַנשטאָט שלום און גלייכבערעכטיגונג", הייסט עס ווייטער, „וואָס אייער עקסצעלענץ האָט צוגעזאָגט, האָט די אַרמעע געבראַכט פֿאַר אידען ראַבירונגען, געוואַלד־טהאַטען מצד די סאָלדאַטען און, אין געוויסע פאַלען, אַ בייזוויליגע בעציהונג מצד די קאָמאַנדאַס . . . מיר פֿערשטעהען, אַז מען קען ניט פֿערמיידען קיין איינצעלנע פֿאַלען פֿון געוואַלד און ניט־געזעצליכקייט, בעת׳ן פֿערנעהמען געוויסע ערטער, אָבער מיט אַ טיעפֿען צער קאָנסטאַטירען מיר, אַז אין אַלע ערטער, וואָהין עס קומט די פֿרייוויליגע אַרמעע, איז פֿאָרגעקומען און עס קומט נאָך איצט פֿאָר אַ סיסטעמאַטישע, מעהר אָדער ווייניגער, פֿאָלשטענדיגע פֿערניכטונג פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג. די אַנטי־אידישע עקסצעסען האָבען אָנגענומען אַ בעזונדערס ווילדען כאַראַקטער אין דער שטאָדט יעקאַטערינאָסלאַוו, וואו עס זיינען צעשטערט געוואָרען אַלע אידישע הייזער פֿון פֿיער גאַסען, וואו עס זיינען געשענדעט געוואָרען הונדערטער אידישע פֿרויען און דערהרג׳ט אַ סך אידען. דער פּאָגראָם דויערט דאָרט נאָך."

„אין כאַרקאָוו קומען פֿאָר טעגליך צעהנדליגער שווערע פֿאַלען פֿון ראַבירונגען און געוואַלד־טהאַטען, וועלכע שטעלען מיט זיך פֿאָר איין שאַרפֿען פּאָגראָם. אין אַ גאַנצע שורה פֿון קליינע פונקטען, ווי גרישונאָ, סינעלניקאָוו, לאָגאָוואַיאַ, אַבדיעווקאַ, יענאַקיאָוואָ, וואַלקי, באָגאָדוקאָוו און אַנדערע, זיינען פֿאָרגעקומען עהנליכע פּאַסירונגען."

עס ווערט ווייטער אָנגעוויזען אויף דער שאַרפֿער אָפּיציעלער אַנטיסעמיטישער העץ־פּראָפּאַגאַנדאַ, וואָס ווערט אָנגעפֿיהרט פֿון „אָסוואַג", דער אינפֿאָרמאַציאָנס ביוראָ ביי דעניקינ׳ס גענעראַל־שטאַב. אומעטום, וואוהין עס קומט דעניקינ׳ס חיל, בעווייזען זיך אויף די ווענד נעבען די אָפּיציעלע בעפֿעהלען, פּראָקלאַמאַציעס געגען אידען, ווי די אויפֿרופֿען מיט׳ן טיטעל „די אַרבעטער פֿון דער רויטער גוואַרדיע . . .

אַלעמען“ און אַנדערע. אידען דערלאָזט מען ניט אַלס אָפיצירען און די, וועלכע אָבען פערנומען אָפיציר־שטעלען פון פריהער, האָט מען בעזייטיגט.

די מחברים פון׳ם מעמאָראַנדום פערלאַנגען „ניט קיין גנאָד, נאָר גערעכטיג־ ייט“. זיי פאָדערען מען זאָל אויפהערען מיט די פאָגראָמען „מחמת דעם איינ־ גען טעם, וואָס צווישען די אידען געפינען זיך באָלשעוויקעס“. „זאָל די גערעכטע טראָף דערגרייכען אונזערע באָלשעוויקעס, אָבער קיינער זאָל ניט האָבען דאָס עכט צו מיסהאַנדלען די פרידליכע אידישע בעפעלקערונג, וועלכע איז ניט מעהר ערענטוואָרטליך פאַר טראָצקי׳ן און סטעקלאָוו׳ן, ווי דאָס רוסישע פאָלק פאַר לענין ון גאָרקי“.

(דער מעמאָראַנדום איז געווען אין אַ ווערטליכער איבערזעצונג איבער־ געדרוקט אין דעם פראַנצויזישען ביולעטען פון דעם קאָמיטעט פון די אידישע דעלעגאַציעס אין פאַריז, נומער 9).

די פאָגראָמען אונטער גענעראַל מאַמאָנטאָוו.

אויף מאָרגען נאָך ראש השנה, דעם 27־טען סעפטעמבער, האָט דער בעקאַנטער ב מאַזע אין דער גרויסער שול אין מאָסקווע פאַר אַ שטאַרק דערשיטערטען עולם ספיד געווען די הרוגים פון די לעצטע פאָגראָמען. אין זיין רעדע האָט ער ערצעהלט בעזונדערס וועגען די פאָגראָמען אונטער גענעראַל מאַמאָנטאָוו. סוף ויגוסט 1919, איידער די שטאָדט קורסק איז פערנומען געוואָרען דורך דעניקין, אָט זיך אַ טייל פון דעניקינ׳ס חיל מיט׳ן גענעראַל מאַמאָנטאָוו בראש איינגעגעבען ורכצובערעכען דעם באָלשעוויסטישען פראָנט און צו פערנעהמען אַ שורה שטעדט. אַמאָנטאָוו׳ס אויפגאַבע איז בעשטאַנען אין דעם צו צעשטערן די זאַפאַסען פון וניציע און נאַהרונג פון דער רויטער אַרמעע, אַריינצוטראָגען אַ דעזאָרגאַניזאַציע ווישען די באָלשעוויקעס און אויף אַזאַ אופן צו דערלייכטערען דעניקינ׳ס מאַרש ויף טולאַ. צו מאַמאָנטאָוו האָט אויסגעפיהרט זיין אויפגאַבע אָבער ניט, וועגען עם זיינען דאָ חלוקי דעות, איין זאַך איז אָבער זיכער: ער האָט גלענצענד און עטהאָדיש אויסגעפיהרט אַ טייל פון זיין פלאַן, נעמליך, דעם טייל וואָס איז שייך ו דער פערניכטונג פון די אידען, וועלכע וואָהנען צווישען קורסק און טולאַ. אָגראָמען זיינען פאָרגעקומען אין אַלע שטעדט אָהן אַן אויסנאַהם. און ווי עס פיהרט זיך ביי אידישע פאָגראָמען, האָט מען ניט געשאַנעוועט ניט קיין רויען, ניט קיין זקנים, ניט אָרים און ניט רייך. דער גאַנצער וועג פון מאַמאָנ־ אָוו׳ס סאָלדאַטען איז בעדעקט מיט אידישע קברים. די אַכזריות׳ן, וואָס זיינען עגאַנגען געוואָרען דורך די סאָלדאַטען, זיינען אַזוי מאוים׳דיג, אַז מען געפינט ניט ו זיי גלייכע אין דער אידישער מאַרטיראָלאָגיע. אין זיינע אויפרופען האָט אַמאָנטאָוו די פויערים אָפען אויפגעפאָדערט אויסצוקוילען די „זשידעס“. דער ענעראַל האָט געהאַלטען פאַר זיין חוב אַליין צו נעהמען אַנ׳אַקטיווען אָנטייל אין ער דאָזיגער הייליגער זאַך.

שרעקליכע פאָגראָמען זיינען פאָרגעקומען אין קורסק, טאַראַסאָוו, קאָזלאָוו און אין אַ גרויסע צאָהל אַנדערע פונקטען, אָבער דער פאָגראָם אין יעלעץ איז עווען אַם בלוטיגסטען. מאַמאָנטאָוו׳ס אָבטיילונגען זיינען אריין אין דער דאָזיגער שטאָדט דעם 21־טען אויגוסט און דער פאָגראָם האָט געדויערט 8 טאָג אָהן אַ

הפסקה. הונדערטער אידען זיינען דערביי דער׳הרג׳עט געוואָרען, צווישען זיי אַ מאַסע זקנים און קינדער. די קאָזאַקען האָבען זיך אַריינגעריסען אין הויז פֿון שניידער שאַקער אין נאָכדעם ווי זיי האָבען אַלץ אויסגעראַבירט, האָבען זיי אַוועקגעפֿיהרט די גאַנצע משפחה אויפֿ׳ן אידישען בית־עלמון און זי דאָרט אויסגעקוילעט. די סאָלדאַטען האָבען אַוועקגעשלעפּט פֿרוי זאַקהיים און איהר טאָכטער אין וואַלד, וואו זיי האָבען זיי געשענדעט און דערנאָך דער׳הרג׳עט אינאיינעם מיט אַנדערע 16 אידען. אין דער אָרלאָוועגאַס האָט מען 10 אידישע מיידלעך מאַנס געוועזען און גע׳הרג׳עט אינאיינעם מיט אַנדערע 20 פּערזאָנען, צווישען זיי צוויי פֿיער־יאָהריגע קינדער. אין זאַרכין׳ס הויז האָבען די קאָזאַקען פֿאַר זיינע אייגענע אויגען געשענדעט זיין 16־יאָהריגע מיידעל און דער׳הרג׳עט דעם פֿאָטער מיט דער טאָכטער. עהנליכע סצענעס האָבען זיך אָבגעשפּיעלט אין די דירות פֿון די אידען פֿעלדמאַן, ראַפּאָפּאָרט און צייטלין. אין בונאַק ביי יעלעץ האָבען די סאָלדאַטען געשענדעט אַ 65־יאָהריגע פֿרוי, וואָס איז גלייך נאָכדעם געשטאָרבען. בסך הכל זיינען אַרום 150 אידישע פֿרויען געשענדעט און איבער 200 אידען אויפֿ׳ן ווילדסטען אופֿן דער־הרג׳עט געוואָרען. צווישען די לעצטע האָט זיך אויך געפֿינען אַ זקן פֿון 70 יאָהר, וועמען מען האָט אַזוי צעקאַליעטשעט, אַז מען האָט איהם ניט געקענט דערקענען; מען האָט נאָר דורך אַ צופֿאַל פֿעסטגעשטעלט, אַז דאָס איז ער: ער האָט געהאַלטען אין דער רעכטער האַנד אַ תהילים בעגאָסען מיט פֿערטריקענטע טרערען. דורך דעם האָט איהם דערקענט זיין פֿרוי... זיין גאַנצען לעבען האָט ער ניט אויפֿגעהערט צו זאָגען תהילים, ער האָט דורכגענעצט דאָס קליינע בוך מיט טרערען, וויינענדיג איבער׳ן גורל פֿונ׳ם אידישען פֿאָלק... מערדער האָבען איהם געטראָפֿען מיט׳ן ספר אין דער האַנד, האָבען איהם פֿערמוטשעט און דער׳הרג׳עט.

דאָס, וואָס איז איבערגעבליבען פֿון מאַמאָנטאָוו, האָט דעניקין פֿערענדיגט בעת זיין מאַרש פֿון קורסק אויף אָריאָל. פֿון די אידישע קהלות איז ניט געבליבען קיין זכר. מאָסקווע איז פֿערפֿלייצט מיט אידען אָהן אַ דאַך איבער׳ן קאָפּ. טעגליך קומען אָן טויזענדער אידען, וועלכע ענטלויפֿען פֿאַר דעניקינ׳ס אַרמעען. דער צאַריזם האָט זיך דערנעהרט מיט אידישע בלוט און היינט איז עס ווידער אידישע בלוט, אין וועלכע מען רעכענט אויפֿצובויען דאָס חרוב׳ע רוסלאַנד.

(„די אידישע צייטונג“ אין ווילנאַ פֿון 17־טען נאָוועמבער 1919, צוריקאיבערזעצט פֿונ׳ם „ביולעטען“ פֿון די אידישע דעלעגאַציעס אין פּאַריז.)

באַלאַשאָוו.

ווי די פֿרייוויליגע זיינען געקומען אין באַלאַשאָוו, האָבען זיי פֿאַמיליענווייז אַרעסטירט אַלע אידען, 65 אין דער צאָהל, און אריינגעוואָרפֿען אין טורמע. מעהרערע פֿון די אַרעסטירטע, צווישען זיי פֿרויען און שילערינעס, האָט מען אויפֿ׳ן אָרט אָהן קיין שום פּראָצעס דער׳הרג׳עט. אין טורמע האָט מען די אַרעסטירטע שרעקליך געמוטשעט. ביים אַוועקגעהן האָט מען עטליכע אַרעסטירטע, וועלכע זיינען געוועזען קראַנק אויף טיפֿוס, איבערגעלאָזט אין באַלאַשאָוו און, ווי דער קאָזאַקען־קאָמענדאַנט מאַרקאָוו האָט שפּעטער ערקלערט, זיינען זיי דער׳הרג׳עט געוואָרען. די אַנדערע אַרעסטירטע האָט מען געבראַכט אין שטעדטעל אורופּינסק, וואו מען האָט די מענער און פֿרויען געהאַלטען צוזאַמען אין אַ שמוציגער פֿינסטערער טורמע אין

אנטיסאַניטאַרע בעדינגונגען און, לאָזענדיג זיי כמעט פֿערהונגערען, געצוואונגען
צו די מיאוס'טעסטע צוואַנג־אַרבעט, וואָס האָט פֿערשאַפֿט די אָרטיגע אַנטיסעמיטען
ירוים נחת רוח. דער אָפֿיציר מאַקאַראָוו, דער קאָמאַנדאַנט פֿון שטעדטעל, איז
געווען דער קאָמאַנדאַנט פֿון הויפּט־קוואַרטיר פֿון צווייטען קאָרפּוס פֿון דער
קאָזאַקען־אַרמעע.

(לויט'ן ביולעטען פֿון די אידישע דעלעגאַציעס אין פּאַריז.)

ראַוונאָפּאָל.

דעם 3־טען יולי זיינען פֿרייוויליגע אַריין אין ראַוונאָפּאָל, אַ קליינע אידישע
קאָלאָניע אין טאַווריזער גובערניע. זיי האָבען געפֿאָדערט פֿון די אידען זיי צוצו־
שטעלען 10 שטיק רינדער פֿאַר די טרופּען. די אידען האָבען גלייך געפֿאָלגט און
צוגעשטעלט 12 שטיק. גלייך נאָכדעם האָט מען אַרויפֿגעלעגט אויף די דאָרף־
איינוואָהנער אַ קאָנטריבוציע פֿון 10 טויזענד רובעל מיט'ן סטראַשונעק פֿון אונטער־
צוצינדען דעם דאָרף, אויב ביז 4 אַזייגער וועט דאָס געלד ניט געבראַכט ווערען.
דער דאָזיגער בעפֿעהל האָט זיי געטראָפֿען ווי אַ דונער. זיי האָבען אַוועקגעשיקט
דעלעגאַטען קיין באָגאָסלאָווסקאָיע, אַ קליינער שכנה'שער דאָרף, וואו דער קאָמאַנ־
דאַנט פֿון דער אָבטיילונג איז איינגעשטאַנען, איהם צו בעטען צו פֿערקלענערען
די קאָנטריבוציע, וואָס איז אַרויפֿגעלעגט געוואָרען אויף די 70 פֿאַמיליעס פֿונ'ם
דאָרף, וואָס די העלפֿט פֿון זיי האָט געליטען הונגער, מחמת דעם שלעכטען שניט
פֿונ'ם פֿערגאַנגענעם יאָהר. ווי דער קאָמאַנדאַנט האָט דערהערט אַז די דעלע־
גאַטען זיינען אידען, האָט ער זיי מיט זלזולים זיך געהייסען גלייך אָבצוטראָגען,
אַ ניט וועט ער זיי לאָזען דערשיסען. „מען מוז אייך אַלעמען, שמוציגע אידען,
עוקר מן השורש זיין, דאָס איז אייער טראָצקי, אייער לענין, אייערע קאָמיסאַרען,
דאָס זייט איהר די אורזאַך פֿון רוסלאַנד'ס אונטערגאַנג". אומזיסט האָבען די
דעלעגאַטען זיך בעמיהט אויפֿצווייזען, אַז זיי ווייסען לחלוטין גאָרנישט וועגן טראָצקי
און די אַנדערע זיינען, אַז קיינער פֿון זיי איז ניט געווען ניט קיין קאָמיסאַר, ניט
קיין באָלשעוויק. מען האָט זיי ארויסגעיאָגט. די קאָנטריבוציע האָט מען ניט
אַריינגעטראָגען, ווייל עס איז געווען לחלוטין אונמעגליך צענויפֿצונעהמען אַזאַ פֿער־
העלטניסמעסיג גרויסע סומע. אויף מאָרגען אין דער פֿריה האָבען זיך קאָזאַקען
באַנדען אַוואָרף געטהאָן אויפֿ'ן דאָרף און זיי האָבען זיך אַריינגעריסען אין
אַלע הייזער און האָבען אַלץ געראַבעוועט און אַוועקגעשיקט אין פֿוהרען קיין
באָגאָסלאָווסקאָיע. מען האָט מענשען אין די גאַסען אויסגעטהאָן נאַקעט און צו־
גענומען זייערע קליידער און העמדער. פֿון אַלע זייטען האָט מען געהערט די
געשרייען פֿון די מענשען, וואָס זיינען געמוטשעט געוואָרען פֿון די קאָזאַקען. אויף
איין געהעפֿט האָט אַ קאָזאַק אַ שטויס געטהאָן אַ זקן פֿון 75 יאָהר מיט'ן פֿוס אין
ברוסט, האָט איהם שטאַרק געשלאָגען מיט דער בייטש און געלד געפֿאָדערט.
אויף אַנ'אַנדערען הויף האָבען די קאָזאַקען אויפֿגעהאָנגען אַ זקן פֿון 80 יאָהר,
פֿאָדערענדיג פֿון איהם געלד; דעם אומגליקליכען האָט מען בעפֿרייט פֿון דער
פּעטליע, ווען ער איז שוין געווען כמעט דערוואָרגען. אין מיט'ן העלען טאָג האָבען
די קאָזאַקען געמאַכט אַ געיעג אויף פֿרויען און מיידלעך, זיי געשענדעט פֿאַר די
אויגען פֿון זייערע עלטערען און מענער, ברוטאַל געשלאָגען זיי ביים קלענסטען

פרוב פֿון די לעצטע צו פֿערטיידיגען די אומגליקליכע קרבנות, מען האָט פֿון די הייזער און הויפֿען אַלץ אַוועקגעשלעפּט, ווען די איינוואָהנער האָבען זיך געבעטען זיי וועניגסטענס איבערצולאָזען די פֿערד צו דער אַרבעט ביים שניט, האָבען די סאָלדאַטען געענטפֿערט: „ניט אייער דאגה, ניט איהר וועט דאַרפֿען אַריינבּרענגען דעם שניט, דען דאַן וועט איהר שוין אַלע זיין אויסגעקוילעט“.

אַם שוידערליכסטען איז געווען אין דער נאַכט. די סאָלדאַטען זיינען אַריינ־געדרונגען אין אַלע הייזער און פֿון אומעטום האָט מען געהערט האַרצרייסענדע יללות, ווי מען וואָלט אויסגעקוילעט דעם גאַנצען דאָרף. ערשט אויף מאָרגען האָט מען זיך דערוואוסט, אַז מען האָט קיינעם ניט געה'רג'עט; מען האָט געהאַט גע־שענדעט די פֿרויען און געשלאָגען אייניגע מענער זייערע. אַזוי איז דאָס אויך געגאַנגען אין די וויטערדיגע נעכט, ביז די אָבטיילונג איז אַוועק פֿון באָגאָס־לאַווסקאָיע.

(לויט'ן ביולעטין פֿון די אידישע דעלעגאַציעס אין פּאַריז.)

קיעוו.

איינער פֿון די סעקרעטאַרען פֿון דעם בעלגישען גענעראַל־קאָנסולאַט אין קיעוו, וועלכער האָט פֿערלאָזען די שטאָדט דעם 29־טען אָקטאָבער, האָט מיטגעטיילט דעם קאָמיטעט פֿון די אידישע דעלעגאַציעס ביי דער שלום־קאָנפֿערענץ אין פּאַריז פֿאָל־גענדע פּרטים איבער דער מורא'דיגער אידישער שחיטה, וואָס ער איז געווען איהר אויג־עדות. דעם 19־טען אָקטאָבער איז קיעוו ווידער פֿערנומען געוואָרען דורך די באָלשעוויקעס, אָבער דריי טאָג שפּעטער האָט זיך איינגעגעבען די פֿרייוויליגע (דעניקינ'ס חיל) זיי צו פֿערטרייבען. שוין בעת דעם קאַמף צווישען די באָלשעוויקעס און דער פֿרייוויליגע־אַרמעע זיינען בעקאַנט געוואָרען עטליכע פֿאַלען פֿון אַנטי־אידישע עקסצעסען, אָבער ווען די שטאָדט איז סוף־כל־סוף פֿערנומען געוואָרען דורך די פֿרייוויליגע, דאָס הייסט, דעם 16־טען אָקטאָבער, איז דער פּאָגראָם גע־וואָרען אַנ'אַלגעמיינער און האָט אָנגענומען אַ ביז צו דער העכסטער מדרגה ווילדען כאַראַקטער. די שחיטה און די ראַבירונגען האָבען געדויערט 5 טאָג, פֿון 16־טען ביז דעם 20־טען אָקטאָבער. די כוליגאַנישע באַנדען, בעשטעהענדיג על פּי רוב פֿון מיליטערישען עלעמענט, זיינען געלאָפֿען דורך די אידישע קוואַרטאַלען, זיינען אָב־געפֿאַלען אין מיטען טאָג אויף אידען, האָבען געראַבירט און געווארגען מיט דער גרעסטער אַכזריות. ניט די האַרצרייסענדע יללות פֿון די קרבנות, ניט די געלד־סומען, וואָס זיי האָבען געצאָהלט די צעבושעוועטע סאָלדאַטען, האָבען זיי ניט גע־קענט ראַטעווען. די פּאָגראָמשטשיקעס האָבען זיך געוואָרפֿען אויף די פֿרויען, האָבען זיי געשענדעט און דערנאָך געהרגעט. אַסך פֿרויען האָט מען אַראָבגע־וואָרפֿען פֿון 5־טען און 6־טען עטאַזש. אַסך מענשען האָט מען אַריינגעוואָרפֿען אין דניעפּר און דערטרונקען. די ראַבירטע זאַכען האָט מען אָנגעלאַדעוועט אויף וואָגענס און אַוועקגעפֿיהרט.

די גענויע צאָהל פֿון די קרבנות איז נאָך ניט באַשטימט געוואָרען, אָבער בערך 400 טויטע האָט מען שוין פֿערעגיסטרירט. די ערשטע ליסטע מיט די נעמען פֿון 121 הרוגים ברענגען מיר דאָ.

די מאַטעריעלע אידישע שאָדענס, וואָס זיינען אָנגעמאַכט געוואָרען דורך דעם

פּאָגראָם, זײנען מוראדיג גרױס און קענען נאָך ניט אינגאַנצן אָבגעשאַצט װערן. מען רעדט פֿון עטליכע הונדערט מיליאָן רובעל.

דער פּאָגראָם איז אַרױסגערופֿן געװאָרן דורך דער אַנטיסעמיטישער קיעװער פּרעסע, פֿון די צײטונגען „קיעװליאַנין“ און „װעטשערניאָגני“. די דאָזיגע צײטונגען, װעלכע פֿיהרען שטענדיג אַ זעהר שאַרפֿע אַנטיסעמיטישע פּראָפּאַגאַנדע, האָבען פּובליקירט ידיעות, אין װעלכע זײ האָבען בעשולדיגעט די אידען, אַז זײ האָבען געשאָסען אויף די פֿרײװיליגע־אַרמעע און געהאָלפֿען די באָלשעװיקעס. אָבער די אױספֿאָרשונגען, װאָס זײנען דורכגעפֿיהרט געװאָרן איבער דעם ענין דורך די „קריסטליכע ליגע צום קאַמף געגען דעם אַנטיסעמיטיזם“, האָבען בעװיזען די פֿאַלשקײט פֿון די אַלע בעהויפּטונגען פֿון די דאָזיגע אַנטיסעמיטישע בלעטער...

(דאָ קומט װײטער די אױבענדערמאַנטע ערשטע רשימה מיט די נעמען פֿון 121 הרוגים. צװישען די הרוגים געפֿינען זיך קינדער־עופֿה׳לעך און מעהרערע 70־יאָהריגע זקנים, אויך אַפֿרוי פֿון 90 יאָהר.)

(ביולעטען פֿון די אידישע דעלעגאַציעס אין פּאַריז, פֿראַנצױזיש, נומ. 9).

דרוק־פעהלערם

זײט	שורה	געדרוקט	דארף געדרוקט זײן
82	16	חאלט	דאָס װאָרט איז איבעריג
86	18 פֿון אונטען	פּאָלטװער	פּאָלטאװער
90	17	שטײגש	שטײגט
90	13 פֿון אונטען	גדיגאָריעװ	גריגאָריעװ
92	10	טשוגירין	טשיגירין
92	11	אַלעקסאנדיראַ	אַלעקסאנדריאַ
92	16	סטאַװישטשו	סטאַװישטשי
92	8 פֿון אונטען	ערלאָזענדיג	פֿערלאָזענדיג
93	8	(נײן, חדשים כסדר)	(נײן חדשים כסדר)
93	14	פעטלאראַ׳ס	פעטליוראַ׳ס
94	14	װײדער	אײדער

דרוק פֿון װ. דרוגולין, לײפּציג.